

SV. JOSEF,
PĚSTOUN JEŽÍŠE KRISTA.

SVATÉHO
FRANTIŠKA SALESSKÉHO,
BISKUPA ŽENEVSKÉHO

BOHUMILA

čili

Navedení k zbožnému životu.

Dle úplného vydání pařížského

znova na český jazyk přeložil

a potřebnými modlitbami opatřil

Jan Nep. František Desolda,

kapitulár a kněz řádu premonstrátského v Teplé, kníž. arcibisk. pražského
notář, professor řeči klassických na císl. král. gymnasiu plzeňském, spi-
sovatel modlitebních knih: „*Kytice rajska*“, „*Manna*“, „*Svatyně Šionská*“,
„*Tomáše Kemp. Zlatá Knížka*“, „*Svatost oltářní*“, „*Svatý Alois*“.

Čtvrté rozmnožené vydání.

V PRAZE.

Nákladem knihkupectví B. Stýbla.

Svatý Otec **Pius IX.** při slavení druhotin svých přijal od nakladatele této knihy veškerých 134 spisův skladu jeho do Vatikánské knihovny v Římě a udělil jemu pro zásluhy o katolické písemnictví rytířský kříž řádu sv. Sylvestra.

V PRAZE.
Knihtiskárna B. Stýbla.

Misto předmluvy
krátký nástin života
svatého Františka Saleského,
spisovatele „BOHUMILY“.

Ohceme-li poznati i původ i působení knihy této, kterouž v novém překladu českém podáváme, nelze to lépe, nežli když život sv. spisovatele jejího povážíme, o němž uznáno jest, že duše jeho byla vzorem, jak Bůh i přirozenými dary i svou milostí duši člověka vyznamenati ráčí, aby i roztomilým kvítím zbožnosti oplývala i hojné ovoce účinné lásky vydávala, andělské obcování jevíc po celý svůj život pozemský. Pročež za hodné a prospěšné uznáváme, abychom život sv. spisovatele krátce jakž takž nastíněný v čelo této knížky postavili.

Svatý František narodil se 21. srpna 1567 na hradě Sales, v hornaté krajině Savoyské; otec jeho slul též František, matka Františka ze Sonnaz. Byl po šestiletém sňatku manželském prvním dítětem

II

té rodiny. Když jej zbožná máti pod srdcem nosila, poroučela ho ochraně Boží, snažně prosíc, aby plod jejího života svou milostí obdařil a zvláště všeho hříchu uchoval, tak aby ve všem ke cti a chvále Boží dospěl. František byl z počátku velmi sláb — narodil se přes všecku péči matčinu již po sedmém měsíci — tak že lékařové nejednou o životě jeho pochybovali. Ale pečlivé ošetřování zachovalo ho na živě, tak že vůči sil mu přibývalo.

První své vychování obdržel od svých rodičů, zvláště od zbožné své matky. Jak laskavě Boha svého již za nejútlejšího mládí na mysli měl, dokazuje se tím, že sotva mluvíti uměje jednou sám k sobě řekl: „Pán Bůh a milá máti má milují mne velmi!“ O Bohu poslouchati bylo jeho největší radostí a tak si všecka naučení matčina v srdce vštípil, že je pak s vážnou, ale vždy laskavou horlivostí souvěkým svým společníkům místo dětských her sděloval. Ve škole pak býval vzorem andělské mravopočestnosti, ponížené mírnosti a svědomité poslušnosti, okazuje nejen výtečné vlohy a důvtip ke všemu umění, nýbrž i něžnou lásku ke všem svým

spolužákům. Maje deset let, po prvé k stolu Páně přistoupil.

Když se byl prvním základům věd doma vyučil, poslali ho rodičové r. 1578 na vysoké školy pařížské. Matka jeho, pečlivá jsouc neméně o jeho duševní nežli tělesné blaho, propustila ho s těmi slovy, která zbožná Blanka říkala synu svému Ludvíkovi: „Synu můj! raději bych tě viděla mrtvého, nežli abych se dověděla, že jsi se dopustil nějakého hříchu.“ A tato slova matčina maje na paměti malý František, žil jen Bohu a vědám; společnost jeho byli mužové učení a zbožní, člení jeho vedle knih vědeckých byly spisy k ctnosti vedoucí, vyražení jeho modlitba a služba Boží. Říkal, že by mu málo prospělo býti učeným, kdyby se nesnažil býti svatým.

Avšak při tak zbožném životě dopustil na něho Bůh tuhou zkoušku. Upadl totiž náhle u velikou těžkomyslnost: strašné myšlenky, že by byl pozbyl milosti Boží a byl od Boha na věky zavržen, děsily mysl jeho, aniž pak by ustavičné jeho modlitby byly s to, aby mu k nějaké útěše dopomohly. Ve dne minula ho láska k práci, v noci utěšený

IV

spánek: i na těle tím celý chřadnul. To trvalo delší čas. Když pak od svého zbožného života neupustil, smiloval se nad ním Bůh a navrátil mu opět dřívější pokoj duševní. Octna se totiž jednou v chrámu Páně a padna na kolena blah. rodičky Boží, kde se obyčejně modlíval, úpěl z hloubi srdce k utěšitelkyni zarmoucených, aby mu vyžádala té milosti, byť i na věky zavržen býti měl, aby Boha, aspoň dokud živ bude, na tomto světě milovati směl. A tu cítil zvláštní útěchu, ana v duši jeho zavítala, tak že ho veliká tesknost minula. I trval na modlitbě déle, děkuje laskavé matce své, učinil pak slib ustavičné čistoty a věnoval se doživotně službě blah. panny Marie, zvlášť pak se zavázal k tomu, že se denně k její cti a chvále růženec modliti bude.

Tak i ve vědách vyučen i v zbožnosti utvrzen jsa odebral se František po rozkazu otcovu domů a pak na to r. 1587 poslán jsa do Padovy, aby študoval práva, poslechl a svoji pilnost hlavně věnoval právům, ale při tom pěstil i vědy bohoslovní, maje úmysl věnovati se někdy stavu duchovnímu. Avšak i tu ho opět Bůh zkoušeti ráčil. Dopustil na něho těžkou nemoc, tak že všickni lékařové

o jeho uzdravení pochybovali. On pak odevzdal se do vůle Boží, hotov jsa umřít, když by Bohu tak se líbilo. Na otázku, jak by pohřben býti chtěl, žádal, aby se dalo tělo jeho žákům umění lékařského k pytvání, aby prý nejasa za živa k ničemuž, aspoň po smrti jiným prospěl. — Ale Bůh jinak o něm usoudil. František se uzdravil, a šťastně a slavně svá studia dokončiv, na důstojnost doktora v právích povznešen jest. Na poděkování za tu milost obnovil svůj slib ustavičné čistoty a tak se k návratu domů chystal, maje věku 23 let.

Tu však došlo psaní od otce s rozkazem, aby k svému vzdělání cestoval po Italii. Zbožný duch jeho táhl jej zvláště do Říma. Přijsa do svatého města, skropil vroucími slzami všecka posvátná místa, všude zakoušeje zvláštní ochrany a milosti Boží. Pak se odebral do svatyně Loretanské. Tu sotva se octna a k modlitbě poklekna, cítil se tak vroucí láskou k Bohu roznícena, jako by se uprostřed palčivého ohně nalezal. I znamená, že jej Bůh k své službě zůve, zaslíbil se celý službě jeho a svůj slib ustavičné čistoty tu opět po třetí obnovil.

VI

Navrátiv se ku potěšení rodičů do domu otcovského, jak uměním proslavený, tak i ctností ušlechtilý, měl dle vůle otcovy nastoupiti dráhu právnickou v radě města Chambéry a vejíti v sňatek manželský s šlechtnou nevěstou, kterouž mu byli rodičové vyhlídli. Ale František měl záměry jiné. Svěřiv se otci, jaký slib byl Bohu učinil, žádal za svolení jeho, aby mu směl dostáti.

Dlouho odpíral otec, až pak na přímluvu i matčinu i strýce Ludvíka, kanovníka, a zvláště na osvědčení biskupa Genevského, Klaudia Garniera*), že František od Boha k velikému dílu i k vznešenému stupni v stavu duchovním povolán jest, konečně svolil.

Bylo to 18. prosince 1593, kdežto František na kněze vysvěcen jest. Dostal ihned, aniž by se o to ucházel, na přímluvu svého strýce usnešením papežským uprázdněné místo probošta v kapitule Genevské, ale nastoupil též úřad kazatelský tak horlivě, že biskup jeho, slze radostí, poznal v tom řízení Boží, pravě: „Bůh mne neobdařil darem výmluv-

*) Když byli Kalvinci v Genevě opanovali, utekl se svou kapitulou a sídlil v savojském městě Anessy, jakož i potomně svatý František Saleský sám.

nosti, ale za to mi dal syna, jehož slovo mne mocně zastane.“

Jednalo se tehdaž o to, jak by se odpadlí od víry katolické obyvatelé krajů savojských, Chablais (Šablé), Terni a Gaillard, opět v lůno církve katolické uvést dali. I zvolen k tomu těžkému úkolu František, a dílo svaté ihned s důvěrou v Boha a s pomocí jediného strýce svého, svrchu řečeného kanovníka Ludvíka, započal. Pracoval neúnavně po mnohá léta s nesmírným nebezpečím jak krajin těch hornatých, tak i nepříznivého počasí, ale zvláště pro rady a zlomyslnosti bludařů, z jichž vražedných úkladů jej Bůh nejednou zázračně vysvobodil. Zprva nedařilo se dílo valně, ale svatý kazatel neustal, uče a modle se, napomínaje a povzbuzuje slovem i příkladem svým a trpě všelike nátlaky i dobročině nepřátelům svým, až pak po čtyřleté práci, plné nesnází a svízeli, obměkčil Bůh srdce lidu zbloudilého, že svatého kněze uposlechl a k pravé víře opět se navrátil. Tak mohl potom svému biskupu František tu radostnou zvěst psáti, že v 65 farních osadách, v nichž prve sotva 100 katolíků bylo, nyní v týchž sotva 100 kalvincův naléztí lze.

VIII

Počítá se až na 72.000 obrázců, kteří horlivým a laskavým působením Františka Saleského v lůno katolické církve opět se navrátili, mezi nimiž mnoho šlechticů. Kdež jindy nebylo viděti leč trosky a zříceniny katolických chrámů a svatyň, tu se pak pnuly štíhlé věže k nebesům a ozývalo se slovo Boží v nových chrámech z úst horlivých sluh Páně.

Ale život jeho byl opravdu životem apoštolským.

Jakož na dvorech panských s neohroženou srdnatostí pravdu sv. víry mocně hájil, tak se i v chýžkách lidu chudého ponížiti a je laskavostí svou získati uměl. Neodolatelný byl hrdopysným bludařům rázný ostrovtip jeho, spojený i s důkladným uměním i s plamennou výmluvností; láskou pak právě otcovskou znal vésti duše zbožné, které se mu vzdaly, k dokonalosti a svatosti křesťanské. Jak milostně a právě Duchem svatým nadšen si v tom počínal, důkaz toho jest tento spis jeho, „Bohumila“, jímž působení své trvalým ba věčným učinil. A tak o něm pravdu pověděl vojvoda Savojský před celým dvorem svým řka: „Probošt Saleský jest

skutečně apoštolem celé krajiny Chablaisské; kdyby Bůh své církvi více takových mužů dáti ráčil, obnovili by celou zemi: ale nejsme toho hodni.“

Biskup Genevský, Klaudius Garnier, vida veliké a Bohem samým požehnané působení Františkovo a cítě se pro svůj věk a slabost nedostačitelem k náležitému zastávání svého úřadu, vyžádal si to na svatém otci v Římě a na vojvodě Savojském, aby mu byl František za pomocníka dán s pojištěním nástupnictví. I zpěchoval se tomu pokorný sluha Páně a nepřijal důstojnost biskupskou, až mu to papežem pod svatým poslušenstvím přikázáno bylo. Byl pak roku 1599 v Římě slavně na biskupství prohlášen a posvěcen.

Vraceje se domů vykonal opět pouť do Lorety a tam vroucně se poroučel ochraně nejsvětější Bohorodičky, trvaje dlouho na modlitbách, tak že jsa průvodčím svým napomenut k odchodu zvolal prosebně: „Ach, milý bratře! pro vaši lásku, kterou ke mně máte, prosím vás, dovolte mi ještě jenom hodinku, abych všecky své po celý život učiněné sliby obnoviti mohl.“

Nedlouho na to zemřel staříčkový biskup

X

Garnier (1602) a František stal se biskupem Genévským, sídle však v Anessy. I vzdal se s celou svou horlivostí vznešenému povolání svému, vynikaje slovem i příkladem nade všecky své duchovní, získaje laskavou, právě otcovskou péčí svou všecky, vznešené i sprosté, bohaté i chudé; zakládal školy, štěpnice horlivého duchovenstva, kázal, vyučoval dítky, spisoval spisy zbožné. Zvlášť pak založil duchovní řád „Navštívení panny Marie,“ k žádosti a s přispěním své duchovní dcery, Františky Chantalské, potom za svatou vyhlášené.

A tak pracuje všemi silami na oslavení církve svaté zesnul v Pánu 28. pros. 1622. Papež Alexander vyhlásil ho za svatého r. 1665, určiv 29. ledna k uctění jeho. Náležít zajisté svatý František Saleský k nejskvělejším hvězdám na nebi katolickém, působě spisy svými, Duchem svatým nadchnutými, posavade k vzdělání a posvěcení zbožných duší. Na uznání velikých zásluh jeho stůj zde toliko, jak:

Svatý otec

Alexander VII.

**schvaluje spisy svatého Františka Saleského vůbec,
„Bohumilu“ pak zvlášť.**

Znamenityý a jak ctností tak i krasochutí výtečný papež Alexander VII. píše jednomu ze svých příbuzných, praví mezi jiným:

„Prosím tě opět co nejsnažněji, vyvol si spisy Františka Saleského k svému čtení a rozjímání a buď mu pilným synem, věrným následovníkem.

„Bohumila“ jeho obsahuje nejlepší navedení, jak lze člověku k ctnosti dospěti; já sám děkuji po Bohu tomu spisu všechno, co jsem po dvacet let ve svém životě i napravil i dobrého získal. Přečetl jsem knihu tu již mnohokrát a nemohu jí posud z rukou pustiti; jest mi vždy nová, a kolikrátkoliv ji otevru, vždy se mi zdá, že mi něco nového povídá, co jsem byl ještě nevěděl. A tak bude, věř mi, i tobě zrcadlem života a vůdcem ve všem i jednání i smýšlení. Nebude tě nutiti ani k tuhému životu ani k poustevnické samotě, ba ani k zvláštnímu nějakému stavu, nýbrž povznese celou mysl tvou k dokonalosti křesťanské a povede tě volně cestou přímou a

XII

pohodlnou k utěšené zbožnosti, srovnávající se s všelikým stavem a povoláním buď si sebe vyšším, buď si sebe nižším.

„Kdyby se nám,“ dí jistý mudřec, „ctnost ukázala v celé své přirozené ušlechtilosti a kráse, neomylně by srdce naše takovou vroucí touhou po sobě roznítila, že bychom nijak nebyli s to, abychom se k ní nepřidružili a jí následovali.“

A to se tuším úplně podařilo Františkovi Saleskému s jeho „Bohumilou“. Tu nám líčí ctnost téměř živoucí v celé její zářící vznešenosti a sličné kráse. Při tom všem pak se na něm v každém slově ukazuje, že si za příkladem Spasitelovým ten chvalitebný úkol uložil a ku podivu věrně a krásně provedl, že prve sám šlechetně a laskavě jednati se snažil, a potom teprv témuž jemně a krásně učití počal: sám napřed věrně plnil, čeho od jiných, aby následovali, žádal. I lze trvati, kdo spisy jeho čte, že i život jeho poznává, a tím i pohnutku i podporu nalézá, aby netoliko jeho slova poslouchal, ale za jeho vzorem i kráčel.

Pocházeje z rodu vznešeného a šlechetného a jsa vychován a vyučen ve všech vědách a

všelikému umění, kteréž člověka vzdělává a zdobí, objevuje se nám tu u dvoru královského, tu v společnosti urozencův, tu v domích měšťanů, tu v chýžkách venkovanů; — tu v zápalu modlitby, tu jsa unešen horlivostí kazatelskou, tu zaměstnán poučováním zbloudilých, tu v laskavém žehnání dítek: — všudy pak vidíme na něm zbožnou vroucnost, něžnou laskavost, otcovskou pečlivost, tak že máme proč zastydět se, když pro malicherné zaměstnání, aneb jak by se na nás neslušelo opomínáme konati to, čeho pravá křesťanská zbožnost na nás žádá.

Co tuto o „Bohumile“ pravím, platí o všech spisech tohoto Duchem Božím nadaného, svatého spisovatele. Věř mi, když v nich ve dne v noci čítám, že se mi v duši téměř obraz jeho otiskuje, tak že mi nejen v jednání, ale i v myšlení jeho moudrá a zbožná slova napadají svítíce mi jako jasné hvězdy v temné noci a řídíce ve všem kroky moje. Proto jsem si i ze spisů jeho zvláštní průpovědi sepsal, jež by mi pravidlem byly ve zvláštních případnostech života a jež rozjímati nepřestávám.

Tak soudím o tomto svatém spisovateli;

XIV

a jestliže dle rady zkušených mudrců nějaký vzor k svému životu si obrátí chceš, nenalezneš zajisté lepšího nad Františka Saleského. A budeš-li pak horlivě i slov i vzoru jeho následovati, dospěješ jistě k dokonalému zbožnému životu, a nebudeme toho nic želeť ani já, že jsem ti tak poradil, ani ty, že jsi mne poslechl. — Buď zdrav!“

Církevní modlitba

k svatému Františku Saleskému.

Bože, jenž jsi k spáse duší způsobiti ráčil, že František, biskup a vyznavač Tvůj, všechněm všecko byl, dejž milostivě, abychom slastí lásky Tvé jsouce naplněni, jeho napomínáním se řídili a na jeho mocnou přímluvu blaženosti věčné dosáhli: skrze Krista, Pána našeho. Amen.

Modlitba

svatého Františka Saleského,

kterouž věnuje tuto knihu svou

Pánu Ježíši Kristu.

O nejsladší Ježíši! Pane a Spasiteli Bože můj! aj, já padám na kolena před svrchovanou velebností Tvou, odevzdávám a obětuji toto dílo své k větší cti a slávě Tvé. Rač milostivě své svaté požehnání vdechnouti v každé slovo knihy této, aby duše všech, k jichž zbožnému vzdělání jsem ji sepsal, vážily z nich svatá vnuknutí, kteráž jim přeji, zvláště pak to, aby za mne co nejsnážněji vzývaly Tvé svrchované milosrdenství, abych okazuje jiným cestu k zbožnému životu zde na zemi, nebyl někdy zavržen tam na věčnosti. Dejž, ó Pane a Bože můj, ať tam věčně prozpěvuji vítězoslavný zpěv nevyslovitelné lásky Tvé, to slovo, které nyní

XVI

volám z`plna toho srdce svého, co heslo věrnosti své stálé a nezvratné, kterouž Ti zachovati slibuji uprostřed všech převratů a změn tohoto smrtelného života: Živ buď, Ježíši! Živ buď, Ježíši! — Ano, Pán Ježíš Kristus živ buď v srdcích našich a vládni jim na věky věkův. — Amen. — Tak se staň!

Předmluva

sv. Františka Saleského.

Milý čtenáři ! přečti si, prosím,
tuto předmluvu k uspokojení
i svému i mému.

Květinářka Glycera znala věnce své tak uměle skládati a víti, že pod její rukou nejsličnější rozmanitosti nabývaly, byť byly z jedněch a těchž květin záležely. Ani Pausias, znamenitý malíř, nebyl prý s to, aby věnce ty tak rozmanitě napodobil a vymaloval, jak je Glycera uvíti uměla. Podobně jest to s každým navedením k zbožnému životu, jež Duch svatý ústy a perem sluh svých dává. Jsouť sice naučení tatáž; ale ve spořádání a sestavení jich jeví se nám veliká rozmanitost. A tak i já nemohu a nechci v tomto „navedení“ nic jiného podati, než co již přede mnou mnozí zbožní mužové o témž byli podali. Tytéž květiny podávám i já tobě, milý čtenáři; ale kytice, kterou jsem já z nich

složil, poznáš snad, že bude napohled jinak uspořádána.

Všecky skoro spisy, navedení k zbožnosti obsahující, jež máme, jsou pro osoby, které se docela světa odřekly, anebo aspoň k takové zbožnosti navádějí, která si byla úplné odřeknutí se světa za cíl položila. Já pak míním zbožnosti učiti ty, kteří v rodině, v městě, u dvora žijí a pro svůj stav přinuceni jsou obcovati s jinými a držeti se s nimi těchž mravů a obyčejů zevnějších: já píšu pro ty, kteří mnohdy se domnívají, že na zbožný život ani pomněti nesmějí, za to majíce, že jest jim za jich poměrův a okolností nemožno zbožně žíti, nic jinak než jakože nižádné zvíře nemůže požíti byliny „palmou Kristovou“ nazvané: taktéž že nelze nižádnému člověku domáhati se palmy zbožnosti křesťanské, dokavade světským zaměstnáním obtížen a sklíčen jest. Ale jako perly v moři se tvoří, anižby krapet mořské vody v sebe pojaly; jako u Chelidonských ostrovů v hlubině mořské prameny sladké vody se prýští; a jako světlušky ohnivě se třpytí, aniž by pak shořely: tak může i silná a statná duše ve světě žíti, aniž by v sebe krapet

rozkoše světské pojala, a lze jí i uprostřed trpkého vlnobití života vezdejšího vydávati prameny sladké pobožnosti i bez poškození perutí své svaté žádosti po věcech nebeských prolétnouti skrze plameny žádostí vezdejších. Ovšem že to není nic snadného; ale právě proto bych žádal, aby se již více nežli posavade přihlíželo a přičinilo k tomu všemožně pomáhati těm duším, které velikomyšlně k zbožnému životu se odhodlaly, k čemuž i já tímto spisem svým při své skrovné síle jak takž přispěti hodlám.

Avšak nestalo se ani mým úmyslem a vůlí, aby toto „navedení“ na světlo vyšlo. Před nedávnem jedna ctná a horlivá duše, puzena se cítíc milostí Boží, aby se k zbožnému životu odhodlala, požádala mne, abych jí v tom nápomocen byl. I milerád přispěl jsem jí v tom, seč jsem byl, jsa jí v mnohém ohledu k díkům povinnován a dávno již u ní takovou chvalitebnou touhu znamenaje. Dal jsem si na jejím vyučení mnoho záležitosti a proveda ji všemi v jejích okoličnostech a za její horlivosti možnými cvičeními, zanechal jsem jí konečně některé písemné poznámky, aby si v nahodilé nějaké pochybnosti sama

z nich poraditi mohla. Okázala pak je příležitostně jednomu učenému a zbožnému řeholníku, a ten přečta je, prohlásil se, že by mnohým prospěti mohly. I domlouval mi, abych je tiskem vydal, k čemuž mne snadno přemluvil, ano i jeho láska na mou vůli i jeho slovo na můj rozum velikou váhu měly.

Aby však celé dílo prospěšnější a spolu příjemnější bylo, prohlédl jsem je celé a připojiv některá naučení, hleděl jsem je doplniti a spořádati; lituji pak, že jsem práci té potřebného času úplně věnovati nemohl. Pročež nenalezneš tu nic dokonale vypracovaného, nýbrž jen sbírku prospěšných naučení, ale jasně a srozumitelně přednesených a vyličených, jak mi k tomu síly dostačily.

Řeč svou obracím k „Bohumile“, neboť bylo mi obecného nějakého jména potřebí, aby poučení pro jednu osobu sepsána, pod ním všem prospěla, kteří bohumilými, — Boha milujícími a tím zbožnými býti chtějí.

Maje v celém spisu na očích duši, která jata jsouc žádostí po zbožnosti přičiňuje se Boha upřímně milovati, rozdělují ho na patery částek čili knih. V knize první hledím k tomu, jak bych pomocí některých

ponaučení a cvičení prostou žádost své Bohumily v pevný úmysl k zbožnému životu utvrdil. To se stává všeobecnou zpovědí celého života. Slavně totiž projevivši vůli svou, že chce nyní úplně náležitě Spasiteli svému, přistupuje pak k sv. přijímání, v němž se s ním v jedno spojuje, jemu se celá vzdává a tak blaženě sňatek lásky s ním uzavírá. — Potom hledím dále s ní pokračovati, okazuje jí, jak by se zvlášť dvojí příčinou vždy víc a více s Bohem svým sjednotila, jednak užíváním svatých svátostí, v nichž on sám se k nám snižuje, jednak vnitřní modlitbou, kterouž on nás opět k sobě povznáší; o tom jest kniha druhá. — V knize třetí ukazují, jak by dále v zbožnosti prospěla konáním všelikých ctností, v němž se však obmezují na některá návěští, kteráž by ne snadno jinde našla, aniž pak sama od sebe na ně přišla. — V čtvrté knize hledím ji poučiti, jak by některá osidla nepřátel svých i poznala i jich se varovala a tak vždy dále ve svém chvalném předsevzetí prospívala. — V páté knize konečně uvádím ji na nějaký čas v samotu, aby odloučivši se všech roztržujících péčí soukromí se občerstvila,

oddechla si a se zotavila, a tak potom aby novými silami pevně a stále i prospěšně v zbožném svém životě pokračovala.

Jaký náš věk jest, vidím již, že mnohý řekne, že jen k duchovním a řeholním osobám náleží tak zevrubná pravidla k nábožnému životu; že pak práce taková žádá více prázdně, nežli jí může míti biskup, k jehož duchovní správě přísluší okres tak veliký a obtížný, jaký jest můj; tím že jen síly své rozptyluji a mařím, jež bych na věci důležitější obrátiti měl.

Na to ti, milý čtenáři, odpovídám se sv. Divišem, an dí, že zvlášť biskupům náleží povinnost, aby duše k dokonalosti vedli, poněvadž jako serafové mezi sbory nebeskými, tak též oni na zemi na nejvyšším stupni důstojnosti své se nacházejí a tudíž svůj čas nemohou lepšímu skutku věnovati, nežli jest vedení duší k zbožnosti. Biskupové a svatí otcové za prvních věků církve byli jistotně pilní a bedliví ve svých povinnostech pastýřských; nic však méně neopominuli toho, aby nebyli pečovali o vedení některých duší, které se byly jich otcovské péči zvlášť svěřily a věnovaly, jakožto z listů jich k těmto zna-

menáme. Zachovali se v tom dle příkladů svatých apoštolů, kteří majíce sobě poručenu žeň veškerého oboru zemského při vší své snažnosti o všecky sbírali si a snášeli i některé vynikající klásky zvláštní svou šetrnou pečlivostí. Kdož by tu nepomněl, že Timotheus, Titus, Filemon, Onesimus, sv. Thekla a Appia byli miláčky svatého Pavla? svatý Marek a svatá Petronilla opět svatého Petra? Vždyť i sv. Jan jeden ze svých listů psal zbožné jedné paní Elektě. —

Jest to ovšem nemalá práce, jednotlivé duše k dokonalosti vésti; ale práce radostná jako u ženců a vinařů, kteří nebývají spokojeni, leč když hodně mnoho snopů a hroznů snášeti mohou; práce, kteráž srdce občerstvuje a oživuje tou slastí, kterou vdychá těm, jimž se věnuje, jako skořicová kůra zotavuje ty, kteří ji snášejí. Tigřice, našedši jedno z mláďat svých, které jí byl lovec, aby ji zdržel, na cestě pohodil, brává prý je, byť i sebe těžší bylo, na sebe a utíká s ním do skryše své; přirozená láska působí, že tíže té nic nedbá. Čím více sluší, aby se srdce otcovské laskavě ujalo té jednotlivé duše,

kterouž nalézá, ana osamotnělá po zbožnosti touží, aniž by pak si rady věděla, jakou cestou se k ní brát? Co matka dítě své pojme ji v náruč svou, aniž pak jaké tíže pocítí. Ovšemť k tomu potřebí srdce právě otcovského; pročez i svatí apoštolé a muži apoštolští učeníky své nejmenují toliko prostě „s y n y“, ale užívají slova útlejšího a něžnějšího, říkajíce: „s y n á č k o v é“.

Ostatně, milý čtenáři, jest pravda, že já o zbožnosti píši, sám nejsem zbožný, ale touže zajisté po zbožnosti; a tato touha mi právě mysli dodává, abych tě této ctnosti učil. Neboť dí jistý učenec, že dobrá sice cesta k umění jest, učit se sám, lepší však poslouchati naučení, ale nejlepší vyučovati jiné. „Často se stává,“ tak píše sv. Augustin k zbožné své učenici Florentině, „že se úřad rozdávání pokládá rozdavači za zásluhu, aby tím více obdržel, a úřad učitelský učiteli, aby tím více v umění prospěl.“

Alexander dal si obraz zamilované své K a m p a s p y malovati od nejznamenitějšího tehdaž Apellesa. Malíř ten čím více na ni hleděl, aby tvářnost její vyznačil, tím více

krásou její dojat byl, tak že horoucí láskou k ní zahořel; což znamená Alexander, odřekna se jí sám Apellesovi ji za manželku podstoupil, tím velikého ducha svého, jak dí Plinius, neméně dosvědčiv, nežli největším svým vítězstvím. Ode mne pak, rozmilý můj čtenáři, co biskupa, žádá Bůh, abych netoliko obyčejné ctnosti, ale i zbožnost jemu zvlášť milou v srdce lidská vštěpoval, takměř miloval; i rád tuto žádost plním, tím i poslušně svou povinnost konaje, i tou naději se koje, že tím více vroucí láskou a touhou po té ctnosti zahořím, čím více se vynasnažím, abych ji v duše bližních svých nakreslil. Až pak velebnost božská mou upřímnou touhu po ní uzří, pak mne s ní u věčném, blaženém sňatku v jedno spojí. — Krásná a počestná **R e b e k a** napojivši velbloudy Isákovy, určena jest mu potom za manželku a obdržela od něho zlaté náušnice a náramky; tak i já se důvěřuji v nesmírnou dobrotivost Boha svého veda milé ovečky jeho k spasitelným pramenům zbožnosti, že si duši moji chotí svou vyvolí, vdechne v uši moje zlatá slova své svaté lásky a posilně ruce mé k věrnému jich plnění, ano v tom právě záleží podstata

pravé zbožnosti. Za tu prosím nesmírnou velebnost jeho, aby jí uděliti ráčil i mně i všem ůdům své svaté církve, jejímuž soudu na vždy podrobuji všecky své i spisy i skutky i slova i tužby a myšlenky.

V A n e s s y na den sv. Maří Magdaleny 1609.

NAVEDENÍ
KU
ZBOŽNÉMU ŽIVOTU.

Kniha první.

Pravidla a cvičení, jimiž by se duše vedla od prvního se roztoužení po zbožném životě až k pevnému úmyslu vzdáti se jemu.

Článek I.

V čem pravá zbožnost záleží.

Toužíme po zbožnosti, Bohumilo! Jsme věrou poučeni, že jest zbožnost velebnosti Božské zvlášť příjemnou, neboť jest jen jedna pravá zbožnost proti mnohým nepravým a lichým, tak že nešetřice toho rozdílu snadno se zklamati můžem.

Kdo se rád postí, domnívá se zbožným býti, když zachovává posty, byť v srdci svém zakysalý hněv choval. Jiný opět za zbožného se pokládá, maje v obyčeji celou řadu modliteb přeříkávati, ačkoliv se pak pouští v řeči hrdé, hanlivé. Ten tu opět vždy má ruku otevřenou k udělování almužny, ale srdce jeho jest vždy zavřené a nepřístupné lásce k bližnímu. Ti všichni pokládají se za zbožné, ale nejsou. — Služebníci Saulovi vysláni jsouce, aby jali Davida, zkla-

máni jsou od choti jeho Micholy. Ta totiž vzavši sochu oblekla ji v roucho Davidovo a položila na lože řkouc, že David stůně a spí. Podobný jest klam mnohých osob, které navykše si některé zevnější pobožnůstky, jmíny bývají za velmi zbožné, nemajíce na sobě leč klamný stín a nátěr pobožnosti.

Pravá živá zbožnost, Bohumilo! zakládá se na lásce k Bohu, či spíše není nic jiného, leč pravá k Bohu láska, ta láska, kteráž i milostí slove, poněvadž nás velebnosti Božské milostnými — milování hodnými činí; která slove dále láskou účinnou, poněvadž nám síly dodává k činění dobrého; a konečně sluje zbožností, když dospěvši k dokonalosti, to působí v nás, že to, co dobré jest, konáme pečlivě, ochotně, stále. To vysvětlím podobenstvím prostým sice ale velmi pochopitelným. Pštrosové majíce perutě nelítají nikdy; slepice létají sice ale těžko, zřídka a velmi nízko; orlové pak, holubice a vlaštovky létají bystře, vysoko a skorem ustavičně. Tak se i hříšníci k Bohu ani nepovznášejí, ale téměř ustavičně po zemi se plazí; spravedliví pak, ale ještě nedokonali, povznášejí se sice vzhůru k Bohu svými do-

brými skutky, ale málokdy, zdlouhavě a těžko: jenom duše živou zbožností nadchnuté vznášejí se k velebnosti Božské letem ručím, vznešeným, ustavičným. Zbožnost tedy, ať slovem dím, není nic jiného leč jistá svěží duchovní čilost, kterouž buď účinná láska působí v nás, anebo my působíme s ní ochotně, horlivě, stále; a jakož náleží účinné lásce, aby nás pohnula zachovávatí vůbec přikázání Boží, tak náleží zbožnosti působiti v nás to, abychom je plnili co nejpilněji a nejhorlivěji. Kdo neplní všech přikázání Božích, není ani spravedlivým ani zbožným. Neboť aby byl spravedlivým, nutnoť aby měl účinnou lásku; aby pak byl zbožným, musí míti mimo tu lásku i velikou horlivost a ochotnost konati všecky ty skutky, kteréž účinná láska káže. A poněvadž zbožnost není nic jiného, leč účinná láska na vrchu své dokonalosti, činí nás tedy ochotnými a pečlivými i pilnými k zachovávaní netoliko přikázání Božích, ale i ku konání všech dobrých skutků, které nejsou přikázány, nýbrž pouze na radě anebo vnuknutí Páně se zakládají. Člověk z těžké nemoci povstalý kráčí pomalu a z nutné toliko potřeby: tak

i hříšník, nedávno vyhojený z duševních svých ran, kráčí sice cestou spasitelnou, ale konaje toliko, co mu Bůh přikazuje, a to ještě obtížně a zdlouhavě, až se mu pak ducha zbožnosti dostane. Potom si počíná jako člověk úplně zdravý a silný, nejenom kráčeje ale i běže drahou přikázání Božích, ba horlivě se pouští i po stezkách rad evangelických a vyšších vnuknutí Božích. — Vůbec zbožnost a účinná láska neliší se od sebe nic jinak, nežli jako oheň od plamene; neboť účinná láska jest duchovní oheň, kterýž pak když se byl v duši mocně vzňal a v plamen rozháral zbožnosti slova. A tak zbožnost právě k ohni duchovnímu účinné lásky nepřidává leč plamene, který pak lásku tak rozněcuje, že jest ochotna, pilna i pečlivá v plnění i přikázání Božích, i v horlivém zachovávaní rad evangelických a jiných vnuknutí Páně.

Článek II.

Které jsou vlastnosti a jaká vznešenost zbožnosti.

Lidu israelskému, majícímu již již vkročiti v zemi zaslíbenou, zvěštovali vyzvědači, chtějící jej od toho odstrašiti, že tá země oby-

vatele své šírá, to jest, že jest země tak nezdravá, že nelze v ní dlouho žítí, a že mimo jiné jsou obyvatelé tak divocí a suroví, že se vespolek šírají, jako kobyly. Tak, Bohumilo, i svět zlehčuje a tupí svatou zbožnost, maluje i sobě i jiným osoby zbožné s tváří zasmušilou, smutnou, promrzelou a rozhlašuje, že zbožnost činí člověka nevlídným nepřítelem lidstva až k nevystání. Avšak jako Josue a Kaleb naproti oněm lživým vy-
zvědačům dosvědčovali lidu, že země zaslíbená jest krásná a dobrá i že milo a příjemno jest bydletí v ní: tak i Duch svatý nás ujišťuje ústy všech svatých, i sám Pán Ježíš Kristus dosvědčuje, že život zbožný jest život sladký a blažený i líbezný.

Svět vidí osoby zbožné any se postí, modlí, protivenství trpělivě snášejí, nemocným slouží, bdí, svůj hněv na uzdě drží, své vášně mocně potlačují, rozkoši světských se varují a mnohé jiné dobré skutky konají, které lidské přirozenosti těžkými a odpornými bytí se zdají: ale svět nevidí vnitřní zbožnost jejich, a na všecky tyto skutky činí příjemnými, snadnými, sladkými. Pozorujme vcelky na mateří doušce; v té nenalézají jinou šťávu, leč velmi trpkou,

ale ssajíce ji do sebe, proměňují dle své přirozenosti v sladounký med. Pravdať ovšem, že duše zbožné v rozličných cvičeních zapírání a umrtvení sebe mnoho trpkosti nalézají a zakoušejí, ale ty všechny mění se jim časem a obyčejem v slasti utěšené. Plamenný oheň, rozdrucující kola, břitké meče pokládali si svatí mučeníci, jsouce zbožní, za květná lože a vonné masti. Může li tedy zbožnost nejkrutější muky i smrtě samu v slasť a útěchu proměnit, jaké síly pak dodá u konání ctnosti! Cukr oslazuje i ovoce nezralé, změkčuje pak a zdravým činí i to, které by jinak i při své zralosti bylo tvrdé a škodné: nuže tak jest i zbožnost pravý cukr duchovní, který odnímá skutkům umrtvujícím jich trpkosti a útěchám světským jich škodlivosti. Zbožnost ulehčuje zármutku chudého i starostem bohatce, dodává útěchy nuznému v jeho opuštěnosti a pokoruje pýchu hrdého, an si na svém štěstí zakládá; zbožnost vyrazí nás v samotě a působí, abychom sebrané mysli byli i uprostřed rozkoší světských; zbožnost jest duši naší oživujícím ohněm v zimě, rosou občerstvující v létě; zbožnost zná k dobrému použití bohatství i chudoby, pocty i povržení; zbožnost

rovněž stejnou myslí přijímá i radost i žalost a naplňuje srdce naše ve všem všudy utěšeným — nebeským poklidem.

Pozorujme žebřík Jakobův; tenť jest věrný obraz života zbožného. Dvě jeho postranice znamenají jednu modlitbu, an prosí za milost Boží, a druhá svaté svátosti, jimiž se té milosti jí uděluje; spruhy pak žebříku toho poukazují k rozličným stupňům účinné lásky, po nichž stoupujeme ode ctnosti k ctnosti, buď sstoupajíce dolů činností svou až k službě bližních a snášení jich slabostí, buď vznášejíce se rozjímáním až k laskavému sjednocení se s Bohem. Dále pak pozorujmež i ty, kteří jsou na žebříku tom; lidé s srdci andělskými, anebo andělé s srdci lidskými? Nejsou, ale vyhlížejí jako mladí, jsouce pouhá čilost a činnost duchovní; mají perutě, aby se povznášeli letmo k Bohu svatou modlitbou, ale i nohy, aby kráčeli s lidmi ve svaté a utěšené společnosti. Obličej jich krásný a radostný poukazuje k tomu, že pokojně a klidně všecko od Boha přijímají. Hlava rámě, nohy jich bez oděvu na důkaz, že všecky myšlenky, skutky i snahy jejich směřují jedině k tomu, aby se líbili Bohu; ostatní tělo kryto jest,

ale rouchem prostým a řasným, což nás učí, že užívající světa a darů jeho máme nic méně trvati při tom čisti, prosti, střídmi, na nevyhnutelné potřebě přestávající. Takoví jsou lidé zbožní! Věř mi, Bohumilo! zbožnost slasť nade všecky slasti, jest královna všech ctností, jest láska účinná na vrcholu dokonalosti své; co jest smetanka na mléce, květ na bylině, jiskrný lesk na drahokamu, vonný zápach balsamu: to jest zbožnost v poměru lásky účinné, jest vůní libou, která sílí ducha lidského a obveseluje anděly v nebesích.

Článek III.

Zbožnost sluší každému stavu.

Při stvoření světa přikázal Bůh, aby veškerá bylina vydávala ovoce podle rodu svého; tak přikazuje i všechněm křesťanům, jenž jsou živé byliny jeho církve, aby vydávali hodné ovoce zbožnosti každý dle svého stavu a povolání. Rozmanitým způsobem má se prokázati zbožným šlechtic, umělec, služebník, kníže, vdova, panna, manželka; ba má se zbožnost tak též slušně srovnati se zdravím, s zaměstnáním a povoláním každého. Zda-liž pak, rei sama, Bohumilo! bylo by chvalitebno,

aby biskup chtěl býti tak poustevnický živ, jako karthusian? anebo aby manželé nic nepečovali o rozmnožení svého zboží jako kapucíni? aby umělec a řemeslník si žádal ustavičně sloužiti Bohu na modlitbách jako řeholník? anebo aby tento se věnovati chtěl všelikým zevnitřním skutkům lásky k bližnímu jako biskup? Zda-liž pak by nebyla zbožnost taková směšnou, nepříslušnou, pošetilou? A nicméně vidíme, ano se zhusta tak děje, a svět neznaje nebo nechtě rozeznati zbožnost od nesmyslnosti těch, kteří se za zbožné vydávají, laje zbožnosti a tupí ji, ač ona nejméně takovými nepořádky vinna jest.

Nikoliv, Bohumilo! pravá zbožnost není nikomu nijak na zkázu, ba vede k dokonalosti ve všem; jestliže by se okazovala býti na překážku povinnostem nějakého stavu a povolání, byla by zajisté nepravou a lichou. Včelka ssaje med z květin, aniž by je porušila, nechává je tak čerstvé, jakož je byla nalezla: pravá pak zbožnost působí více; povinnostem všelikého stavu i povolání nejen v ničem nevadí, ale je i zdobí a šlechtí.

Jako některé drahokamy položeny byvše do medu jasnějšího lesku nabývají, aniž by

se barva jich byla zkazila; tak i zbožnost nás lepšími a jiným příjemnějšími činí: při zbožnosti jest celá rodinná správa klidnější, láska manželská upřímnější, vroucnější, služba knížecí věrnější a oddanější; slovem plnění všech povinností radostnější a účinnější.

Blud jest to, ba i kacířství, vylučovati zbožnost ode dvorů knížecích, z vojska, z dílen řemeslníkův a umělců, z komnat manželských. Pravdať ovšem, Bohumilo! že zbožnost veskrze rozjímavá, mnišská a klášterní nehodí se k stavům těmto; avšak mimo tuto trojici jest i ještě jedna zbožnost, mohoucí velmi dobře zlepšiti a zdokonaliti život lidí ve světě žijících. Abraham, Isák, Jakob, David, Tobiáš, Job, Sara, Rebeka, Judit jsou toho zřejmými důkazy v zákoně starém; v novém pak svatý Josef, Lydia a sv. Krispin byli zajisté zbožni v dílnách svých; svatá pak Anna, Marta, Monika, Aquil, Priska, Ludmila ve svých domácnostech; setník Kornelius, sv. Šebastian a sv. Moric ve vojště; Konstantin, sv. Helena, sv. Ludvík, sv. Amadeus, sv. Eduard, Jindřich, Leopold, Václav na svých knížecích prestolech. I stalo se, že někteří vypadli z zbožnosti o samotě, ačkoliv bývá k dosažení k doko-

nalosti prospěšná, a zachovali ji v davu života světského, an jí bývá sic velmi škodný. Lot přišel o čistotu svou v samotě, jak znamená sv. Řehoř, ač ji bedlivě zachoval v městě veskrze zkaženém. Nuže tedy v jakémkoli stavu se nacházíme, v každém můžeme a máme prospívati v dokonalosti a zbožnosti.

Článek IV.

Že jest nám vůdce potřebí, jenž by nás na cestě zbožnosti vedl a podporoval.

Mladý Tobiáš, maje jíti do Rages, krajiny daleké a neznámé, vylouval se otci, že tam neví cesty; načež mu pak otec odpověděl: „Jdi a vyhledej si člověka, an by tě tam doprovodil.“ — Tak i já pravím tobě, Bohumilo! Chceme-li jistě a bezpečně kráčet drahou zbožného života, vyhledejme si dobrého vůdce, an by nás na ní provázel. To jest hlavní a nevyhnutelné pravidlo: „Čiň co čiň,“ dí velebný otec Avila, „nikdy nebudeš tak jist a bezpečen, že činíš vůli Boží, leč se držíš pokorně dráhy svatého poslušství, které nám všickni svatí tak snažně radí a které byli sami tak věrně a bedlivě konali.“ — Svatá Tereza, zvěděvši o velké

kající přísnosti, již konala Kateřina Korduánská, snažně si žádala následovati ji v tom i proti zákazu svého zpovědníka. Ale přemohla se přec a poslechla. Tu jí řekl Bůh jednou ve zvláštním zjevení: „Jsi na dobré cestě, dcero má; kráčeš po ní bezpečně dále; ráda bys ovšem tuhé kajicnosti konala, ale poslušnost tvá se mi lépe líbí.“ Od té doby zamilovala si poslušnost tak velmi, že mimo tu, kterou povinna byla svým představeným, zavázala se slibem poslouchati též svého výborného zpovědníka, ve všem se podrobujíc moudrému řízení jeho, což jí pak bylo zřídlem mnohé slasti a útěchy. A tak již před i po ní mnohé svaté duše podrobily úplně vůli svou sluhám Páně, aby tím více se držely ve spojení s Bohem, což i sv. Kateřina Sienská velmi chválí v duchovních svých rozmluvách. Svatá kněžna Alžběta podrobila se úplnou poslušností duchovnímu vedení Konráda, biskupa v Mariboru; a svatý král Ludvík umíraje takto svému synu přikázal: „Zpovídej se často a vyvol si k tomu kněze moudrého a opatrného, jenž by s to byl, aby tě svým osvětlením dobře vedl, abys své povinnosti dobře plnil k blahu a spáse duše své.“

„Přítel věrný jest obrana mocná a kdož jej nalézá, nalézá poklad; k příteli věrnému nelze nic přirovnati a není hodné váhy zlata i stříbra, ježto by se vyrovnala ceně věrnosti jeho. Přítel věrný jest lékařství života a nesmrtelnosti a kteříž se bojí Pána, naleznou jej.“ (Sir. VI. 14—16.) — Tuť tedy hlavně jde o nesmrtelnost a život věčný, pro kterýž nám takového věrného přítele nevyhnutelně potřeby jest, jenž by nás ve všem, co činíme, vedl radou a tak nám pomohl bezpečně projíti osidly ďábelskými; věrný přítel nám bude pokladem moudrosti v našem utrpení, zármutku, poklesnutí, balsamem hojativým v nemocích duševních; věrný přítel nás bude varovati a stříci zlého, oblaží nás v štěstí, nedopustí, aby neduhové naši byli k smrti a vyléčí je.

Ale kdož pak nalezne takového přítele? — Mudřec svatý odpovídá: „Kteří se bojí Pána;“ t. j. pokorní, kteří horlivě se snaží, prospěti v životě duchovním. — Poněvadž tedy jest tak důležitá věc, Bohumilo! míti dobrého vůdce v životě zbožném, prosme vrocň Boha, aby nám dal takového, jenž by byl podle srdce jeho a nic nepochybujeme, že by nás nevyslyšel: neboť byť nám měl poslati anděla

svého, jako mladému Tobiášovi, dá nám jistotně dobrého a věrného vůdce.

A zajisté toho vždy tak považujeme, jako by byl anděl náš; t.j. jakmile ho nalezneme a jeho duchovnímu vedení se vzdáme, nespátřujeme v něm pouhého člověka, aniž pak důvěřujeme pouze jeho moudrosti, kterou snad co člověk slyne, ale vlastně Bohu, kterýž to vlastně jest, jenž nás vede a poučuje skrze služebníka svého, vlévaje v srdce jeho myšlenky a v ústa jeho slova, která by prospěšná byla k spasení našemu. Tak tedy považujeme svého duchovního vůdce, jakoby byl anděl sstoupivší s nebes, aby tam uvedl i nás. Otevřme mu úplně srdce své, mluvmе s ním důvěrně a upřímně, zjevme mu jasně, co buď dobrého buď zlého tajně na sobě pozorujeme, bez obalu, bez vytáček; co dobrého do sebe máme, bude hleděti, jak by utvrdil, zlé pak jak by nejspíše napravil a vykořenil; a tak bude duše naše statnější a neohroženější v strastech, mírnější a klidnější v slastech a útěchách. Mějme k němu důvěru úplnou, spojenou však s hlubokou úctou, tak aby úcta neztenčila nikdy důvěry, tato pak nikdy nevadila úctě. Důvěřujme vůdci svému s ta-

kovou oddaností jako poslušná dcera důvěřuje otci svému a mějme k němu úctu tak důvěrnou, jako ji mívá zdárný syn k matce své. Slovem mezi námi a duchovním vůdcem naším buď přátelství silné a útlé, ale veskrze svaté, duchovní Božské.

„Vůdcem duchovním vyvolil si jednoho z tisíc,“ dí ctihodný Avila; „já pak trvám „jednoho z desíti tisíců“, neboť jest jich nade všecko pomyšlení málo, jenž by se hodili k takovému duchovnímu úřadu. Vůdce duchovní buď plný lásky, umění, opatrnosti: kterému by jediná z těchto vlastností scházela, toho nebude nikdy lze bez nebezpečí si zvoliti. Pravím ještě jednou: vzývejme Boha, abychom ho našli, a potom díky vzdávejme za něho velebnosti Božské; držme se toho, kterého jsme si zvolili, aniž pak jiného vyhledávejme; kráčeje za jeho vedením prostě, pokorně, důvěrně a pouť naše bude blažená.

Článek V.

Zbožný život započni se očištěním duše.

Svatá choti v písni Šalamounově dí: „Kvítí okázalo se v zemi naší, čas pořezání přišel.“

— Co pak nám značí to kvítí, Bohumilo! leč spasitelné žádosti? Nuže jakmile se ty ozývají v srdci našem, budiž nám první péče očistiti je ode všech skutků mrtvých a zbytečných. Chtěla-li za starého zákona některá cizozemka zasncubiti se s některým synem israelským, byla povinna po zákonu Mojžíšovu odložiti oděv svůj služebný, ostříhati si nehty i vlasy; tak též chce-li některá duše dosíci té cti, býti chotí Syna Božího, má s sebe svléci člověka starého a obléci se v nového, odřeknouc se hříchu a sprostiti se všech zbytečností vezdejšího života, jež by ji od milování Boha odvracely. K uzdravení tělesnému potřebí jest, nejprve odstraniti z těla všecky škodlivé vlhkosti; tak jest to i s duší. Se sv. Pavlem stalo se to jedním okamžikem a úplně jakož i se sv. Kateřinou Genuenskou, sv. Maří Magdalskou, sv. Pelagií a jinými světci a světicemi: avšak takové náhlé a okamžité obrácení jest v řádu milostí Boží zázrak a sice o nic menší, nežli jest vzkříšení mrtvého v běhu přirozeném, kteréhož nijak nelze očekávati ani žádati. Vyhojení duševní děje se jako tělesné jenom časem, postupně, pomalu, snažně a pracně.

Andělé na žebřice Jakobově mají sice

perutě, ale nelítají, nýbrž vstupují vzhůru i dolů pořádně stupeň po stupni. I duše, která opustivši hříchu, aby se vzdala životu zbožnému, nedosahuje ho najednou, nýbrž poznenáhla se k němu vznáší, jako na úsvitě raním světlo nikoliv rázem neproráží a nezapuzuje temnosti, ale poznenáhla. Poznenáhle uzdravení bývá stále, jak učí zkušenost. Vše-liký neduh, i duševní i tělesný přichází náhle jako na koni a poštou, ale odchází pomalu pěšky a krokem. Jest tedy potřebí ozbrojiti se trpělivostí a statností nastupujícím dráhu života zbožného. Ach! s jakým žalem spatřujeme mnohé duše oddavší se zbožnosti, any znamenajíce na sobě některé nedokonalosti, upadají v pochybnosti, v zármutek, slabost a těžkomyslnost, tak že se nového života spustiti a k předešlým svým obyčejům vrátiti chtějí. A s druhé strany jak nebezpečné pokušení jest to, domnívá-li se mnohá duše býti již na vrchu dokonalosti, když byla sotva první kročeje k ní učinila a téměř létati chce, aniž by jí byla křídla narostla. Ó Bohumilo! jak velmi nám hrozí nebezpečí onemocněti znova, odloučíme-li se příliš záhy péči lékařské! „Marně jest vám,“ dí svatý

pěvec, „vstávati před svítáním; vstávejte, když jste si byli odpočinuli.“ — Však on sám jednaje podle toho, jak učí, když se byl umyl a očistil, žádá si „více a více očištění byti ode svých nepravostí“.

Práce ta očišťování duše nesmí a nemůže konce míti, leč s životem samým. Nebudme malomyslni pro své poklesky a slabosti, neboť naše dokonalost právě se zakládá a záleží v zápasu a boji proti nim: tuť pak nelze ani proti nim bojovati, leč je vidíme, ani je přemoci, leč se s nimi setkáme, vítězství pak nezáleží v tom, abychom jich necítili, ale abychom v ně nesvolili.

Aniž pak lze říci, že bychom jim podléhali, dokaváde nám obtížné jsou; ba i potřebí jest, abychom někdy jimi raněni byli a tak se v pokoře cvičili; přemožení nejsme, leč jsme byli buď života, buď mysli pozbyli. Slabosti naše a poklesky všední nejsou s to, aby nás připravily o duchovní život milosti Boží; smrtelný hřích jest jediný, jenž nám života toho odnímá. — Slabostí a poklesků není se tedy co báti, leč aby nám neodňaly dobré mysli. „Zachovejž mne, Hospodine, od ducha malomyslnosti!“ volá

sv. pěvec. V tomto duchovním boji máme to dobré, že můžeme vždy vítězi býti, dokaváde ochotně bojujeme, aniž pak protivníku pole postoupíme.

Článek VI.

První stupeň očištění duše ode všech hříchů smrtelných.

Kdo tedy srdce své očistiti chceš, první péči o to měj, abys se úplně sprostil hříchu: cestou k dosažení toho jest svátost pokání. Vyhledej si zpovědníka co nejlepšího a použij k dokonalému zpytování svědomí tak řečeného zrcadla zpovědního, obsaženého v mnohých modlitebních knihách nebo zvláštních k tomu cíli vydaných spisech*). Čti je bedlivě a pozorně a znamenej od článku k článku, v čem si Boha urazil od té doby, co jsi počal hříchu poznávati; nedůvěřiš-li své paměti, napiš si to, co jsi v srdci svém vyzkoumal. Po takovém důkladném poznání svých hříchů žel jich žalem a lítostí živou a dokonalou,

*) Mezi nejlepší náležejí obsažená ve „Svatyni Sionské“ a „Kytici rajske“. Veleđ. p. biskup Prucha vydal zvláštní pojednání o „generální zpovědi“.

seč jen stačíš, rozjímaje a uvažuje toto čtvero : že jsi hříchem pozbyl milosti Boží, že jsi se vzdal svého práva na království nebeské, že jsi zasloužil věčně v pekle potrestánu býti, že jsi povrhl věčnou láskou Boží.

Znamenáš snad, Bohumilo! že tu mluvím o zpovědi generální z celého života, avšak přiznávám spolu, že nikoliv tím nemíním, by byla vždy naprosto nevyhnutelně potřebná, ale věda, jak jest pro počátek velmi prospěšná. radím ji co nejsnažněji. Neboť stává se zhusta, že zpovědi osob, obyčejný život vedoucích, bývají plny velikých vad a chyb: těm schází náležité přípravy z části nebo docela, těm pak potřebné živé a opravdové lítosti; někteří se zpovídají bez pevného úmyslu hříchu se varovati, nemajíce vůle vyhnouti se příležitosti k hříchu anebo použití všeho, co se k úplnému potlačení a vymýtní jeho žádá, aby potom život lepší nastoupiti mohli. Ve všech těchto a podobných příčinách jest zpověď generální k napravení života a k dosažení milosti Boží nevyhnutelně potřebná. Mimo to pak jest zpověď generální velmi prospěšná; pomáhá nám k úplnému poznání sebe, naplňuje nás spasitelným studem v ohledu na

všecka naše prohřešení, utiňuje naše svědomí, vzbuzuje v nás mnohé dobré úmysly, okazuje nám nesmírné milosrdenství Boží, an nás byl tak dlouho a tak trpělivě k pokání očekával, činí zpovědníka našeho schopna, aby nám dal pravé naučení k novému lepšímu životu, otvírá a obměkčuje srdce naše, abychom se pak budoucně s větší důvěrností a upřímností zpovídali.

Když tu tedy jde o úplné obnovení života, o dokonalé obrácení srdce našeho k Bohu, jest to, tuším, rozumno, radím-li, Bohumilo! k tomu, abychom základ k zbožnému svému životu zpovědi generální položili.

Článek VII.

Druhý stupeň očištění duše, který záleží v sproštění se všeliké hříšné náklonnosti.

Národ židovský sice celý vytáhl z Egypta, ale nebyli všickni, jenž byli zemi tu celým srdcem opustili; tudíž se stalo, že mnozí si žádali potom cibulí a masa egyptského. Tak se děje i mnohým kajicníkům: opouštějí sice hřích, ale nevzdávají se hříšné náklonnosti,

t. j. mají sice úmysl nedopouštět se více hříchu, ale s tajnou jakousi žalostí, že se mají vzdáti i neblahých rozkoší s ním spojených. Srdce jich odvrátilo se od hříchu, ale často ještě je vábí tajná žádost obrátiti se po něm, skoro jako žena Lotova pokoušena byla obrátiti zraků svých k Sodomě. Varují se hříchů ovšem, ale chovají se při tom jako nemocní, jimž lékař zakázal jísti ovoce, smrtí jim pohroze, nezachovají-li se dle příkazu jeho. Tento příkaz bývá jim proti mysli; mluví o tom ustavičně a jsou na rozpacích, co mají činiti; chtějí alespoň přivonět k ovoci a za šťastny pokládají, kdo ho směle požívati mohou. Taková jest povaha slabých a choulostivých kajicníků, kteří se sice zdržují hříchu, ale nedlouho a neradi; přejí si, aby hřešiti směli, aniž by tím propadli trestu věčnému, mukám pekelným; mluvívají s zalíbením o hříchu, považujíce za šťastny, kteří se mu oddávají. Tak ku př. mnohý upustil a zřekl se v zpovědi úmyslu pomstiti se nad nepřitelem; avšak nedlouho na to sejda se s přátely svými, soblibou počne mluvit o své rozepři, trvaje, že kdyby se nebyl bál Boha, to a to byl by protivníku svému učinil; míní, že zákon Páně,

abychom odpouštěli nepřátelům a milovali je, příliš přísný, nepřirozený jest, a konečně dokládá: „Kéž by Bůh dovolil, abych se pomstiti směl!“ Ubohý takový člověk, ačkoliv jest očištěn od hříchu, jak tuze přec jest spoután okovy náklonnosti hříšné! Vyšelť ovšem z Egypta, ale srdce jeho jest ještě v kraji hříšném, opanováno jsouc chutí po čpavém česneku a cibuli, jimž byl uvykl. Ach! v jak velikém nebezpečí vězí takoví kajicníci, na okraji téměř jsouce věčného svého zahynutí.

Ó Bohumilo! dychtíme-li upřímně po zbožném životu, máme srdce své očistiti netoliko ode všeho hříchu, ale i vymýtití z něho velikou hříšnou náklonnost. Neučiníme-li tak, budeme v nebezpečenství, že upadneme opět v tytéž hříchy, mimo to pak nešťastné ty náklonnosti seslabí a sklíčí ducha našeho tak, že nebudeme s to, abychom dobré skutky, v nichž se zbožný život zakládá, činili tak ochotně, horlivě a stále, jak náleží. Duše ty, které opustivše hříchu, v náklonnosti hříšné trvají, podobají se, tuším, osobám stonajícím na bělku; ty také nebývajíce těžce nemocny, jídají bez chuti, spí nepokojně, smějí se bez

radosti, vlekou se více, nežli chodí. Tak též i duše, náklonnostem hříšným podrobené, činí sice některé dobré skutky, ale s takovou ochablostí a malátností duševní, že bývají bez zásluhy, bez odměny.

Článek VIII.

Jak lze tohoto druhého stupně očištění dosáhnouti.

První, co máme činiti, abychom tohoto druhého stupně očištění duševního dosáhli, jest, abychom si učinili živý a mocný pojem o tom, jaké veliké a zhoubné zlo jest hřích a tak abychom vzbudili v srdci svém úplnou a dokonalou lítost že jsme se ho dopustili. Neboť když lítost opravdová, i sebe slabší dostačuje, aby nás očistila od hříchu, zvlášť přistoupí-li k tomu i svátostní zpověď, jisto jest, že pak čím jest živější a skroušenější, tím více i sprostí srdce naše všech náklonností, které bývají spojeny s hříchem. Malá, obyčejná nenávisť k některé osobě vzbuzuje v nás již takovou odpornost, že jí neradi vidíme a společnosti její se vyhýbáme, co můžeme;

jestliže ta nenávisť bývá mocnější, jak říkáme, až na smrt, tu netoliko se varujeme té osoby, již se týká ale i všeho, co by nás na ni upamatovalo, nemohouce viděti ani příbuzné, ani společníky její, ba i sám obraz její protiví se zrakům našim. Tak jest to i s tím, kdo se od hříchu odvrátí. Nenávidí-li jej opravdu, byť i sebe slaběji bylo, bude se i varovati, aby se ho nedopustil více; čím pak větší a mocnější nenávisť proti němu pojme, tím více a snažněji bude se straniti netoliko hříchu samého, ale i všeho, co jest s ním jakkoliv spojeno a k němu svádí. Hledme tedy, Bohumilo! ať vzbudíme v srdci svém žal a lítost co nejdokonalejší a nejvroucnější, jenž by směřovala ke všem i sebe menším okolnostem hříchu. Tak svatá Maří Magdalena pozbyla při svém obrácení všecku náklonnost k hříchu a všecku libost k rozkošem jeho, že jich ani nepomněla více; tak vyznává i David, že „netoliko v nenávisti má hřích, ale i všelike cesty a stezky nepravosti“. V tom záleží obnovení duše, kteréž týž svatý prorok přirovnává k „obnovení orličímu“.

Abychom tedy k takové živé lítosti nad

svými hříchy a spasitelné bázni před nimi dospěli, použijme pečlivě rozjímání tuto dále položená, vstipme si je hluboko v srdce svá, což pak s pomocí milosti Boží zruší u nás i hřích samý i všecky náklonnosti k němu. Za tím účelem jsem je připravil, pořádkem, který se mi zdál býti nejlepším. Vezměme jednu po druhé napořád, jak jdou, denně nic více než jednu. Radím pak, abychom to učinili z jitra, kterážto doba jest k duchovnímu cvičení nejpríhodnější; připomeňme a opakujme si je mezi dnem a nebudeme-li míti dostatečné zběhlosti v rozjímání, čtěme si, co o témž položeno jest dále v knize druhé.

Článek IX.

První rozjímání. — O stvoření.

Příprava.

1. Představ si, že Bůh jest ti přítomen.
2. Pros, aby tě osvítiti ráčil.

Úvahy.

1. Považ, jak drahně let minulo, co tě na světě ani nebylo, a že jsi tehdáž nebyl na-

prosto ničím. — „Kdež pak jsme byli tehdáž, má duše, co svět již dlouho — dlouho stál a o nás nebylo ani pohádky?“

2. Pomni, že tě Bůh z té nicoty povolal, abys byl tím, čím jsi a že to učinil, nic nemaje potřebí tebe, nýbrž z pouhé své nesmírné dobroty a lásky.

3. Rozjímej s hlubokou úctou o té bytnosti, kterou tě obdařil Bůh; ta jest ta nejvýtečnější, nejvznešenější, nejdokonalejší na tomto světě viditelném; stvořil tě pro život věčný a učinil schopna, abys účasten byl věčné slávy a blaženosti jeho.

Vzbuzení dobrého úmyslu.

1. Pokloň se hluboce Bohu, řka k němu vroucně s svatým pěvcem: „Bože můj! hle já nejsem před tebou, leč pouhé nic. Jak to jen možná, že jsi ve své vševědoucnosti pomněl na mne, abys mne stvořil?“ Ach! má duše, ty bys byla v té dávné nicotě trvala po dnes, aniž pak pocítila té bytnosti, kdyby se nebyl Bůh smiloval, aby tě stvořil. Znamenáš-li pak tento rozdíl?

2. Vzdej díky Bohu řka: „Ó Bože

všemohoucí, laskavý tvůrce můj! Jak velmi jsem ti k díkům povinen, že jsi mne vyprostil z nicoty mojí a učinil milosrdně tím, čím jsem! Což medle mám činiti, abych hodně blahoslavlil svaté jméno tvé a díky vzdával nesmírné dobrotě a lásce tvé?

3. Zastyď se sám před sebou. — Ale ach, mne bídneho!! Místo. co jsem měl držeti se tebe, Bože, Stvořiteli můj! a za tvou láskou věrně sloužiti tobě, zprotivil jsem se ti svými nezřízenými vášněmi; trhl jsem se tebe, abych se mohl pohřřížiti v hříchy; nedbal jsem nic dobroty a lásky tvé, jako bys ty ani nebyl Stvořitelem mým.

4. Pokoř se Bohu. — Pomni, duše má! že Hospodin jest Bůh tvůj a ty že jsi dílo rukou jeho. Přiznávám se, ó Bože můj! že ty jsi učinil mne, nikoliv pak já učinil sebe.

Nuže tedy nechci dále zalíbení míti v sobě, nejsa ničím. Nač bys se pyšnil, prachu a hroudo zemská? nač bys se vzpínala, pouhá nicoto? — I ponížím se a snesu k tomu cíli tu a tu útržku; učiním ten a ten skutek na osvědčení své pokory: změním život svůj a přidržím se Boha svého; čest má budiž v tom, že jsem tvorem jeho; a tudíž buď ten

můj život, který od něho mám, jemu docela věnován v službě poslušné mé dle možnosti a dle toho, jak mi poradí duchovní otec můj.

Závěrek.

1. Vzdej díky Bohu. — Blahoslav, duše má, Hospodina, a všecky útroby moje velebtež svaté jméno jeho; neboť jeho dobrota vyvedla mne z ničehož a milosrdenství jeho stvořilo mne.

2. Obětuj se. — Tobě, ó Bože můj, obětuji celou bytost svou, ana jest vlastně tvá, neboť tys mi ji dáti ráčil; duše má i srdce mé tobě jedinému věnovány a zasvěcený budtež.

3. Vzývej Boha. — Ó Bože můj; utvrď a posilni tuto vůli a tento úmysl můj. — Rodičko nejsvětější, panno Maria! poruč je milosti Božského Syna svého se všemi, za něž se modliti povinen jsem. — — — „Otče náš“. — „Zdrávas Maria“.

(Po rozjímání seberme si myšlenky, které nás nejvíce dojaly, jako v kytici duchovní, k níž bychom častěji za den přivoněli, t. j. častěji si je v mysli opakovati, aby nám takto i v paměti i v srdci utkvěly.)

Článek X.

Druhé rozjímání. — Proč a k čemu nás Bůh stvořil.*Příprava.*

1. Představ si, že jest ti Bůh přítomen.
2. Pros ho, aby tě osvítiti ráčil.

Úvahy.

1. Nestvořil nás Bůh pro žádný prospěch svůj, neboť on nás naprosto nic nepotřebuje, nýbrž stvořil nás pouze pro to, aby nám prokázal svrchovanou dobrotu a lásku svou, abychom z milosti jeho účast měli v blaženosti a slávě jeho. Proto stvořil i nás, Bohumilo, a obdařil ten dobrotivý tvůrce vším, co máme; dal nám rozum, abychom ho poznali a ctili; paměť, abychom ho pamatovali; vůli, abychom ho milovali; obraznost, abychom si uměli představití dary jeho; zrak, abychom se obdivovali skutkům jeho; řeč, abychom ho velebili, a tak všechny jiné smysly a schopnosti.

2. Poněvadž tedy ten jest cíl a účel, proč nás Bůh stvořil, jest zajisté svatou povinností naší, abychom se varovali všeho, co by se

tomu protivilo, i co by nas k cíli tomu přímo nevedlo, považovali a zavrhovali, co zbytečné marnivosti.

3. Hle! jak bídný jest svět, který toho nic nedbá, aniž pak toho pomní! jak bídní lidé, kteří tak žijí, jakoby k ničemuž jinému na světě nebyli, leč aby si stavěli nádherné domy, zřizovali si rozkošné zahrady, shromažďovali poklady na poklady, kochali se v prostopášných rozkoších!

Vzbuzení dobrého úmyslu.

1. Zastyď se v duši, představíc jí, jak bídná byla posaváde, že toho všeho nedbala. — Ach, čímž pak se obíral duch můj, ó Bože, když jsem nepamatoval na tebe? Koho a co jsem na mysli míval, zapomena na tebe, Boha svého? Koho a co jsem miloval, když jsem nemiloval tebe? — Ach, já maje se živiti věčnou pravdou tvou, spokojil jsem se marností světskou! Zaprodal a otročil jsem světu, an přec jen k tomu od tebe stvořen jest, aby mi sloužil a mne vedl k poznání a velebení tebe.

2. Vzbud' hořkost nad svým přede-

šlým životem. — Odříkám se vás tedy, marná myšlení, bludní předsudkové, hříšné upomínky! S hrůzou a hořkostí opouštím a zavrhuji vás, nevěrné a hnusné známosti, marné rozkoše světské, ničemné úsluhy, mrzké společnosti! Odříkám se vás z celé té duše své, opouštím vás na vždy — na vždy.

3. O b r a ť s e k B o h u. — A ty, ó Bože a Spasiteli můj! budiž od nynějška napořád a stále předmětem myšlení mého; ani pomněti nechci ničeho, co by se koliv nelíbilo tobě; paměť má obírej se co den nesmírnou velebností a milostivou dobrotou tvojí, kterouž mi tak štědře prokazovati ráčíš; ty jediný budiž útěchou srdce mého, rozkoší útrob mých.

Nuže tedy stalo se! Od nynějška ty a ty pošetilosti, jimiž jsem se obíral; ta a ta marná zaměstnání, jimž jsem celý svůj čas věnoval; ty a ty libůstky, které poutaly srdce moje; ty a ty známosti a schůzky, které mne vábily, — to všecko budiž mi předmětem trpkého žalu a přísného, úplného povržení. Abych pak se toho úmyslu pevně držel, aniž se ho kdy spustil, k tomu použiji toho — a toho, jak mi duchovní otec můj poradí.

Závěrek.

1. V zdej díky Bohu. — Díky tobě, ó Bože můj! že jsi mne k cíli tak vznešenému a prospěšnému stvořiti ráčil, abych totiž zde na zemi poznal a miloval tebe, tam pak v nebesích účasten byl věčné slávy a nevyslovitelné blaženosti tvé; ach, kdy pak toho zasloužím? — kdy pak budu s to, abych tě velebil, jak náleží?

2. Obětuj se Bohu. Tobě, Bože, Stvořiteli můj; buďtež obětovány všechny ty dobré úmysly, které jsem nyní v srdci a duši své pojal i s týmž srdcem a s touž duší mou.

3. Pros Boha. Račiž, prosím, ó Bože můj! milostivě přijmouti tato přání a sliby moje; račiž laskavě požehnati duši mé a posílniti ji, aby se jich věrně držela a je dokonale splnila, skrze zásluhy tvého Božského Syna, Pána Ježíše Krista, jenž svou předrahou krev na dřevě kříže za ni vyliti ráčil. — „Otče náš“. — „Zdrávas“.

(Kytice duchovní, jako ke konci prvního rozjímání.)

Článek XI.

**Třetí rozjímání. — O dobrodincích, jež nám
Bůh prokazovati ráčí.**

Příprava.

1. Představ si, že jest ti Bůh přítomen.
2. Pros za osvícení mysli.

Úvahy.

1. Považme především, jakými dary tělesnými nás Bůh obdařiti ráčil: máme zdravé údy, sličnost tělesnou, živnosti s dostatek, radosti a vyražení svému stavu přiměřené, pomoc a podporu přátel, příbuzných, dobrodinců atd. Porovnejme sebe a tyto dary s mnohými jinými, kteří jsou snad lepší, než jsme my, — a přec mnohého toho daru s bolestí postrádají. Zdali pak nevidíme, že jsou mnozí nesliční, zmrzačení, neduživí, nezdraví? Jak přemnozí tráví život svůj, opuštění jsouce od svých příbuzných a přátel, v opovržení, v hanbě, v nouzi a bídě? Bůh to tak určil a zřídil dobrým úmyslem i pro nás i pro ně.

2. Uvažujme potom všechno, co pojmáme

slovem vlastností duševních. Ohlédněme se vůkol a vizme, jak mnozí lidé jsou tupí, blbí, pošetilí, zběsilí, nedbale vychováni, nerozumní ve věcech důležitých; jak mnedle my jsme toho zasloužili, že nejsme z nich? Zdaliž pak to není právě laskavou prozřetelností Boží, an nad námi bděl a o to pečoval, aby se nám dostalo i blahé povahy i dobrého vychování?

3. Uvažujme dále, Bohumilo, milosti nadpřirozené, jichž nám tak štědře udělil Bůh náš: dal se nám naroditi v lůně svaté církve, poznati tak dokonale od prvního mládí Boha, Stvořitele svého, účastným býti tak často a spasitelně svatých svátostí. Počítejme nescíslná dobrá vnuknutí, osvícení mysli, výčitky svědomí po celou dobu svého nezřízeného života! Jak často, přechastokrát odpustil nám milosrdný Bůh naše hříchy a ostříhal nás a ušetřil, aby nepropadla duše naše věčnému zahynutí! Toliká léta, jež nás Bůh žíti nechává, nemáme-li pak dosti kdy získati a pojistiti si spasení duše své? Zkoumejme dokonale a zevrubně všechny ty milosti, a považme vroucně, jak nesmírně dobrý a milosrdný byl k nám Bůh náš!

Vzbuzení dobrého úmyslu.

1. Užasni nad nesmírnou dobrotou Boha svého. — Ó jak dobrý — předobrá byl Bůh můj ke mně! Jak nevyslovitelní jsou pokladové milosrdenství tvého, Hospodine! jak nesmírná dobrota tvá. Ó duše má, pokládej si to za rozkoš, že můžeš ohlašovati a velebiti milosti jeho.

2. Žel své nevděčnosti. — Avšak co jsem já, Hospodine, že jsi mne tak pamětliv býti ráčil? Ach, mého nevděku, nevděku přehrozného! Jáť zajisté nohama téměř pošlapával jsem svrchované milosti tvé, tak nezřízeně jich užívaje; tupil jsem laskavou dobrotu tvou, pohrdna dary tvými; nesmírným nevděkem odsloužil jsem se nesmírné lásce tvé.

3. Vzbud' srdce své k vroucím díkům. — Ó srdce mé! neroď býti dále k svému největšímu dobroději nevěrno, nevděčno, vzdorno! Nuže, má duše! neměla bys se dále vzdáti celá Bohu svému, jenž tolik divů milosti učiniti ráčil k vůli tobě, k prospěchu tvému?

Počněmetedy, Bohumilo! a odřekněme tělu svému tu a tu rozkoš, abychom uvykli nésti jeho služby Boží; potom obraťme všecky své

schopnosti duševní k tomu, bychom Boha vždy lépe a dokonaleji poznávali, tím a tím duchovním cvičením, které by nám k tomu nejlépe posloužilo. Užívejme bedlivě všeho, co nám Bůh skrze svou svatou církev podává k dosažení věčného spasení. — „Ovšemť,“ řecme, „tak učiním; věrně budu konati své modlitby, užívati svatých svátostí, slyšeti pilně slovo Boží a bedlivě poslouchati, co ke mně bude mluvit Hospodin Bůh můj, buď si v radách svého sv. evangelia, buď si ústy služebníků jeho, buď si některým vnuknutím vnitřním.“

Závěrek.

1. Děkuj Bohu, že ti dal poznati své milosti a tvé povinnosti.

2. Obětuj mu srdce své se všemi dobrými úmysly.

3. Vzávej ho, aby tě posilniti a milost vytrvání dáti ráčil skrze zásluhy umučení a smrti Pána Ježíše Krista, pros za přímlovu nejvyšší rodičky Boží, Panny Marie a svatých. — „Otče náš“ — „Zdrávas.“

(Kytici duchovní, jako ke konci prvního rozjímání.)

Článek XII.

Čtvrté rozjímání. — O hříších.

Příprava.

1. Představ si, že Bůh jest přítomen.
2. Pros ho, aby tě osvítiti ráčil.

Úvahy.

1. Upamatujme se, kdy jsme hřešiti počali, a pomněme, jak dávno již hřešíme: „Ach, jak se rozmnožili den co den hříchové moji proti Bohu, proti bližnímu, proti mně samému, myšlením, žádostí, slovy.“

2. Uvažme své nezřízené touhy a vášně a jak ochotně jsme se jim poddávali a se za nimi honili a přiznejme, že se množili hříchové naši nad počet, co máme vlasů na hlavě, co jest písku mořského.

3. Pozorujme zvlášť, jakého nevděku jsme se, hřešíce proti Bohu, dopouštěli. Neboť nevděk jest téměř hřích všeobecný, an se přidržuje všem nesmírně jim přitěžuje. Počítejme jen, můžeme-li, jak nesčíslné dary obracela zloba srdce našeho proti Bohu k

urážení jeho! všechna dobrá vnuknutí, jimiž jsme pohrdli, všechna hnutí milosti, jež jsme zmařili, všechny svátosti, jichž jsme svato-krádežně přijali. Kdež medle jest ovoce to, kteréž Bůh od nás očekával? kdež jsou všechny ty dary, jimiž Božský choť duši naši tak bohatě ozdobil? To všechno zkazily, zmařily, zničily nepravosti naše. Pomněme, jakého stupně dostoupil nevděk náš, když nás Bůh téměř každým krokem v zápětí sledoval, aby nás k spasení uvedl, my pak jsme se ho napořád vzdalovali, abychom se u věčnou záhubu uvrhli.

Vzbuzení dobrého úmyslu.

1. Jsa si vědom bídy své, pok oř se před Bohem. — Ó Bože můj, jak se smím odvážiti octnouti se před velebností tvou? Ach, mne bídného! Vždyť nejsem nic, než pouhá nepravost, hlíza nevděku a hříchu! Jak se to jen státi mohlo, že jsem k takovému stupni nevděku a hříchu dospěl, že není ani jednoho smyslu, jehož bych byl nepravostmi svými neporušil, ani jedné mocnosti duševní, již bych byl hříchem nezprzil,

nezmařil, a že není ani jednoho dne, an by byl minul bez uražení Boha mého? Tak jsem tedy použil darů, sobě od Stvořitele svého uštědřených! Tak jsem se odsloužil Spasiteli svému za to, že mne předrahou krví svou vykoupil! Tak Duchu svatému za jeho milosti, jichž mi tak často, tak hojně udělil!

2. Pros, aby ti Bůh hříchů tvé milostivě odpustiti ráčil, padna k nohám jeho jako syn marnotratný, jako Magdalena, jako žena cizoložnice. — Smiluj se, Hospodine! odpusť duši hříšné. Ó Ježíši! pro své milosti přetéající srdce buď milostiv mně hříšnému.

3. Slib Bohu, že se polepšíš. — Ach, Bože můj! nikdy, nikdy se více neoddám hříchu! Přispěj a spomoziž mi k tomu svou svatou milostí. Ach, vyznávám, že jsem ho až příliš miloval; ale nyní ho z celé té duše své zavrhuji a nenávidím a tebe se přidržím, tebe, Otče smilování; tobě chci žíti — tobě umříti.

Vyznávám se tedy nejprve knězi, náměstku Kristovu, pokorně a zkroušeně ze všech hříchů svých bez zatajení — bez obalu; na to pak učiním všecko, seč budu, abych je

všecky ze srdce svého vymýtil do kořen, zvláště pak ten a ten, an nejtíže svědomí moje tísni a tlačí. Za tím účelem uchopím se ochotně a rád všeho, co se mi k tomu poradí, ano mi v tom přispěti může; nikdy pak se nebudu domnívati, že bych již byl dosti učinil k napravení svých tak velikých nepravostí.

Závěrek.

1. Vzdej díky Bohu, že tak milostivě očekával obrácení tvého až po tu hodinu a že ti k tomu tak dobrou vůli dal.

2. Obětuj mu srdce své na to, že milosti, kterou ti dá, chceš náležitě použítí.

3. Žádej za posílnění a setrvání v dobrém.
— „Otče náš.“ — „Zdrávas.“

(Kytici duchovní, jako ke konci prvního rozjímání.)

Článek XIII.

Páté rozjímání. — O smrti.

Příprava.

1. Představ si, že Bůh jest ti přítomen.
2. Vzývej ho za osvícení mysli.

3. Pomni, jako bys těžce nemocen ležel na lůžku smrtelném beze vší naděje na uzdravení.

Úvahy.

1. Považ, ó duše má, že smrt sice jest jista, ale kdy nás překvapí, nejisto. To se jistotně odloučíš od tohoto těla svého. Ale kdy pak to bude? V zimě? — v létě? — či za jiné doby roční? — v městě? v poli? — na moři? — v noci či ve dne? — náhle? či po náležité přípravě? — násilně či po nemoci? — Zdali pak budeš míti kněze a kdy se vyzpovídati? To vše jest nám neznámo; nic nevíme o tom více, leč že nám určeno jest jednou umříti a sice dříve, nežli se nadějeme.

2. Představ si živě a přísně, že ti tehdáž bude po všem; světa nebude víc pro tebe, pojde ti před očima: rozkoše, marnosti, bohatství, pocty, známosti, přátelství, to vše pomine před tebou jako stín. „Ach,“ řekneš snad tehdáž, „pro jaké maličkosti a marnosti volil jsem já pošetilec nesmyslný, urážeti Boha? Není-li pak to vzdáti se všeho za nic a za nic?“ — Na opak zbožnost, pokání,

modlitba, dobré skutky okáží se ti býti něčím vznešeným, líbezným, milým, a ty pak s bolestí řekneš: „Aj, proč pak jsem se nevzdal životu tak blaženému?“ Tehdáž se ti hříchové tvoji, které jsi jako za nic nepovažoval, představí hroznými jako hory a všecka tvá zbožnost, na které jsi si veliké věci zakládal, bude maličkostí.

3. Považ živě a přísně, s jakou slabostí a úzkostí loučiti se tehdáž budeš se světem, s bohatstvím, s marnostmi, s přáteli, s příbuznými; s dítkami, s manželem, s manželkou, konečně s tělem samým, které tu zanecháš vyschlé, zsinálé, zmařené, mrtvé.

4. Představ si, s jakým chvatem si i tvoji vlastní přátelé přispíší, aby toto bídné tělo tvé pochovali v zemi a považ, že pak po tomto smutečném obřadě brzo vejdeš v zapomenutí a nebude po tobě ani pohádky. „Dejž mu Bůh lehké odpočinutí!“ řeknou, a bude s tebou po všem na tomto světě. — Ó smrti, jak jsi nelítostná, nešetříc nikoho!

5. Zpytuj, můžeš-li, kterou cestu nastoupí duše tvá odloučíc se od těla? Ach, kde pak se octne? která cesta uvede ji na věčnost? Zajisté táž, kterou kráčela v životě vezdejším.

Vzbud' dobrý úmysl.

1. Modli se k Otci slitovníku vrhna se mu v náručí. Ach! pojmi mne, Hospodine, pod mocnou ochranu svou v onen hrozný den; kéž mi popřeješ dle nesmírné milosti své šťastnou hodinku smrti, nechať raději všechny jiné hodiny, co žítí mám, jsou mi trudné a bolestné.

2. Povrhni světem. Nevěda, kdy tě mám, světe, opustiti, nechci se ani více držeti tebe. O přátelé moji, spokojte se, ať vás miluji pouze láskou svatou, kteráž může trvati věčně; neboť nač by bylo spojení takové, kteréž se nutně, buď dříve nebo později přetrhne?

Nuže budu se připravovati na tuto poslední hodinu, očistím svědomí své, spořádám tu a tu věc, a všemožně se přičiním, aby šťastna byla pouť má z tohoto světa na věčnost.

Závěrek.

Díky vzdej Bohu za ten dobrý úmysl, který ti dal, obětuj jej velebnosti jeho a pros pro zásluhy muk a smrti Syna jeho Ježíše

Krista, aby ti dal z milosti své šťastnou hodinu smrti, vzývej ku pomoci bl. Rodičku Boží, Pannu Marii, a jiné světce a světice, jež církev svatá zvláště v tom ohledu ctí. — „Otče náš“. — „Zdrávas“.

(Kytici duchovní, jako ke konci prvního rozjímání.)

Článek XIV.

Šesté rozjímání. — O soudu.

Příprava.

1. Představ si, že Bůh ti jest přítomen.
2. Vzývej ho, aby tě osvítiti ráčil.

Úvahy.

1. Když se konečně naplní čas trvání světa tohoto určený vševědoucí prozřetelností Božskou, nastanou mnohá, rozličná a hrozná znamení, k jichž pohledu lidé strachem schnouti budou, rozleje se téměř jako zátopa oheň po celé zemi a sžije všecko, co na ní jest, v prach a popel.

2. Po tomto hrozném všeobecném požáru vzkříšení budou a vstanou z hrobů svých všickni lidé k hlasu trouby archandělovy a

sejdou se jedni k druhým v údolí soudném; ale ach! v stavu jak velmi rozličném! jedni s těly stkvoucími a oslavenými, druzí pak s ohavnými a šerednými, která budou jim samým k ošklivosti, hrůze a strachu.

3. Představ si, s jakou velebností objeví se soudce věčný, provázen zástupy andělů a svatých posadí se na své stoličce soudné, před ním svatý kříž zářící nad lesk sluneční, znamení milosti dobrým, hrůzy a trestu zlým. S jakým pak srdcem ty jej spatříš?

4. Při pohledu na znamení toto stane se jako tajným všemohoucím rozkazem Krista Ježíše, že všickni lidé rozstoupí se jako ve dva zástupy, jedni ku pravici — k spasení, jedni k levici — k zatracení. Ó toho věčného odloučení, po němž se nesejdou na věky! Ach! kde pak se octnu já?

5. Tu se pak otevrou knihy svědomí a nebude dále nic skrytého. Tu se objeví srdce jedných i druhých a známo bude všem, co ti dobrého, ti zlého učinili, jak ti povrhli Bohem, ti pak mu věrně sloužili, těch hříchy — těch pokání. — Ó Bože můj! jaká hanba tu bude s jedné, jaká útěcha s druhé strany! — Co pak potká mne?

6. Slyš pozorným uchem hrozný rozsudek soudcův, kterým zahřmí nad zlými: „Odejděte, zlořečení, do ohně věčného, který přichystán jest ďáblu a náhončím jeho!“ — Považ dobře každé slovo, jehož tíha sklíčí všecky. „Odejděte!“ Slovo věčného zavržení, jímž Stvořitel odloučí od sebe tvory své, aniž pak je více k sobě připustí. — Odejděte, zlořečení!“ — Ó má duše, znamenej kletbu, obsaženou slovem tím! Jest všeobecná, platí všem hříšníkům; jest neodvolatelná, platí na vždy, na celou věčnost. — Odejděte, zlořečení, do ohně věčného! Patř, má duše! ba čij ten oheň — oheň horoucí, oheň věčný! Ó věčnosti věčných trestů, jak jsi přehrozná!

7. Slyš i rozsudek, jímž oblaženi budou spravedliví. „Pojďte, požehnání otce mého! Vládněte královstvím, přichystaným vám od stvoření světa.“ — „Pojďte!“ Ó toho slova utěšeného, slova blaženého, kterýmž Spasitel nás pozve a zavolá, aby nás pojal v milostivou náruč svou! — Pojďte, požehnání otce mého!“ Ó toho laskavého, předraženého požehnání, kteréž veškerou útěchu, veškerou blaženost

přesahá! — „Vládněte královstvím, přichystaným vám od stvoření světa!“ — Ó Bože můj! jak svrchovaná, jak nesmírná jest milost tvá; království toho blaženost nebude míti konce! — Kéž, ó můj Ježíši, dostanu se k Tobě!

Vzbuzení dobrého úmyslu.

1. Strach a hrůza pronikne duši mou při pouhé upomínce na osudný den ten. — Ó Bože můj! jaké pak se mi dostane jistoty tehdaž, když i pevnosti nebes strachem se chvěti a řítiti budou?

2. Odříkej se hříchů; nic jiného nebude příčinou tvého zahynutí. —

Nuže souditi budu sebe sám nyní, abych pak někdy nepropadl soudu věčnému. Prozkoumám důkladně své svědomí, vyznám nepravosti své, podrobím se soudu zpovědníkovu, napravím co možná všecko, co jsem zlého spáchal, polepším život svůj, aby mne v onen hrozný den, soudce věčný nezavrhl. V tebe, ó Pane, důvěřím, nezamítej mne na věky!

Závěrek.

1. Vzdej díky Bohu, že ti ustanovil, čím bys se proti zavržení věčnému ujistil, i času ti k tomu dopřál.

2. Obětuj mu srdce své, abys hodné ovoce pokání vydal.

3. Pros za jeho svatou milost. — „Otče náš.“ — „Zdrávas.“

(Kytici duchovní, jako ke konci prvního rozjímání.)

Článek XV.

Sedmé rozjímání. — O pekle.*Příprava.*

1 Představ si, že Bůh jest ti přítomen.

2. Pros co nejponíženěji za jeho milost.

Představ si město veliké, pohřížené v černé temnosti, ano celé se všech stran hoří sirou a smolou a vydává kouř a puch dusný, nesnesitelný, v něm pak nesčíslné množství obyvatelů, jimž nelze ani uniknouti ani umříti.

Úvahy.

1. Zatracenci jsou v propasti pekelné pohřížení jako nešťastní obyvatelé onoho ho-

roucího města! tam trpí muky hrozné, nevy-slovitelné na všech smyslech, na celém těle; neboť jakož byli hřešením celou svou bytostí porušili a poprznili, tak spravedlivě trpí veskrze tresty na hřích určené. Tak trpí oči za své pohledy marné a hříšné, hledíce věčně věkův na obludné a příšerné postavy ne-sčíslného množství ďáblův a na veškeré hrůzy pekelné. Uši neslyší než nářků a zoufalého bědování, rouhání a rozmluv ďábelských. A tak jest i se všemi jinými smysly.

2. Mimo tyto muky jsou i jiné, mnohem těžší a ty jsou: ztráta království Božího a jeho blaženosti, ku kteréž zatracenci byli určeni a již neuzří na věky. — Absolon, ač-koliv vedl život rozkošný v Jeruzalémě, nic méně přiznal, že neštěstí, neviděti otce svého již dvě léta, podobá se mu vyhnanství trud-nému. — Ó Bože můj! jaké nesnesitelné muky, jaký žal postrádati věčně blaženého a laskavého pohledu tvého!

3. Považ pak, co jest to „věčnost“; ta jediná jest s to, aby muky pekelné nesne-sitelnými učinila. Když píchnutí některého malého zvířátka, když skrovná palčivost zi-mniční působí, že krátká noc jest nám ne-

snesitelná, což pak bude hroznějšího noci pekelné, noci věčné, noci přebolestné? Ach a z této věčnosti pojdou pak věčná kvílení, zoufalé kletby, rouhání bohaprázdná, zběsilosti ďábelské.

Dobrý úmysl.

1. Vštíp si pojem hrůzy pekelné hluboko v srdce své, řka k sobě slovy Isaiáše proroka: „Můžeš-li pak, má duše! dlíti věčně uprostřed toho ohně sžírajícího a bydleti v plamenech věčných? Chceš-li pak postrádati Boha svého na věky?”

2. Přiznej, že jsi již a snad i kolikrát zasloužil těch hrozných muk pekelných. Ach, mne nešťastného, kdyby milost Boží mne nebyla posaváde ušetřila! I nastoupím jinou cestu, abych dosáhl stránky lepší. Nač bych se pohřižoval v propašť bezednou muk věčných a sám se vrhal v jícen pekelný?

3. Učiním to a to, abych se varoval hříchu, vždy na paměti maje, že hřích jediný může dostatečnou příčinou býti věčného mého zavržení.

Závěrek.

Vzdej díky. — Obětuj se. — Pros. —
 „Otče náš.“ — „Zdrávas.“
 (Kytici duchovní.)

Článek XVI.

Osmé rozjímání. — O nebi.*Příprava.*

1. Představ si, že Bůh jest ti přítomen.
2. Pros ho za osvětlení mysli.

Úvahy.

1. Představ si jasnou a tichou noční dobu; jak milo jest pohleděti na vznešenou nebes báni, třpytící se leskem nesčíslných hvězd; spoj tuto krásu s příjemnou slastí jarního dne, kdežby světlo sluneční nezatémnilo ani libý lesk luny ani záři třpytících se hvězd a pak rci sám k sobě, že to všecko dohromady nic není proti kráse, slávě a radosti nebeské. Ó jak to rozkošné, blažené sídlo hodno jest, abychom se roztoužili po něm! Ó svaté město Boha našeho, jak jsi slavné a rozmilé!

2. Uvažuj potom, jak krásná, vznešená, ušlechtilá společnost tam panuje mezi obyvateli tohoto slavného sídla: Tisíce tisíců andělů, Cherubínů a Serafů; nesčíslné zástupy apoštolů a mučenníků, vyznavačů a panen i jiných všech světcův a světic Božích. Ó té blažené jednoty svatých nebešťanů s Bohem jejich u věčné slávě rajske. Jeden jediný z nich jest krašší na pohled nežli celý svět; jaká teprv rozkoš bude, spatřiti veškeré ty sbory blažených těch přátel Božích! Což se můž vyrovnati štěstí jejich? Neustále pějí a velebí svrchovanou lásku a dobrotu Boha svého, kochají se v neustálé radosti, obveselují jedni druhých, žijíce tak v utěšeném pokoji v jednotě líbezné.

3. Považ dále, jaká útěcha, jaké štěstí jest to pro ně, že mohou neustále patřiti na Boha, jenž na vzájem patří na ně a nepřestává jim udělovati darů svých, osvěcuje mysli jejich světlem svrchované své moudrosti a občerstvuje jich vůli milostnou laskavostí svou. Ó té blaženosti, spojenu býti tak úzce s Bohem na věky! Proniknutí jsouce bytostí Božskou jako ptáci vzduchem, vznášejí se téměř neustále k velebnosti Stvořitele svého,

ustavičně se mu klanějíte, jej velebíte a oslavujete láskou a radostí nevyslovitelnou, říkáte: „Budiž věčně z toho chválen a veleben, svrchovaný Hospodine a laskavý Stvořiteli náš, že se oslavuješ v nás, sděluješ milostivě s námi blaženost a slávu svou!“ Bůh pak spolu k nim opět praví: „Buďtež i vy požehnání požehnáním věčným, miláčkové moji, kteří jste mi věrně sloužili; nuže vychvalujtež věčně Hospodina Boha svého láskou vroucí, neskonale!“

Vzbuzení dobrého úmyslu.

1. Vychvaluj s obdivením tuto nebeskou vlast svou. Ó jak jsi krásné, bohaté a velebné svaté město, nebeský Jeruzaléme! Jak šťastni a blaženi jsou všickni obyvatelé tvoji! Kéž jsi někdy i sídlem mým!

2. Pokárej srdce své, že posud tak málo po této své vlasti bažilo. — Proč pak jsem se já po tomto svrchovaném dobru tak málo snažil? Ach, té mé nesmyslnosti! Tisíckrát jsem se sháněl po rozkoších marných a pomíjitelných, s trpkostmi tisícířými spojených, nic nedbaje

oněch věčných neskonalých radostí. Kam pak jsem rozum dal, když jsem pohrdna blahem tak žádoucím a trvalým, vyhledával štěstí marného, pomíjitelného, povržení hodného? Po nebi budiž nyní všecka touha má!

3. Vzbud' důvěru a touhu svou po blaženém onom sídle. — Když jsi mne, svrchovaný Bože a Pane můj, opět na pravou cestu ke království nebeskému uvésti ráčil, chci se jí pevně držeti, abych ani nezbloudil, ani nestál, ani se s ní nevrátil. Nuže dále, duše má, dále postupujme, žádné obtíže nedbajíce, spěchejme k sídlu tomu pokoje věčného! spěchejme k požehnané té vlasti země zaslíbené; což bychom dělali ve vyhnanství tom egyptském?

K tomu cíli varovati se budu té a té věci, která by mne mohla svést s pravé cesty do království nebeského.

Učiním to a to, co by mne na pravé té cestě udrželo.

Závěrek.

Díky vzdávej. — Obětuj se. — Pros. — „Otče náš.“ — „Zdrávas.“

(Kytici duchovní.)

Článek XVII.

Deváté rozjímání. — Rozhodnutí se pro nebe.*Příprava.*

1. Představ si, že Bůh ti jest přítomen.
2. Pros ho pokorně za osvětlení mysli.

Úvahy.

1. Pomysli si, jako bys byl se svým an-
dělem strážným venku v nepřehledné rovině,
jako snad mladý Tobiáš s svatým archan-
dělem Rafaelem a tvůj svatý průvodčí otevřel
by před očima tvýma náhle báň nebeskou
a okázal by ti všecku krásu a slávu blaže-
ného onoho sídla; spolu pak by se před tebou
otevřela země a objevila by se ti propašť pe-
kelná, se všemi šerednostmi, mukami a hrů-
zami svými.

2. Tento obraz živě na mysli maje a padna
na kolena jakož před svým svatým strážcem
pomni, že skutečně, dokavade na tomto světě
žiješ, mezi nebem a peklem jako uprostřed
se vznášíš a že to i to jest ti otevřeno, aby
pojalo tebe, jak buď to buď to si zvolíš. Ale

věz, že jak ty se na tomto světě pro to nebo pro to rozhodneš, tak to rozsouzením Božím potrvá i věčně v životě onom.

3. Ačkoliv rozhodnutí se pro to anebo to určí i chování se Boha k tobě, tak že buď s nesmírným milosrdenstvím pojme tě v nebeské království, aneb dle přísné spravedlnosti své pohřbí tě v propašť pekelnou: nicméně jisto jest, že jaká jest svrchovaná dobrota jeho, tak si i přeje, abys si zvolil věčnost blaženou i aby dobrý anděl tvůj tebe tam vedl seč sám jest, stavě ti na oči všecko, co Bůh ti ku pomoci ustanovil, abys dostati se tam někdy zasloužil.

4. Slyš pozorně sluchem vnitřním ty hlasy s nebes, které tě tam zovou a volají. „Pojď, má duše rozmilá!“ dí Pán Ježíš, „kterou jsem až do vylití své krve miloval! pojď v oběti moje, rozpjatým náručím pojmu tě v rozkošné sídlo blaženců svých!“ — „Pojď,“ dí blah. Rodička Boží, „pojď, milá duše, aniž pak pohrdej voláním a krví rozmilého syna mého: vyplň žádost jeho po spasení tvém a nemař prosby a orodování moje, které za tebe k němu vzdávati nepřestávám! — „Pojď,“ dějí všickni světci a světice Boží, zvlášť pak

jmenovci a ochráncové tvoji, toužíce po tobě, abys s nimi Boha věčně velebil; „pojď, cesta do nebes není tak těžká, jak svět myslí. My jsme jí také kráčeli a šťastně dokonali; nastup ji jen s dobrou a statnou myslí, uvidíš a zkusíš, že jsme se cestou mnohem příjemnější, než svět myslí, dostali navrchol slávy a blaženosti.“

Rozhodnutí se.

1. O hrozná propasti pekelná! Zavrhuji tě se všemi tvými šerednostmi, hrůzami a mukami! Zavrhuji a proklínám též všecka strašlivá rouhání a ďábelské kletby, kterými věčně proti Bohu mému soptíš. Duše má stvořena jest pro nebe a touha srdce mého tam směřuje. Nuže tedy rozkošný ráji nebeský! Božské sídlo věčné blaženosti a slávy, svatostánku Boha mého a všech jeho vyvolenců a přátel, pro tebe se rozhoduji, tebe si volím dnes neodvolatelně za sídlo své na věky. Blahoslavím, ó Bože můj, tvé nesmírné milosrdenství za to tvoje tak laskavé nabídnutí! Ó nejsladší Spasiteli můj, Kriste Ježíši! díky tobě, — díky nejvroucnější za tu česť a milost, že jsi mne od věčnosti tak milovati ráčil; díky

tobě za všechno, čímž jsi mi právo k věčné blaženosti opět získati ráčil. Ovšem jen ty, Božský Spasiteli můj, přichystal jsi mi opět místo tam v nebeském Jeruzalemě a ze všech slastí, kterýmiž to blažené sídlo oplývá, ni žádné si tak nepokládám, ni žádného si tak nežádám, jako té rozkoše, že tam budu moci milovati a velebiti tebe, Boha svého na věky věkův.

2. Vzdej se pod ochranu blahoslavené Rodičky Boží a všech svatých, zvláště pak...; slib jim, že chceš statně a stále za jejich šlepy kráčet tam, kde oni tebe očekávají; podej ruku svému andělu strážci a pros ho, aby tě vedl, držel a podporoval na pouti té nebeské; vzbud' v duši své pravý a pevný úmysl k vytrvání.

Článek XVIII.

Desáté rozjímání. — Rozhodnutí se mezi životem zbožným a životem světským.

Příprava.

1. Představ si, že Bůh ti jest přítomen.
2. Vzývej ho za osvětlení mysli.

Úvahy.

1. Představ si ještě jednou, jako bys byl s svatým andělem strážcem v širé rovině a tu spatřuješ náhle na levici kníže pekelné na trůnu vyvýšeném a hořícím vůkol obklíčeného množstvím ďáblův a před ním nesčíslné zástupy hříšníkův a hříšnic, kteří opanování jsouce mocí ďábelskou, klanějí se jemu každý svým zvláštním oblíbeným hříchem počest a oběť mu vzdávající. Patři a zkoumej bedlivě všecky nešťastné dvořeníny tohoto pekelného krále. Tu jedni celí zběsilí hněvem, nenávistí, pomstou; jiní ochablí a rozplynuli leností, ani se kochají marnými ničemnostmi, jiní v nestřídmosti a obžerství válejí se v kalu šeredném, nic jinak než jako bezrozumná nečistá zvěř; opět jiní nadutí pýchou, brojí hrdou ukrutností proti všem; někteří posedlí duchem závisti, vyschlí a zsínalí, sami se, kde mohou, šírajíce; mnozí přemnozí zkažení až do kosti smilstvem, jiní nesmyslně si počínají v starostech pohřížení duchem lakomství. Hle! všickni bez ustání, bez pořádku; pozoruj, jak se vespolek nenávidí, stíhají, pronásledují, tupí, vraždí. Toť ta obec světská, ovládána

a týrána tyranem tím pekelným; jak jest šeredná, nešťastná, největšího politování hodna!

2. Pozoruj pak ku pravici Krista Ježíše s svým svatým křížem, an s láskou nevyslovitelnou obětuje svému nebeskému otci svou nejsvětější krev a své modlitby, aby vysvobodil tyto ubídněné otroky, neustále je zva a volaje, aby rozkrušili svá hanebná, nešťastná pouta, obrátili se a přešli k němu.

Avšak pozastav se a pozoruj zvlášť nescíslné zástupy zbožných lidí vůkol milého Spasitele svého, mužův i žen s svatými anděly svými, užasneš zajisté nad krásou a sličností té požehnané říše, nad množstvím osob obojího pohlaví, jejichž duše stkví se čistotou a svatostí jako lilie rajske; uzříš tu přemnohé, jenž dosáhše úmrtím manžela nebo manželky úplné svobody, věnovali a zasvětili život svůj Bohu, přísnou kajicností, účinnou láskou, svatou pokorou; tak mnohé jiné, které vychovaly své rodiny v službě Boha svého, znajíce srovnati majetnost s prostotou srdce, péče o tento život s péčí o spa-

sení duše, čistou lásku, kterouž si vespolečně slíbili, s láskou k Bohu; vážnost, kterouž sobě jsou povinni, s roztomilou důvěrností. Pozoruj bedlivě v této blažené společnosti služebníkův a služebnic Božích, jaké panuje mezi nimi štěstí, jaký svatý pokoj duševní, jaká jemná citlivost, jaká rovnost a přímost povahy. Milují se láskou čistou a svatou a radují se radostí nepřerušenou, ale milostnou a pořádnou. A byť i některé z nich potkalo nějaké utrpení, nermoutí se nad ním buď nic anebo velmi málo, aniž pak by na okamžik pozbývali blaženého míru a pokoje; neboť všickni mají zraky své obrácené k Pánu Ježíši Kristu a touží po tom, aby svá srdce v jedno spojili s srdcem jeho, jakož i on svým libým pohledem proniká téměř až v hlubinu srdce jejich, aby je osvítil, posilnil, potěšil.

3. Nuže tedy, ó Bohumilo, jelikož jsi tomuto již dávno, co jsi dobrým úmyslem z milosti Boží sobě vdechnutým odřekla se Satanáše s veškerým nešťastným dvorem jeho, proč bys se nevzmohla. nevzchopila a nevrhla k nejsvětějším nohám Spasitele svého a nevstoupila úplně v službu jeho, přidružíc

se všem věrným jeho sluhám? Možná-li pak, abys váhala déle a klesala na obě strany? Dnes, dnes ještě učiň to šťastné, to blažené rozhodnutí! Dnes se vzdej Bohu!

4. Blahoslavená Rodičko Boží, svatý Josef, svatá Monika, svatý Václav, svatá Ludmila a tisíce tisíců jiných světcův a světic všech věkův a všech národů, jenž byli u prostřed víru a proudu světského živobytí, se přidrželi říše Kristovy a utvořili ji v srdcích svých, hle! ti všickni zovou a volají tě, abys jich následovala. Slyš pak zvlášť, jak sám Pán Ježíš tě volá vlastním jménem tvým, řka: „Pojď, pojď, drahá duše má, pojď a korunována budeš slávou věčnou!“

Rozhodnutí.

1. Povrhuji tebou a odříkám se tě, klamný, ošemetný světe, i všech stoupenců a milovníků tvých! Nikdy se nepodrobím více krutovládě tvé! Navždy opouštím pošetilosti tvé a sprošťuji se marností tvých. — I tebe se odříkám na věky, duchu pekelný, kníže temnosti a všeho hříchu, se vší pýchou, mar-

nostmi i pošetilostmi tvými; skutky tvé proklínám na věky věkův!

2. K tobě pak se obracím, Ježíši nejsladší, králi věčné slávy a blaženosti! padám k nejsvětějším nohám tvým a objímám je co nejuctivěji, nejupřímněji: klaněje se tobě srdečně volím tě dnes za svého krále a Pána a podrobuji se tvým Božským zákonům a přijímám na sebe sladké jho tvé. Zapřísahám se tobě dnes z celé té bytnosti své bez výminky se podáváje poddanosti tvé! Dejž, ó Ježíši! ať s milostí tvou věrně v ní setrvám.

3. Ó nejsvětější Rodičko Boží, panno Maria, královno a paní má, tebe si dnes volím za ochranu svou; rač mne přijmouti pod svůj mateřský plášť a vésti mne na cestách mých: slibuji ti svatosvatě zvláštní úctu, věrnou, poslušnou oddanost. — Ó svatý anděle, můj ochranný strážce, podej mi laskavé ruky své a představ mne sborům svatých nebešťanův, aniž pak mne opouštěj, leč bys mne přivedl v nejsvětější společnost vaši, před obličej Boha našeho. Obnovím k tomu cíli každý den toto své rozhodnutí a dle va-

šeho příkladu volati budu neustále: Sláva Ježíši! Sláva Ježíši!

Článek XIX.

Jak se má vykonati zpověď generální.

Ta jsou tedy ta nevyhnutelná rozjímání, Bohumilo, která mají sloužiti k účelu našemu. Když jsme je byli bedlivě učinili, jděme důvěrně a pokorně vykonat svou generální zpověď, aniž pak se dejme mýliti jakoukoli pochybností a strachem, jež nás snad napadnou. Štír jest sice zvíře jedovaté; ale byv rozpuštěn v oleji, jest nejlepší lék proti vlastnímu ranění. Tak jest i zpověď, svátostní vyznání se z hříchův, nejlepším lékem proti hříchům samým. Svátost pokání jest tak krásná, utěšená, Bohu milá, že stírá všelikou šerednost hřichu, odstraňuje všeliké zlé následky jeho. Šimon, farisejský, onen malomocník, vytýkal Marii Magdalské, že jest hříšnice; Pán Ježíš pak se o tom ani nezmínil, nýbrž pozoroval a vychvaloval toliko dobrou vůni vylité masti a velikost lásky její. Čím více se pokoříme, tím více budeme

míti v nenávisti hříchy své, protože jsme jimi Boha urazili; jak mile pak se z nich upřímně a úplně vyznáme, ihned sladké útěchy pocítíme, poněvadž jsme byli Bohu povinnou čest vzdali: vždyť jest to utěšitelné odlehčení nemocnému, jakmile jen lékaři své bolesti a nesnáze sděliti může.

Když tedy k svému duchovnímu otci přistoupíme a k zpovídání se poklekneme, pomněme, jako bychom klečeli pod křížem Pána Ježíše Krista a jako by z jeho nejsvětějších ran kapala předrahá jeho krev na ubohou duši naši, aby ji omyla a očistila ode vší nepravosti. Neboť ač to není skutečná krev Spasitelova, ona by ovlažovala srdce hříšníkovo, jest nicméně zásluhou této nejsvětější za nás na kříži vylité krve Páně, pro niž se hříšníku ve svátosti pokání milosti odpuštění dostává. Otevřeme tedy úplně téměř do kořán ve svaté zpovědi srdce své a čím více takto vyprázdníme z něho všeliké nešvary hříchu, tím více je naplníme požehnáním shůry pro zásluhy umučení a smrti Páně.

Vyznejme se pak co nejupřímněji, nejúplněji a nejdůvěrněji; upokojme takto své

svědomí na vždy, aby nikdy nepovstaly v srdci našem žádné pochybnosti. Potom slyšme pozorně a poslušně všechno, co zpovědník nám řící za dobré uzná a podrobme se volně všemu, co nám na pokání uloží. Rceme při tom sami u sebe: „Mluvi, ó Pane; neboť poslouchá služebník tvůj!“ A skutečně Bůh jest to, an ústy zpovědníkovými k nám mluví; slyšme ten hlas Boží pomníce slova Páně: „Kdo vás slyší, mne slyší!“ Potom vezmeme a čtème osvědčení tuto položené, které však již dříve projíti a rozvážiti sluší, vyslovíce všechny věci v něm obsažené vážně, pozorně a co nejskroušeněji. Tím pak uzavřeme pokání sobě uložené.

Článek XX.

Slavné osvědčení kající duše před Bohem, jímž se úplně zavazuje k službě jeho.

Já bídný hříšník vyznávám a osvědčuji před Bohem, Stvořitelem, Vykupitelem a Posvětitelem svým, i před veškerým dvorstvem nebeským takto:

Když uvažuji přede vším nesmírnou lásku a dobrotu Boha svého, jenž mne stvořil, živí a zachovává, z tolik nebezpečí mě vysvobodil a tolik darů mi udělil; potom jeho nevýslovné milosrdenství, dle kteréhož mě hříšného s takovou láskou snášel, tolikerým milostivým vnuknutím mě napomínal a k sobě zval; tak shovívavě a trpělivě mého obrácení očekával až do tohoto roku mého života přes všecko vzdorování moje proti jeho stálému a laskavému zvaní, jehož jsem se dopouštěl svým nevďekem, svou nevěrností, svým oddalováním pokání a pohrdáním jeho milostmi; když pak též uvažuji, jak často jsem zprznil duši svou poskvrně posvátné neshladitelné znamení, kteréž jí vtisknuto bylo na křtu svatém, když jsem zasvěcen byl Bohu slibem za mne učiněným; konečně zpamatuje se a přijde sám k sobě, padám sice z celého toho srdce a té duše své před soudnou stolicí svrchované spravedlnosti Boží uznáváje a přiznáváje se, vinen a překonán zločinem uražení svrchované milosti Boží a smrti Pána našeho Ježíše Krista, an pro to ráčil na kříži pně umřítí smrtí tak bolestnou, že já jsem zhřešil. A tak uznávám,

že spravedlivě jsem zasloužil býti zavrženu na věky.

Když pak jsem se odřekl upřímně a opravdově všech hříchů svých, obracím se dnes k trůnu Otce milosti úpěnlivě volaje: Smiluj se nade mnou, ó Bože! Smiluj se! Smiluj se a odpusť mi hříchy mé pro zásluhy Božského Syna tvého Ježíše Krista, jenž za mne hříšného na svatém kříži umřítí ráčil; v něm skládám dnes všecku důvěru svou, skrze Něho obnovuji sliby, kterýmiž jsem se tobě, ó Bože můj, zavázal na křtu mém. Jako tehdáž odříkám se i nyní ďábla, světa a těla; odříkám se pro všechny budoucí dni života svého všech jejich skutků, vší jich pýchy, všech jich žádosti; proti tomu pak slibuji a zavazuji se, že budu po celý svůj život milovati tebe a sloužiti tobě, Bože dobrý, Bože milostivý. Za tím účelem zasvěcuji tobě, ó Bože můj! duši svou se všemi mocnostmi, srdce své se všemi tužbami, tělo své se všemi smysly, zaslibuje se, že nic z toho všeho nechci užívatí proti svaté a Božské vůli tvé, a zavazuji se tobě sloužiti s tou věrnou oddaností, která sluší nejposlednějšímu stvoření tvému. — Ale kdybych buď z úkladů zlostného nepřítelé

svého aneb ze svojí lidské slabosti něčím se proti tomuto osvědčení svému a tvé milosti provinil, slibuji, že s milostí Ducha svatého použiju všeho, seč budu, abych ihned z pádu svého povstal.

Ta jest má vůle, můj úmysl, mé osvědčení opravdové, přísné, neodvolatelné beze všeho ohledu, beze vší výjimky. Tak vyznávám se před Bohem všemohoucím a všudypřítomným, před svatou církví vítězoslavnou, před svatou církví bojující, duchovní mateří mojí, kteráž je nyní přijala rukou služebníka svého. Račiž i ty, ó Bože věčný, všemohoucí, nejdobrotivější, Otče i Synu i Duše svatý, potvrditi tuto vůli moji a přijmouti ji v oběť vonnou a líbeznou, kterou ti s celou tou svou bytností, kterouž od tebe mám, opět vzdávám; rač mi za to dáti svou svatou pomoc, abych tento svůj úmysl, toto své osvědčení věrně a stále vykonal. Ó Bože můj, ty jsi Bůh můj, Bůh srdce mého, Bůh duše, Bůh celé bytnosti mé; tobě se klaním, tebe miluji! Kéž se ti smím klaněti, kéž tě smím milovati na věky věkův. Sláva — sláva Ježíši Kristu!

Článek XXI.

Závěrek všeho, co bylo posud řečeno o prvním stupni k zbožnému životu i očištění duše.

Po učiněném tomto osvědčení slyšme sluchem vnitřním pozorně a uvažujme v srdci svém bedlivě svaté rozhřešení, které tam na nebesích prohlásí Kristus Ježíš s soudné stolice své u přítomnosti všech nebešťanů touž dobou, co kněz nám uděluje rozhřešení na zemi. Tehdáž se i stane, co nám Kristus Ježíš řekl; tehdáž zplesají sborové andělští a všickni nebešťané nad obrácením naším spojí se v jedno s čistou a znovu posvěcenou duší naší a zapějí před obličejem Božím píseň radostnou a svatou.

Ach! té tajemné a svaté úmluvy, kterou člověk Bohu a Bůh člověku vzdává, Bůh člověku na všechny věky věkův! Nic nám nezbývá více, než chopiti se péra a podepsati úpis osvědčení toho a pak přistoupiti k oltáři Páně, kdežto Ježíš Kristus sám potvrdí rozhřešení sluhy svého i slib svůj, že nás pojmouti ráčí v blaženost věčnou, sám se nám dada v nejsvětější svátosti, jako pečeť na srdce naše, láskou jeho celé obnovené.

Tenť jest ten první stupeň zbožného života, očištění ode všech hříchů smrtelných a vší náklonnosti k nim. Avšak že náklonnosti tyto snadně za příčinou naší buď slabosti, buď žádostivosti v nás povstávají, tak že je ovšem mírniti a řídití, ale nikdy docela potlačiti nemůžeme, nevyhnutelno jest. aby-
chom se proti tomu neštěstí opatřili některými pravidly, která se mi zdají velmi prospěšnými býti. Že pak tato pravidla uvádějí k druhému stupni zbožného života, mnohem vznešenějšímu, nežli jest ten první, za potřebno považuji, než je sdělím, ukázati, v čem tato vyšší dokonalost záleží, k které vésti hodlám.

Článek XXII.

**Duše se má očistiti i ode vší náklonnosti
k hříchům všedním.**

Čím více z jitra se rozednívá a světla přibývá, tím zřejměji spatřujeme v zrcadle, jakými skvrnami obličej náš zohyzděn jest; tak též čím více vnitřní světlo Ducha svatého osvíti svědomí naše, tím zřejměji a zevrubněji poznáváme hříchy své a nedokonalosti i sla-

bosti, které nám vadí k dosažení pravé zbožnosti, při čemž pak i pozorovati sluší, že totéž světlo, kteréž svědomí naše osvěcuje ku poznání poklesků našich, spolu v nás rozněcuje i horlivost jich se varovati a života svého napravit.

Tak tedy i duše tvá, ó Bohumilo! jsoucí ovšem očištěna od hříchů smrtelných a veškerých náklonností, které by opět mohly vésti k nim, bude v sobě míti mnohé náklonnosti k hříchům všedním. Nepravím, že nalezneš v duši své mnoho těch hříchů všedních, nýbrž toliko náklonnosti k nim, které jsou zárodek k hříchům skutečným. Obé pak sluší dobře rozeznávati. Tak ku př. jiná věc jest libovati si v lhaní nežli selhati jednou nebo dvakrát z žertu a v věci méně důležité. Nemůžeme se uvarovati naprosto všech hříchů všedních, anebo delší dobu udržeti duši v takové dokonalé čistotě; ale možná s milostí Boží zničiti v sobě zponenáhla náklonnost k hříchu všednímu, a tudíž máme i povinnost přičiniti se k tomu.

Když tedy tak jest, trvám, že se máme snažiti, abychom toho druhého stupně čistoty dostoupili, an záleží v tom, abychom nikdy

nechovali v sobě schvalnou náklonnost, dopouštěti se bezohledně hříchu všedního, buďsi jakýkoliv; to by bylo zajisté velikou nevěrností a trestuhodnou nedbalostí, chovati v sobě svévolně vůli, která se Bohu nelíbí a tím samým nic toho nedbati, zdali se mu líbíme čili nic. Neboť skutečně každý všední hřích a buď si sebe menší nelíbí se Bohu, ačkoliv ho neuráží tak velmi, abychom jím milosti posvěcující pozbývali a věčného zavržení zasluhovali. Když pak hřích všední nelíbí se Bohu nejsvětějšímu, což pak jiného jest ta libost v něm a ta vůle, dopouštěti se ho maním, nežli zúmyslně chtíti nelíbiti se Bohu? Smím-li pak duše milostí Boží očištěna a s svým Bohem smířena lhostejná býti k tomu, zdali se Bohu líbí, čili nic? Nepořádné ty náklonnosti k hříchům všedním jsou, ó Bohumilo! vždy proti životu zbožnému tak jako každá náklonnost k hříchu smrtelnému na odpor bývá lásce; jimi duch náš slábne, útěchy Boží nám se odnímají, srdce se všelikému pokušení otvírá, a byť i nebyly duši na smrt, jsou jí přec příčinou velikých a nebezpečných neduhů a nemocí. „Mouchy zemřelé,“ dí mudřec, „kazí libost masti,“ t. j. dotknou-li se

mušky jen povrchu masti, nic jí nezkazí, ale pojdou-li v ní, potom svou hnilobou i celou masť poruší a zkazí. Tak i hřích všední tkne-li se duše jen povrchně a zřídka, nebývá příliš zbožnosti její na škodu; ale uhnízdí-li se v ní tak, že i náklonnost působí, zkazí vůli na-prosto a zbožný život pak bývá ten tam.

Tak i pavouci neusmrcují včel, ale poká-lejí a kazí jim med, a uhnízdí-li se jim v oule, obtáhnou přízi svou pláští tak, že včelky dále pracovati nemohou; tak i hříchové všední neusmrcují duši našich, ale porušují zbožnost, a dopouštíme-li se jich maním z stálé náklon-nosti, obtáhnou vůli naši, ani nevím, jakými osidly, tak že nebývá s to, aby volně a ochotně si u vykonání skutků lásky počínala, v čemž vlastně pravá zbožnost se zakládá. Není to žádné velké provinění, Bohumilo, selhati jednou v nepatrné věci, vyrazeti se žertovnými sice ale jinak poctivými slovy a činy, dovoliti si zvědavé pohledění, zalíbení míti jednou v šatu, v tanci, v společnosti, ve hře, jenom když srdce své bedlivě střežíme, aby nebylo jato a unešeno k žádné náklonnosti, která by k hříchu vedla jako včely bedlivě od-straňují z oulů svých pavouky, již by jim

med kazili a pavučinami svými práci jim nemožnou působili. Kdyby se však takové malé poklesky, o nichž jsem se právě zmínil, opakovaly častěji, srdce jim uvykne a pozbude nejprve chuti na zbožném životě, pak i o zbožnost samu přijde. Na konec dí jim ještě jednou: můž-li pak býti, aby duše šlechtná si libovala v nelibosti Boží, a ráda činila to, o čemž ví, že se to nelíbí Bohu, Pánu jejímu?

Článek XXIII.

Máme vymýtiti z duší svých i všelikou náklonnost k věcem marným a nebezpečným.

Hry, plesy, hody, divadla a všecko jiné, co se slovem nazývá vyražením světským, nic nejsou zlého samy o sobě, nýbrž lhostejné a mohou býti užíváním buď k dobrému anebo zlému. Nic však méně vzíti si je v obyčej jest vždy nebezpečno a sice tím více, čím více se k nim kdo nakloněna a vábena cítí. Pročež díím opět, ó Bohumilo, že pořádná hra, mírný tanec, skvostný ale slušný oděv, divadlo počestné i v slohu i v provedení, hody hojné beze vší nestřídmosti nejsou hřích; ale bráti si je v obyčej a náklonnost k nim cho-

vati bude vždy proti zbožnosti života, škodné duši, nebezpečné spasení věčnému. Ach, jaká škoda srdci zbožnému, obírat se stakovými ničemnými marnostmi, jimiž se stává neschopno vyšších vnuknutí milosti Boží, až udušeno a utlumenó bývá tak, že není s to, aby se chopilo věcí vážných a svatých!

Za tou příčinou se i Nazarejští starozákonní zdržovali všech opojných nápojů, ale i vinných hroznův, a sice nikoliv proto, jakoby se byli domnívali, že by požíváním hroznů mohli se opojiti, ale aby se tím neprobouzela chuť na víno. A tak ani já nejsem toho mínění, že by se nikdy nesmělo nějaké věci nebezpečné užívat, ale to trvám, že nelze chovati k kterékoliv vnitřní náklonnosti bez poškození a zmaření zbožnosti. Jeleni, když příliš ztuční, vzdalují se do houštin a zdržují se tam na nějaký čas pokrmu, jakoby věděli, že tučnost vadí křepkosti a čerstvosti jejich, potřebné jim, aby jsouce pronásledováni, uniknouti mohli lovců. Tak jest i s člověkem, jenž obtíží srdce své všemi oněmi marnými a nebezpečnými ničemnostmi; jak může míti tu křepkost a čilost, aby rád, horlivě a snadno běžel cestou zbožného života ode ctnosti

k ctnosti? Celé dny prohánívají se děti za motýli, aniž jim to kdo za zlé má, řka: „jsou děti!“ ale není-li to věc, neřku směšná, nýbrž nebezpečná a politování hodná, když patříme, ani lidé dospělí a rozumní baží po ničemných tretech, po nich se honí, a věší se na ně a to s nebezpečím svého věčného zahynutí? A tak já ti, Bohumilo, k tvému spasení, o kteréž mi nejvíce jde, radím, abys vymýtila ze srdce svého všelikou naklonnost po marnostech světských. Nebo byť i všecky nebyly vždycky naproti životu zbožnému, nicméně náklonnost k nim chovati a bažiti po nich mnoho mu vadí a škodí.

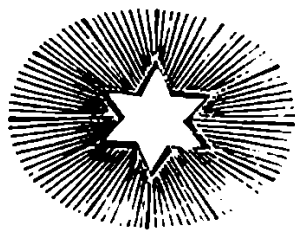
Článek XXIV.

Očisti duši též ode všech přirozených nedokonalosti

Máme ještě, Bohumilo, některé přirozené náklonnosti, které nezakládajíce se v našich hříších osobních, taktéž nijak nejsou hříchy ani smrtelnými ani všedními; jsou to nedokonalosti a slují slabostmi nebo nedůstatky. Tak ku př. byla svatá Paula, jak sv. Jeroným

vypravuje, velmi trudnomyslná, tak že při smrti svého manžela a svých dětí div že sama zármutkem nezemřela. To byla u ní veliká nedokonalost, nikoli pak hřích, poněvadž to nebylo z vůle její. Jiní jsou lehkomyslní, jiní opět povahy přísné; tu někteří svémyslní a nepřístupní všelikému slovu svých přátel, jiní opět prudcí k zlosti a jiní příliš naklonění ku každému: slovem není snad ani jednoho člověka, který by některou nedokonalostí do sebe neměl. Avšak ačkoliv tyto nedokonalosti jsou přirozené, lze je zmírniti a napravití snažením po dokonalostech opáčných, ba i odstraniti na prosto, a k tomu i já ti radím a povedu tě, Bohumilo. Hořké mandlovníky dají se tak zlepšiti, že nesou mandle sladké, když se totiž navrtají, aby jim hořká šťáva odtékala. Nuže proč bychom nemohly i my se sprostiti svých převrácených nedokonalostí, a zachovati si ty, které jsou ctnosti prospěšny a nám v dosažení ji nápomocny? Jako není nižádné povahy tak dobré a dokonalé, aby se nedala zhoršiti a v zlou převrátiti: rovněž není žádné tak zlé, aby se nedala skrotiti a napravití bedlivým a stálým přičiněním a s pomocí Boží.

Nuže tedy dám ti návěští a přednesu ti cvičení, kteráž soudím býti nevyhnutelně potřebná, abys očistila duši svou ode vší náklonnosti k hříchům všedním, ode vší touhy po věcech marných a nebezpečných, i ode všech nedokonalostí přirozených, a tak se potom budeš moci tím bedlivěji varovati všelikého hříchu smrtelného. Bůh ti rač dáti svou svatou milost, abys to dobře vykonala.

Kniha druhá.

Naučení a pravidla, jak se duše modlitbou a užíváním svatých svátostí k Bohu povznéstí má.

Článek I.

Modlitba jest nevyhnutelně potřebná.

1. Modlitba povznáší rozum náš k světlu Božímu a vůli naši rozechřává u ohně lásky jeho; pročez nic není s to, aby lépe rozptýlilo temnosti bludu z mysli naší a očistilo srdce naše od nezřízených žádostí, jako modlitba. Modlitba jest ta posvátná voda, ana omývá duše od jich nepravostí, občerstvuje srdce vyprahlé žízní nezřízených žádostí, ovlažuje v něm první zárodky ctnosti pučící a vyrážející v žádosti svaté.

2. Avšak radím ti přede vším modlitbu vnitřní a tu zvláště, která se obírá rozjímáním života, umučení a smrti Krista Ježíše,

Pána našeho. Kdo jej často ve sv. rozjímání patří a život jeho uvažuje, tomu zponenáhla v srdce zavítá a je ovládne a on pak bude hleděti, aby se mu i vnitřním smýšlením i zevnějšími mravy podobal. — On jest světlo světa; v něm a skrze něho a pro něho se nám pravého osvětlení dostává. On jest ten strom přežádoucí, o němž svatá choť v písni Šalamounově mluví, v jehož stínu máme hledati občerstvení. On jest pravou studnicí Jakobovou, studnicí pravou vody živé a čisté: k ní se máme častěji utíkat i umýt se od nešvarů svých. Víš, že dítky poslouchající neustále, jak matky jich mluví, a snažíce se štěbetati po nich, naučí se zponenáhla řeči jejich; tomu podobně i ti, kdož po zbožnosti touží obírajíce se v rozjímání s svým Spasitelem a pozorující jeho řeči a jednání i mravy, naučí se s milostí jeho mluvit jako on, smýšlet jako on, jednati jako on.

Toho se zdržeti máme, ó Bohumilo; a věř mi, že nám nelze dostati se k Bohu Otci, leč za tímto vůdcem. Plocha zrcadla nemůže odrážeti obraz před ní postavený, není-li s druhé strany podložena plochou temnou olova nebo cínu; tomu podobně nebylo by

nám nikdy zle bývalo patřiti na bytnost Božskou v bídném údolí tomto, kdyby se nebyla v jedno spojila v požehnaném člověčenství Ježíše Krista; jeho život, umučení a smrt jsou nejvhodnějším předmětem našich rozjímání, přiměřené slabosti našeho rozumu, utěšitelné srdci, prospěšné k uspořádání našeho života.

Pán a Spasitel náš nenazýval se bez příčiny „chlebem s nebe“; neboť jako přijímáme, chleba ke všem krmím, kterých požíváme, tak máme si pochutnávat i v rozjímání o životě Krista Ježíše, abychom nasytivše se Duchem jeho, převáděli téhož Ducha ve všecko jednání své. Proto i mnozí spisovatelé rozvrhli celý život Páně s umučením jeho i smrtí i oslavením vřad duchovních rozjímání, tak sv. Bonaventura, Ludvík Granadský, Del Ponte aj.

3. Věnuj tomu cvičení každodenně jednu hodinu, nejlépe ranní anebo alespoň dopolední; neboť z rána po odpočinku nočním jest duch čerstvější a čilejší; ale neprodlužuj je déle, leč by ti duchovní otec tvůj zřejmě radil.

4. Nalézáš-li tolik poklidu v některém kostele, abys tam vykonala toto rozjímání, bylo by tím lépe; míním totiž, že ti ani otec,

ani matka, ani manžel, ani manželka, ani kdos jiný nebude moci právem odepřítí tuto hodinku k tvé pobožnosti; doma pak bys se jí docela věnovati nemohla za příčinou všeličného zaměstnání.

5. Svou modlitbu, buď si vnitřní, buď si ústní, započínej vždy tím, abys si představila, že ti jest Bůh přítomen; nikdy neopomíň zachovati se dle toho pravidla a uvidíš brzo, jak ti prospěje.

6. Umíš-li „Otče náš“ a „Zdrávas“ a „Věřím v Boha“ latině, modli se je tak; ale hled', ať slovům dobře rozumíš, neboť přídružíc se i řečí k mateři církvi, poznáš a zakusíš obzvláštní slasti těch svatých slov. Hled' pak, abys je říkala s bedlivou pozorností a nejen smysl jich pojala, ale i city jimi vyjádřenými proniknuta byla. Nepospíchej, abys mnoho modliteb odbyla, ale přičiň se, abys je vykonala vroucně a srdečně; neboť jeden jediný „Otče náš“, pomodlíš-li se ho upřímně a pobožně, stojí za víc, nežli veliké jich množství, kvapně a nedbale odbývaných.

7. Růženec jest velmi dobrá a prospěšná modlitba, kdo se ho náležitě modliti umí; abys se pak tomu naučila, posluž ti k tomu

některá knížka, která takové návěští obsahuje. Dobře jest se též pomodliti některé litanie: o Pánu Ježíši, k panně Marii, ke všem Svatým, anebo jiné modlitby, obsažené v potvrzených a schválených modlitebních knihách. Máš-li však dar vnitřní modlitby, dej jí vždy přednost; a byť i pak neměla kdy na jiné modlitby ústní, nebuď úzkostliva; dostačíž ti po rozjímání odříkati modlitbu Páně, pozdravení andělské a apoštolské vyznání víry.

8. Pocítíš-li se mezi modlitbou ústní puzenu k modlitbě vnitřní, nic neodporuj aniž se přemáhěj, ale překroč pevně a tiše v rozjímání a trvej v něm, dokavade duše tvá s Bohem se obíratí bude. Nic si z toho nedělej, nemůžeš-li pak obyčejné své modlitby vykonati, neboť vnitřní modlitba rozjímavá jest Bohu milejší a duši prospěšnější, nežli ústní. Tu se nevyjímají, leč duchovní hodinky u toho, k nim povinen jest.

9. Hleď všecko odstraniti, co by ti překážkou býti mohlo u vykonání té svaté povinnosti za doby ranní. Kdyby však mnohá zaměstnání tvá a práce anebo jiná důležitá příčina ti překážela, že bys cvičení to vykonati nemohla, vynahraď to po poledni, ale

čím později po obědě, tím lépe, abys neusnula anebo zdraví svému neuškodila. Byla-li bys tak zaměstnána, že bys naprosto modlitbu svoji vykonati nemohla, hled' to napravití mnohými modlitbami střelčími, čtením v nějaké duchovní knize, nějakým kajicím skutkem, abys tak zlým následkům opominuté modlitby předešla. Vždy však v takové případnosti učiň dobrý úmysl vykonati modlitbu svou co nejdříve.

Článek II.

Krátké naučení, jak se rozjímati má: a sice nejprve o představení si, že Bůh jest nám přítomen.

Ale ty snad ani nevíš, Bohumilo, jak se rozjímáním nebo vnitřní modlitba konati má; neboť, Bohu žel! jak umění, tak i konání toho za našich dnů velmi zřídka se nachází, ba na mnoze zcela zaniklo. Tu máš tedy prosté a krátké naučení k tomu, při čemž se nadějí, že čtením dobrých knih a svým vlastním cvičením, co schází, doplníš a se zdokonalíš.

První pravidlo týká se přípravy k sv. rozjímání, a tu já obmezuji na toto dvě: představit si, že Bůh jest nám přítomen a vzývati ho za osvětlení mysli.

K docílení toho prvního, co tuto v přípravu pojímám, poslužiž ti čtverý ohled, jímž by se při tom začátku řídila, abys totiž živě si představila, že Bůh jest ti přítomen.

1. Nejprve pomni a představ si nesmírnost bytnosti Boží, an jest všudy — na každém místě přítomen. Jako ptáci, ať letí kam letí, všudy se ve vzduchu nalézají a jím obklíčeni jsou; tak i my jděme si kam jděme: všudy Boha nalézáme. Pravdy této, ač všeobecně známé a uznané přec mnozí nedbají. Slepci, řekne-li se jim, že se nalézají před knížetem, jak velmi uctivě si počínají, ačkoliv ho nevidí; ale právě tím, že ho nespatřují, brzo toho zapomínají, a s tím zapomenutím bývá u nich i všecka povinná úcta ta tam. Ach, Bohumilo! my jsme zhusta podobni těmto slepcům, nevidouce Boha nám vždy a všudy přítomna; jakkoliv nás i rozum i víra o přítomnosti jeho poučují, zapomínáme jí často a často chováme pak se tak, jakoby byl daleko od nás. Neboť ač vědouce, že jest

všudy přítomen, avšak nepomníce toho, jsme jako nic toho nevědouce. Proto tedy máme vždy připravit duši svou k modlitbě tím, že si živě představíme, že Bůh jest nám přítomen. „Než se modlíš, připrav duši svou aniž pak buď podoben člověku, an pokouší Boha.“ — Tak činil svatý pěvec žalmů, David, řka: „Jestliže bych vstoupil do nebe, tam jsi ty; pakli bych sstoupil do pekla, přítomen jsi.“ Lze též připomenouti slova Jakobova, an vida ve snách nebeský onen žebřík, o němž jsem se ti svrchu zmínil, řekl: „Zajisté velebné jest místo to. V pravdě Bůh jest tu, a já to nevěděl.“ Tím míní, že toho nepomněl, neboť že Bůh jest všudy přítomen, to ho nebylo tajno. — Kdykoliv tedy svou modlitbu započínáš, řekni z plna srdce k témuž srdci svému: Ó srdce moje, mé srdce! pomni, že Bůh opravdu jest tu. — Anebo s žalmistou Páně: „Blízko jsi ty, Hospodine!“

2. Druhá věc, která tě na přítomnost Boží pamatovati má, jest, když pomníš, že Bůh netoliko jest tu, kde jsi ty, ale že jest i v tobě, v hloubi duše tvé, kterouž živí a zachovává milostivou přítomností svou, že jest

téměř srdcem srdce, duchem ducha tvého. Neboť jako duše naše majíc celé tělo obydlím svým, zvlášť přec sídlo své v celém srdci má; tomu podobně i Bůh, jsa všudy přítomen, jest tím více v duši naší. Proto volá tak často sv. pěvec David: „Bůh můj, Bůh srdce mého jsi ty!“ — a sv. Pavel vyznává, že „v Bohu žijeme a hýbáme se i jsme.“ — Povážíš-li to, nelze jinak, než že to vzbudí v srdci tvém hlubokou úctu k Bohu, jehož totiž téměř v srdci svém chováš.

3. Třetí věc, která ti přispěje, abys si živě Boha přítomna představila, jest, pomníš-li, jak Syn Boží Kristus Ježíš ve svém požehnaném člověčenství patří s nebes báně na vsecky lidi vůbec, na křesťany pak zvlášť, poněvadž jsou jeho bratří a spoludědici, nejzvláštněji pak na ty, kteří ho modlitbou velebí, jichž myšlenky — slova — skutky, dobré i zlé, bedlivě pozoruje. A to nebuď ti pouhým vyobrazením, ale pravdivou skutečností; neboť ačkoliv nevidím tělesnýmá svýma očima Pána Ježíše tak jako ho spatřil ku př. sv. Štěpán při svém ukamenování, nicméně jisto jest, že má oči své tak obrácené k nám, jako je měl k němu, a

můžeme říci o něm, co svatá choť dí o svém choťi: „Hle, on stojí za stěnou naší, prohlédaje skrze okna, patře skrze mříž“; ačkoliv já nevidím jeho, onť zajisté vidí mne, hledí na mne.

4. Čtvrtý způsob, jak si máme představit Boha přítomna, jest pomyslit si, jakoby Pán Ježíš byl u nás na témž místě, nám po boku, kde my se právě nacházíme, jako bychom ho patřili tělesně jeho svatý obličej, šat, chůzi, slyšeli jeho slova, napomenutí, varování. Jest to podobno, jak říkáme o svých přátelích a známých: Já vidím toho a toho, jak dělá to a to, já ho slyším. — Avšak, ó Bohumilo, jsi-li v kostele některém, kde jest velebná svátost, tuť nejsi toliko obrazně, ale skutečně před Bohem svým nejsvětějším; neboť pod rouškou způsob svátostních Pán Ježíš pohlédá k tobě; u velebné svátosti patříme nejsvětější bytost jeho ačkoliv pod jinou podobou. Tu považ a rcí: „O p r a v d o v ě T y j s i B ů h s k r y t ý!“

Tak tedy použij vždy jenom jednoho buď toho neb toho z těchto čtyř způsobů, jímž bys si Boha sobě přítomna představila, ba i to učiň prostě a krátce, ale drž se toho

představení a obnovuj je po celou dobu, co budeš rozjímati.

Článek III.

Jak se má prositi za osvícení mysli.

Modlitba za osvícení mysli staniž se takto: duše tvá cítíc živě, že Bůh jest jí přítomen, bude zajisté proniknuta hlubokou úctou k němu nepovažujíc se ani za hodnu octnouti se před velebností jeho. Nic však méně vědouc, že on tak chce, pros ho pak za milost, abys se mu klaněti a jemu službu svou vzdáti směla touto svou vnitřní modlitbou. — Chceš-li, můžeš k tomu cíli použiti některých krátkých sice ale vroucích průpovědí, ku př. jak dí královský pěvec David: „Nezamítej mne od tváře své a Ducha svatého svého neodnímej ode mne.“ — „Zasviť tváří svou nad služebníkem svým, a vyuč mne spravedlnostem svým.“ — „Dejž mi rozum, a rozjímati budu zákon tvůj z celého srdce svého.“ — Lze též vzývati svatého anděla strážce a jiné svaté a světice Boží,

zvlášť pak ty, které mají účast v tajemství o němž rozjímati hodláme, jako o umučení Páně, nejsv. Rodičku Boží, sv. Jana miláčka Páně, sv. Maří Magdalenu, aby nám ráčili vyprositi takové city, jakové oni přitom měli; k rozjímáním o své smrti sluší vzývati zvlášť svého anděla, jenž jistě při ní přítomen bude. Toto platí i o jiných tajemstvích, která si za předměty vnitřní své modlitby zvolíme.

Článek IV.

Jak si máme představití tajemství, o němž rozjímati hodláme.

Mimo toto dvě, v kterém obyčejně příprava k vnitřní modlitbě záleží, jest někdy i třetí věci potřebí, totiž představení si místa, kde se to děje, o čemž rozjímáním bude. Toho dosahujeme obrazností, která nám líčí událost, místo, osobnosti, okolnosti, jakoby to všecko se dělo a stalo před očima našima. Tak ku př. chceme-li rozjímati umučení a smrt Pána našeho Ježíše Krista, představme si, jako bychom byli na hoře Kalvarské a patřili i slyšeli všecko, co se tam dělo

v den skutečného umučení Páně; nebo ještě lépe: představme si, jakoby na tom místě, kde se sami nacházíme, to ukřižování se dělo, jak je nám sv. evangelium vypravuje. Tak buď i při rozjímání o smrti, o pekle, jak jsem to svrchu v příkladech byl provedl, jakož i o každém předmětu patrném a viditelném, který si za předmět k vnitřní modlitbě zvolíme. V tajemstvích, při nichž není žádného děje smyslného, aniž pak okolností viditelných, nemá to místa, jako ku př. o nesmírné velebnosti Boží, o vznešenosti a kráse ctnosti, o cíli, proč nás Bůh stvořiti ráčil, o nesmrtelnosti duše a t. p. Tu mohou posloužiti vhodná podobenství a porovnání, jako jich použil Pán Ježíš při svém vyučování: ale to není nic snadného, pročez nesmím o tom jednati zevrubně, přestávaje na tom, abych tě poučil prostě o nejpotřebnější, aniž pak bych ducha tvého příliš unavil. Prospěch pak tohoto cvičení naší obraznosti se zakládá v tom, abychom nepřekročili obor svého rozjímání a donutili mysl svou, aby se držela věci sobě předložené a netěkala po jiných nenáležitých. Jest to skoro jako s ptáčetem, které zavíráme

v kleci, anebo sokola uvazujeme na pouto, aby lovci neodlétal s prstu.

Někteří snad řeknou, že by lépe bylo, představit si svatá tajemství, jak nám je sv. víra podává a uvažovati je myslí, jako by se tam děla; ale to je příliš jemné pro začátek a vyšší dokonalosti žádá. Já jsem ti radou, Bohumilo, abys zatím v poníženosti a pokoře trvala v údolí, v které tě uvádím, až Bůh někdy ráčí povznést tě na vrchol hory svaté dokonalosti.

Článek V.

Jak se má konati úvaha, druhá část svatého rozjímání.

Po cvičení obraznosti přijde cvičení rozumu, které vlastně rozjímáním nazýváme, a není nic jiného, leč úvaha, kterouž bychom vůli svou k Bohu povznesli a ji k svatým a Božským věcem obrátili a věnovali. Tím právě se rozjímání liší od učení se, ano hlavně čelí k umění, co za tím rozjímání má vésti k lásce Boží a ctnosti.

Když jsme ducha svého téměř uzavřeli,

jak jsem řekl, aby neopouštěl předmět k rozjímání předložený, obraťme celý svůj rozum k úvahám, v nichž vlastně celé záleží; a nalézáme-li v jedné toliko částce dosti chuti, osvětlení mysli a povzbuzení vůle, budme spokojeni, aniž pak k druhé částce krácejme. Zachovejme se při tom jako včelky, které neopouštějí kvítka, dokavade v něm medové šťávy cítí. A však znamená-li duch náš u některé části úvahy nějaké obtíže, aby ji celou pronikl a když se byl poněkud vynasnažil, v ní se udržeti a nemoha, přejdeme k jiné částce bez nesnáze a bez starosti.

Článek VI.

O dobrém úmyslu, jenž co třetí část rozjímání z úvahy vyplývá.

Rozjímání povzbuzuje ve vůli dobrá a svatá hnutí, jako: lásky k Bohu a bližnímu, touhy po blaženosti věčné, horlivosti po spasení duší, vroucí žádosti následovati života Kristova, outřpnosti, obdivování, radosti, bázně znelíbiti se Bohu, nenávisti hříchu, bázně před posledním soudem a věčným za-

tracením, zahanbení nad svými hříchy, horlivostí k pokání, důvěry v milosrdenství Boží a jiné dobré city a úmysly, v kterých se duše cvičiti a jim se, seč jest, otevřiti má. Chceš-li k tomu některé knihy použiti, vezmi si Ludvíka Granadského „Vůdce hříšníků“.

Avšak nemáme potřebí, Bohumilo, abychom se příliš zdržovali u všeobecném vzbuzení citů a úmyslů právě uvedených; ale chopme se jednoho a vzbudme úmysly co nejzvláštnější srovnávající se se stavem duše naší a vhodné k prospěchu ctnosti. Tak ku př. první slovo Páně na kříži vzbudí v nás ten dobrý úmysl, abychom odpustili nepřítelům svým a milovali je. Ale to není dosti, neumíníme-li si zvlášť, jak se v případnosti té a té — k té a té osobě zachovati chceme, řkouce sami k sobě: „Nebudu se více hněvati pro to a to slovo té a té osoby, aniž pak nad opovržlivým chováním se jí ke mně; naopak řeknu jí to a to, tím a tím jí posloužím, aby se srdce její obrátilo a obměkčilo. — Hle, Bohumilo, ta jest ta pravá cesta k polepšení tvému vedoucí; s všeobecnými city nedojdeš nikam, anebo velmi pozdě.

Článek VII.

O závěrece rozjímání a o kytici duchovní.

Konečně zavírá se svaté rozjímání pokorným vzbuzením tří ctností. Nejprve máme díky vzdávati Bohu za to, že nám dal poznati své svaté milosrdenství anebo jinou svou Božskou vlastnost, o kteréž jsme rozjímali anebo která ze sv. rozjímání vyplývá, za všecka zbožná vnuknutí a dobré úmysly, kterých se nám z nesmírné milosti jeho dostalo.

Potom obětujmež Božské velebnosti všecku tu čest a slávu, která se mu vzdává za jeho nesmírné milosrdenství nebo jinou jeho vlastnost, spolu pak i všechny zbožné city a dobré úmysly, spojujice je s ctnostmi a zásluhami Pána našeho Ježíše Krista, zvlášť pak umučení a smrti jeho.

Třetí budiž pokorná prosba, aby nám Bůh dáti ráčil účastným býti zásluh Božského Syna svého, abychom následovali života a ctností jeho, zvlášť pak, abychom byli věrní dobrým úmyslům svým, jichž vykonání závisí na jeho svatém požehnání a pomoci;

k tomu připojme i modlitbu za sv. církev, za svatého otce a veškeré duchovenstvo, za své rodiče, přátele a j. skrze přímluvu nej-světější rodičky Boží, svatých andělů a jiných. Ke konci přidejme všeobecné modlitby „O t ě n á š a Z d r á v a s“.

Upamatuj pak se, co jsem svrchu podotkl o kytici duchovní. Kdo se byli procházeli v nějaké rozkošné zahradě, neodcházejí prve, leč by si byli několik květin utrhlí a v kytici je spojili, aby líbeznou vůní její se i dále přes den občerstvili. Nápodobně hledmež i my ze svého rozjímání několik kvítků spojití, t. j. pamatovati si zvlášť dvě nebo tři myšlenky, které nás byly zvlášť dojaly, abychom si je v mysli své přes den opakovali a tak dobrého úmyslu svého se drželi. To činiti lze na tom samém místě, kde jsme rozjímání vykonali, když se tu poněkud zdržíme nebo se procházíme.

Článek VIII.

Některá prospěšná napomenutí k rozjímání.

Po učiněném rozjímání hledmež, Bohumilo! abychom přes den dobrých svých

úmyslů tak pamětlivi byli, abychom nikdy neopomenuli, je vykonati, kdykoliv se nám příležitost k tomu udá. To má býti ovoce vnitřní naší modlitby, bez kteréhož by byla netoliko neužitečná, ale i velmi škodlivá. Rozjímání o ctnostech bez plnění jich nadýmá ducha a působí, že se zponenáhla domníváme, jako bychom skutečně tak ctnostnými a dokonalými byli, jakož jsme si byli umínili. Bylo by ovšem tak, kdyby naše dobré úmysly byly opravdové, pevné a stálé, neboť bychom je hleděli skutkem dokázati a však beze skutků jsou liché, marné, nebezpečné. Snažme se tedy, seč budeme, abychom své dobré úmysly v skutek uvedli, chopme se k tomu každé i sebe menší příležitosti, ba i vyhledávejme ji. Umínili-li jsme si získati laskavým chováním někoho, kdo nám ublížil, máme si jej schválně toho ještě dne vyhledati, jej slušně pozdraviti, osloviti; není-li nám to možno, aspoň o něm dobře mluvíti s jinými, anebo se za něho pomodliti.

Povstanouce od modlitby své, hledme se, ať srdce není náhle uchváčeno některým mocným hnutím, neboť pobouřeno jsouc vášnivě pozbylo by ihned nebeské masti, které

bylo v rozjímání nabylo. Tím myslím, abychom poněkud, možná-li, vytrvali v tichosti sami a tak levně s chutným pomněním na své dobré úmysly přešli volně k svému zaměstnání dennímu. Když by někdo dostal nádobu drahocennou plnou libého oleje, aby si ji domů odnesl, hle! jak by kráčel volným krokem nic se neohlédaje, ani na pravo ani na levo, ale hledě upřímo před sebe, aby neklopýtnul anebo o nějaký kámen se neurazil; pozastaví-li se někde, jest to jenom, aby patřil, zdali pohýbající se v nádobě olej nepřetéká. Tak si počínejme i po svém rozjímání; nebudme ihned roztržiti, ale pozorujme tiše a bedlivě cestu, kterou jest se nám bráti. Potkáme-li někoho, s nímž promluvíti slušnost žádá, učiňme tak, ale hledíce k tomu, abychom žádným ani slovem ani myšlénkou nijak nezavadili, abychom tak nerozlili spásitelného oleje, jímž Duch svatý naplnil v modlitbě duši naši.

Máme i zponenáhla zvykati, abychom přešli z modlitby ku všelikému zaměstnání a pracem stavu svého, buďtež si i sebe vzdálenější citů a úmyslů v rozjímání vzbuzených. Tak buď právník hotov, aby bez rušení citů

zbožných šel od modlitby přímo na soudnici, kupec do krámu, hospodyně k svému hospodářství tiše a klidně beze všeho pohnutí mysli: neboť jsouc to i to zaměstnání dle řízení nejsvětější prozřetelnosti Boží, děj se to i to v osvědčení úplné pokory a oddanosti v svatou vůli jeho.

Stává se někdy, že hned po přípravě duše naše bývá náhle a klidně povznesena k Bohu; tehdá sluší nechat, ó Bohumilo, návodu tuto položeného; neboť ačkoliv úvaha rozumu má předcházeti povzbuzení vůle, nicméně pohnul-li Duch svatý vůli naší před úvahou, kterou se toho docílit mělo, není dále potřeby vyhledávati to rozumem, co již v srdci svém chováme. Vůbec stůj to pravidlo, aby srdce vždy přístupno bylo svatým hnutím, přijďtež si před úvahou, přijďtež si po úvaze. To pravidlo platí ve všech částkách svatého rozjímání, buď si díků vzdání, buď si obětování sebe, buď si prosba, ačkoliv tyto pravidelně na závěrek jeho náležejí. Co však do rozhodnutí vůle, které vyplývá z dobrého úmyslu, to měj přirozeně místo své na konci rozjímání, nebo majíc se vztahovati na mnohé osoby a věci zvláštní, mohlo by nás, vzalo-li

by se dříve mezi úvahou anebo vzbuzením dobrého úmyslu, snadno roztržitými učiniti.

Dobře bude konečně, použijeme-li při vzbuzení vůle dobrého úmyslu a rozhodnutí způsobu rozmluvy, oslovíme buď Boha Otce, nebo Pána Ježíše Krista, nebo blahosl. Rodičku Boží, anděla strážce, některého svatého a světici, sebe samého, své srdce, svou duši, své hříchy, ba i věci mrtvé, jakož víme, že svatý pěvec ve svých žalmích činí a po něm jiní svatí ve svých rozjímáních a modlitbách.

Článek IX.

O suchopárnostech, které mnohdy při rozjímání se udávají.

Nenalezáme-li žádné chuti ani útěchy ve svém rozjímání, nermuť nás to, nýbrž vykonejme některou modlitbu ústní, která bývá jindy srdci našemu nejmilejší; posteskněme si důvěrně Ježíši Kristu a vzývejme ho, aby nám pomoci ráčil, políbíce svatý jeho kříž neb obraz, vyznejme mu svou nehodnost, ale spolu i stálost, že se ho přidržíme, řkouce s arcioťcem Jakobem: „Nepustím tě, Pane, leč mi požehnáš!“ — anebo

s pokornou ženou Kananejskou: „O všem, Pane, i štěňátka ráda jedí drobtý, any padají s stolů pánů jejich.“

Jindy se chopme nějaké zbožné knihy a čtème tak dlouho, až rozum svůj k pozornosti upoutáme a tak se duchem v oboru tom octneme, jehož si žádáme. Jsme-li sami soukromí, vzbudíme srdce své, seč stačíme, k vroucí zbožnosti některým činem zevnitřním, kleknouce nebo prostrouce se nice před Bohem, položíme ruce křížem na prsou, držíce pevně v ruce svatý kříž. Pakli i dále ta suchopárnost nás nemine, ani to nás nermuť, nýbrž držíme se i dále jako u přítomnosti Boží. Vždyť víme, jak mnozí dvořenínové přicházejí stokrát ke dvoru, žádné naděje nemajíce, že dosáhnou slyšení knížecího, nýbrž aby se mu toliko k službám okázali, poklonili a dvořili, jak říkáme. Tak trvejme i na svých modlitbách prostě a pokorně, abychom Bohu svou povinnou úctu a věrnou službu vzdali. Ráčí-li nás Bůh při tom někdy osloviti svým svatým vnuknutím a příležitost dáti, abychom i sami k němu o svých potřebách promluvili, pokládejme si to pak za velikou čest a sladkou útěchu. Pakli neráčí nás svým

milostným pohledem oblažiti, aniž nás osloviti, jako by nás ani neviděl anebo nás tu ani nebylo, nevzdalujme se, neodcházejme: ba naopak trvejme před ním s hlubokou úctou, s tichou oddaností. Pak se stane, že naše vytrvalá trpělivost nalezne milost před očima jeho a když se podruhé před ním octneme, přijme nás laskavým okem, bude rozmlouvati a se vyrážeti s námi a dá nám okusiti všecku utěšenou slasť svaté modlitby. A byť se nám toho po delší čas nedostalo, spokojme se s tím, že máme tu čest dlíti u jeho přítomnosti.

Článek X.

O pobožnosti ranní.

Mimo svaté rozjímání a modlitbu ústní jsou i jiné způsoby pobožnosti. První z nich jest pobožnost ranní, jenž má sloužiti za všeobecnou přípravu pro chování se po celý den. Děj pak se takto:

1. Pokleknouce před Bohem co nejpokorněji, děkujme za jeho svatou ochranu prokázanou nám za doby noční, a vyčítá-li nám svědomí nějaký poklesek od večerního zpy-

tování svědomí, želme toho a prosme za odpuštění.

2. Pomníce, že tento den jest nám dán, abychom si v něm získali zásluhy pro blaženost věčnou, mějme pevnou vůli, vykonati všecko, co nám činiti bude, za tím účelem.

3. Představme si svá zaměstnání, která nás očekávají po ten celý den, příležitosti k službě Boží, pokušení k hříchu, hněvu, k marnivosti, k pýše a jiným, jak myslíme, že nás potkati mohou. Potom se připravme na to a rozhodněme se, že svědomitě použijeme všeho co nejbedlivěji, co by nám nápomocno bylo službě a k prospěchu našemu v ctnosti; a ozbrojme se všemožnou nám statností, že se vyhnouti a to-li nemožno, opřítí chceme všem obtížnostem, které by nám v tom překážely, až bychom je vítězně přemohli. Avšak toto všeobecné rozhodnutí nedostačuje, nýbrž sluší se přichystat si všecko, čím bychom to dovedli. Ku příkladu, známe-li některou osobu nakloněnou k zlosti, s kterou nám jednati bude, mějme ten pevný úmysl, že ji nijak neurazíme, nýbrž že s ní jen laskavě, slušně a vážně mluvití budeme, anebo ještě lépe, že si obereme některou vá-

ženou osobu za průvodčího a svědka. — Budu-li předvídati, že mám navštívit některé nemocné, budu i hned mysliti na to, jak bych jim odlehčil, je potěšil.

4. Uznejme pak před Bohem pokorně svoji nemožnost, dle které s nic nejsme, ani abychom dobré konali, ani abychom zlého se varovali; pak vezmouce téměř jako do rukou srdce své, obětujme je se všemi dobrými úmysly velebnosti Božské, s tou poníženou a snažnou prosbou, aby nás ráčil pojmouti pod mocnou ochranu svou a posílniti v svaté službě své, řkouce asi takto: „Ajta, Bože můj! toto ubohé, bídne srdce moje, které dnes před laskavou tváří velebnosti tvé pojalo tak dobrá předsevzetí. Ach, jest příliš slabé a nestálé, vykonati pevně a stále, čeho si bylo umínilo, leč ty mu svého svatého požehnání udělíš. Tímto úmyslem tě za ně prosím, Otče milostivý, skrze zásluhy umučení a smrti Božského Syna tvého, jehožto cti a slávy já věnuji i tento den i veškerý život svůj.“ — K tomu pak přidejme krátkou modlitbu k blah. panně Marii, k svatému

andělu strážci a jiným svatým, žádajíce, aby orodovati ráčili za nás.

Tato ranní pobožnost, již sluší vykonati, možná-li, než ze sínce své vykročíme, budiž živá a vroucná, aby požehnání Boží, které nám Bůh dá, provázelo nás po celý den; hledmež, ať ho nepomineme nikdy.

Článek XI.

O pobožnosti večerní a zpytování svědomí.

Jako občerstvujeme z jitra duši svou nebeským chlebem svatého rozjímání, tak jest nám i téhož pokrmu duchovního potřebí u večer. Ušetřme si tedy některý okamžik před odpočinkem, a poklekněme před Bohem svým u kořen svatého kříže; rozpomeňme se v duchu, v jakých roztržitostech jsme trvali; rozněťme v srdci některé jiskry z ranního rozjímání, pokoříce se Bohu, vzbuzující lásku k němu, poroučejíce se v ochranu nejvyšších ran Kristových; anebo projděme v duchu to, co nás v rozjímání našem nejlépe a nejmnocněji dojalo; anebo můžeme-li jinak a něčím jiným ducha svého k Bohu povznést,

Co do zpytování svědomí, které se vždy učiniti má, nežli se uložíme, zná každý, jak se při tom zachovati.

1. Vzdejme díky Bohu za to, že nás po celý den zachovati ráčil.

2. Zkoumejme chování své hodinu po hodině po celý den pomníce, kde jsme byli, s kým, co jsme mluvili, činili atd.

3. Nalezneme-li, že jsme něco dobrého učinili, vzdejme za to díky Bohu; pak-li jsme se dopustili něčeho zlého, v myšlení, v slovích, skutcích, vzbudme nad tím lítost a prosme za odpuštění s úmyslem polepšiti se, varovati se toho, a vyzpovídati se co nejdříve.

4. Poručme potom v ochranu Božské prozřetelnosti tělo své i duši svou, svatou církev, své rodiče, příbuzné, přátely; vzývejme blah. Rodičku Boží, svého anděla strážce a jiné svaté, aby bděli nad námi a chránili nás po celou noc; a tak s Pánem Bohem ulehňeme k odpočinutí, kterého dle zřízení jeho potřebí máme.

Večerní a ranní pobožnost nikdy neopomíňme; pomněme, že jako pobožností ranní otevíráme oči své světlu nebeskému, tak že je i večerní zavíráme temnostem pekelným.

Článek XII.

O soukromí duchovním.

Tu bych rád, ó Bohumilo, abys byla zvlášť účelivá, a ochotně přijala, co ti poradím; jde tu o to, co nejvíce nám prospěje k pokročení ve zbožném životě.

Neopomiňme co nejčastěji za den představití se, že Bůh nám jest přítomen, podle svrchu udaného čtvrtého způsobu; uvažujme, co my činíme, a co činí Bůh náš, a uvidíme, že na nás ustavičně pohlédá okem právě otcovským. Rceme: „Ó Bože můj! proč pak já nemám své oči obrácené k tobě, co ty neustále laskavě na mne pohlédáš? Čím jest to mne, že ty tak na mne pamatuješ, kdežto já tak zřídka pomním tebe?“ — „Kde pak jsme, ó má duše?! Naše místo jest u Boha, a my — kde pak jsme se octli?“

Ptáci mají svá hnízda, aby se tam, když toho potřebí schovali; jeleni mají své lesy a houštiny, aby tam měli své útočiště i před lovci i před palčivým vedrem slunečním; a tak vol sí i srdce naše a měj každý den

nějaký útulek buď na hoře Kalvarské, buď v nejsvětějších ranách Kristových, buď kdekoliv jinde s ním a vůkol něho, kdež by se časem utekla a si oddechla od lomozu a vedra, zaměstnání a prací světských, a zaštitila se proti šípům nepřátel, neustále na ni pouštěných. Blažená duše ta, která bude moci v pravdě říci Spasiteli svému: „Ty jsi útočiště moje, ó Pane! Tys hradem mým! Pod brky křídla tvého zastíněn budu a oddechnu si a nic mi neuškodí zlost nepřítelova!“

Často za den ustupme v soukromí srdce svého, i když zaměstnání jsme a ve společnosti se nacházíme; budme sami s samým Bohem svým. Ať nás cokoliv obkličuje, nic nesmí býti s to, aby nám zavřelo přístup do soukromé komnaty srdce našeho, abychom tam nebyli s Bohem svým. Tak na tisíci místech osvědčuje svatý pěvec David v žalmích svých, řka: „Já jsem vždy s tebou, Hospodine!“ — „Oči moje hledí neustále k Hospodinu;“ — „oči svých povznáším k tobě. Hospodine, jenž přebýváš v nebesích.“ — „Hle! jako oči služebníků k rukám pánů

svých, jako oči služebnice k rukám paní své, tak jsou oči naše obráceny k Hospodinu.“

A vskutku zřídka bývají vyražení naše tak vážná a přísná, aby duše naše nemohla od nich ujmouti tolik pozornosti, kterouž by se v sebe samu sebrala.

Rodičové svaté Kateřiny Sienské zaměstnávali tuto dceru svou tak velmi, že jí nedali ani okamžiku, kdy a kde by se pomodliti aneb rozjímati mohla. Avšak Pán Ježíš jí dal tu myšlenku, aby si učinila v úkrytu srdce svého malou svatyni, kamž by se uprostřed domácích zaměstnání a trudných péčí, od rodičů na ni uvalených, duchem svým utekla. Učinila tak a při všech svých pracích a starostech světských žádného nepokoje nepocítila, aniž jaké roztržitosti, poněvadž se, jak pravila, zavřela do tajné komnaty srdce svého, kdežto se pak s svým Božským chotěm kochala. Toto cvičení potom i svým družkám radívala.

A tak ukryjme se někdy v soukromí srdce svého, kdež bychom odloučíce se ode všeho stvoření, záležitosti svého zdokonalení a spasení s Bohem samým srdce k srdci vyje-

dnávali, řkouce mu slovy Davida krále a pěvce dle srdce Hospodinova: „Bděl jsem, podoben učiněn jsa pelikánu na poušti; jsem jako sova v zbořeništi, jako vrabec osamělý na střeše.“ Tato slova, pojata v smyslu doslovném, okazují nám, že onen v skutku veliký král sebera se v samotu srdce svého, věnoval několik hodin rozjímání věcí duchovních: avšak pojmemeli je v smyslu tajemném, poukazují nám na trojí samotu, do kteréž se k nejmilejšímu Spasiteli svému, Kristu Ježíši, utéci můžeme. Připodobnění k sobě ve zbořeništi upomíná nás na stav pokoření Páně, an položen jsa na slámě v jeslích v sprostém chlévě, skryt a neznám celému světu, při prvním vkročení v život tento oplakává hříchy lidstva. — Připodobnění k pelikánu na poušti, o němž se praví, že svá mláďata krmí krví svou, poukazuje nám k Pánu Ježíši na hoře Kalvárské, kdežto z lásky k nám svou nejdražší krev do poslední krůpěje vycedil. — Třetí podobnoství jeví nám slavný stav povýšení Spasitelova při jeho na nebe vstoupení; neboť byv prve ponížen a opovržen na světě, po-

vznesl se z nízkosti pozemské k výšinám nebeským způsobem přezázračným. Nuže přidružme se i my v soukromí k Spasiteli svému v tomto trojím stavu jeho.

Blahoslavený Eleazar, hrabě z Arian, byl déle od svého domova vzdálen. Manželka jeho Delfína poslala mu jednou zvláštního posla, tázajíc se, kde jest a jak se má. On pak jí vzkázal: „Mám se dobře, milá choť, a chceš-li mne spatřiti, hledej mne v ráně boku Pána Ježíše Krista: tam se utíkám, tam mne nalezneš; jinde bys mne hledala marně.“ To byl zajisté nejen šlechetný ale v pravdě i křesťanský rytíř.

Článek XIII.

O povzdechách či modlitbách střelčích a dobrých myšlénkách.

Utíkáme se k Bohu, když k němu zbožné povzdechy zasíláme, a zasíláme k němu zbožné povzdechy, abychom se k němu utekli; tak tedy úkryt duchovní a touha po Bohu vespolek se podporují, obé pak se v dobrých myšlénkách zakládá.

Nuže tedy povznášejme často, Bohumilo! mysl svou k Bohu živými a krátkými povzdechy jako střelami. Obdivujme jeho nesmírně dokonalou bytost, klanějme se jeho vznešené velebnosti, obětujme mu opět a opět duši svou se všemi schopnostmi jejími, zvelebujme jeho dobrotu a lásku; padněme v duchu k kořenům nejsvětějšího kříže jeho, a tažme se pnějíciho na něm Spasitele o záležitostech spasení našeho, hledme k němu s důvěrou, že nám pomůže, podejme mu rukou svých jako dítě otci, prosíce, aby nás vedl a držel na cestě přikázání svých, položme sv. kříž jeho na prsa svá jako vonnou kytici, postavme jej do prostřed srdce svého, jako prapor, pod kterýmž jistě přemůžeme nepřátely své: slovem uvykněmež srdce své, aby každým hnutím vzbudilo i lásku k Bohu, i něžnou a živou lásku k nebeskému choti svému, Ježíši Kristu.

V tom záleží tak řečené modlitby střelčí, které sv. Augustin tak důtklivě radí zbožné matroně Probě. Uvykneme-li duši svou, aby tak důvěrně s Bohem se obírala, brzo pak dokonalostmi jeho celí téměř zaváněti budeme. I to pozorování hodno jest, že toto

cvičení není ani obtížné, aniž pak obyčejnému zaměstnání překáží, neboť vyžaduje toliko malé pozornosti; ba nejen nic nevadí pozornosti duševní k pracem povinným, ale je i oživuje a podporuje. Cestovník, který vypije skleničku vína, aby se občerstvil a posilnil, nepokládá to zdržení se za ztrátu času, nýbrž za prospěch, poněvadž nabuda nových sil, čerstvěji jíti a větší kus cesty uraziti může.

Jest mnoho takových sbírek modliteb střelčích; skoro v každé řádné modlitební knize se nalézají a jsou velmi prospěšné. Avšak já myslím, že lépe jest, užiti těch, které nám právě napadnou; vroucí láska k Bohu nám zajisté maním připomene, čehož si žádáme. Pravdať ovšem, že srdce naše zvláště nakloněno jest k některým průpovědem jako z žalmů, vzývání nejsvětějších jmen „Ježíš, Maria!“ a j. I písně duchovní jsou k tomu cíli velmi vhodné a prospěšné, poněvadž se zpívají s pozorností.

Osoby, které se milují láskou přirozenou, vždy se v myšlénkách s předmětem své lásky obírají. Co tu bývá věcí na památku, upomínek, vzkazování, chval, slibů, vyrážek, do-

pisů! Tak i ti, kdož vroucně milují Boha, jen pro něho dýchají, žádné jiné radosti si nežadají, než aby ho milovati mohli: neopominou nikdy na něho mysliti, o něm mluvit; rádi by měli v moci své všechna srdce lidská, aby v ně vtisknouti mohli nejsvětější, nejlíbeznější jméno Ježíš.

Všecko je zve k této svaté lásce, všecko jim hlásá chvály miláčka jejich. Všecko, co na světě jest, mluví k nim, o Ježíši, mluvou sice němou, ale duši jich velmi srozumitelnou, srdce pak jejich tvoří si z těch slov a myšlének zbožné povzdechy a dobré úmysly, kterými se k Bohu svému povznášejí. Stůjtež tu o tom některé příklady.

Svatý Řehoř Nazianský procházeje se jednou na břehu mořském, znamenal, jak vlny, obřezující se o nízké nábřeží, vyvrhují skořepiny lastur, trávu mořskou a jiné drobné věci, a pak opět se přivalují, je splakují a do moře s sebou berou; co zatím skály vůkol pevně a nepohnutě stojí, jakkoliv vlnobití o ně bouří. Při tomto pohledu napadlo mu, jak sám v jedné své řeči vypravuje, že jest to pravý obraz duší slabých a povrchních, které se uchvátiti dávají všelikým

dojmům tu radosti, tu zármutku, a podávají se bez rozdílu všelike případnosti tohoto nestálého života: ale naopak duše stálé a šlechtné zůstávají pevné a nepohnuté, a žádné sebe bouřlivější návaly nejsou s to, aby jimi hnuly. A tímto pohledem a tou myšlénkou povzneslo se pak srdce jeho k Bohu a zvolal slovy svatého pěvce: „Zachovej mne, Hospodine, neboť vystoupily vody až k duši mé. Vysvoboď mne, Hospodine, z propasti té; pohltila mě bouře až na dno mořské.“ Tato slova, toto úpění srovnávalo se s city jeho, an veliký duševní zármutek svíral duši jeho, protože jakýsi Maximus dotíral a tlačil se v biskupství jeho.

Svatý Fulgentius, biskup ruspenský, jsa v Římě ve sboru šlechticů římských, jemuž předsedou byl Theodorik, král gotský, dojat pohledem tak lepým, povznesa se srdcem k Bohu zvolal: „Ajta! jestliže Řím pozemský jest tak stkvělý a nádherný, jak krásný musí býti Jeruzalém nebeský; a jestliže Hospodin tolikerých darů a toliké slávy ponechává milovníkům marnosti, co jich zajisté přichystal svým milovníkům pravdy!“

Svatý Anselm, biskup kanterburský, znal se prý obzvláště v tom, aby i sebe všednější věci obrátil na vznešený smysl duchovní. Tak jsa jednou na cestě, spatřil, an zajíc, pronásledovaný od lovců, utekl a schoval se pod jeho koně; psi lovečtí obklíčili ho vůkol zuřivě štěkajíce, aniž pak se odvážíce, aby ho uchvátili z jeho útočiště. Tato neobyčejná událost rozesmála lovce, ani se byli přiblížili; ale svatý biskup dojat duchem svatým, řekl jim vážně a s slzami v očích: „Vy se smějete, ale tomu ubohému zvířátku není do smíchu. Pomněte a vizte z toho, jaká hrůza obklíčí duši hříšnou někdy při smrti těla, když vůkol ďáblové na ni dorážeti budou, aby ji uchvátili, když ji byli prve z hříchu do hříchu proháněli. Tehdáž bude ubohá hledati útočiště a sotva je nalezne; neboť zuřiví nepřátelé vysmějíce se uchvátí a uvrhnou ji v zahynutí věčné.“

Svatý poustevník Antonín obdržel psaní velmi uctivé od císaře Konstantina Velikého; když se tomu učenníci jeho divili, řekl jim: „Co se divíte, že císař píše člověku prostému? Diviti byste se měli svrchované dobrotě Boží, že ráčil sám napsati nám svatý

zákon svůj a mluvití k nám ústy Božského Syna svého.“

Svatý František Serafínský vida jednou beránka samojedina uprostřed kozlů a koz, řekl k průvodčímu bratru: „Hle, hle! jak jest tichý! Tak tichý byl i náš Pán Ježíš uprostřed svých nepřátel, fariseův a zákoníků.“ — Jindy spatře ano vlk malého beránka požírá, zvolal slze: Ach, jak mi to připomíná přehořkou smrt Božského Spasitele mého!“

Svatý František Borgiáš, vévoda kandienský, trvaje u dvora, liboval si v zaměstnání loveckém, co mu pak příležitost dalo případnosti z života toho užívati za příklady k životu duchovnímu. Tak říkával prý, že často obdivoval se tomu, jak sokolové jsou učeliví, přilétajíce na slovo na ruku lovcovu a nechávající se upoutati na žerdi, dokládaje pak: „Hrůza mě pojímá nad slepou tvrdošíjností lidskou, neustále vzdorující laskavému vnuknutí a slovu Božímu.“

Svatý Basil dí, že růže ozbrojená ostny toto pěkné naučení dává lidem: „Považte, smrtelníci, že co nejkrásnějšího a nejlibějšího jest na světě, spojeno jest s zármutkem: nic

tu není čistého; žal bývá po radosti, po manželském sňatku ovdovělost; radost mateřskou provázejí bolesti, bázeň před pádem slávu povýšenosti: poctám po boku jsou mrzutá vydání, rozkošem omrzelost, zdravotě nemoc.“ — „Ovšemť jest růže,“ dí tentýž svatý otec, „rozkošná květina, ale přec vzbu-
zuje u mne pocit žalosti, upamatujíc mne na hřích, pro nějž ta kletba stihla zemi, aby nesla trní.“

Zbožná jedna duše pozorujíc, jak se blan-
kytná báně nebeská s leskem luny a nesčí-
slných hvězd obráží v jasném potůčku jako
ve skvostném zrcadle, zvolala s srdcem ra-
dostí oplývajícím: „Ó Bože můj! tyto všecky
hvězdy budou někdy pod nohama mýma, až
mne pojmouti ráčíš v svaté stánky své.
A jako se obráží lesk hvězdiček tuto na
zemi, tak se třpytiti budou někdy pozemčané
v nebesích v lesku velebnosti Božské.“

Jiný pak kdosi řekl, vida bystřinu ana
se prudkým během vlévá do moře: „Tak
má duše nebude míti odpočinku, leč až se
ponoří v nesmírnou bytosť Boha svého,
z něhož i původ svůj vzala.“

Svatý František pozoruje jasný a tiše

tekoucí potůček, u něhož si byl poklekl, aby vykonal modlitbu svou, pojat byl u vytržení, v němž často tato slova opakoval: „Tak tiše a klidně vtéká milost Boha mého v duši moji!“

Jiný kdosi, jehož jméno nepovím, vida s obdivením v zahradě všecko stromoví v nejkrásnějším rozkvětu, zvolal: „Kéž bych byl jako jeden jediný strom tento v zahradě svaté církve, nenesa toliko květu pěkných slov, ale i ovoce dobrých skutků vydávaje!“

Jiný opět spatře, ana se kuřátka schovávají pod křídla kvočny, řekl: „Ochraň nás, ó Pane, pod brky křídla svého!“

Jiný opět pozoruje slunečnici, zvolal: „Ó můj Bože! kdy pak i duše má sledovati bude mocnou záři tvé svaté lásky?“ — A patře na kvítka sv. trojice, řečená macešky, krásná sice, ale bez vůně: „Ach!“ řekl, „tak jsou i myšlenky moje; pěkná slova — nic více.“ —

Tak hle, Bohumilo, můžeme všecko, co se nám v tomto rozmanitém životě naskytne, obrátiti k dobrým myšlénkám a zbožným povzdechům. Bídníci ti, kteří hříšným životem svým zneužívají k mrzkým účelům

svým tvorů Božích proti vůli tvůrcově! Blažení pak, kteří vyhledávají v nich čest a slávu Boží a používají pomíjitelných tvorů k poznání pravdy věčné! Svatý Řehoř Nazianský přiznává, že si navykl, všechny věci obracet k svému prospěchu duševnímu.

Veliké dílo zbožnosti záleží zvlášť v tomto ústupku duševním a v této usebranosti mysli; jeví se v modlitbách střelčích; ta jest až ku podivu prospěšná, tak že někdy v čas potřeby může nahraditi všeliký jiný způsob modlitby; ale naopak kdo by ji zanedbal, nebyl by s to, aby v rozjímavém životě prospěl, činnému pak by toliko špatně dostál: odpočinek jeho byl by lenost, činnost pak jeho byla by pouhý zmatek. Pročež tě, Bohumilo! snažně prosím, věnuj se tomu cvičení úplně, a nikdy v něm neustávej.

Článek XIV.

O mši svaté a jak ji máme slyšeti.

Ještě jsem nic neřekl o nejsvětější oběti mše svaté a o svátosti oltářní. Ta jest skutečně mezi všemi pobožnostmi tím, co jest

slunce mezi hvězdami; jest opravdově duší života zbožného, středem víry křesťanské, od něhož všecka tajemství jako záře vycházejí a v němž se opět soustřeďují. To jest to nevyslovitelné tajemství svrchované lásky Boží, kterýmž se nám Kristus Ježíš skutečně podává a nám své milosti hojně a štědře uděluje.

Modlitba, spojená s touto Božskou obětí, nabývá zázračné moci. Neboť při mši svaté stává se to, ó Bohumilo, o čemž se píseň Šalamounova zmiňuje, že se duše zbožná co choť o svého Božského chotě téměř opírá, milosti jeho štědře dosahuje, pomoci a posile jeho se těší, a slasti lásky jeho okouší, tak že se, jak to tam v oné písni zní, podobá sloupu vonného dýmu, dýšícího myrrhou a kadidlem i vším vonným kořením.

Hleďme tedy, seč stačíme, uprázdniti si tolik času, abychom mohli každodenně mši svatou slyšeti a tak obětovati spolu s knězem nejsvětějšího Vykupitele svého nebeskému Otci jeho za sebe i za celou církev. Dle slov sv. Jana Zlatouštího věřme na jisto, že svatí andělé četně, ač neviditelně přítomni jsou této nejsvětější oběti, a klanějí se Bohu svému

skrytému v způsobách svátostních. Když se k nim přidružíme týmž úmyslem, není pochyby, že zajisté dosáhneme milosti s hůry; neboť v tomto božském výkonu spojuje se i církev bojující s Spasitelem svým Ježíšem Kristem, aby nám v něm a skrze něho obměkčila srdce nebeského Otce a získala nám smilování jeho. Jak šťastná ta duše, která svou upřímností a vroucí zbožností k dosažení toho přispěti může.

Jestliže nám naprosto nemožno jíti do kostela, hledme svou nepřítomnost tělesnou nahraditi přítomností duchovní; pošleme kteroukoliv hodinu dopolední to srdce své do některého chrámu a rozprostřeme je před svatým oltářem, spojujíce svůj dobrý úmysl s úmyslem kněze právě obětujícího a jiných věřících; ať jsme kdekoliv, modleme se, jako bychom byli v kostele.

Stůjtež tu tedy některá pokynutí, jak bychom mši svatou pobožně slyšeti měli:

1. Na začátku mše sv., ano kněz modlí se přípravní žalm a vyznání hříchů, připravujme se spolu s ním, představíme si, že Bůh jest nám přítomen a vzbudíme žal a lítost nad hříchy svými.

2. Když kněz přistoupil k oltáři až k svatému evangeliu, upamatujme se na život Páně vůbec od jeho narození.

3. Při evangeliu a „Kredo“ uvažme, jak Pán Ježíš veřejně vyučoval, slibující mu slavně, že chceme žítí a umřítí ve sv. víře a zachovávatí svatá jeho přikázání, jak tomu učí a velí svatá máti naše církev katolická.

4. Od obětování až k modlitbě Páně (Pater noster) obraťmež všecku pozornost soutrpně k umučení a smrti Páně, které se v této svaté oběti skutečně konají, obětujme je spolu s knězem a shromážděným lidem Bohu, Otci nebeskému k větší jeho cti a slávě a k spáse všeho lidstva.

5. Od modlitby Páně až k sv. přijímání vzbudme, co nám jen možná, v srdci svém co nejvroucnější touhu, spojití se s Pánem Ježíšem nejtuzší páskou vděčnosti a lásky.

6. Po sv. přijímání až ku konci vzdávejme díky Pánu Ježíši Kristu za to, že se vtělil na zemi, živ byl, za nás umučen býti a na kříži umřítí ráčil; mimo to že se nám ještě téměř na přebytek svrchované lásky své v nejsvětější svátosti zůstavil; prosme pak Ho co nejsnažněji, aby ráčil býti mi-

lostiv nám i rodičům a přátelům našim i veškerému křesťanstvu. Na ten úmysl přijmeme pak pokorně a vroucně jeho svaté požehnání, které nám skrze ruce sluhy svého dává.

Chceme-li mezi mší sv. vykonati své obyčejné rozjímání, samo sebou se rozumí, že od tohoto návěští upustiti lze; dostačí, když toliko na počátku spojíme dobrý úmysl svůj s úmyslem sloužícího kněze; vždyť každé dobře vykonané rozjímání obsahuje ctnosti, které se při obyčejném slyšení mše svaté vzbuzují.

Článek XV.

O jiných obyčejných a veřejných pobožnostech.

Neděle a svátky jsou dnové zasvěcení zvláště službě Boží, pročez máme je, ó Bohumilo! také s zvláštní vroucností a zbožností slaviti, nežli jiné dni všední. Mimo slyšení mše svaté máme co možná i odpoledním službám Božím obcovati. Zakusíme tím veliké a sladké útěchy; sám sv. Augustin to dosvědčuje, řka ve svých vyznáních, že brzo po svém obrácení pěním žalmů se cítil zvlášť

pohnuta až do nejhlubších útrob svých, tak „že se mu oči slzami zalily a že mu utěšeně bylo při tom.“ — Mimo to — řku jednou pro vždycky — jest veřejná služba Boží vždy prospěšnější a utěšenější, nežli všeliká soukromí vykonaná pobožnost: Bůh sám tak chce, bychom ve všem, co se jeho služby a úcty týká, dávali přednost tomu, co se děje sborně s účastenstvím všech věřících, před tím, co se koná soukromí.

Účastněmež se pak spolkův a bratrstev těch míst, kde se nacházíme, zvlášť pak těch, ve kterých se můžeme hojného prospěchu v ctnosti a zbožnosti nadíti; budeť to téměř jakési poslušenství Bohu milé. Neboť ačkoliv se nám v tom nic nepřikazuje, jest přec bohu-libost takových zbožných jednot z toho patrná, že církev je potvrzuje, radí, odpustků a jiných výhod jim uděluje. Ostatně jest to skutek lásky křesťanské, přidružíme-li se k dobrým účelům bližních a přispějeme-li k dosažení jich, seč jsme, myslí dobrou, a bychomť totéž činili soukromí a s větší chutí vykonali něco z toho, co se v bratrstvech koná, jisto, že spojení se mnohých k zbož-

nosti a skutkům lásky slouží více ke cti a chvále Boží.

To budiž řečeno i o všech modlitbách a pobožnostech veřejných; těch se účastněme jak nám možná, svým dobrým příkladem přispívající k velebení Boha, k vzdělání bližních a dosažení toho účelu, proč se ty pobožnosti konávají.

Článek XVI.

O účtě a vzývání svatých.

Poněvadž se nám svatých vnuknutí od Boha skrze anděly dostává, máme opět skrze ně vzdávati Bohu své povzdechy a tužby. To platí i o světcích a světicích Božích, kteří jsouce nyní u Boha oslaveni a podobni andělům, jak sám Kristus Pán učí, přednášejí mu neustále své modlitby a prosby za nás.

Nuže tedy, ó Bohumilo! spojme srdce své s blahoslavenými duchy světcův a světic Božích; neboť jako mladí slavičkové učí se libozvukům pějíce s starými, tak se i my naučíme zpěvům nebeským, jimiž se velebí Bůh přidružice se k andělům a svatým jeho,

a modlitba naše bude tím vroucnější a mocnější.

„Před obličejem andělů žalmy zpívati budu tobě, Hospodine,“ dí sv. pěvec David.

Zvláštní vážnost a vroucí uctivost i synovskou lásku chovejme k blahoslavené a nejsvětější Panně Marii, která jsouc rodičkou Krista Ježíše, an člověk jsa jest i bratrem naším, jest tudíž i matkou naší. Mějme tedy své útočiště k ní a dle příkladu maličkých padněme jí k nohám a v náručí se vši synovskou důvěrou každé okamžení, v každé potřebě. Vzávejme vroucně tuto rozmilou laskavou máti naši, prosme ji za její mocnou ochranu a lásku mateřskou; chovejme k ní též lásku opravdu synovskou a snažme se následovati ctností jejích.

Hleďmež pak důvěrně obcovati duchovně s svatými anděly strážnými, představice si opět a opět, že jsou nám po boku; ctěme a milujme anděla svého biskupství, k kterému náležíme, svého chrámu Páně, i těch osob, s nimiž obcujeme, zvlášť pak svého anděla trážce. Toho vzávejme a prosme za ochranu a orodování u Boha ve všech záležitostech duchovních i světských; zveme si ho za spo-

lečníka k svým modlitbám a díky vzdávejme Bohu, že nám ho dáti ráčil.

Velebný otec Petr Faber, první kněz, první kazatel, první učitel bohosloví ze sv. tovaryšstva Ježíšova a první soudruh zakladatele téhož, sv. Ignacia, navrátil se do své vlasti z apoštolské cesty své po Německu, kdežto byl mnoho utrpěl, ale i mnoho působil ke cti a chvále Boží, vypravoval, že byl zvlášť si uvykl pozdraviti na svých cestách svatého anděla strážce těch farních osad, kterými se mu bráti bylo, a že mu ta pobožnost nejen mnoho útěchy poskytla, ale i zvláštní ochranu týchž sv. andělů získala, kterou byl mnohdy vůči hledě seznal a pocítil, jsa tu ochráněn od úkladů kacířův, tu patrně znamená, jak mu mnohé duše naklonili k slyšení svatých naučení a navrácení se k pravé víře. Proto i pobožnost tuto tak schvaloval a radil, že jedna osoba, která ho byla za mladých svých let o tom mluvit slyšela, ještě nedávno s velikým nadšením vypravovala.

Vyvolme si též dle své zvláštní důvěry některé světce nebo světice k úctě své, jichž pak život bychom bedlivě seznati a věrně

následovati se přičinili; ten, na jehož jméno pokřtěni jsme, buď nám prvním.

Článek XVII.

Jak máme slyšeti a čísti slovo Boží.

Slovo Boží slyšme rádi, pozorně a uctivě buď si na kázání anebo s svými důvěrnými přátely, jenž rádi o Bohu mluvívají: slovo Boží jest to dobré símě, které nesmí přijíti na zmar. Hleďmež, ať z něho užitek máme; pojímejme ho v srdce své, co vonný, sílicí a hojativý balsam podle příkladu blahosla-vené rodičky Boží, která schovávala pečlivě v srdci svém všecko, co jí bylo řečeno o Bož-ském synáčku jejím; pamatujme si, že Bůh neuslyší blahosklonně slov modliteb našich, opomenuli li jsme my bedlivě poslouchati slov jeho na svatých kázáních.

Mějme vždycky po ruce nějakou nábožnou knihu, jako: vyznání sv. Augustina, téhož rozjímání, nebo některý jiný spis některého jiného svatého otce, jak se k našemu stavu hodí; Tomáše Kempenského zlatou knížku o následování Krista, Tomáše Štítného o vše-

obecných věcech křesťanských, Ludvíka Granadského vůdce hříšníků, Avicenny rozjímání na každý den a j. Čtème v některé z nich každodenně nikoliv pak mnoho, sic se unavíme a málo v paměti podržíme, ale pozorně tak jako by ten svatý nám byl od Boha s nebes seslán, aby nás uvedl na cestu, po které bychom toho dne k nebi kráčetí měli, aby nás na ní utvrdil a posilnil. — Čtème i „Životy svatých“ a vizme jako v zrcadle v nich pravý a živý obraz křesťanského, bohumilého života, i hledmež, jak bychom dle jich příkladu povinnosti stavu svého věrně a bedlivě plnili. Neboť ačkoliv mnohé skutky světců a světic Božích naprosto následovati nelze v zaměstnání života vezdejšího, lzeť přec jich napodobiti poněkud a jako ze vzdálí. — Tak můžeme následovati soukromí poustevnické sv. Pavla usebráním mysli své a ústupkem do soukromí, když tomu někdy povinnosti stavu našeho dovolí; úplnou chudobu sv. Františka Serafského můžeme napodobiti některým konáním chudoby, o čemž dále řeč bude. Mnohé životy světcův a světic osvíti rozum náš, ukazující nám, jak si v zbožném životě počínati máme, v kterémž ohledu

zvlášť ku podivu prospěšný jest život svaté Terezy, životy prvních otců tovaryšstva Ježíšova, sv. Karla Boromejského, sv. Aloysia, sv. Bernarda, svatých z řádu sv. Františka a j. v. Pamatovati pak i sluší, že mnozí životové svatých vyprávějí skutky sice velmi podivuhodné, jichž pak naprosto následovati nelze, jako život sv. Marie Egyptské, sv. Šimona Stility, sv. Kateřiny Sienské, sv. Anděly a mnohých jiných; avšak vždy se nám jimi dostává velikého a mocného povzbuzení k životu zbožnému.

Článek XVIII.

Jak máme přijímati dobrá vnuknutí.

Dobrá vnuknutí slují všecka povzbuzení milosti Boží, dobrá pohnutí srdce, výčitky svědomí, nadpřirozená osvětlení mysli, vůbec všecko blažené působení Boží, kterýmž nás svou otcovskou láskou a milostí předchází, aby nás buď z ospalosti naší probudil, anebo k vykonání některého dobrého skutku pobídl anebo v nás vůbec svou lásku roznítil, slovem, aby nás pohnul, abychom vyhledávali toho,

co k věčné blaženosti vede. To jest to, co Božský ženich v písni Šalamounově praví slovy tajemnými: že hledá svou choť, že tluče na dvěře její, že mluví k srdci jejímu, že ji probouzí, volá a hledá, když odešla, že ji zve, aby pojedla medu jeho, aby přišla natrhat si jablek a kvítí, pět a mluvit s ním.

K vyrozumění toho použiji podobenství.

Tři věci jest zapotřebí od nevěsty k uzavření smlouvy manželské. Nejprve se má učiniti návrh té osobě, s kterou se sňatek uzavřítí chce, pak se jí musí zalíbiti a konečně ona své svolení vysloviti. Podobně tomu, chce-li Bůh k větší cti a slávě své působiti něco dobrého v nás, pro nás a s námi, učiní nám nejprve návrh toho dobrým svým vnuknutím; my pak jej přijmeme s zalíbením a konečně dáme své svolení. Neboť jako se téměř po třech stupních sstupuje a klesá v hřích, pokušením, zalíbením, svolením: tak se i po třech stupních vstupuje a vzlétá k ctnosti dobrým vnuknutím, které jest opak pokušení, zalíbením si dobrého vnuknutí, jež jest naproti zlému zalíbení v pokušení a konečně svolením v dobré vnuknutí, což opět stojí naproti konečnému svolení v hřích.

Byť dobré vnuknutí trvalo po celý život náš, nic bychom se tím nezalíbili Bohu, leč bychom je s libostí přijímali. Naopak bychom tím Boha velmi urazili, jako jej urazili židé, jimž přítomen byl svou svatou milostí, jak sám dí, po čtyřicet let, ale marně; nedali se napravit, aniž se obrátili k němu; pročez zapřisáhl se jim, že nevejdou v odpočinek jeho.

Toto zalíbení, s kterýmž dobrá vnuknutí Boží přijímáme, velmi slouží k tomu, aby Bůh byl oslaven v nás a my se stali příjemnými jemu. Nebo byť i toto zalíbení nebylo ještě skutečným svolením, přec k němu napomáhá, ochotny nás činíc k němu; a jako radostná pozornost v slyšení slova Božího jest ač jen zevnitřním, nicméně však dobrým a bohumilým znamením touhy naší po věčném spasení, tak jest to i s zalíbením dobrého vnuknutí. To jest, co míní svatá choti řkouc: „Srdce moje oplývalo radostí, když milý můj promluvil ke mně.“

Konečně pak jest to přec jen svolením, že se dobrý skutek vykoná; nebo bychomť i se vší libostí dobré vnuknutí, které se nám stalo, přijali, ale konečně svého svolení odepřeli, dopustili bychom se nesmírného ne-

vděku proti velebnosti Božské, nebo by to bylo s větším jeho milosti opovržením, nežli kdybychom dobré jeho vnuknutí hned byli zamítli. Ta byla ta nešťastná chyba svaté choti v písni Šalamounově. Hlas jeho pronikl srdce její sladkou radostí, avšak ona neotevřela mu, vymlouvajíc se lehkovážně; za to pak rozhorlil se ženich její a opustil ji.

Nuže tedy. Bohumilo! budme vždy hotovi přijati s radostí každé dobré vnuknutí Boží, jako by nám s nebes poslán byl anděl k důležitému s námi pojednání; tak slyšme stichou pozorností, co se nám navrhuje; pomněme, jak velikou lásku nám tím prokazuje Bůh náš a pak nic neotálejme svoliti dobromyslně, úplně, rozhodně, a Bůh pak, ač nejsa nám ničím povinen, bude se nám pro naši dobrou vůli cítiti zavázaným za to, že jsme ochotni s láskou jeho spolupůsobiti.

Avšak týká-li se některé vnuknutí něčeho důležitého a neobyčejného, počkejme s svolením svým, až bychom se poradili se svým duchovním vůdcem, jenž by vyzkoumal a poznal, zda-li vnuknutí to pravé či klamné jest. Toho jest tím více potřebí, poněvadž nepřítel náš vida, že některá duše lehkověrná

a každého vnuknutí ihned poslušna jest, — snadno nám některé klamné a bludné vdechnouti může. To se mu však nikdy nepodaří, poslechneme-li pokorně a věrně svého duchovního otce.

Když jsme byli v dobré nám učiněné vnuknutí svolili, hleďme snažně a bedlivě vykonati všecko, co se od nás žádá a tak vyplniti to, co milost v nás počala, jinak kdybychom svolení své v duši uzavřeli, byli bychom podobni člověku, an založé si vinici, opominul by vzdělávati ji dále, nechtě, aby mu vydala ovoce.

Pozoruj, jak pobožnost ranní a večerní, jak ústupek duchovního soukromí, o čemž jsem svrchu pojednal, k tomu všemu prospěšny jsou; neboť v tom záleží příprava ke konání všeho dobrého nejen vůbec, ale i všelikých dobrých skutků zvlášť.

Článek XIX.

O svaté zpovědi.

Božský Spasitel náš ustanovil v církvi své svátost svatého pokání, aby duše naše očistil od všelike nepravosti, kterouž by se

byly poskvrnily. Majíce tedy, Bohumilo, lék tak jistý a snadný, nedopouštějme nikdy, aby duše naše delší dobu trvala v neduhu hříchu. Duše, která se cítí nakaženou býti hříchem, měla by se sebe samé hroziti; úcta, kterou jest povinna míti velebnosti Božské, má ji přiměti k tomu, aby se očistila co nejdříve. Ach, proč bychom trvali déle v smrti duchovní, majíce lékařství tak mocné a prospěšné, jímž bychom se netoliko vzkřísili, ale i úplně uzdravili?

Zpovídejme se tedy pokorně a zbožně každý týden, ba i pokaždé, možná-li, když přistupujeme k sv. přijímání, byť i svědomí naše nebylo obtíženo nižádným hříchem smrtelným, nic méně vyzpovídajíce se z hříchů všedních a obdržíce sv. rozhřešení, dostane se nám i duchovního osvícení, abychom je lépe rozeznávali, i veliké posily, abychom se jich varovali, i rozmnožení milosti, abychom napravili ztráty, které jsme snad jimi utrpěli. Mimo to se takovou sv. zpovědí cvičíme i v pokoře, v poslušnosti, v sprostnosti, v lásce Boží, slovem konáme tím více ctností, nežli v kterékoli jiné pobožnosti.

Vzbudme vždycky dokonalý žal a lítost

naď hříchů, z nichž se hodláme zpovídati, buďtež si sebe menší, s pevným úmyslem, varovati se jich; neboť jsou mnozí, kteří zpovídajíce se toliko z hříchů všedních, nečiní to, leč z obyčeje, beze vší bedlivosti, aby se polepšili; tím se však stává, že zůstávají jimi obtíženi po celý život svůj a přivádějí se o mnohé milosti, potřebné jim k dalšímu prospěchu v zbožném životě. Zpovídáme-li se tedy ku př. z sebe menší lži, z sebe nepatrnějšího slova nezřízeného, z náklonnosti nějaké nebo chyby ve hře, staň se s upřímnou lítostí a pevným úmyslem, pozornými býti na sebe v tom všem, neboť jest to zneužívati sv. zpovědi, zpovídá-li se kdo z některého hřichu, buď si smrtelný anebo všední, bez pravé vůle polepšiti se, neboť polepšení života jest hlavní účel sv. svátosti pokání.

Zanechejmež ve svých zpovědích ty všeobecné žaloby, jako: já jsem nemiloval Boha, jak náleží, já jsem nemiloval bližního, jak náleží, já jsem nepřijímal svatých svátostí, jak náleží a t. p. Proč? to snadno lze poznati; neboť takto řkouce, nepravíme nic zvláštního, z čehož by zpovědník mohl poznati stav svědomí na-

šeho; to mohou o sobě říci lidé nejdokonalejší, ba i svatí v nebi, kdyby se ještě zpovídali.

Avšak zkoumejme se, jaká toho zvláštní příčina, že se nuceny vidíme, tak na sebe žalovati a pak to povězme upřímně a prostě. Ku př. vytýká-li nám naše svědomí, že jsme nemilovali bližního, jak náleží, jest to snad proto, že jsme, znajíce velikou potřebu některého chudého a nemohouce mu pomoci, anebo jej aspoň potěšiti, zanedbali jsme tak učiniti; z toho se vyznejme a připojme, že se to stalo buď nedbanlivostí, anebo zatvrzelostí anebo z opovržení. Tak též seznáváme-li na sobě, že jsme nekonali své modlitby tak zbožně, jak náleží, ponechajíce takového všeobecného ničemného vyjádření, rceme, že jsme měli svévolné roztržitosti, že jsme nešetřili k modlitbě příhodného místa, slušné postavy těla, čehož se k zbožnému vykonání modlitby žádá.

I při všedních hříších nebudiž nám dosti, bychom pouhý čin udali, nikoliv; ale udejme i důvod anebo příčinu, proč jsme se ho dopustili. Tak ku př. říci, že jsme se dopustili lži, kteráž žádnému neškodila, není ještě dosti, nýbrž přidati sluší, bylo-li to z marnivé ctižádosti, nebo pro výmluvu, nebo pro žert,

nebo ze svémyslného na svém stání. Hřešili-li jsme ve hře, rceme, že to bylo pro zisk nebo pro vyražení, a tak učiňme u každého jiného hříchu.

Sluší pak dále též udati čas, jak dlouho asi jsme v hříchu trvali, poněvadž obyčejně, čím déle kdo v hříchu trvá tím více si vinu množí. A skutečně veliký rozdíl jest mezi marnivým okamžitým pocitem, jenž se maním v srdce vplíží a sotva čtvrt hodiny trvá a mezi marnou libostí nad sebou samým, která, základ svůj majíc v srdci pyšném, trvá po jeden, dva, tři dni i déle. Má se tedy při vyznání hříchův udati čin i s důvodem i jak dlouho trval. Neboť ačkoliv se nežádá u vyznávání se z hříchův všedních takového zevrubného udání, ba ani zpovídati se z nich není přikázáno; nicméně kdožkoliv duši svou náležitě očistiti a k dokonalosti zbožného života prospěti chtějí, péči bedlivou o to mějtež, abyste svému vůdci duchovnímu zevrubně rány srdce svého i sebe menší objevili, abyste tak tím důkladněji z nich vyléčení jsouce pevnějšího zdraví duše nabyli.

Neopomiňme tedy říci ve zpovědi všechno, co by potřebno anebo vhodno bylo k nále-

žitému posouzení a rozeznání hříchů, což vysvětleno buď tímto příkladem. Člověk ku př. mně protivný řekne mi nějaké slovo nepatrné pouze žertem; já však vezmu je opravdu a rozhněvám se. Kdyby mi byl jiný řekl totéž, ba i něco mnohem horšího, nebyl bych to vzal za zlé. Nuže jak to ve své zpovědi udám? Řeknu, že jsem se rozhorlil nad slovem nepatrně urážlivým, ne tak pro to slovo, jako pro osobu, od které pocházelo, poněvadž jest mi odporná a uznáváje to sobě prospěšným býti, mohu udati i sama slova, kterými jsem se rozhorliti dal. Tomu podobné udáje zpovědníku i hříchy zpáchané i zlé náklonnosti, návyky a jiné kořeny hříchu, usnadníme mu důkladné poznání srdce našeho i udání léků pro uzdravení duše naší potřebných. Ale při tom varujme se co možná, udati nějak buď jménem, buď okolnostmi osobu, kteráž by účastna byla v hříchu našem.

Pozorujme též mnohé hříchy, které se již po dlouhý čas zahnízdily v srdci našem a je opanovaly, aniž bychom to znamenali a vyznejme se z nich pečlivě, abychom se z nich polepšili. K tomu cíli čtěmež, co se tuto

klade v kn. III. č. 6., 27., 28., 29., 35., 36., a v kn. V. č. 7.

Neměňme tak snadno svého zpovědníka a odkryjme mu svědomí své napořád v určité dny, prostě a upřímně se mu vyznávající ze všech chyb a poklesků svých. Čas po čase, buď za měsíc, za dva zjevme mu i své tajné náklonnosti a žádosti, ačkoliv nás k žádnému hříchu nesvedly, jako: pokouší-li se o nás cit zvláštní radosti, žádost po bohatství a t. p.

Článek XX.

O častém přijímání.

Mithridat, král pontský, vynalezl lék proti jedu, jehož častým užíváním tak se utužil, že pak když mu bylo nebezpečí hrozilo padnouti do zajetí římského, nemohl se sám chtě ani otrávit; tento lék posavade jeho jménem se nazývá. — Pán a Spasitel náš, Kristus Ježíš, ustanovil nejsvětější svátost oltářní, kdežto nám své svaté tělo a svou svatou krev v pokrm a nápoj podává, aby, kdo je zbožně přijímají, měli život věčný. Kdo tedy toho nebeského léku častěji a hodně požívají, utužují život a zdraví duše své tak

mocně, že žádná hříšná jedovatina není s to, aby duši jich dosti málo ublížila. Není ani možná, abychom požívající toho pokrmu života věčného, mřeli smrtí hříchu. Jako tam v ráji mohli lidé ovocem s stromu života, kterýž byl Stvořitel uprostřed ráje postavil, uvarovati se smrti tělesné; tak se mohou nyní ovocem této nejsvětější svátosti těla a krve Páně uvarovati smrti duševní. Ba právě, jestliže málem medu nebo cukru lze zachovati ovoce sebe jemnější od zkažení, jemuž jinak velmi podrobeno jest, jako třešně, jahody, meruňky: není divu, že duše naše, buďte si sebe sladší, ochráněny bývají ode všeho pokušení hříchu, jakmile napuštěny a proniklé jsou slastí a mocí neporušitelného těla a krve Pána našeho Ježíše Krista. Ó Bohumilo, křesťané, kteří propadnou věčnému zatracení, což pak budou moci odpověděti soudci věčnému, an jim poukáže, jak svévolně sami svou věčnou smrt zavinili, mohou se tak snadno zachovati k životu věčnému? „Nešťastníci,“ řekne jim, „proč pak jste se sami vydali na smrt, majíce pokrm k životu věčnému?“

„Přijímati tělo Páně každodenně, ani ne-

chválím, ani nehaním; ale přijímati každý týden, to radím všem věřícím a napomínám, aby tak činili, jakmile v sobě žádné hříšné náklonnosti necítí.“ To dí sv. Augustin, a dle toho i já každodenní sv. přijímání ani neradím, ani nezrazuji, odkazuje s tím každého k jeho vůdci duchovnímu, neboť žádá se k tomu takového dokonalého stavu duševního, že nelze to všem vůbec raditi. Ale poněvadž i takové vnitřní dokonalosti lze se nadíti u mnohých zbožných duší, nelze to ani zakazovati vůbec; to sluší rozsouditi zpovědníku, když byl prve zvláštní stav duševní svého svěřence vyzkoumal a poznal. Jako by bylo nerozumné, tak časté přijímání všem osobám bez rozdílu raditi, tak též by bylo pošetilé, tupiti tak svatý obyčej, když byl moudrý duchovní vůdce povolil. Svatá Kateřina Sienská, přijímajíc každodenně, odpověděla velmi soudně a laskavě komusi, an jí připomenul, že sv. Augustin každodenní přijímání ani neschvaluje, ani nezavrhuje, řkouc: „Dobře tedy; když sám svatý Augustin to nezavrhuje, prosím vás, abyste i vy tak se zachoval, a já budu spokojena s vaším mlčením.“

Avšak, Bohumilo! slyšíme dále, že týž svatý Augustin důtklivě i radí i napomíná, aby všickni věřící tělo Páně přijímali každý týden. Učiňme tedy takto, seč jsme; neboť očistivše, jakož předpokládám, duši svou ode vší náklonnosti k hříchu i smrtelnému i všednímu, jsme k tomu i lépe připraveni, nežli sám sv. Augustin žádá; neboť jsouce prosti vší hříšné vůle i náklonnosti, smíme i častěji v témdni hodně k stolu Páně přistoupiti, dovolí-li tomu náš vůdce duchovní.

Nic však méně, může tomu mnohá okoličnost býti na překážku, nepocházejíc tak od nás, jako od osob, s nimiž pospolu žijeme. Neboť jsme-li jim poslušností a úctou povinni, anebo jsou-li sami v náboženství buď neumělí nebo nedbalí, nebo vůbec povahy promrzelé, tak že by častější naše svatá přijímání anebo i každotýdní jim byla proti mysli a je znepokojovala, dobře bude, když všecko zdravě rozvážíce, k jejich slabosti povolíme a řidčeji k svatému přijímání přistoupíme, asi každých čtrnácte dní, leč by se nám povedlo, jejich mysl napravit i upokojiti. Ačkoliv pak nelze tu všeobecného pravidla stanoviti a celou důležitost mou-

drému rozhodnutí duchovního vůdce zanechatí sluší, trvám přes to, že kdo opravdově život zbožný vésti chtějí, svatým svým přijímáním přes jeden měsíc odkládati nesmějí.

Umíme-li se chovati opatrně, nebude ani matka, ani otec, ani manžel, ani manželka častějšímu našemu přijímání na odpor; neboť jestliže svým častějším přijímáním nižádné povinnosti stavu svého nezanedbáme, ano týž den se všem vůkol laskavými a shovívavými prokážeme, nelze se nadíti, aby nám kdo v zbožnosti té překážel, která mu nic neubližuje, leč by byl kdo velmi urputný a nerozumný, a v té případnosti zachovejme se dle právě udaného pravidla shovívavosti, bude-li s tím zpovědník náš srozuměn.

Co se týče nemoci, nemůže nám býti na překážku, abychom v určitý čas nepřijímali, leč by s ní bylo spojeno časté vrhnutí.

Abychom tedy přijímali Tělo Páně každotýdně, máme býti prosti všeho hříchu smrtelného i vší náklonnosti k hříchu všednímu, a vzbuditi v srdci svém vroucí touhu po velebné svátosti; abychom pak přijímali každodenně, máme mimo to i přemoci všechny

jiné své zlé náklonnosti, aniž pak se k tomu odvážíti, leč s radou svého duchovního vůdce.

Článek XXI.

Jak máme spasitelně velebnou svátost přijímati.

V svatvečer před svým přijímáním připravujeme se k němu některými zbožnými povzdechy, odeberme se spíše než obyčejně spat, abychom tím spíše zejtra vstali. Stane-li se, že se v noci probudíme, zasvěťmež ta okamžení některými svatými průpověďmi, vzbudíce v srdci svém touhu po návštěvě svého Božského ženicha; neboť on bdí nad námi, co naše srdce spí, a chystá mu hojnou milost, kteréž je zajisté učiní účastno, nalezne-li je hodně připraveno. Ráno vstaňme radostně, nadějíce se tak milostivé návštěvy a vyzpovídajíce se, přikročme co nejpokorněji k těm Božským hodům, abychom požili toho nejsvětějšího těla k životu věčnému. Když jsme byli skroušeně s knězem řekli: „P a n e, n e j s e m h o d e n“ atd., nepohněme již ani hlavou, ani rtoma, ani k modlitbě, ani k povzdechu, nýbrž otevrouce

slušně ústa a pozvedše hlavy tak, aby kněz viděl, co činí, povyplázněme malounko jazyk až ke rtům, a přijmeme důvěrně, vroucně a zbožně toho, na němž se zakládá a k němuž směřuje všechna víra, naděje a láska naše. Ó Bohumilo! pomněme, jako včela sebravši na květinách i rosu nebeskou, i jich sladkou šťávu, co výstřelek z země pocházející, obrací obé v med a snáší v plásti své: tak béře i kněz z svatostánku světa Spasitele, an jest i pravý Syn Boží, jenž sstoupil s nebes jako rosa, i pravý Syn blahoslavené panny Marie, jenž vzrostl jako květ z pozemského člověčenství našeho, a podává ho v ústa naše na pokrm k životu věčnému. Tu vzbudme srdce své, aby úctu vzdalo svrchovanému králi svému, vyjednávejme s ním své duševní záležitosti, obdivujme se jemu, že zavítati ráčil v srdce naše, a přivítejme ho co nejuctivěji a chovejme se tak, aby každý znamenal na každém kroku na každém slově našem, že Bůh jest s námi.

Nemáme-li příležitosti přijmouti Tělo Páně podstatně při mši svaté, přijímejme je duchovně, spojujice se s Spasitelem svým v jedno živou vírou a vroucí žádostí po něm.

Úmysl náš při každém sv. přijímání buď,

abychom v zbožnosti prospěli, větší čistoty srdce nabyli, a v lásce Boží se utvrdili, neboť s láskou a pro lásku přijímati se má, co Kristus Pán na důkaz lásky své svrchované ustanoviti ráčil. Nikdež a ničím nedokazuje nám svrchovanou lásku svou Spasitel náš tak, jako v nejsvětější svátosti oltářní. kdežto se téměř zničuje a svým věrným se za pokrm podává, aby se s nimi s tělem i duší spojil a je docela pronikl bytostí svou.

Bude-li se nás svět tázati, proč tak často Tělo Páně přijímáme, řekněme, že proto: abychom se naučili milovati Boha, očistili se od nedokonalostí a sprostili se béd svých; abychom našli útěchy v trudech, posily v slabostech svých. Rceme tomu světu, že dvojí lidé mají potřebí často choditi k sv. přijímání: dokonalí, poněvadž jsouce dobře připraveni, velmi by si škodili, opominouce choditi k zřídlu dokonalosti; a nedokonalí, aby k dokonalosti dospěli; silní, aby nese-slábli, a slabí, aby se posilnili; zdraví, aby se ušetřili proti všelikým neduhům, a nemocní, aby se uzdravili. Co však se nás týče, doložme, že jsouce z počtu nedokonalých,

slabých a nemocných, zvlášť potřebí máme často přijmouti původce vší dokonalosti, Boha silného, lékaře duše své. Rceme tomu světu, že kdožkoli nejsou příliš obtíženi zaměstnáním světským, povinni jsou často přijímati, protože mají kdy; kdo však obtížení jsou pracemi, mají též často přijímati, poněvadž potřebují veliké posily. Konečně rceme, že proto chodíme častěji k svatému přijímání, abychom se naučili Pána Boha dobře přijímati; neboť nikdo není s to, aby něco dobře vykonal, nekoná-li to též co nejčastěji.

Chodme tedy, Bohumilo, často k svatému přijímání, co nejčastěji můžeme dle ustanovení svého vůdce duchovního, a uvidíme, že duše naše požívající často původce vší spanilosti, vší dobroty, vší čistoty, vší svatosti, budou též celé spanilé, celé dobré, celé čisté, celé svaté.

Kniha třetí.

Naučení o rozličných ctnostech.

Článek I.

Které ctnosti si voliti máme.

Královna včel nevylétá nikdy z oulu do polí, leč provázena jsouc od celého roje: tak i láska neuhostí se nikdy v srdci, leč všecky ctnosti s sebou berouc; tam je pak usazuje dle jich důstojnosti a řídí veškerou jich činnost, jako vůdce rozestavuje a řídí své pluky. Avšak nedopouští nijak, aby všecky jednaly na jednu, ani vždy totéž ani touž dobou, ani na témž místě. „Spravedlivý jest jako strom štípený při vodách tekoucích, jenž ovoce své vydává časem svým;“ neboť láska oživuje srdce jeho, pudí ho k konání mnohých dobrých skutků, kteří jsou ovocem

ctností, ale každé o své době, na svém místě. Hudba sebe líbeznější nevhodná bývá v zármutku. To přísloví nám poukazuje k tomu, jak velmi chybují lidé, kteří umínice si cvičiti se v některé ctnosti, svémyslně se zůstávají na tom, vykonávati ji, jak říkáme všudy na setkání, podobní jsoucť dvěma mudrcům, kteří si umínili jeden ustavičně se smáti, druhý ustavičně plakati. Ale ještě nesmyslnějšími jsou ti, kteří kárají a odsuzují ty, jižto neřídíce se podle nich, jinak si počínají. Avšak svatý Pavel, řka sice jednou, abychom se radovali s radujícími a truchlili s truchlícími, praví též na jiném místě, že láska jest trpěliva, dobrotiva, přívětiva, opátrna, shovívava.

Nic však méně jsou i některé ctnosti, jichž konání jest všeobecné, a které neomezující se na obor své zvláštní činnosti, duchem svým se vztahují na všechny jiné. Tak nemáme vždy příležitosti dokazovati udatnost, velkomyslnost, trpělivost; ale jemnost, střídmost, skromnost, počestnost, pokora jsou takové ctnosti, jichž duchem veškeré naše jednání oživeno býti má. Ctnosti

tuto na prvním místě jmenované jsou opravdu vznešené, výtečné, druhé pak jsou obecnější. S oběma jest to jako s užíváním cukru a soli; cukr jest dražší a stkvostnější soli; avšak soli se hustěji užívá nežli cukru. Tak tedy máme míti vždy dostatečnou zásobu těchto obecnějších ctností, poněvadž se v životě hustěji vykonávají.

Ve volení ctnosti plať nám to pravidlo, že hlavně máme v té ctnosti se cvičiti, která přísluší našemu stavu, nežli která by nám byla více po chuti. Posty a jiná mrtvení tělesná byla po chuti sv. Paule, ona trvala, že jimi dostává veliké útěchy duševní, ale poslušnost k svým představeným byla jí větší povinností a svatý Jeroným trvá, že by velmi chybovala, kdyby se přísností oněm příliš oddávala, proti vůli svého otce duchovního. Na opak sv. apoštolé, jsouce od Krista Pána posláni, aby kázajíce sv. evangelium, rozdávali takto dušem onen nebeský chléb sv. učení, dobře a prozřetelně soudili, že nesmějí opouštěti této povinnosti „a sloužiti stolům“, t. j. opatrovati chudé, jakkoliv to jest velikou láskou k bližnímu. A tak má každý života stav své zvláštní sobě povinné

ctnosti. Tak jsou ctnosti biskupovy jiného druhu, nežli knížecí, vojínovy, manželovy, manželčiny, paniny. Mámeť se snažiti ovšem, abychom si všechny ctnosti získali, ale nesmíme mysliti, že bychom je všechny najednou konati mohli, nýbrž každý si má zvoliti ty a cvičiti se v těch, které se srovnávají s povinnostmi stavu jeho a povolání.

Mezi ctnostmi, které směřují k povinnostem stavu našeho, mějtež přednost ty, které více svou výtečností nežli okázalostí vynikají. Vlasatice se nám zdávají mnohem většími býti nežli obyčejné hvězdy, ačkoliv je s velikostí jich ani porovnatí nelze; podobají se nám takto, poněvadž jsou k nám bližší. Tomu podobně zdají se i lidem obyčejného rozumu některé ctnosti mnohem většími býti nežli jiné, a tak snadno u nich přednosti nalézají; avšak to není za příčinou výtečnosti týchž ctností, nýbrž tím, že máme je i blíže na očích i více jimi dojeti jsouce, snadno jim přednost před jinými dávají. což opět bývá proto, že se s jich myslí více srovnávají, máme směr hmotný. Proto svět považuje almužnu hmotnou — tělesnou za větší, nežli almužnu duchovní; nošení

oděvu žiněného, pasu kajicného, posty, bdění, chození bosýma nohama a jiná mrtvení tělesná mívají u světa přednost před laskavostí, dobrotou, tichostí, shovívavostí a jinými duševními výtečnostmi, vyžadujícími mnohdy většího přemáhání sebe a jsoucími tedy vůbec výtečnějšími. Nuže tedy, Bohumilo, obořme si raději ctnosti výbornější nežli znamenitější, pravější nežli okázalejší, vnitřní nežli zevnitřní.

Velmi dobré a prospěšné jest, obrati si některou zvláštní ctnost, v níž bychom se cvičili více, nikoliv pak až k zanedbání jiných ctností, nýbrž abychom ducha svého touž ctností udrželi v řádné činnosti. Svatému Janu, biskupu v městě Alexandrii, zjevila se panna sličnosti nebeské, s tváří jasnou jako slunce, v bohatém rouchu a ozdobena klenoty, ověněna věncem olivovým, řkouc: „Já jsem nejstarší královice; zvolíš li si mne přítelkyní, dovedu tě šťastně k trůnu krále otce mého a dojdeš milosti u něho.“ Svatý biskup z toho poznal, že Bůh mu tím velí milosrdenství k chudým, a vzdal se mu pak s takovou horlivostí a štědrostí, že si zasloužil jméno svatého Almužníka. — Jistý mládenec v Ale-

xandrii, jménem Eulogius, byl by rád něco znamenitého z lásky k Bohu vykonal. Avšak nemaje se za dosti statna, aby se oddal životu poustevnickému, ani aby byl živ v stálé poslušnosti pod správou vrchního, pojal k sobě jednoho chudého člověka, celého malomocností raněného, aby tak živ jsa s ním, cvičil se i v účinné lásce i zapření sebe samého. Aby pak to učinil i z lásky k Bohu, složil slib, že bude svého chudáka ctíti a ošetřovati, jako sluha svého pána. Ale časem pokoušení byli oba i Eulogius i jeho chudák, aby se rozešli. I sdělili se s svým úmyslem svatému Antonínovi, poustevníku, an jim řekl: „Varujte se, synáčkové, a nerozcházejte se; neboť jsouce oba dva již blízko u cíle svého, budete u velikém nebezpečí, pozbyti své věčné odměny, nenalezne-li vás svatý váš anděl strážce pospolu.“

Tak si svatý Ludvík, král francouzský, uložil navštěvovati nemocnice a sloužiti neduživcům svými rukama, jako by mu to Bohem samým přikázáno bylo. — Svatý František miloval úplnou chudobu tak vroucně, že ji nazýval chotí svou; a svatý Dominik opět kázání slova Božího, tak že

řád od něho založený kazatelským nazván jest. — Svatý Řehoř Veliký měl obzvláštní radost v přijímání a hostění cizinců, jako Abraham, a měl tu čest, že pohostinu přijal samého Krista Pána, krále věčné slávy. — Sv. Tobiáš cvičil se v účinné lásce tím, že mrtvé uctivě pochovával. — Sv. Alžběta, jsoucí kněžna šlechtná, pocítila sladkou rozkoš, mohla-li konati ctnost zapření sebe. — Sv. Kateřina Genueská, ovdověvši, věnovala se službě nemocným v jedné veřejné nemocnici. — Jedna zbožná panna, vypravuje Kasian, chtějíc se cvičiti v trpělivosti odebrala se k sv. Athanasiovi, biskupu, který jí poslal jednu chudou vdovu, ona byla mrzutá, zlostná, vadivá až k nevystání; jsouc tedy od nevděčnice této za všecka dobrodiní tupena a haněna, měla ta zbožná panna dosti příležitosti cvičiti se po celý svůj život v trpělivosti a tichosti.

Tak jednají horliví služebníci a služebnice Páně; ti obsluhují nemocné, ti podporují chudé; ti vyučují sprosté a neumělé, zvlášť pak zanedbané dítky; ti uvádějí duše zbloudilé na pravou cestu k spasení; ti ošetřují chrámy Páně, zdobíce oltáře Boží; ti smiřují

nepřátely, hledíce udržeti a upevniti svatý mír a pokoj mezi věřícími. A tak se podobají umělcům hedvábnickým, kteří v základní ňákovu osnovu vetkají z nití hedvábných a zlatých rozličné květiny a obrazy; podobně i zbožné duše obírají si tu kterou ctnost za základ, v které pak jako v původní látku vyobrazují všelike jiné ctnosti, když se všemi činy svými z této jedné co k svému zvláštnímu cíli směřují.

Býváme-li pokoušeni a vábeni k některé nepravosti, tuť se musíme vší silou přičiniti o ctnost opáchnou, a všecky jiné ctnosti konati v tomto směru. Tak i nepříteli svého přemůžeme, i nabudeme ctnosti, které nemáme, i zdokonalíme druhé. Tak ku př. pokouší-li se o mne pýcha nebo hněv, musím se z celého toho srdce svého obrátiti k pokoře a tichosti, k tomu mi mají i sloužiti má duchovní cvičení, užívání svatých svátostí, i všelike jiné ctnosti, jako: opatrnost, stálost, střídmost. Tak učinil Job; trvaje v trpělivosti přes všecky útoky nepříteli zlého, stal se mužem dokonalým ve všech jiných ctnostech. A tak může jedna ctnost bedlivě a úsilně konána

mnohého povznést k vysokému stupni křesťanské dokonalosti.

Článek II.

Dále o témž.

Svatý Augustin výborně praví, že mnohé osoby se na počátku obrácení svého dopouštějí činů, které by se dle přísných pravidel dokonalosti křesťanské slušelo pokárati, které však nic méně chvály zasluhují, jsouce zvěsty a předchůdci vznešené zbožnosti a dokonalosti. Dle toho se považuje ta hrubá, otrocká bázeň, která obyčejně pojímá duši, a na se úsilně hříchu trhla, za ctnost, poukazujíc k dokonalému očištění srdce; ale tatáž bázeň byla by k zavržení u těch, kteří v ctnosti dále již pokročili, jichž srdce má býti oživeno láskou, nesrovnávající se nijak s bázní otrockou.

Sv. Bernard byl k těm, kteří zbožný život započínali a se vedení jeho svěřili, tak přísný — až i tvrdý, že jim zřejmě přikazoval, aby k němu nepřicházeli s tělem, ale s duší toliko; ve sv. zpovědi hleděl jim vštípnouti v srdce co nejživější a největší hrůzu před

hříchem, i sebe menším, tak že takové ubohé začátečníky od dokonalosti vzdaloval více, nežli přiloudil; pozbývali i chuti i síly, jako lidé, kteří mají kvapně se hnáti do vrchu velmi příkrého. Bylať to, jak snadno lze poznati, ó Bohumilo, vroucí horlivost a přísná péče o úplné očištění srdce a o prospěch v ctnosti svých svěřenců u toho sv. otce bezpochyby veliká ctnost, ale nikoliv taková, jenž by veskrze byla chvály hodna. Proto ho i Bůh napomenul a napravil zázračným viděním, kterýmž mu vdechl mysl laskavou a milostnou, tak že zavrhnal veskrze svůj dřevnější způsob, byl potom tichý a shovívavý k svěřencům svým, snižuje se k nim a maje s nimi útrpnost, aby všem vším byl a všecky Kristu Ježíši získal. Sv. Jeronym vypisuje život své milé dcery duchovní, sv. Pauly, vytyká jí trojí výstřednost, již se byla z počátku dopouštěla; přísně přílišnou přísnost k sobě samé, druhé svévolnost, s kterou onu prováděti se snažila i proti vůli svatého Epifania, svého biskupa, a třetí nesmírnou truchlivost nad smrtí svých milých, manžela a dítek, tak že mnohdy i jí samé za tím smrt hrozila; na to pak dokládá týž svatý

otec: „Avšak mnohý snad řekne, že místo chvály já na potupu její toto pravím, vytýkáje jí poklesky její. Nikolivěk; přísám Ježíše Krista, jemuž ona sloužila, jako já si přeju, abych mu sloužil, že pravdu pravím aniž se odchyluji od ní ani na levo ani na pravo, nýbrž jako křesťan o ní mluvím jako o křesťance, nepíše chvalořeči, ale líče prostě život její, a moha říci, že, co bylo u ní chybou, bylo by u jiných ctností.“

Zajisté mohly by nedokonalosti sv. Pauly u mnohých nedokonalých duší býti dokonalostmi, jako jsou vůbec u dokonalých některé činy nedokonalostmi, které by se jinak u nedokonalých za to nepovažovaly. Vidíme-li tedy, Bohumilo, že někteří při svých ctnostech ještě některé nedokonalosti projevují, mějme vždy o nich mínění co nejlepší; neboť těch ani největší svatí nebyli dokonale prosti. Avšak my sami hledmež při svých ctnostech zachovati se opatrně a věrně a držme se slova mudrcova, an varuje, abychom nedůvěřovali ve svou vlastní opatrnost, ale vždy se důvěrně poddali vedení otce duchovního, kterého nám Bůh dáti ráčil.

Jsou některé věci, které se považují za

ctnosti, nejsou pak; a o těch za hodno považuji, abych promluvil. Jsouť pak vytržení mysli, bezcitnost, sjednocení v Bohu, povznesení se k věcem nadpřirozeným a jiné mnohé tomu podobné zvláštnosti, o nichž některé knihy jednají, slibující přivést duši až k vidění nadsmyslnému a vznešenému, nadpřirozenému životu s Bohem samým. Avšak, Bohumilo, dokonalosti tyto nejsou ctnostmi, ale odměnami za ctnost, anebo spíše předběžnými pocity nebeské blaženosti, kterými Bůh jaksi předtuchu dává člověku toho, co ho očekává na věčnosti, aby se po tom roz-toužil.

Nikdy si však nesmíme žádati takových zvláštností, poněvadž nikoliv nenáležejí k službě Boží, aniž pak k milování jeho, které má býti jediným cílem naším. Mimo to nejsou milosti takové, jichž bychom snažením svým dosáhli; neboť duše při nich nic není činná, nýbrž přijímá je toliko zvláštním působením Božím. K tomu budiž připojeno, že náš hlavní úmysl má býti ten, abychom byli dobří, spravedliví, náležitě zbožní lidé; toho jedině pečliví budme, toho se všemožně domáhejme. Ráčí-li potom Bůh obdařiti nás oněmi an-

dělskými přednostmi, budeme pak již zde počítáni k vyvolencům jeho.

Zatím pak se přičiňme, abychom prostě a pokorně se cvičili v menších ctnostech, které Pán a Spasitel náš, Kristus Ježíš slabým silám našim přikázal, jako jsou: trpělivost, tichost, zapírání sebe, pokora, poslušnost, chudoba, čistota, láska k bližnímu, shovívavost, horlivost pro čest a chválu Boží. Ponechejme vznešenější ctnosti i dušem vznešenějším nás, pomníce, že nezasluhujeme tak vysokého stupně v domě Božím a přestaňme na tom štěstí a na té cti, že jsme počteni mezi nejnižší služebníky jeho, podobající se dvořanínům knížecím, kteří se spokojívají i s sebe menší službou, jen když mohou býti v komonstvu svého vznešeného pána. To pak bude záležeti na samém králi věčné slávy, zdali nás pojmuti ráčí mezi ty zvlášť blažené duše, jimž by svěřil tajemství své lásky a moudrosti. Těšme se při tom, Bohumilo, vždy tím povážením, že ten nebeský Hospodin neodměňuje služby svých věrných dle velikosti úřadu jim svěřeného, nýbrž dle pokory, lásky a svaté horlivosti, s kterouž jej zastávali. Saul jda hledat oslic otcových,

nalezl důstojnost královskou; Rebeka napájejíc velbloudy Abrahamovy, stala se manželkou syna jeho; Ruth, sbírajíc klásky po žencích Bozových, zvolena byla chotí jeho. Domáhajíce věci se neobyčejných býváme zajisté zhusta velmi sklamáni a daleko od ctnosti zbloudíme. Tak se pak přihází, že mnozí domnívajíce se býti anděly, nejsou před Bohem ani dobrými lidmi; výtečnost jejich a zbožnost záleží veskrze skoro v lichých slovech, nežli v zbožné mysli a pravém jednání. Nic však méně varujme se, ať nikoho marně nesoudíme, aniž hrdě zavrhuje; nýbrž zvelebujeme Boha i z toho, že i jiné vyšší dokonalostí obdařiti ráčil, sami pak trvejme pokorně na své skrovné dráze, na kterouž nás Bůh znaje slabost a křehkost naši velemoudře a laskavě postaviti ráčil; ten stupeň jest tak pro nás jak nižší tak i jistější; vytrváme-li na něm pokorně a věrně, možná, že nás někdy Bůh povýší k blahu a slávě, kteráž všecku naši naději předčí.

Článek III.
O trpělivosti.

„Trpělivosti jest vám potřebí,“ dí svatý apoštol, „abyste plnice vůle Boží dosáhli odměny, která jest zaslíbena vám.“ — „Trpělivostí vládnouti budete dušemi svými,“ dí sám Kristus Pán. Veliké štěstí to, Bohumilo, vládnouti srdcem svým; z čehož pak přímo jde, že jím budeme vládnouti tím jistěji, čím dokonalejší bude trpělivost naše; pročez máme i povinnost, zdokonalovati v sobě tuto ctnost, seč jen síly naše stačí. Pomněme pak často, že právě trpělivostí nám Spasitel náš získal milost vykoupení, a to trpělivostí celého života až do smrti své, a že tudíž i nám nastává povinnost, abychom spasení své konali trpělivostí všech nesnází a běd, všech urážek a úkorů, všech strastí a bolestí tohoto života.

Neobmezujme svou trpělivost pouze na některé strasti, nýbrž vztahujme ji na všechno, co nám Bůh seslati anebo dle své nezpytatelné prozřetelnosti na nás dopustiti ráčí. Jest mnoho takových, jenž hotovi jsou veliké

nesnáze a bolesti trpěti, za něž by se jim oslavy dostalo, rány z války anebo vězení, muky pro viru, ztrátu jmění následkem rozepří vyhrané: avšak to všecko není trpělivost, to jest ctižádost. Kdo opravdu trpěliv jest, snáší rovněž všechny strasti, buďtež si ke cti anebo k hanbě. Opovrženu, pohaněnu, žalovánu a pronásledovánu býti od lidí nespravedlivých a nevěřících i prostopášných, to trpí ráda mnohá duše velkomyslná; ale snést totéž neprávě od lidí hodných, od přátel a příbuzných to může toliko trpělivost hrdinská, rekovná. Za mnohem větší pokládám tichost svatého Karla Boromejského, s kterouž snesl veřejné útržky pronesené proti sobě od jednoho přepjatého kazatele z jednoho přísného řádu, nežli trpělivost, s kterouž týž svatý kardinál snášel tolik potupy lidí nevěřících. Neboť jako žahadla zasazena byvše od včel, jsou mnohem bolestnější nežli pichnutí much, tak jsou i útržky od lidí dobrých citelnější nežli od přívrženců nepravosti; avšak stává se nezřídka, že dva lidé, ač mají oba tentýž dobrý úmysl, pro jedinkou myšlenku, v které se nesrovnávají docela, mnoho útrap si vespolek působí.

Mějme dále trpělivost nejen v té strasti, která nás potkává, ale i ve všech okoličnostech ji provázejících i následcích s ní spojených. Mnozí si žádají nějaké strasti, ale sotva je nějaké nepohodlí potká, bývají netrpeľivi. Nic bych nedbal, dí jeden, postrádati zboží pozemského, jen kdybych mohl pomoci svým příbuzným, vychovati náležitě své děti, počestně vyjít. Já pak, dí opět jiný, nic bych nedbal, že mne to a to neštěstí potkalo, jen kdyby se neřeklo, že jsem ho sám zavinił svou neprozřetelností, pošetilostí. — A já, řekne snad třetí, nic bych nedbal těch pomluv, jenom kdyby jim lidé nevěřili. Jsouť i tací, kteří trpělivě snášejí nesnáze ve svých strastech, nikoliv pak všech; tak mnozí praví, že by se nezpěčovali býti nemocni, jen kdyby tím nebyli obtíží svým příbuzným, anebo kdyby měli peníze, aby se jim dostalo i potřebných lékův i obsluhy. Já pak tu trvám, ó Bohumilo! že dopustí-li Bůh na nás nemoc, trpělivost od nás žádá, abychom ji s úplným odevzdáním se do nejsv. vůle jeho snášeli, buď si jakákoliv, kdekoliv, jak dlouhokoliv, s osobami k obsloužení a jinými okoličnostmi, nesnázemi a bolestmi ja-

kýmikoliv. A tu máme všeobecné pravidlo trpělivosti. Zastihne-li nás nějaká strast, použijeme proti ní léků, kterých můžeme, podle vůle Boží; neboť očekávati pomoci a útěchy, aniž bychom k tomu rukou přičinili, nebylo by nic jiného, leč pokoušeti Boha; pakli jsme učinili, seč jsme, odevzdejme se důvěrně do vůle Boží. Pomohou-li léky, jichž jsme užívali, vzdejme pokorně díky své Bohu; pakli nic, ale neduh všeliké pomoci protiví-li se, vzdejme se Mu, ať s námi naloží dle nejsvětější vůle své, řkouce pokorně: „Staň se s námi, ó Pane, vůle tvá!“

Srovnávám se s svatým Řehořem, an dí: „Bude-li nás kdo viniti z chyby pravdivé, pokořme se vyznajíce, že zasluhujeme za trest mnohem více nežli zahanbení, které nás potkává; pakli jest obvinění nepravé, hledme se ospravedlniti, ale u vší mírnosti a tichosti, jelikož tak žádá úcta k pravdě a vzdělání bližního. Nepřijme-li se ospravedlnění naše, nermuťme, nesužme se, pokoušejíce se dále o provedení své neviný; neboť když jsme dosti učinili pravdě, máme i dosti učiniti pokoře. Tak ani úcty k sobě samým nezanedbáme, ani tichosti a pokoře neublížíme.“

Nestýskejme si na křivdy nám učiněné buď pranic anebo aspoň co nejméně, neboť takové stýskání zřídka se stává bez hříchu, poněvadž přirozená všem láska k sobě samým okazuje nám křivdu utrpenou větší, nežli skutečně bývá. Nutí-li nás potřeba k postesknutí si, buď abychom ukojili mysl rozbouřenou anebo za radu požádali, nečiňme to nikdy k těm, kteří snadno se rozprudí, anebo snadno zle o jiných smýšlejí a mluví, nýbrž utecme se s rozbouřeným srdcem o radu k osobám mírným a zbožným; neboť lidé prudcí nejen nic nejsou s to, aby nás upokojili, nýbrž více nás pobouří; nevytrhnou nám trnu bodajícího srdce naše, nýbrž hlouběji ho zarazí.

Jsouť lidé, kteří navštívení jsouce nemocí anebo jakoukoli strastí, velmi se varují velikých stesků, aby tím neprojevili svou citlivost, považujíce to a sice v pravdě za choulostivou slabost; ale za to žádají a přičiňují se, aby jich jiní želeli a litovali, útrpnost jim prokazujíce s uznáním jich strasti a vychvalování jich statnosti a trpělivosti. Hle, jaká to trpělivost ovšem, ale nepravá, nejsouc nic jiného nežli marnivá ctižádosť a strojená

pýcha. „Majíť ovšem slávu,“ jak dí sv. apoštol, „ale nikoliv u Boha.“ Křesťan opravdu trpělivý arci sám si nestýská aniž pak žádá, aby byl politován od jiných; mluví-li o tom, co trpí, děje se to prostě a skromně, aniž by si to za cosi velikého pokládal; želí-li ho jiní, snáší i to trpělivě a tiše, leč by ho někdo želel pro strast, které by neměl, neboť tehdaž by mírně a slušně takovou útrpnost zamítl. Tak se zachová a udrží i v pravdě i v trpělivosti; přizná upřímně svou strast, ale nestýská si.

Odpornosti a protivenství, které nás potkají, když se zbožnému životu oddáme, ó Bohumilo, — a to stane se jistotně! — nic nedbejme, pomníce, že na světě nic nejde bez práce a bez odporu; když pak se takové těžkosti přemohou, bývá radost tím větší a utěšenější. Ba mnohdy i ti, kteří nám nejvíce byli na odpor, vidouce naši tichou vytrvalost, seberou pak mysl svou, a sami za naším příkladem na cestu se dají k životu zbožnému.

Zastihne-li nás nemoc, obětujme své bolesti, mdloby a muky Pánu Ježíši Kristu, prosíce ho, aby je v zásluhy svého vlastního

umučení pojmouti a nám k spasení přičísti ráčil. Pomněme té žluči, které okusil Božský Spasitel pro spasení naše, a užívejme léků z poslušnosti k lékařovi a učiňme a snášejme pokorně vše, co naříditi za dobré uzná. Prosme Boha za uzdravení, abychom mu dále sloužiti mohli, nic se však nezpěčujíce déle nemoc snášeti z poslušnosti k němu, ba hotovíce se i umříti, bude-li tak vůle jeho, abychom se dostali k němu do blaženosti a slávy věčné. Pomněme, ó Bohumilo, jak vceličky hotovíce sladký med mezi tím trpkých šťav požívají; tomu podobně nelze nám více naplniti srdce své slastí zbožného a svatého života, jenž jest ovocem ctnosti, leč požíváme-li trpělivě trpkého chleba těch strastí, které Bůh nám sesílá a na nás dopouští.

Pomněme a pohledme často k Pánu Ježíši na kříži, uvažme, jak jest plný ran a bolostí, nasycen pohaněním a rouháním zarmoucen a smuten až k smrti, svlečen do naha, opuštěn ode všech; pak uznáme, že utrpení naše ani sebe větší není k porovnání s mukami jeho, a že nikdy nemůžeme dosti trpěti pro něho, aby dosti málo dostačilo tomu, co on trpěl za nás.

Porovnejme se i s svatými mučeníky, anebo abychom nezacházeli tak daleko, s mnohými lidmi, jež ze zkušenosti známe a kteří mnohem více trpí nežli my, a velebíce Boha rceme: „Ach, trní mé se mi zdá býti růžemi, bolesti mé jsou mi utěšené, přirovnám-li se k těm, kteří bez pomoci, bez útěchy, bez úlevy, mnohem větší muky trpí téměř ustavičně s smrtí zápasíce.“

Článek IV.

O pokoře v mravech.

Svatý prorok Elisej rozkázal chudé vdově, aby šla a vypůjčila si od sousedek svých tolik nádob na olej, co by jich dostala, že poslední částky jejího oleje, kterou v domě má, nebude ubývati, dokavade bude míti prázdné nádoby. Tomu podobně žádá od nás Bůh srdce prázdné, aby je milostí svou a osvětlením Ducha svého naplnil; avšak, Bohumilo, od čeho hlavně srdce svá vyprázdniti máme, jest zalíbení v sobě samých.

Ostříž prý má ve svém pohledu a hlasu tu zvláštní moc, že jimi zapuzuje všeliké

jiné dravce, proto se prý i holubice rády pod jeho ochranu dávají. Nápodobně i pokora zapuzuje kníže pýchy, ďábla, udržujíc v nás milost Ducha svatého, a proto si ji všickni světci a světice tak zamilovali, jakož věděli, že ji srdečně milovali a horlivě konali i Pán Ježíš i nejsvětější Rodička jeho, panna Maria.

Marnou samolibostí nazýváme to zalíbení v sobě samých, které chováme buď pro vlastnosti, jichž nemáme, nebo pro ty, které, ač je nemáme, vlastně našimi ani nejsou, nepocházejíce od nás, anebo byť i našimi byly a pocházely od nás, přec nezasluhují, abychom si je pokládali za čest. Urozenost, přátelství osob vznešených, přízeň lidská — ty nejsou ani v nás ani od nás nepocházejí, ty máme buď od svých předků, anebo se zakládají na mínění jiných lidí: nač se tedy jimi vynášeti? Jsou lidé, jenž si zakládají na bohatém rouchu, na stkvělém povozu, na pěkném nábytku, na hezkém koni: kdož by v tom nespátlil pouhou pošetilost? Jestli v tom ňáká sláva, zdali pak nenáleží spíše tomu koni, jemuž se obdivujeme, tomu čalouníku, kterýž ten nábytek dělal, tomu krej-

čímu, který to roucho zhotovil? Jiní si zakládají na tom, že mají krásné vlasy, bílé zuby, jemné ruce; jiní, že umějí pěkně hrát, líbezně zpívati, křepce tančiti; avšak nedokazuje-li pak to právě nízkou mysl, zakládati svou čest na věcech tak marných? Jak mnozí jiní dospěvše k nějakému umění, přílišně se jím honosí, až k smíchu, a celý svět poučovati chtějí, jako by samojediní mistři byli! To všecko jest pošetilost protivná až k nevystání, nic však méně, Bohumilo, právě v takových marnostech potácívá se marnivá samolibost.

Pravé dobro poznáváme zkoušejíce je jako pravý balsám. To pak se stává takto: naka-peme-li z něho do vody a padá-li ke dnu, soudíme, že jest čistý, jemný a drahý; pakli po svrchu plave, poznáváme, že jest míchaný, padělaný. Chceme-li zvěděti, zdali kdo skutečně moudrý jest, šlechetný, opatrný, zkou-mejme jen, jsou-li ty jeho dobré vlastnosti provázeny pokorou, skromností, poslušností k vrchním, tehdáž jsou zajisté skutečně dobré, zakládajíce se na pravém základě; pakli znamenáme, že se člověk ten s takovými svými okolnostmi všudy jenom okázati a po-

chlubiti hledí, smíme souditi, že jest celý toliko povrchní člověk, nemaje do sebe dobrého nic více, nežli co ukazuje. Perly povstale za doby bouřlivé nejsou leč prázdné skořepiny bez jádra; tomu podobně jsou i ctnosti a jiné dobré vlastnosti toho, kdo se jimi pyšní a nadýmá, pouze zdánlivé, beze všeho základu.

Důstojnosti a pocty se právě přirovnávají šafránu, an tím více roste a se rozmáhá, čím více bývá pošlapán. Kdo svou krásu na odiv staví, neoslavuje, ale snižuje ji; kdo však ji skromně ukrývá, půvabu jí dodává; kdo se uměním nadýmá, pozbývá oslavy a utrží si jen posměchu.

Malicherně-li bažíme po prvních místech, přednostech a titulaturách, míváme netoliko tu mrzutost, že se nám netoliko s pochybností a odporem na soud bráti budou, ale že i sami je snížíme. Potom jest krásného cosi, přijímáme-li ji darem; bývá pak velmi protivná a opovržlivá, žádáme-li si jí právem, podobna jsouc něžnému kvítku, kterého nelze nikomu ani utrhnouti ani dotknouti se, aby ho neporušil. Mandragora prý ze vzdálí velmi jemně a libě zavání; pakli k ní člověk z blízka

anebo delší čas přivoní, působí bolení hlavy až i mdlobu.

Tomu podobně zapáchají i pocty a důstojnosti občerstvující vůni těm, kdo je ze vzdálí pozorují lhostejně; kdo však vším úsilím po nich baží, se pídí a ženou, těm bývají velmi škodlivé, převracejíce mysl i celou povahu jejich.

Ctnostnými počínáme býti, jakmile si ctnost zamilujeme a se po ní roztoužíme, vášnivým pak bažením a touhou po poctách počínáme býti k opovržení všem. Duše šlechtné nic si nelibují ve všech těch malichernostech, jako jsou přední místa, poklony, pozdravy, majíce jiné vážnější a důstojnější věci na práci a zanechávají to všecko dušem malicherným, neumějícím dbáti o nic vážnějšího. Kdo může perly získati, nesbírá skořepin; tak i kdo se věnuje ctnosti, nic nedbá poct.

Nic však méně trvám, že může každý své důstojnosti šetřiti a dbáti, aniž by ublížil pokoře, zachovaje se při tom bez vášně a přepjatosti. Neboť jako kupci plující z Ameriky mimo zlato a stříbro tam získané s sebou přivážejí též opice a papoušky, poněvadž

jim to ani obtíže ani výloh nepůsobí: tak mohou i ctnostné duše mimo zlato svých zásluh přijmouti i pocty sobě náležité a povinné, poněvadž jich to ani mnoho péče ani bedlivosti nestojí, stává-li se bez pobouření mysli a bez pohoršení jiných. Ale z toho budťtež vyjmuty veřejné důstojnosti, výsady a práva, na jichž zachování nebo pozbytí mnoho záleží, a to netoliko pro přítomnost ale i pro budoucnost. Tu má každý přísnou povinnost, aby žádal a držel, co mu právem náleží, šetře při tom jak křesťanské lásky tak slušné opatrnosti.

Článek V.

O pokoře vnitřní.

Žádáš si, Bohumilo, abych tě dále o pokoře poučil a téměř v bytost té krásné ctnosti zasvětil; neboť co jsem posavade řekl, zdá se ti, že více náleží k opatrnosti nežli k pokoře: i chválím tě z toho a milerád učiním, co žádáš: slyš tedy.

Mnozí zúmysla nechtějí zevrubně povážiti zvláštní milosti, jimiž je Bůh obdařiti

ráčil, obávající se, aby srdce jejich nedalo místa marné samolibosti na újmu cti a slávy Boží, ale taková bázeň jest nepravá a klamná. Neboť jestliže dle slov svatého učitele andělského sv. Tomáše, uvažování darů Božích nás nutně uvádí k milování jeho, jistot, že se toto stane tím mocnější, čím ono bude se dítí zevrubněji. Že pak srdce naše živěji cítí a znamená milosti zvláštní, nežli dary všeobecné, dobře bude, uvážíme-li ony nejprve.

Nic není tak s to, aby nás vroucněji a hlouběji pokořilo před velebností Božskou, jako úvaha o nesčíslných darech nám milosrdně udělených a o nesčíslných nepravostech našich, před jeho svatostí a spravedlností spáchaných.

Nuže tedy uvažujme bedlivě a přísně, co všecko učinil on pro nás, a co my jsme všecko páchali proti němu. — Když jsme byli zevrubně zpytovali hříchy své, zpytujemež i zevrubně milosti Boží, a pak se nám zajisté nic nebude obávati, že nás úvaha o tom povede k pýše, jelikož se přesvědčíme, že všeliké dobro, co do sebe máme, není od nás ani naše. Aj! zda-li pak mezci netrvají býti zvířaty tupými a opovržlivými, byť i na

hřbetě svém sebe drahocennější a sebe skvostnější zboží knížecí nosili? „Co máme, ježto bychom nebyli obdrželi? pak-li jsme obdrželi, proč bychom se tím vypínali?“ Naopak uvážíme-li milosti, od Boha sobě propůjčené, nutně pokorně býti máme, neboť uznání daru jakéhokoliv vzbuzuje vděčnost; avšak chce-li toto pomnění lichotiti nějak naší marnivé samolibosti, tu nás jistotně uléčí pomnění našeho nevděku, našich slabostí a běd. Ba uvážíme-li, co jsme zpáchali, když Bůh nebyl s námi, poznáme, že to, co působíme, když s námi jest, není ani dle našeho úmyslu, ani dle našich sil. Tu pak ovšem budeme požívati toho dobra, které nám udělil, a budeme se z něho i těšiti; avšak daleci budeme toho, abychom se jím vynášeli, nýbrž dáme vždy rádi z toho čest a chválu Bohu, jenž jest jediným jeho původcem. Tak velebila i blahoslavená Maria Panna Hospodina z těch velikých věcí, které působiti ráčil v ní, ale spolu se i pokořila, řkouc: „Velebí duše má Hospodina, — poněvadž způsobil mi veliké věci, jenž mocen jest a svaté jméno jeho.“

Říkáme sice, že nic nejsme, že jsme pouhá bída a povrhel světa, avšak zamrzeli

bychom se nemálo, kdyby se kdo toho slova ujal a tak se o nás prohlásil. Naopak nemíníme to opravdu; děláme, jako bychom utíkali a schovávali se, jenom aby jiní za námi běhali a nás hledali; usedáváme na posledním místě jen pro to, abychom se s větší ctí prvního dotřeli. Kdo opravdu pokorný jest, nic nečiní, čím by se takovým prokazoval, o sobě ani nehlesne, leč když jinak nelze a to velmi málo. Neboť pokora skrývá ráda netoliko všelike jiné ctnosti, ale hlavně sebe samu, tak že, bylo-li by dovoleno lháti, přetvařovati se, dáti pohoršení bližnímu, i toho by se dopustila a dovolila by si i jednání pyšné a ctižádostivé, jenom aby se za ním skrýti a tak zraků lidských ujíti mohla.

Slyš tedy, co já o tom myslím, Bohumilo! Nemluvme o sobě slovy pokornými buď nikdy. anebo tak, aby vnitřní myšlení naše srovnávalo se opravdu s city vroucí pokory; nesklopujme nikdy očí, leč bychom i srdce svá ponížili; neposazujme se nikdy na posledním místě, leč žádajíce si upřímo a vroucně býti skutečně posledními. Tato pravidla pokládám za všeobecná tak, že je stavím beze vší výjimky; to však podotýkám,

že můžeme, ba máme někdy navrhnouti a postoupiti některých předností jiným, o nichž víme, že jich nepřijmou; nic však méně tím se ani proti pokoře neprohřešíme, aniž pak se přetvářky dopustíme, poněvadž takové postoupení jest počátek jich poctění; nemohouce jim to dáti úplně, nic nechybujeme, když jim to navrhneme. — Totéž platí o některých vyjádřeních zdvořilostí, nesrovnávajících se úplně s přísnou pravdou, ale nikoliv jí neodporujících, jelikož máme úmysl ctíti tu osobu, ku které tak mluvíme; neboť ať jsou taková vyjádření poněkud přílišná, nic nevadí používati jich dle způsobu vůbec obyčejného. Ovšemž bych i tu přál, aby taková slova srovnávala se co nejtuzěji s naším úmyslem, a nic nevadila ani upřímné prostotě, ani prosté upřímnosti.

Člověk opravdu pokorný raději má, aby jiný ho nazval bídňým, neumělým, ničemným, než aby to o sobě prohlašoval sám; aspoň doví-li se, že kdo jiný tak o něm soudí, trpělivě to snáší aniž odmlouvá, znamená, že jiní o něm tak smýšlejí, jako on sám.

Někteří dějí, že nejsouce hodni, povznesenu a nadšenu býti k modlitbě vnitřní, nu-

ceny se vidí ponechatí jí jiným, hodnějším sebe; jiní opět trvají, že nemohou jíti častěji k sv. přijímání, poněvadž prý jim schází hodné čistoty srdce; ještě jiní hlásají, že prý by hanbu působili zbožnosti, kdyby se s ní obíratí chtěli, za příčinou své slabosti a bídy; jiní konečně zpěčují se věnovati svých schopností a sil službě Boží a prospěchu bližních, poněvadž prý znajíce slabost svou, příčinu mají obávati se, že učinil-li by Bůh s jejich přičiněním něco dobrého, snadno by zhrdli a zpyšněli, a jsouce tak světlem bližnímu, sami sebe by pak strávili a zmařili. — To vše není leč klamná, strojená a zlomyslná pokora, kterouž mnozí snadně a tajně kárají službu Boží, aby pod zástěrou pokory ukryli svou samolibost, svévoli, pohodlnost a lenost.

„Žádej si znamení od Boha buď na výši nebeské anebo v hloubi propasti!“ řekl prorok Isaiáš k bezbožnému králi Achazovi; na čež tento odpověděl: „Nebudu žádati aniž pak pokoušeti Boha.“ O toho zlomyslníka! dělá se, jako by z úcty k Bohu a z pokory zavrhoval zvláštního daru, jehož mu dobrotivě podává Pán, aniž pak ví a se pamatuje, že jest to pýcha svrchovaná, pohr-

dati darem od dobrodince Boha nám podáváným, a že dary jeho nám samy o sobě ukládají povinnost přijmouti jich, a že pravá pokora záleží v tom, abychom se podrobili nejsvětější vůli jeho a hleděli ji vyplniti ve všem. Nuže tedy přísná vůle Boží jest, abychom byli dokonalí a podobni jemu, následující co nejbedlivěji svatosti jeho. Avšak člověk pyšný důvěřuje v sebe samého, ten má pravdu, neodvažuje-li se ničehož; ale pokorný smí býti tím smělejší, čím více svou slabost poznává; tak bývá tím odvážlivější, čím více se nestatnějším cítí, poněvadž všecku svou důvěru klade v Boha, an mocnost svou oslavovati ráčí naší slabostí a na naší bídě nechává lesknouti se svému nesmírnému milosrdenství. Nuže tedy statnou pokorou usilujmež o všecko, co vůdcové naši duchovní k prospěchu našemu v zbožnosti za potřebné a užitečné uznají.

Domnívati se, že něco víme, ano opravdu tak není, jest hrubá a patrná pošetilost; ale dělati; jako bychom něčemu rozuměli, čemu nic nerozumíme, jest marnivost protivná až k nesnesení. Co do mne, nerad bych se v tom, čemu nerozumím, prokazoval znalým,

aniž pak bych rád v témž si na neumělce zahrával. Káže-li tak láska, máme ochotně a laskavě přispěti bližnímu i k poučení jeho i k útěše; neboť pokora zakrývá sice ctnosti, aby si je zachovala, ale koná je, když to láska žádá, aby se v nich cvičila a zdokonalila. Podobáť se v tom jednomu stromu na ostrovu Telu rostoucímu, jehož krvavě červené květy v noci zavřeny jsou, k východu slunce se otvírají, pročez i obyvatelé praví, že květ ten přes noc spí. A skutečně pokora ukrývá dobré vlastnosti a ctnosti naše, aniž pak jim dovoluje vystoupiti na světlo, leč lásce k vůli: ta nejsou vlastně ctností lidskou a pozemskou, ale nebeskou a Božskou, jako slunce osvětluje všechny; pročez lze přímo říci, že kde by byla pokora lásce na újmu, byla by zajiště pokorou nepravou a klamnou.

Nikdy bych rád nedělal ani blázna ani mudrce; neboť zakazuje-li mi pokora, abych nedělal mudrce, zakazuje mi spolu i sprostnost a upřímnost, abych nedělal blázna, a jakož se pokora protiví marnosti, tak se i veliká přetvářka a pokrytství protiví sprostnosti a upřímnosti. Jestliže si někteří svatí počínali jako pošetilci, aby se jim tím většího

pokoření dostalo, tomu se ovšem podiviti máme, ale následovati toho nijak nesmíme, poněvadž úmysl jejich, který je k takovým výstřednostem přivedl, byl u nich celý zvláštní a kromobyčejný, tak že nikomu nelze, aby si z jich příkladu pravidlo pro své chování se obíral. Co se krále Davida týče, an před archou úmluvy v veřejném průvodu tancoval a poskakoval proti obyčejnému slušnému mravu, to nelze považovati za pošetilosť, jako by to byl učinil, aby blázna dělal, nýbrž povolil jest beze vší přetvářky dojmu své duchovní radosti, kterou ho Bůh nadchnul, tak že ze vší své síly zplesal před archou jeho. Manželka jeho Michola vytýkala mu to za pošetilosť; on pak tím nic se necítil uražena, ba dle své duševní radosti, kterou nadšen byl, potěšení měl z toho, že se mu toho opovržení dostalo pro čest Boží. Tak tedy dostane-li se nám za některé činy pravé ale prosté, nelíčené pobožnosti výčitek, jako že jest to sprosté a pošetilé, budiž nám takové .pokoření k blažené útěše, poněvadž příčinou jeho nejsme my, ale ti, jimiž se nám ho dostává.

Článek VI.

Že z pokory rádi býti máme svému ponížení.

Pokročme pak dále, Bohumilo! Já trvám, že pokora od nás žádá, abychom rádi byli tomu, když se nám kdy — a kdekoliv ponížení a opovržení dostane. Tážeš-li se mne, co jest to milovati ponížení sebe, ihned povím.

P o n í ž e n í a p o k o r a jsou dle latiny téhož významu. Tak blahoslavená panna Maria řkouc ve svém chvalo zpěvu, že blahoslaviti ji budou všechna pokolení, poněvadž Hospodin „p o h l e d ě l n a p o k o r u s l u ž e b n i c e s v é“, tím míní, že Bůh ráčil obrátiti očí svých k poníženému a povrženému stavu jejímu a obdařiti ji hojně svou milostí a povznést k slávě své. Nic však méně jest nemalý rozdíl mezi ponížeností a ctností pokory; neboť poníženost není nic jiného, leč stav nízkosti, slabosti a nedosta-
tečnosti, v kterém se skutečně vědomky — nevědomky nalézáme; ale pokora jest oprav-
dové poznání a uznání stavu poníženosti naší. Dokonalá pokora tedy záleží v tom, abychom (poníženost svou netoliko uznávali, ale i mi-

lovali a si v ní libovali, nikoliv z podlého úmyslu aniž nestatečnosti duševní, nýbrž abychom na základě takového smýšlení jednak Bohu tím větší cti vzdávali, jednak bližního si tím výše nad sebe vážili. K tomu ti radím, Bohumilo, z plna srdce.

Abychom pak tomu tím lépe rozuměli, považme toto. Ze strastí nás potkávajících jsou nám některé ku ponížení, jiné pak ke cti. K těmto hotovi jsou lidé skoro všickni, k oněm pak málokterí. Pozorujme toho chudičkého zbožného poustevníka, an chatrně jsa oděn, celý se chvěje; každý ho ctí a želí; pakli se objeví v podobném oděvu chudý umělec, šlechtic, chudičká panna, těm nepůsobí chudoba leč ponížení a opovržení. Zbožný řeholník přijme v duchu pokory přísné pokárání svého vrchního, tak též i syn od svého otce; každý to nazývá poslušností, zapření sebe, moudrou kázní. Avšak strpí-li totéž člověk světský od někoho pro čest Boží, hned se to nazývá podlou myslí, nestatečností duchovní; i tu jest tedy strastí to, co ponížení působí. — Někdo trpí na raka na ruce, jiný pak ho má ve tváři: onen má toliko bolest, tohoto však tíží mimo bo-

lesti ošklivost, kterou všudy působí a pro niž se ho všecko štítí. — Pravím tedy, že nemáme toliko milovati strast, což slove trpělivostí, ale že máme mimo to i rádi přijmouti ponížení a opovrženost, což jest pak dokonalá pokora.

Jsou pak podobně tomu i ctnosti některé, jenž k ponížení, a jiné, jenž ke cti slouží. Tak trpělivost, tichost, sprostnost, pokora za nízké a opovržlivé platí světu; naopak tentýž za vznešené, slavné, pokládá moudrost, opatrnost, statnost, štědrost. Ba i výkony jedné a též ctnosti považují se jednak za povržlivé, jinak za slavné. Dávati almužnu a odpouštění protivníkům svým, obé jest výkonem lásky k bližnímu; onen vychvaluje se ode všech, tento pak od mnohých se zavrhuje. Mládenec — panna vzdalují-li se společnosti lidí prostopášných, nemilujících leč hry, tance, nádheru v oděvu a hodech, ihned si utrží u lidí takových výsměšků, pomluv, potupy; zdrželivost jejich sluje potměšilostí, tmářstvím, pobožnůstkářstvím: toho nic nedbati, ba své potěšení v tom míti, jest milovati své ponížení. — Jiný příklad. Dáme-li se na navštěvování nemocných a jdeme-li

za posláním svým k tomu nejbídnějšímu, nejchudšímu ze všech, o němž víme, bude nám po soudu světa ponižujícím, ale právě proto budiž nám i milo: a naopak půjdeme-li posláni jsouce k některé osobě vzácné, bude nám to ponižujícím po soudu Božím, nejsouc ani tak těžkým ani záslužným, tím však právě budiž nám ještě milejším. — Stane-li se, že padneme na veřejné ulici, máme z toho smích i škodu; ale buďme rádi i tomu ponížení.

Jsou i mnohé chyby, které nepřinášejí žádné škody kromě ponížení. Pokora nežádá, abychom se jich dopouštěli z úmysla, ale přikazuje, abychom dopustíce se jich nedělali si z nich mnoho, jako ku př. některé neopatrnosti, podřeknutí, překvapení se a překvapení v společenském životě. Opatrnost i zdvořilost zajisté velí, abychom se jich všemožně varovali; avšak býváme-li jimi překvapeni, tu káže svatá sprostnost a pokora, abychom i přijali i milovali utržené jimi ponížení. I trvám ještě více! Dal jsem se překvapiti hněvem a přenáhlil jsem se tak, že jsem mluvil neopatrně slova uštěpačná a hanlivá, a pak znamená to, seberu se ihned v útrobách srdce svého, oželím toho upřímně

a hleděti budu, jak bych uražení a pohoršení napravil; ale spolu i pokorně se podrobím ponížení, které mi z toho snad vzejde, a lze-li odloučiti jedno od druhého, litovati budu s opovržením a hořkostí hříchu svého, spolu pak zachovám opovržení utrženého trpělivě a pokorně v srdci svém.

Ale ačkoliv ponížení z něčeho zlého vyplývající milovati máme, povinni jsme nicméně zlému samému odporovati a se ho varovati se vší pomocí nám možnou, zvlášť pak má-li ještě jiné vážnější a škodlivější následky za sebou. Mám-li nějakou vadu v obličeji, vynasnažím se všemožně, abych ji odstranil, ale nikdy nezapomenu toho ponížení, jež jsem pro to utrpěl. — Pochybil-li jsem v něčem, aniž bych pak tím koho byl urazil, nic se nebudu vymlouvati, poněvadž chyba moje nemá jiného následku kromě mého ponížení, a všeliká výmluva byla by jen, abych se tomuto vyhnul, čemuž však pravá pokora povoliti nemůže. Pakli jsem některou chybou svou snad někoho urazil, anebo pohoršil, buď opovržením anebo potupením, budu hleděti, jak bych to upřímnou výmluvou napravil, poněvadž to zlé, které

mou vinou se stalo, déle trvá a láska mi velí, bych to seč budu napravití hleděl. Stává se však někdy, že některému z bližních na dobré pověsti naší mnoho záleží, a tu nám láska velí, abychom ponížení všelikého se varovali, jak jen možná; ačkoliv se ho varujeme před světem pro pohoršení, máme je nicméně rádi chovati v srdci svém pro své vzdělání.

Žádáš-li si pak věděti, Bohumilo! která ponížení by byla nejlepší, pravím upřímně, že nejprospěšnější duši naší a nejmilejší Bohu jsou ta, kterých se nám dostává náhodou a která jsou spojena s stavem naším, poněvadž nejsouce z vůle naší, od Boha přicházejí, an nejlépe ví, co nám prospívá. Směli-li bychom si některá zvoliti, byla by pak největší i nejlepšími; za největší pak pokládati sluší ta, která se náklonnostem naším nejvíce protiví, srovnávají-li se s naším povoláním; neboť — a to platí pro vždy, — svévolnost naše zlehčuje velmi ctnosti naše a velice ztenčuje zásluhu jejich.

Ach! kdy pak budeme moci v pravdě říci s královským pěvcem: „Volil jsem býti opovrženu v domu Boha svého raději nežli přebývati v stáncích hříšníkův.“ — To nelze

nikomu, ó Bohumilo! leč tomu, který pro spasení naše byl po celičský svůj život, zvlášť pak v přehořké smrti své „povrhelem lidu a zavržením národa.“

Tak jsem si tedy mnoho řekl, co jest sice trpké v naučení, ale věř mi, že v bedlivém konání téhož nalezneme slasť medovou.

Článek VII.

Jak lze zachovati dobré jméno při vši pokoře.

Chvála, česť a sláva nebývají odměnou za ctnost obyčejnou, ale za neobyčejnou — výtečnou. Chválíme-li koho, chceme, aby se mu dostalo vážnosti a pocty u jiných; pakli ho sami ctíme, hledíme tím svou vlastní k němu vážnost dokázati: sláva pak není nic jiného nežli lesk dobré pověsti, vycházející ze všech poct, jež se mu vzdávají, jako když rozmanité drahokamy v jedno jsouce spojeny ve vínek či korunu zvláštní jasnost vydávají. Pokora tedy zakazujíc nám všelikou samolibost a vážnost sebe samých, zakazuje spolu i vyhledávání pochval, poct a slávy, poněvadž ty náležejí toliko zásluhám výtečným. Nic však méně srovnávám se s radou slavného mudrce, napomínajícího nás, abychom

dobrého svého jména dbali a šetřili. Neboť dobré jméno či dobrá pověst nezakládá se na žádné výtečné ctnosti, nýbrž jest pouze uznáním našeho dobrého a bezúhonného se chování, které uznání abychom i sami měli i od jiných ho žádali, pokora nijak nezkazuje.

Pravda ovšemť, že by pokora ani dobré pověsti nic nedbala, kdyby láska toho nežádala; neboť ona dobrá pověst náleží k základům lidské společnosti, tak že bychom postrádající jí, nejen nic prospěšni, ale i škodliví byli jiným pro pohoršení, které z pozbytí dobrého jména povstává, vyžaduje toho láska, a pokora tomu dovoluje, abychom se o ně seč jsme snažili a bedlivě ho šetřili.

Dobré jméno jest člověku tím, co zelené listí stromu. Ačkoliv toto nemívá veliké ceny, jest nicméně okrasou stromu a záštitou ovoci, zvláště dokavade ještě jest čerstvé a útlé; tak též není dobré jméno samo sebou věcí zvláště žádoucí, avšak jest vezdy ozdobou života našeho a dopomáhá nám k zachování ctností, zvláště dokavade jsou slabé ještě a neutvrzené. Neboť povinnost, šetřiti a zachovati své dobré jméno a býti takovými, za jaké nás svět

považuje, bývá dušem šlechetným mocnou a přec sladkou pohnutkou k dobrému. Nuže tedy, Bohumilo! hleďmež zachovati své ctnosti, poněvadž jsou Bohu libé, an má býti nejvyšším cílem všech činů našich. Ale kdo žádají stkvostné ovoce zachovati, nemívají dosti na tom, aby je i dobře naložili, ale dávají je i do nádob čistých a dobře je zavazují; tomu podobně zachovejme se i sami, láska k Bohu budiž vždycky hlavním prostředkem k zachování našich ctností, nic však méně smíme a máme k tomu použití i lásku a péči o své dobré jméno.

Ale i tak nebuďme o ně příliš horliví a malicherně úzkostliví; neboť kdo o svou dobrou pověst bývají velmi pečliví, a přílišně citliví ke všemu, co se jí tkne, podobní jsou lidem, kteří z choulostivé péče o své zdraví ustavičně při sebe menším zabolení některé částky těla ihned léků užívají a tak svému zdraví spíše škodí, nežli prospívají. Tak i oni svým citlivůstkářstvím mnohdy o své dobré jméno přicházívali; stanouce se podezřivými, promrzelými, svárlivými, odpornými, dávají tím původ k zlomyslným pomluvám.

S opovržením přehlédnouti a přeslechnouti

některou urážku, jest obyčejně nejlepší pomoc proti ní, lepší nežli mrzeti se, odpírati, mstíti se. Opovržením působíme, že se taková lichá urážka brzo zapomene, ale rozhorliti se proti ní, učiní ji víře podobnou. Krokodil prý neškodí leč těm, kdo se ho bojí; tak já trvám, že pomluva neuráží, leč ty, kteří jí příliš dbají.

Přílišná bázeň o své dobré jméno bývá důkazem skrovné důvěry ve svou zásluhu a ctnost, na které se ono zakládá. Města na velkých řekách ležící a nemající mostů leč — dřevěných, obávají se při sebe menším stoupání vody, že se jim strhnou; ale kde jsou mosty zděné, tam se obyvatelé nebojí, leč povodní náramných. Tak i ti, jichž srdce se pevně utvrdilo v Bohu, povrhují všelikou pomluvou; ale kteří ještě jsou slabí v ctnosti, rozhorlí se proti každému slovu, které se jich tkne. Zajisté, Bohumilo, kdo přílišně pečuje zachovati svého vlastního dobrého jména u všech, nezřídka ho též u všech pozbývá; i zasluhuje právem pozbyti cti, kdo se snaží, aby jí dosáhl i u lidí nepravostí svou opravdu bezectných.

Dobré jméno není nic jiného, leč návěštní nápis příbytku ctnosti; ctnost sama měj před

ním přednost ve všem všudy. Pročež říká-li se o nás, že jsme pokrytci, poněvadž žijeme po křesťansku; anebo že jsme zbabělci, poněvadž jsme odpustili svému nepříteli, an nás urazil: pohrdněme takovými tlachy; neboť nepocházejíce leč od lidí pošetilých a zhusta opovržlivých, nesmějí nikdy u nás míti takové váhy, abychom se jim k vůli i ctiosti vzdali, chtějíce býti u nich v dobré pověsti. Jako ovoce platí více než listí, tak mějtež i vnitřní a duchovní vlastnosti přednost nad zevnitřními. Slušíť ovšem dáti si záležeti na svém dobrém jméně, ale nikoliv tak, abychom se mu klaněli jako modle; a jakož nesmíme nikdy nic činiti, co by uráželo oči lidí počestných, tak se nesmíme ničehož dopouštěti, abychom se zalíbili zlým. Sv. žalmista Páně přirovnává jazyk utrhačný k břitkému noži; my pak smíme přirovnati dobré jméno k pěkným vlasům, které, jsouce ostříhány anebo docela oholeny, tím hustěji a bujněji opět rostou, nežli prve. Kdo by je však do kořen vytrhal, tomu by sotva opět se okázaly. Tomu podobně, kdo své dobré jméno nepořádným a pohoršlivým životem téměř do kořen zničil, ten je z těžka obnoví,

neboť pozbuda i pouhou zevnitřní mravopopčetnost, nemá žádného základu, z něhož by dobré jméno opět vzrůstlo, byť i někdy pomluvou jako postřiženo bylo.

Nuže tedy zřekněme se toho a toho světského vyražení a té a té neprospěšné společnosti, té a té nebezpečné známosti, jsou-li dobrému jménu na újmu, poněvadž to platí více, nežli všelike světské rozkoše. Ale jestli to pro pobožnost, pro pokrok v duchovním životě, pro snažení se po dařích nebeských, že svět proti nám repce, sočí, laje a pomlouvami a utrháním na nás doráží, — nechme ho, ať si, dle pořekadla řku: štěká jak psi na měsíc; břitký nůž pomluvy pořeže sice naše dobré jméno, ale aby tím lépe a krásněji zkvetlo, jako nožem vinařským pořezává se réva, aby tím hojnějších a sladších hroznů vydala.

Zraky naše budtež stále obráceny k Pánu Ježíši na kříži; krácejme prostě a důvěrně, ale i šetrně a opatrně v jeho šlepějích. Onť bude ochráncem našeho dobrého jména; a byť i dopustil, aby zakaleno bylo, i abychom docela o ně přišli, nestane se tak, leč aby se nám později dostalo tím více cti, i před

světem samým anebo aby nás tím v svaté pokoře potvrdil a zdokonalil, o níž mezi přátely důvěrně trvám, že jí lot převáží tisíc liber slávy. Utrhá-li se nám na cti, postavme tiše, prostě a laskavě pravdu na světlo proti ústům utrhačným; pak-li utrhání bude trvati dále, neustávejme pokořovati se „pod mocnou ruku Boží,“ jemuž i čest i duši svou poroučejme a odevzdávejme; tak obé nejlépe zachováme. Trvejme nepohnutě a stále v službě svého Božského mistra za dobré i zlé pověsti dle příkladu sv. Pavla, abychom směli zvolati s sv. královským pěvcem: „Pro tebe, ó Hospodine, pokoren jsem velmi a stud zahaluje obličej můj.“

Tu však činiti potřebí dvojí výjimku. Předně jsou některé nepravosti tak hrozné a ohavné, že nikdo nesmí na sobě trpěti ani sebe menší jich podezření, ale všemi dovolenými cestami svého ospravedlnění se domáhati: za druhé jest i postavení mnohých tak vznešené a důstojné, že k vůli spasitelnému vzdělání jiných ani sebe menší poskvrny nedopouští. V obojím případě žádá spravedlnost, abychom se hleděli všemožně

ospravedlniti a náhrady za poškození svého dobrého jména žádali. Tak přikazují učitelové církve.

Článek VIII.

O tichosti k bližním. — Jak se hněv krotiti má.

Svaté křížmo, jehož sv. církvev dle podání apoštolského užívá při svátosti svatého biřmování a při některých jiných sv. výkonech, smíšeno jest z čistého oleje olivového a z balsámu, což nám poukazuje mimo jiné hlavně k tichosti a pokoře, dvěma ctnostem tak libým srdci Pána Ježíše, že nám je zvláště odporoučel, zřejmě řka: „Učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem;“ jako by těmi slovy srdce naše zvlášť chtěl zasvětit a pohnouti k následování jeho zamilováním si těchto dvou ctností a cvičením se v nich. Pokora zdokonaluje člověka v plnění povinností jeho k Bohu, tichost pak činí totéž v plnění povinností jeho k bližnímu. Balsám, jenž, jak svrchu řečeno, ve vodě padá ke dnu, představuje nám pokoru; olej pak olivový, který plave na povrchu,

značí nám tichost, která člověka povznáší a udržuje vzhůru ve všech strastech a mezi všemi ctnostmi místo nejvyšší má, jsouc téměř výkvětem lásky účinné, která dle slov sv. Bernarda jenom tehdáž jest dokonalá, když jest i tichá i trpělivá.

Avšak pozorujme dobře, Bohumilo! že toto tajemné křížmo, obsahující tichost a pokoru, má býti v srdcích našich. Neboť jest to jedna z ošemetných lstí úhlavního našeho nepřítele, že mnohé duše navádí k tomu, aby se pouze s zevnějšími skutky těch ctností spokojily, s slovy totiž a tvářností. Zajisté jak mnoho jest těch, kteří jeví tichost a pokoru v řeči, v obličeji a v chování svém zevnějším nic nezkoumajíce srdce svá, zdali též samé tiché a pokorné úmysly chovají. Ti se dělají a zdají býti tichými a pokornými, ale nejsou. To lze poznati, že mnohdy z líčené jich pokory a strojené tichosti náhle vyšlehne plamen horoucího hněvu anebo hrdé pýchy pro nepatrné uražení, jehož se jim dostalo, anebo pro jediné nelibé slovíčko, prohozené proti nim.

Upřímná tichost a skutečná pokora jsou duši výborný lék proti naduté pýše a roz-

nícení hněvu, k čemuž nás obyčejně urážky přivádějí, jako masť řečená balsám sv. Pavla chránívá při uštknutí hadím, otoku a zánětu. A tak tedy jsouce uštknutí pomluvou jedovatých jazyků hadích, když v duši své nadýmnutí pýchy a roznícení hněvu znamenáme, mějme to za neklamné znamení, že naše ani pokora ani tichost nejsou pravé a upřímné, nýbrž liché a zdánlivé.

Svatý arciolec Josef odesílaje bratří svých z Egypta domů k otci, dal jim toliko tento příkaz: „Nehněvejte se po cestě!“ Totéž i já pravím, Bohumilo! Život náš jest pouze pouť, na kteréž se z tohoto vyhnanství ubíráme do nebes, pravému domovu svému, kdež milostivý Otec náš nás očekává. Nuže nesvářme se po cestě vespolek, ale krácejme pospolu s svými bratry v duchu pokoje a lásky. Pravím ještě jednou a bez výjimky, nehněvejme se naprosto a nikdy, může-li tak býti; buď si příčina jakákoliv, neotevírejme srdce svého, aby tam hněv přístup měl. Praviť svatý Jakub: „Hněv člověka nepřispívá k spravedlnosti Boží.“ Ovšemť že povinni jsme odporovati zlému a napravovati chyby svěřencův svých směle a statně, ale

přidávám, že i laskavě a tiše. Nic neskrocuje rozlíceného slona, jako pohled na tichého beránka; a nic nepřekazí strašný účinek bomby, jako jemná vlna. Pokárání, jenom děje-li se s rozumem, bývá vždy lépe přijato než vmísí-li se v to i vášně; neboť rozumem dá sebou člověk rád vládnouti, an se rozumu podrobena cítí, ale aby vášně ho týrala. to nesnese. A tak rozum, poddá-li se vášni, bývá zavržen, a pozbývá vší vážnosti anebo jí aspoň velikou újmu působí.

Když kníže některé navštíví za doby pokoje a míru země své, lid se tím velmi počtěna cítě, dává všelijak svou radost na jevo; ale když přichází v čele svého vojska, byť i směřovala k blahu národa, přijetí jeho nebývá slavné, poněvadž i při nejlepší kázni jeho zástupů nemůže se docela překaziti, aby si vojsko nedovolilo některých výtržností a nátisků. Tomu podobně i když rozum laskavě právní svou vládu provádí, byť v tom přišlo i na některé přísné pokárání a potrestání, každý s tím bývá srozuměn a rád se tomu podrobí; ale vede-li ve svém průvodu nevoli, hněv a zlost, své žoldnéře, ať se sv. Augustinem díím, bývá spíše hrozným

nežli milým, a srdce víc skličuje a pobu-
řuje, nežli ukájí a utišuje. Lépe jest, píše týž
sv. otec, hněvu, i sebe menšímu a sprave-
dlivějšímu, přístupu k srdci docela uzavřítí,
nežli si ho připustiti; neboť zahnízdí-li se
jednou v srdce člověka, nedá se tak snadno
vymýtí, jako bylina, zmohši se na veliký
strom; přichází jako mrva, ale brzo se rozmůže
na mohutné břevno. Právě tedy přikazuje
nám sv. apoštol Páně, abychom nenechávali
zapadati slunce nad hněvivostí svou; neboť
snadno přechází přes noc v nenávisť skoro
nesmířitelnou, jsouc živena v srdci mnohými
křivými úsudky, tak že nikdy ještě žádný
zlostný člověk svůj hněv za nespravedlivý
neuznal.

Lépe jest tedy učití se hněv svůj krotiti
a potlačití docela, nežli dovoliti si ho uží-
vati opatrně a mírně, a kdyžby vašeň ta
buď pro neopatrnost anebo slabost naši nás
překvapila, lépe jest ji potlačití, nežli jí po-
voliti. Neboť dáme-li jí místo jenom na oka-
mžik, osadí a opanuje si je, jako had se
snadno vplíží celým tělem, kam toliko hla-
vou pronikne. Ale jak budu moci hněv
ukrotiti a potlačití? — Na to měj, Bohu-

miló! tuto odpověď. Jakmile znaménáme že nás hněv pojmouti chce, sebeřme proti němu všecky duševní síly své a odporujme mu nikoliv pak urputně a náhle, ale tiše a stále. Neboť jako při veřejných sborech pořadatelé napomínajíce lid, aby se utišil, tím samým více křiku nadělají, než lid sám: tak se děje mnohdy i nám, chceme-li svůj hněv náhle a násilně ukrotiti, že právě tím srdce své mocně pobouříme, nežli by se jinak bylo stalo; srdce tak rozčilené není více sebe mocno.

Po tomto tichém boji proti sobě zachovávejme radu sv. Augustina, kterou píše k mladému biskupu Aureliovi, řka: „Čiň, co na muže sluší!“ A stane-li se ti, nač svatý pěvec si stýská, řka: „Pocházely mi oči za příčinou velikého rozhorlení mého;“ uchyl se ihned ochotně k Bohu, volaje se svatým prorokem „Pane, smiluj se nade mnou!“ a on vztáhne milostivou pravici svou nad srdcem tvým a ukojí hněv tvůj. Tím míním, že máme vzývati ihned Boha za pomoc, jakmile hněv v srdci svém vznikatí znaménáme, podle příkladu apoštolů bouří na moři zmítaných, volajíce: „Pane! zachovej nás, hyneme!“

A zajisté Pán přikáže rozbouřené vášni naší, aby ustala, a způsobí v duši naší utišení veliké. Avšak podotýkám k tomu, že prosba ta státi se má tiše a pozorně, nikoliv pak kvapně a násilně, což platí i o každém léku, jehož proti této vášni kdys užijeme.

Poznáme-li, že jsme některé urážlivé slovo pronesli proti někomu, neopomiňme co nejdříve udobřiti ho nějakým slovem laskavým nebo milým posloužením; neboť jako jest velmi vhodno a prospěšno proti lži, odvolati ji hned, jakmile ji znamenáme, tak jest i velmi účinné k ukojení hněvu, vykonati nějaký skutek laskavý a dobrotivý; čerstvé rány snadněji se dají léčiti, nežli dávno a zastaralé.

Konečně znamenejme i toto. Když jsme pokojné mysli a nemáme žádné příčiny k hněvu, zásobme se hojně tichostí a dobrotivostí, zvyknouce i mluvit i jednati co nej-laskavěji, buď si v velké anebo sebe menší případnosti. Vzpomeňme, že sv. choť v písni Šalamounově má med netoliko na jazyku a na rtech, ale i „pod jazykem“, t. v srdci, a netoliko med, ale i mléko. To nás učí, že tichou laskavostí máme míti netoliko v srdcích svých, ale i v slovích, a že nedostačuje,

abychom pouze chovali mezi sladkého spolu a vonného v jednání svém, laskavě totiž a příjemně zacházejíce s cizími, ale i mléka k svým příbuzným, domácím a přátelům. To schází mnohým, ani jsou mimo dům praví andělé a v domácnostech svých zuřívají co ďáblové.

Článek IX.

Jak máme býti tiši a laskaví k sobě samým.

Ctnost tichosti máme zachovávat zvlášť k sobě samým, t. j. nesmíme se nikdy rozhorliti sami na sebe pro své slabosti a nedokonalosti; neboť ačkoliv rozum od nás žádá, abychom měli opravdovou lítost nad nepravostmi svými, tím nikoliv nechce, abychom se pro ně mrzeli a hněvali. A to činí skoro každodenně mnozí, ani se zlobí, že se rozzlobili, a hněvají, že se rozhněvali, a mrzívají, že se rozmrzeli. To jest tím, že tajně v srdci svém živí oheň hněvu a zlosti; pročez sami daleci jsou toho, aby ho udusili, ba vyšlehá u nich při nejmenší případnosti; neboť ty mrzutosti, ta zlost, ten hněv proti

sobě samým, vyzrazuje vnitřní pýchu a samolibost, která znepokojuje se a pobuřuje proto, že znamená své slabosti a nedokonalosti.

Hněv nad našimi poklesky buď jednak tichý, jednak stálý. Zdali pak neuznáváme, že rozsudky nad zločinci, které vydává soudce s tichou a pevnou rozvahou, mnohem lépe odpovídají spravedlnosti, nežli kdyby je vynášel v úchvatu prudké vášně? Neboť soudě s myslí vášnivou, netrestá zločiny dle skutečné jich povahy, nýbrž dle svého ponětí. Ba trvám i dále, že trestáme sebe za své poklesky mnohem více lítostí tichou a stálou, nežli rozhorlením pomíjejícím a trudnou mrzutostí; neboť v tomto případě neposuzujeme chyby své tak, jaké skutečně jsou, nýbrž jaké se nám dle okamžitého rozčilení býti zdají. Ku př. kdo jest pilen čistoty, želeti bude trdně a trpce i sebe menšího poklesku, jehož se dopustil proti té andělské ctnosti, z hrubé pak pomluvy bližního nedělá si nic a zasměje se jí; naopak kdo nenávidí pomluvy, rozhorlí se proti sobě, pronesl-li se jen slovíčkem proti lásce k bližnímu, a nebude považovati za nic i sebe větší poklesek proti čistotě. Čím jest to, leč že i ten

neposuzuje své svědomí s rozumnou rozvahou, ale dle tiché své náklonnosti?

Věř mi, Bohumilo! že když otec pokárá syna svého s otcovskou laskavostí, mnohem více prospěje k jeho napravení, než když by se na něho osupil trpkými a potupnými výčitkami. Tomu podobně, pokáráme-li srdce své za chybu, jíž se bylo dopustilo, otcovsky, laskavě totiž a vážně, spolu pak i trpělivě pro jeho slabost, povzbuzující je, aby se napravilo a polepšilo, bude zajisté více lítostí a žalem dojata a pohnuto, nežli kdybychom na ně byli doráželi s urputnou horlivostí a hněvem.

Co mne samého se týče, kdybych v tom úmyslu, varovati se všeliké nepravosti, přec nějaké znamenité se dopustil, nechtěl bych jinak sebe sám pokárati, leč asi takto: „Nejsi-li pak skutečně hanebného opovržení hoden, že po tolikerém dobrém úmyslu uchvátiti se dáváš opět a opět touž chybou? Hanba tobě! Nejsi ani hoden, abys k nebi pohlédl, zaslepenče pošetilý, hanebný nevěrníku proti Bohu svému!“ Ale ihned bych se potěšiti a pozvednouti hleděl outrpnou domluvou: „Avšak, ubohé srdce moje! hle

opět jsme upadli v osidla nepravosti, jichž jsme se tak často střežiti byli umínili. Ach! povstaňme, vybavme se z nich na vždy; vzývejme milosrdenství Boží a důvěřujmež, že nám budoucně bude svou milostí nápomocen a udrží nás na dráze ctnosti; nuže krácejmež pokorně dále! Buďme dobré mysli, Bůh nám bude po boku, a jistě se nám podaří, že učiníme něco dobrého k jeho větší cti a slávě!“ — A po tom laskavém pokárání obnovme pak svůj dobrý úmysl, že se statně budeme varovati, abychom se té chyby nedopustili více, užívajíce ostatně všeho, co by nám v tom prospěti mohlo, zvlášť pak moudré rady svého duchovního vůdce.

Pakli bychom znamenali, že srdce naše není citelno pro takové laskavé domluvy, tu mějtež místo výčitky důtklivější a pokárání přísnější a ráznější, abychom je naplnili živým studem před sebou samým. Ale po takovém potrestání hledme je opět potěšiti, povzbuzujíce je k svaté a laskavé důvěře v Boha — za příkladem kajícího pěvce královského, an sklíčenou duši svou těšil a povzbuzoval řka: „Proč jsi smutna, duše má, a nedáváš mi pokoje? Důvěřuj v Boha; neboť

ještě ho velebiti budu (a řeknu): Spasitel můj a Bůh můj jsi ty!“

Povstaňme pak z poklesnutí svého s tichostí vroucí, hluboce se pokoříce před Bohem, znajíce se ovšem k bídě své, ale nezoufajíce nad chybou svou. Neboť ký div, že křehkost se proukázala křehkou, slabost slabou, bída bídou? Nejvíce pak želme a litujme toho, že jsme svou chybou urazili velebnost Božskou, a pak s velikou a statnou důvěrou v milosrdenství jeho nastupme opět dráhu ctnosti, již jsme se byli spustili.

Článek X.

Že máme povinnosti povolání svého plniti bedlivě, ale bez kvapu a přenáhlení.

Bedlivost a pilnost v plnění svých povinností velmi rozdílny jsou od kvapu a přenáhlení. Svatí andělé pečují o naše spasení tak bedlivě a pilně, jak jen mohou, neboť to se srovnává s jejich láskou, nic pak není na odpor utěšenému míru a pokoji blaženého jejich stavu; ale všeliký kvap a všeliké přenáhlení rušilo by jejich blaženost, pročez

není u nich ani to ani to, ačkoliv velmi horlivě o spasení naše pečují.

Mějme tedy péči o plnění povinnosti, kteráž nám jest uložena, neboť Bůh nás v ní postavil a chce, abychom jí všecku potřebnou bedlivost a píli věnovali. Avšak neděj se to nikdy s kvapem a přenáhlením; neboť to rozumnou rozvahu porušuje a překáží nám, vyvésti pořádně i to, k čemu se náhle a kvapně věnujeme.

Spasitel náš káral svou Martu řka: „Marto, Marto! pečлива jsi a znepokojuješ se pro mnohé věci!“ Pozorujme dobře ta sv. slova! Kdyby byla měla péči pouze rozumnou, nebyla by se znepokojovala; ale že pečlivost její byla přenáhlená, až i mysl jí pobuřovala, za to ji kárá Pán. Řeky tekouce tiše a pokojně platinou, nosívají veliké lodě s drahocenným zbožím; déšť tichý a mírný dodává úrodnosti zemi: naopak ručeje a potoky horní, prudkým tokem a pěnicím se šumotem řítíce se v údolí, všecko všudy trhají a s sebou unášejí, nic neprospívajíce obchodu; a lijavci náhlí a bouřliví rozrývají pole a zaplavují lučiny. Nikdy se nezdařilo žádné dílo byvši

vykonáno nešetrným kvapem a bouřlivým přenáhlením.

Přispíšiti si máme ovšem, ale s rozvahou, an mudřec dí: „Kdo běží, snadno zavadí a padne;“ cokoliv učiníme, bude dosti čerstvě, bude-li dobře. Čmeláci létajíce čerstvěji a hlasněji, málo dělají vosku a medu; tomu podobně i lidé, jenž s neustáním semo tamo se pachtí a při všem mnoho hluku působí, málokdy cosi a dobře provedou.

Mouchy nejsou nám obtížny svou tíží, ale množstvím; tak i naše sebe větší povinnosti nezaprazdňují nás tak velmi, jako drobné práce svým množstvím. Konejme tedy své povinnosti tiše a klidně, odbývajíce je dle pořádku, jak se nahodí; neboť chtěli-li bychom všecko činiti na jednou a v témž okamžení, přemůžeme své síly i duševní i tělesné a podlehneme konečně, aniž bychom byli cos prospěšného provedli.

Ve všem pak zaměstnání spoléhejme na prozřetelnost Boží, jenž nám jediný k zdaru dopomůže; nic však méně jednejme se vší opatrností a používejme vší své síly, vždy pomníce, že pracujeme pod jeho svatým vedením. Potom máme-li pravou důvěru v Boha,

buďme jisti, že práce naše potkají se pro nás s dobrým výsledkem, ať se nám pak dle soukromého úsudku našeho buď dobře, buď špatně podařily.

Ve svém snažení se po zboží vezdejším chovejme se jako dítky, které jednou rukou se drží svého otce, druhou pak si trhají kvítky a jahody, které se jim nahodí; a tak i my hledme, jak bychom jednou rukou dosáhli zboží vezdejšího, druhou pak se držíme svého Otce nebeského, ohlédajíce se časem k němu, zdali jest s naším počínáním spokojen. Varujme se pečlivě, ať bažením a hnaním se po bohatství nespustíme se laskavého vedení rukou jeho a nepozbudem jeho mocné ochrany; neboť nebude-li on nás držeti, neučiníme ani kročeje bez pádu.

A tak, drahá Bohumilo! máme-li obyčejné své zaměstnání, při němž není bedlivé pozornosti potřebí, hledme více k Bohu; pakli jsou práce naše důležitější, žádající veškeré naší pozornosti, aby se zdařily, ani tehdáž neopomiňme, obrátiti zrak svého k Bohu, jako plavci řídívají loď své, více hledíce k nebi, nežli na moře. Učiníme-li tak, Bůh

bude pracovati s námi, v nás a za nás, práce naše bude nejen zdárná, ale i utěšená.

Článek XI.

O poslušnosti.

Láska sama jest sice základem vší dokonalosti; ale poslušnost, čistota a chudoba jsou ty hlavní ctnosti, jenž nás k dokonalosti přivádějí: poslušnost zasvěcuje ducha, čistota tělo, chudoba zboží naše Bohu a svaté službě jeho: ty tři ctnosti jsou téměř tři ramena duchovního kříže, na němž jsme ukřižováni s Kristem, a zakládajíce se spolu na ctnosti čtvrté, ana jest svatá pokora. Nebudu ti, drahá Bohumilo, o trojici ctností těchto mluviti ohledem k slibům slavným, jimiž se osoby řeholní k nim zavazují, aniž pak ohledem k slibům jednoduchým, jimž se i osoby světské někdy podrobují; nýbrž pouze jaké jsou samy o sobě. Neboť ač slib mnoho milosti a zásluhy dodává těmto ctnostem, dostačí konání jich i mimo všecken slib, aby nás uvedlo k dokonalosti. V stav dokonalosti vstupuje se ovšem sliby a to hlavně slavnými,

ale s stavem dokonalosti není nevyhnutelně spojena dokonalost sama. Neboť všickni kněží a řeholníci jsou sice v stavu dokonalosti, ale k dokonalosti samé nedospívají všickni, jakož nezřídka lze patřiti. Hleďmež tedy, Bohumilo! ať ctnosti ty konáme každý ve svém a dle svého povolání. Bychomť pak ani v stavu dokonalosti nebyli, k dokonalosti samé přec dospějeme; vždy jsme všickni k konání těch povinností zavázáni, ačkoliv se to u každého z nás jiným a jiným způsobem dítí má.

Poslušnost jest dvojí: povinná a dobrovolná. Po zákonu poslušnosti povinné má každý člověk poslouchati svých duchovních představených: papeže, svého biskupa, svého faráře, i jich náměstků; potom svých světských vrchních: krále svého nebo knížete a úředníků zákonitě ustanovených; konečně i svých představených rodních a domácích: otce a matky, pána a paní, hospodáře a hospodyně. Tato poslušnost sluje obecnou, poněvadž nikdo se nesmí a nemůže vyzouti z povinnosti, poslouchati svých představených, ano Bůh sám je zplnomocnil, aby jeho jménem vládli těm, ježto jim k vedení svěřil.

Ňuže poslouchajmež jich, Bohumilo! neboť jest v tom řád Boží, povinnost nezbytná.

Avšak k dokonalosti náleží, abychom i jich rady, žádosti, ano i náklonnosti plnili, pokud se to s láskou a opatrností srovnává. Poslouchajme jich tedy, když nám velí něco příjemného, jako jísti a vyrážeti se; ačkoliv se nezdá, by poslušnost v takových věcech byla příliš záslužná, nic však méně byla by chyba nemalá, býti v tom neposlušným. Poslouchajme i v tom, co se zdá býti lhostejným, jako: obléci ten a ten oděv, jíti tou a tou cestou, mluvití nebo mlčeti, — a zajisté poslušnost naše dosáhne veliké zásluhy. Poslouchajme ve všem, byť bylo sebe obtížnější, sebe odpornější, sebe nebezpečnější, a pak dostoupí poslušnost naše dokonalosti svrchované. Poslouchajme bez odporu, bez odmluvy, bez výmluvy, v tiché poddanosti, ochotně, horlivě, radostně. Konečně poslouchajme s upřímnou láskou a pro lásku k tomu, ať z lásky k nám volil poslušen býti svého nebeského otce, poslušen až k smrti a to smrti kříže, a raději si zvolil, jak sv. Bernard dí, vzdáti se života nežli poslušnosti.

Abychom se naučili rádi poslouchati svých

vrchních, buďme rádi po vůli sobě rovným, postoupíce jich žádostem ve všech dovolených beze vší nevole a sváru; ba řídme se i dle rozumných náhledů lidí nám podřízených, aniž bychom jimi vládli drze a pánovitě, dokavade jsou pořádní. Chyba jest to, veliká chyba, domníváme-li se, že bychom snad, jsouce v některém řádu, svého vrchního snadno poslušni byli, jestli nám těžko a odporo poslouchati těch, jež Bůh jinak nad námi postavil.

Dobrovolnou zůveme tu poslušnost, které nepodléháme po právu, nýbrž k které se zavazujeme sami svobodně dle své vůle. Zvoliti si nemůžeme ani otce, ani matku; obyčejně pak ani knížete, ani biskupa, ani faráře, ba mnohdy ani svého manžela, svou manželku: ale volíváme si ovšem svého zpovědníka a vůdce duchovního. Buď tedy že se k poslouchání ho vážeme zvláštním slibem (tak svatá Tereza učinila, slíbivši mimo poslušnost ku svým vrchním i slibem jednoduchým poslouchati zpovědníka svého, velebného otce Gratiana) anebo že se beze slibu radě jeho a slovu podrobujeme, vždy jest poslušnost taková pouze dobrovolná ohledem k svému

základu, záležejícímu v rozhodnutí naší svobodné vůle. Poslouchati sluší každého vrchního v tom, co k jeho úřadu a vládě náleží: zeměpána ve věcech, týkajících se řádu občanského; představených duchovních v tom, co žádá řád a kázeň církevní; otce, matky, manžela, manželky, co patří k pořádku domácímu; svého zpovědníka a duchovního vůdce ve všem, co se týče posvěcení a spasení duše.

Naše pobožnosti, které konati máme, nechť nám otec a vůdce náš duchovní předepíše; tak nám budou dvojnásobně záslužné, budou totiž mimo svou původní dobrotu míti i zásluhu poslušnosti, kteráž je velí a svým duchem oživí. Blahoslavení poslušní: Bůh nikdy nedopustí, aby zbloudili.

Článek XII

O čistotě : a sice nejprve, jak jest nevyhnutelně potřebná.

Čistota jest lilie mezi ctnostmi, a činí nás již v tomto životě podobny andělům. Nic není krásné, leč to, co jest čisté; krása

pak lidská jest čistota. Ta ctnost zůve se též počestností, tak že se všeliká čest hlavně na ní zakládá; sluje též neporušeností a opáčná jí nepravost zkažeností. Slovem má ze všech ctností jediná tu slávu, že zdobí i duši i tělo.

Abychom pak dle této ctnosti se zachovali, šetřme u ní tohoto trojího stupně. Předně nikdy nic zúmýslně nemysleme, nemluvmе, nečiňme, aniž pak, aby se mluvilo a činilo, dopouštějme a dovolujme, co by i sebe méně bylo proti této andělské ctnosti. — Hledme pak, seč budeme, varovati se i vyrazení marných a zbytečných, byť i dovolených a počestných. — Snažme se konečně, abychom ani náklonnosti nechovali k těm rozkošem, které jsou potřebné a přikázané. Tak ačkoliv jsou rozkoše potřebné i povinnosti, totiž ty, které se týkají účelu svatého stavu manželského, nicméně nikdy nesmějí zajímati celá srdce manželů.

Čistoty jest nevyhnutelně potřebí všem lidem. Kdo jsou v stavu vdovství, mají potřebí statné čistoty, která by odporovala netoliko půvabům přítomnosti a budoucnosti, ale potlačila i všeliké pomnění na pocity minulosti. Snadno jest zachovati ovoce ne-

porušené buď na slámě nebo v písku anebo v listí; pakli jest dost málo nakaženo, nelze to, leč je naložíme v cukru anebo v medu. A tak lze i čistotu, dokavade jest neporušena, snadno zachovati; pakli jest již porušena, nelze to jinak, leč dokonalou zbožností, jížto slasť, jak svrchu již řečeno, v pravdě se přirovnává medu.

U panicův a panen zakládej se ctnost čistoty na sprostnosti srdce a na útlosti svědomí, jimiž by se s opovržením varovali a svatosvatě uchovali všech marných myšlenek a všelikých nezřízených žádostí, které se sluší jen nerozumné zvěři, rozumného pak člověka v skutku jsou nehodny, nepochybující, ba pevně přesvědčení jsouce, že ctnost čistoty jest nade všecko pomyšlení lepší, nežli všeliké ty rozkoše nesrovnalé s dokonalostí její. Nedávejte se svéstí osidly ďáblůvými, an, dle slov sv. Jeronýma, čistým dušem nečisté rozkoše půvabnými sic, ale nepravými barvami líčí, aby je v blud a klam uvrhl, aby si vážily toho, co neznají a seznati a zkusiti si toho žádaly. Tak se pak děje, že mnozí mladíci a mladice jati a strženi jsouce křivou a pošetilou zvědavostí a touhou

po rozkoších smyslných, pohřížují se v ně a spolu i ve svou časnou i věčnou záhubu. Podobají se v tom motýlům, kteří mníce, že plamen jest tak libý, jako se jim býti zdá, neustávají obléhati ho, až se spálí.

Manželům jest potřebná čistota, neboť stav jich jest svatý a tudíž svatě se zachovávati má. Svatá Kateřina Sienská, jsouc jednou u vytržení, viděla v pekle mezi zatracenci mnoho manželů, ani hrozné muky trpěli, poněvadž se byli proti svatosti svého stavu prohřešili.

Hle tedy, Bohumilo, jak nevyhnutelně potřebná jest ctnost čistoty! „Šetřte pokoje se všemi,“ dí sv. apoštol, „a svatosti, bez níž nikdo neužří Boha.“ Slovem svatosti rozumí se tuto dle sv. otců Jeronýma a Jana Zlatoústého ctnost čistoty. Nikdo, Bohumilo! nikdo neužří Boha, bez svaté čistoty; nikdo nebude bydleti v svatém stánku jeho, leč kdo jsou čistého srdce, jak Spasitel sám trvá; psi pak a nestoudníci vyvrženi budou. „Blážení,“ dí Kristus Pán, „čistého srdce, neb oni Boha uzří.“

Článek XIII.

Jak a čím lze čistotu neporušenu zachovati.

Mějme bedlivý pozor na sebe samy, abychom mohli ihned rázně odstraniti všecko, co by k nepočetnosti svádělo; neboť nepravost tajně a skrytě se v srdce lidská vplížívá; počátky její, ač sotva lze pozorovati, v hrozně ohavnosti vzrůstají: slovem snadněji jest se jí uvarovati, nežli nakažen jsa, z ní se vyléčiti.

Čistota jest ten poklad, kterýž my, jak svatý Pavel dí, v nádobách křehkých nosíme. Křehké nádoby, skleněné anebo hrnčené, zavadí-li do sebe, jsou ihned na kusy; voda sebe čistší a čerstvější v nádobě nějaké zkazí se, jakmile buď nějaké zvířátko anebo mrva do ní padne. Nedopouštějmež nikdy, Bohumilo! aby se nás kdokoliv dotekl proti počestné slušnosti, buď si i žertem. Možnáť ovšem i při takovém důvěrném a žertovném lichocení v mezích počestnosti se udržeti, poněvadž se neděje z žádného zlého úmyslu; nic však méně živá čerstvost a něžný květ čistoty vždy tím trpívají, jako se jemný pyl

zralého ovoce i sebe menším dotknutím ná vždy setře. O nepočetném dotýkání, jímž čistota dokona ve zmar přichází, ani mluvit nechci.

Čistota zakládá se v srdci, svém kořenu, a jeví se cvičením, jímž pořádá a šlechtí veškery smysly tělesné; pročez i každým smyslem zevnitřním i pouhou myšlenkou a žádostí srdce na zmar přijíti může. Nečistotou skutečnou jest, pomysleti, pohleděti na něco nepočetného, mluvití anebo poslouchati o tom anebo dotknouti se toho s úmyslem a pohnutím nepočetným; pročez napomíná svatý Pavel prvokřesťanů, aby nepravost ta u nich ani jmenována nebyla, jakož svatým sluší. Včeličky se netoliko nedotýkají žádného těla mrtvého, ale i puchu z něho se varují a zdaleka odlétají. Pomni, ó Bohumilo! jak tajemně líčí písmo svatou choť v písni Šalamounově. Myrrha kape s prstů jejích, což značí neporušenost skutků; rty její jsou červené co korály, čím se znamená, že cudným červcem se rdí ke každému méně početnému slovu; oči její přirovnávají se očím holubičím, co poukazuje k čistým a stydlivým pohledům; v uších má náušnice zlaté, zlato pak jsouc

nejčistší kov, jest i obrazem počestnosti její v slyšení toliko řečí slušných a svatých; vzrůst její se připodobňuje cedru libanskému, an vydává vůni líbeznou a dřevo jeho vzdoruje porušení. Nuže, co se tím vším praví? Že duše zbožná tomu podobně má býti čistá, počestná, cudná a stydlivá ve všem i vnitřním smyslu i zevnitřním jednání.

Čistota se pozbývá vším, co jest nepočestné, nestoudné; a dle toho, jak toto bývá buď hrubší anebo menší, i ctnost ta, buď se toliko ztenčuje, anebo smrtelně uráží anebo docela na zmar přivádí. Jsouť některé obyčeje nezpůsobné a neslušné, jimiž vlastně čistota na zmar nepřichází, avšak přec uráží se a kalí; jsou pak i jiné obyčeje netoliko nezpůsobné a neslušné, ale i přímo hříšné, poněvadž jsou nepočestné, nestoudné, smyslné; těmi se uráží čistota smrtelně; a pak jiné ještě, jimiž náhle naprosto zmařena bývá.

Varujme se důvěrné známosti se všemi, o nichž víme, že jsou nemravní, poněvadž tíž bývají zhusta i nepočestní a nestoudní. Duše nakažené jedem smilstva nemluvívají skoro nic, leč co stydlivé uši uráží! pouhý pohled a dech jejích jest jedovaté uštknutí

basiliškovo. Naopak přidružíme se k lidem cudným a počestným, čtíme a rozjímejme cosi zbožného a svatého; slovo Boží zvlášť jest čisté, a čistým činí každého, kdo se kochá v něm. Protož je i David přirovnává k drahokamu topasu, an prý má tu tajemnou moc udusiti oheň žádostivosti.

Dleme rádi a vždycky s ukřižovaným Pánem Ježíšem Kristem, buď duchovně v sv. modlitbě a zbožném rozjímání, buď skutečně ve sv. přijímání. On jest ten neposkvrněný čistý beránek Boží; budeme-li se držeti jeho, brzo poznáme, že srdce naše bude čisté, prosté všeho nepočestného pocitu a hnutí.

Článek XIV.

O chudobě duchem i při majetnosti.

„Blahoslaveni chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské.“ Zlořečení tedy bohatí duchem, poněvadž jest jim přichystána bída pekelná. Bohatý duchem pak jest ten, kdo buď své bohatství v srdci, buď své srdce v svém bohatství má; a naopak ten jest chudý duchem, kdo nemá ani žádného bohat-

ství v srdci svém, ani srdce své v žádném bohatství. Lednáčkové, ptáci pomořní, dělají si hnízda podivuhodným způsobem. Utvoří si je totiž z látky lehounké, ale velmi pevné, kterouž voda nepronikne, na způsob míče s malým otvorem svrchu. Byť pak i vlnami hnízda ta byla uchváćena, plavou beze škody na povrchu mořském, ani se nepotopí, aniž prosáknou. Dle toho podobenství, ó Bohumilo! budiž i srdce naše, otevřené k nebi a nebeským věcem, neproniknutelné veškerým pokladům pozemským. Máme-li bohatství, nepodrobujeme mu srdce své, ale budme uprostřed bohatství pány nad bohatstvím; nikdy se neponořuj naše smýšlení nebeské ve zboží pozemském, nýbrž buď vždy nad ním a vznášej se tam v kraje blaženější.

Něco jiného jest míti jed, a něco jiného jest býti jedem otráven. Lékárníci mívají skoro všechny jedy, ale proto nelze o žádném říci, že by byl otráven, poněvadž mají ty jedy toliko ve svých skladech k dobrým potřebám. Tak i my můžeme míti bohatství a zboží pozemské, aniž pak by duchovní jed, an s nimi obyčejně spojen jest, pronikl až k srdci našemu. A zajisté bohatým býti na

zboží vezdejší, ale nevzdáti mu srdce svého, toť veliké jest štěstí pro křesťana. Tak může i pohodlností tohoto světa užívat, i zásluhou chudoby pro onen svět se těšiti.

Ach, Bohumilo! nikdo se rád nepřizná, že by byl lakom; každý podlou tuto vášeň, seč jest, od sebe zamítá. Ten se vymlouvá množstvím rodiny, potřebným na dítky vydáním a slušným jich pro budoucnost zaopatřením; ten nemá nikdy dost, pravě, že by nebylo moudré, aby si pro příhodu něco neuložil; ani sebe lakomější nikdy se k té nepravosti nepřizná, ba ani nemyslí, že by lakomý byl. Lakomství jest zimnice zvláštní, čím více se rozmáhá a palčivější bývá, tím méně ji člověk cítívá. Mojžíš viděl keř, an hořel, ale neshořel; zlořečený pak oheň lakoty šírá a šírá duši neustále, aniž pak by hořel a pálil; aspoň lakomec palčivosti té vášně necítí, považuje ji za občerstvující chládek a nenasytnou svou žízeň maje za přirozenou chuť po nápoji.

Dychtíme-li horoucně, stále a s nepokojnou myslí po zboží, které nemáme, nelze arcí říci, že bychom bažili po něm nespravedlivě, avšak lakotní jsme nic méně, jako nemocný,

který snažně a neustále píti žádá, byť jen voda byla, dosti patrně jeví zimniční svou palčivost

Nevím, drahá Bohumilo! zdali jest ta žádost spravedlivá, žádati si a byť bylo pravým způsobem, to, co jiný spravedlivě má; zdáť se mi, jako bychom takto toužili zaříditi se pohodlně na útraty cizí. Nemá-li pak ten, jenž jest v spravedlivém držení nějakého majetku, většího práva, aby si ho zachoval, než-li kdokoliv jiný oprávněn jest žádati, aby si ho získal, a byť i po právu bylo? I jak možná žádosti svou směřovati k majetku bližního, bez úmyslu jej oň připraviti? A buď si i spravedlivá taková žádost, laskava není a nebude nikdy; a zajisté nechtěli bychom, aby kdos jiný i podobně bažil po jmění našem. Ten byl hřích Achabův; bažilť spravedlivě po majetku Nabotovu, tenť pak ještě spravedlivěji si ho zachovati hleděl; onen bažil po něm horoucně, neustále s myslí neukojitelnou, a tím zhřešil proti Bohu. Ponechejmež tedy, Bohumilo! všelike žádosti po statku cizím, až nám ho bližní náš sám nabídne; to pak ospravedlní naši žádost a budeme-li mu po vůli, prokážeme mu i lásku svou. Dovolenoť

ovšem zboží své rozmnožiti, jen se to děj vždy s láskou a po právu.

Kdo zboží své příliš miluje, s ním se obírá, srdce své na ně váže, úzkostlivě pečuje a se obává, aby o ně nepřišel, věř mi, Bohumilo! v srdci takového člověka zimniční oheň lakomství ještě doutná. Neboť nemocní na zimnici pijí vodu sobě podanou tak dychtivě a horlivě, jakož to nikdo jsa zdrav nečiní. I nelze, abychom neroztoužili se po tom, co se nám kdy zvláště zalíbilo. Jestliže nás pozbytí některého našeho majetku příliš zarmoutí, pak věřmež, Bohumilo, že jsme na něm příliš viseli; neboť láska k nějaké věci dá se posouditi podle zármutku, kterýž nám ztráta její působí.

Nežádejme si tedy nikdy opravdu to, co nemáme, aniž pak srdce své važme příliš na to, co máme, ani se rmuťme, utrpíme-li ztrátu nějakou svého zboží; pak i dokážeme, že jsme i při všem bohatství chudí duchem i zásluhy a odměny za to v nebeském království očekávati smíme.

Článek XV.

Jak v bohatství chudobu zachovati můžeme a máme.

Malíř Parrhasius vypodobnil jednou nestálý, pohyblivý lid athenský zvláštním duchaplným způsobem. Vymalovalť na jednom obraze skupení osob povah rozličných, vespolek sobě odporných: zlostné a tiché, milostivé a přísné, pyšné a pokorné, statné a zbabělé, zdvořilé a hrubé. A tomu podobně bych i já rád v srdce naše, ó Bohumilo! vštípil vedle péče o bohatství i lásku k chudobě, vedle péče o zboží pozemské i veliké opovržení téhož.

Přičiňme se přede vším, ať svým zbožím více těžíme, nežli se obyčejně v světě stává. Nejsou-li pak zahradníci knížat a velkých pánů mnohem pečlivější, aby sady sobě svěřené v nejkrásnějším pořádku a rozkvětu udrželi, nežli kdyby jim samým náležely? Proč to? Poněvadž považujete tyto sady za majetek svých pánů, týmž se péčí svou zalíbiti snaží. Nuže, všeliké zboží, které máme, není naše, nýbrž Bůh nám je propůjčil,

abychom je zpravovali a jím těžili. Toho si hleděti a pečlivými býti, jest, se jemu zalíbiti. Ale tato péče má býti bedlivější a přísnější nežli bývá u lidí světských, ani hlavně pracují z lásky k sobě; my pak máme pracovati z lásky k Bohu. Ale jako láska k sobě samým bývá nepokojná a nestálá, tak jest i práce z ní pocházející a k ní směřující plna nepokoje a bouře; naopak jako láska k Bohu srdce naše naplňuje tichostí, poklidem a mírem, tak i snažení se pro Boha jest klidné, mírné, tiché. Zachovávejme tedy tuto rovnomyšlnost, tichost a mírnost ve své péči o své zboží pozemské, zvlášť když se nám udá spravedlivá příležitost, abychom si je rozmnožili, jak tomu stav náš dovoluje; neboť Bůh žádá, abychom tak činili z lásky k němu.

Ale dávejme pozor, ať nás láska k sobě samým nesklame, neboť zná se na lásku Boží tak dobře přetvářeti, že to sotva rozeznati lze. Aby se to nestalo, potřebí jest mimo to, co v předešlém článku řečeno jest, abychom i konali často chudobu skutečnou u prostřed všeho bohatství, jež nám Bůh dal.

Ujměme si tedy častěji částku ze svého zboží a rozdejme ji laskavě chudým, neboť

o tolik, co dáme, stáváme se chudšími, a tudíž tím více, čím více jsme dali. Pravdať ovšem, že nám toho Bůh udělí opět netoliko v onom životě, ale již často i v tomto; neboť nic zajisté neodplácí štedřeji nežli almužnu. Dokavade však Pán Bůh s odplatou prodlévá, býváme účastni zásluhy chudoby. Ó té svaté chudoby, povstávající z udělení almužny!

Milujme chudé a chudobu, a tato láska k chudým učiní nás chudými, neboť býváme tím, co milujeme. Láska rozdílý mezi milujícími vyrovnává. „Kdo z vás jest nemocen,“ dí sv. Pavel, „abych i já s ním nebyl nemocen?“ Mohl též říci: „Kdo z vás jest chud, abych i já spolu s ním chud nebyl?“ Neboť láskou se připodobnil všem, které miloval, a tak všem vším byl. Milujme-li tedy chudé, připodobníme se k nim a budeme míti účast v zásluze jejich.

Milujme-li chudé, přidružme se rádi k nim, rádi je u sebe vizme, a sami je rádi navštěvujme, a nezapuzujme jich od sebe, kdekoliv se k nám přiblíží, buď v kostele, buď na ulici. Mluvme s nimi vlídně, jako druh s druhem a v dávání prokažme se

k nim bohati štědře jim udělující z toho, co nám Bůh dáti ráčil.

Chceme-li však učiniti ještě více, Bohumilo! buďme chudšími nežli chudí. A jak? Povím ihned. Víme, že služebník jest nižší nežli jeho pán; nuže tedy buďme služebníci chudých; služmež jim, když jsou nemocni, podávající jim jísti a jiné potřeby vlastníma rukama na své útraty anebo pracujme něco k jich potřebě. Ó Bohumilo! sloužiti takto chudým jest slavnější nežli kralovati. Nemohu se dosti nadiviti obyčeji svatého Ludvíka, jednoho z nejznamenítejších mocnářů, co jich pod sluncem bylo, veliký skutečně ve všem. Sám posluhoval u stolu chudým, které častoval; brával obyčejně tři z nich k stolu svému a jídal tam po nich zbytky s láskou nepochopitelnou k nim a k jejich stavu. Navštěvoval nemocnice a horlivě posluhoval nemocným a stonavým na neduhy a rány sebe ošklivější a hnusnější jako: malomocným a j. Sloužil jim, smekna a kleče, považuje v nich bratři Páně, tak laskavě, jak jen útlomilující máti dětem svým sloužívá. — (Tak i náš sv. vojvoda, sv. Václav, sloužil rád chudým, sám jim na svých ra-

menou, donášeje za tuhé zimy dříví k pálení; svatá bába jeho Ludmila pro svou lásku k chudým, nazvána jest matkou jejich.) — Svatá Alžběta, královice uherská, ráda se k chudým přidružovala; strojíc se mnohdy do šatů sprostých a chudobných, často se prohlásila: „Kéž bych byla ženou chudobnou; tak bych se strojila!“ — Ó, jakž byly tyto vznešené duše při své urozenosti a ve svém bohatství chudy duchem! Jak byly bohaty ve své chudobě! Blahoslaveni, kdo takto jsou chudí, neboť jejich jest království nebeské. Na dni soudném řekne jim někdy Král i chudých i králů: „Pojďte, blahoslavení otce mého! lačněl jsem a dali jste mi jísti, byl jsem nahý, a přioděli jste mne; vládněte královstvím přichystaným vám od počátku světa!“

Není nikdo, aby mu někdy něco nescházelo, nač uvykl a čeho v mnohé případnosti postrádati musí. Trváme v kraji; náhlá návštěva některého přítele překvapí nás, a my nemáme, jak bychom ho slušně uhostili. — Máme se dostaviti k nějaké společnosti, aniž pak máme šatu, který nám slušnost v té případnosti káže. — Jsme na cestách a všech

obyčejných pohodlností domácích: pokoje, lože, stravy, posluhy postrádáme. Slovem, není ani jednoho bohatce, an by někdy nepřišel do té nesnáze, že by mu mnoho scházelo a byl v mnohém ohledu chudý. Cho-vejme se v případech takových jako chudí, přijímající je myslí pokojnou, odhodlanou, ba radostnou.

Utrpíme-li nějakou ztrátu, malou — velikou, jakýmkoliv případem přiházejícím se zhusta v životě lidském: povodní, požárem, neúrodou, krupobitím, loupeží, procesem, teh- dáž máme příležitost dokázati ducha chu- doby, přijmouce to ztenčení zboží svého a snášejíce je statně a trpělivě, jak na křesťany sluší. Esau a Jakob, oba přišli k otci s srst- natýma rukama; ale Jakobova srst nebyla přirostlá k rukám jeho, a tudíž se dala snadno odstraniti; ale srst Esauovu, jsoucí v kůži zarostlou, nebylo lze vytrhati, leč s velikou bolestí. To vyobrazuje i jednak naše přidržení se bohatství vezdejšího, i jinak naše odtržení se od něho. Jestli zboží naše, jak se říká, nám k srdci přirostlé, a my-li nějakou pří- padností z části o ně přijdeme, buď bouří, buď krádeží, čímkoliv jiným, co tu žalu,

křiku, kvílení! Avšak nedržíme-li k statku svému, leč tou péčí, kterou nám Bůh ukládá, a přijdeme-li nějakým neštěstím o něj, nepřicházíme při tom spolu o rozum a poklid duševní. Věrní služebníci Páně nevážou se na své zboží o nic více, nežli na svůj šat, který mohou dle libostí svléci a obléci; ale špatní křesťané drží se ho tak, jako zvířata své kůže.

Článek XVI.

Jak máme býti bohatí duchem v chudobě skutečné.

Jsme-li skutečně chudí, Bohumilo! hleďmež býti i chudí duchem; buď nám nouze ctností, a važme si svaté chudoby co drahého klenotu, čímž i jest. Zdáť se býti světu sprostou, poněvadž svět obyčejně ceny její nezná a neumí si vážit; nic však méně jest sličná a drahá. Buďmež při své chudobě dobré mysli, neboť jsme s ní v dobré společnosti. Sám Pán a Spasitel náš Kristus Ježíš, jeho nejsv. máti, bl. panna Maria, sv. apoštolové a nesčíslní sborové světců a světic, ti všichni byli chudí. Jak mnozí velicí du-

chové přes všecken odpor sobě se všech stran od světa kladený odebrali se do klášterů, samot a nemocnic, aby tam našli svatou chudobu. Nešetřili k tomu žádné práce. Vímeť, co to stálo sv. Alexia, sv. Paulu, sv. Paulina, sv. Angelu, sv. Anežku a jiné přemnohé. A hle! nám se jí dostalo beze vší snahy, k nám se samovolně přidružila, obejměme si ji jako přítelkyni Pána Ježíše Krista, an v chudobě se zroditi, žíti i umříti ráčil.

Chudoba naše má do sebe dvě prospěchů, v nichž se zakládají veliké zásluhy. Jeden jest, že nepocházejíc z vůle naší, dostalo se nám jí vůlí Boží; nuže, jisto jest, že to, co není z vůle naší, závisíc pouze na řízení Božské prozřetelnosti, činí nás vždy Bohu milejšími, jenom přijmeme-li to s upřímným srdcem a z pravé lásky nejsvětější vůle jeho. Ve všem, kde z nás jest méně, tam více jest z Boha. Čisté a prosté odevzdání se do vůle Boží činí i sebe menší utrpení velezáslužným.

Druhý prospěch chudoby jest, že skutečně jest chuda, totiž: chudoba ctěná, chválená, milovaná, podporovaná není ani pravou, neřku-li dokonalou chudobou, podobajíc se poněkud samému bohatství; ale chudoba po-

vržená, potupená, ponížená, pošlapaná — ta jest pravá chudoba. Taková jest vůbec chudoba lidí světských; neboť jsouce chudi ne z vůle nýbrž donuceně, žádný jim to za zásluhu nepřičítá, a tím jest chudoba jejich téměř chudší nežli chudoba osob řeholních, ačkoliv tato velikou zásluhu s sebou přináší pro dobrovolné zvolení a slavné sliby, jimiž se osoby ty jí byly podrobily.

Nestěžujme si nikdy na chudobu svou, neboť jen na to si stěžujeme obyčejně, co nás mrzí; pakli nás chudoba naše mrzí, nejsme více chudi duchem, ale srdce naše baží a touží po bohatství.

Nermuťme se, nepomáhá-li se nám v chudobě naší, jak bychom toho potřebovali; neboť v tom záleží dokonalost chudoby. Chtíti býti chudým, ale nechtíti strpěti nižádného nepohodlí, jest veliká marnost; jest zajisté žádati si na jednou i cti chudoby i pohodlnosti bohatství.

Nestyďme se za svou chudobu, aniž pak pro lásku Boží za almužnu prositi se ostýchejme; přijměme pokorně, co se nám dá, a strpme tiše, když se nám odepře. Mějme živě na paměti útěk blah. rodičky Boží do

Egypta s Božským Synem svým a všecku nouzi a potupu, které i na cestě i tam ve vyhnanství utrpěla.

Budeme-li takto živi, budeme při vší své chudobě bohati velmi.

Článek XVII.

O přátelství, a sice nejprve o lichém a marném.

Láska jest ze všech vášní nejprvnější, ta jest královnou srdcí lidských a řídí všelike hnutí jejich; ovládne si je a otevře ke všem vnuknutím svým, a celého člověka učiní podobna tomu, koho miluje. Varujme se tedy vší lásky špatné, sic budeme sami celí špatni. Nejnebezpečnější druh lásky jest přátelství; neboť všeliká jiná láska může býti a ostatek bez sdílnosti, ale přátelství se celé na vespolné sdílnosti dvou osob zakládá, při čemž skoro nemožno jest, aby vlastnosti jedné nepřecházely v druhou, buďtež si již dobré nebo zlé.

Neníť každá láska přátelstvím, neboť mnohý může milovati druhého, aniž by byl od něho milován; přátelství pak záleží v lásce vespolné, není-li vespolná, není ani přátel-

stvím. — Aniž pak vespolnost ta dostačuje, neboť žádá se, aby osoby, které se milují, o té vespolné náklonnosti věděly; nevědí-li, budou míti sice k sobě lásku, ale přátelství nebude mezi nimi. — Konečně potřebí, aby mezi nima byla nějaká vzájemná sdílnost, na které se právě přátelství zakládá.

Dle toho, jak tato sdílnost rozličná jest, bývá i přátelství rozličné, sdílnost pak opět bývá rozličná dle rozličnosti toho, co si lidé sdělují. Jestli to cosi lichého, nepravého, jest pak i přátelství samo nepravé, liché; pakli jest pravé dobro, i přátelství bude pravé; a tak čím výbornější bývají dary, jichž si přátelé sdělují, tím výtečnější bývá i jich přátelství, jakož i ten med bývá tím lepší, čím výbornější jsou květiny, z nichž ho včeličky sbírají. Avšak jest i med jedovatý a sice vůkol Herakleje, města Pontského, ježž totiž včely tamní sbírají z akonitu, byliny jedovaté, a kterýmž na myslí pomatení bývají, kdožkoliv ho požijí: tak i přátelství zakládající se na sdílnosti darů klamných a nepravých, i samo bývá nepravé a zlé.

Přátelství, záležející v sdílnosti rozkoší smyslných a výtečností marných a lehkováž-

ných, jest tak hrubé, že ani jména přátelství nezasluhuje. Smyslnými rozkošemi zovu, kteréž se zakládají v dojmech smyslů zevnějších jako vidění krásné osoby, slyšení libého zpěvu, vyražení se v dobré společnosti a t. p.

Výtečnostmi marnými a lehkovážnými nazývám jisté obratnosti a vlastnosti, buďtež si přirozené nebo získané, jež jen slabé duše za výtečnosti brávají. Zdali pak neslycháme, že mnohá panna a paní, mnohý mladík praví: Ten a ten pán má mnohé výborné vlastnosti: dobře tančí, umí všelike hry, krásně zpívá, pěkně se umí strojiti, chodí jako na strunkách, jest roztomilý společník; ba šaškové mezi sebou pokládají za výtečníka toho, kdo nejpošetilejší řeči vede, nejpošetilejší kousky provádí. To všecko týče se toliko smyslů zevnějších, pročez i přátelství, mající svůj základ pouze v takových věcech, sluje právem přátelstvím smyslným, marným, lehkovážným. Taková se nalézají hlavně mezi lidmi, ani se dávají zhusta zevnitřními dojmy okouzlit, jakousi společenskou lichotivostí a libým se chováním, buďsi přirozené, buďsi strojené, nejsouce s to, aby cosi zdravě rozsoudili, vážili si, co vážnosti, zavrhli, co za-

vržení hodno jest. Pročež taková přátelství bývají nestálá, rozplynou se jako sníh na slunci.

Článek XVIII.
O témž dále.

Jsou-li taková lichá a marná přátelství mezi osobami rozdílného pohlaví, beze všeho účelu anebo beze vší vyhlídky na uzavření sňatku manželského, nezasluhují nikterak těch krásných jmen, ani přátelství, ani lásky, za příčinou své pošetilé marnosti a veliké nebezpečnosti, ba právě slovou jenom smyslnými známostmi.

Někteří při tom nemají jiného účelu, nežli zadosti učiniti přirozené jakési náklonnosti k některé osobě beze všeho rozdílu, dle pouhé choutky a libosti; ti při první nahlédle příležitosti upadají v její osidla, nic nedbajíce, jestli jich hodna čili nic, a chyceni jsouce slepě, nejsou s to, aby se vyprostili. — Jiní pouštějí uzdu své marnivosti, kládnouce si to za čest, mohou-li si upoutati některé srdce, a ti v tom činí dobrý rozdíl;

nebo čím vznešenější bývá ta osoba, již náklonnost si získají, tím větší slávu si v tom zakládají. — U mnohých opět i náklonnost přirozená i marnivost přispívají vespolek k takovým pošetilým známostem, neboť jsouce druhému pohlaví naklonění a bažíce milování býti, spolu v obojím jakousi slávu hledající, marnivosti své hoví.

Nic však méně veškery tyto známosti jsou vždy hříšné, pošetilé, ničemné. Hříšné jsou, poněvadž byť i z prvopočátku nic hříšného účelem neměly, obyčejně vždy na hříchy a to na hrubé vycházejí, mimo lásku i srdce osoby druhé, Bohu a mnohdy i choti, kterému již zadáno jest, odnímají. Pošetilé jsou, nezakládajíce se na nic rozumného; ničemné, nemajíce žádného prospěšného účelu, nepřinášejíce ani cti, ani spokojenosti, nýbrž připravujíce spoutané otroky své o to obé a pohroužejíce mysli jich v nesnesitelné bouře, dodávajícíce vždy rozličné naděje, ale nikdy nesplňujícíce.

Ó té hanebné zaslepenosti! — za rozkoše tak hříšné, tak pošetilé, tak ničemné rozkoše to nejdražší nasaditi! Bůh si nežádá člověka, leč pro jeho duši, a duše jeho si nežádá, než

proto, aby ho milovala. Ach! jak daleci jsme toho, abychom měli tolik lásky k Bohu, kolik jí máme potřebí: a nic méně, nás nešťastníků nesmyslných! tím troškem lásky plýtváme lehkovážně, zahazujeme ji na věci marné, pošetilé, prostopášné, jako bychom jí měli na zbyt. Ach, ten vznešený Bůh, jenž sobě jedinému vymínil lásku duší našich na uznalé díky za jich stvoření, zachování, vykoupení, ten bude od nás žádati přísných účtů, jak jsme této jeho žádosti zadosti učinili. Jestliže nás očekává přísný soud o každé marné slovo, které jsme promluvili, jak to bude teprva se známostmi marnými, pošetilými, hříšnými, jimž jsme srdce, čest, čas, schopnosti, zdraví, i samu blaženost svou ve zmar dali!

Ořechový strom škodí velmi polím a vinicím, v nichž se nachází. Jsa mohutný a vysokorostlý, vyssaje všecku životnou sílu v sebe, svými rozsáhlými větvemi a listím zastiňuje světlo a ubírá tepla, a když pak lidé ovoce jeho srážejí a otloukají, mnohé poškození se vůkol pošlapáním učiní. Tomu podobně škodí dušem ty smyslné známosti, poutající je tak, že všecky šlechetné moc-

nosti jejich udušují, až jim ani chuti ani síly nezbyvá k vykonávání nějaké ctnosti. Husté listí jejich, t. j. marné, titěrné rozmluvy a jiné třeťy zatemňují rozum, že ani světla přirozeného, ani světla milosti Boží nic nedbá. Jich v zápětí následují všeliká pokušení, nepokoje, podezření, jimž ubohá srdce obou osob náramně ponížena, potlačena, porobena bývají. Slovem ty smyslné a spolu nesmyslné známosti udušují v srdci člověka ne toliko lásku, ale i bázeň Boží; vysilují ducha, zlehčují čest a dobré jméno; svět ovšem je považuje hříčkou, ale v pravdě jsou morem duší.

Článek XIX.

O pravém přátelství.

Ó Bohumilo! milujme všecky lidi bez rozdílu láskou upřímnou, účinnou, avšak přátelství nezavírejme leč s těmi, jichž společnost může prospěšnou býti ctnosti naší; a čím tato bude dokonalejší, tím pak bude i dokonalejším přátelství naše. Bude-li záležitosti společnosti naše na sdílnosti umění a věd,

bude přátelství naše chvalitebné; tím více pak, bude-li směřovati k prospěchu mravnímu, k vštípení a zvelebení ctností: opatrnosti, spravedlnosti, statnosti; ale bude-li sama zbožnost, láska k Bohu a touha po zdokonalení a spasení cílem sladkého toho a vzájemného spolku, ó můj Bože! jak ušlechtilé, jak vznešené bude to naše přátelství! Vznešené bude, poněvadž přichází od Boha; vznešené, poněvadž uvádí k samému Bohu; vznešené, poněvadž je Bůh spojil; vznešené jest, poněvadž někdy věčně u Boha trvati bude. Ó jak krásné jest, milovati tu na zemi tak, jako milují svatí nebešťané, naučiti se, vážiti si bližních na tom světě tak, jako si všech vážiti budeme v nebesích. Nemíním tu prostou lásku k bližnímu, buď si jaká koliv; nýbrž to duchovní přátelství, kdežto dvě osoby nebo tři, anebo jich i více, sdělující si vespolek své pobožnosti, dobré úmysly a služby pro Boha, jsou vespolek jedno srdce, jedna duše. Ti pak mohou v pravdě pěti slovy sv. pěvce Davida: „Ajta! jak krásné a utěšené jest, když bratří v jedno pospolu žijí!“ — Zajisté, ó Bohumilo! skvo-
stný balsám zbožnosti přetéká u nich vzá-

jemně z srdce jako stálým přílivem a odlivem, a smíme trvati, že Bůh na takové přátelství vylil hojné své požehnání na věky věkův.

Všeliké jiné přátelství není, leč pouhý stín tohoto a pouta jeho jsou křehká, jako by byla ze skla nebo hlíny, co naopak srdce spojená přátelstvím zbožnosti jsou spojena jako pouty zlatými.

Neuzavírejme, Bohumilo! nikdy žádného přátelství jiného, leč takového, když to totiž od svobodné vůle naší závisí; neboť přátelství přirozenými svazky přikázané, jaké bývá mezi příbuznými, soudruhy, sousedy, dobrodinci a t. p., nesmíme nikdy svévolně rušiti.

Tu nám snad mnozí řeknou, že nemáme chovati žádné zvláštní náklonnosti a žádného přátelství k nikomu, poněvadž prý to působí přílišnou roztržitosť a nepokoj srdce i žárlivost vzbuzuje. Ale ta rada není dobrá. Neboť jestliže mnozí moudří a svatí mužové zrazují zvláštní přátelství osobám řeholním, jakožto škodlivé společné lásce bratrské, nelze toho pravidla potahovati na osoby v světě

žijící; mezi těmi a těmi jest velký rozdíl. Ve společnosti řeholní dobře řízené slučuje se všechna činnost všech údů v jeden úmysl a cíl, jenž jest dokonalost jejich stavu. Dle toho nelze v takových společnostech dovoliti přátelství zvláštního — z bázně, aby jednotlivci, šetříce obecného cíle ve zvláštních spolcích, nerozešli a nerozpadli se v roztržky a strany. Ale ve světě jest potřebí, aby ti, kteří chtějí vésti život zbožný, spojili se ve svatém přátelství, aby vespolek se v tom snažení svém povzbuzovali a podporovali. V duchovní společnosti řeholní jsou cesty zbožnosti rovné a prosté; kdo tam žijí, podobají se cestovníkům, kteří kráčejíce utěšenou rovinou, nemají potřebí podávati si ruce k pomoci a podpoře. Ale kdož žijí ve světě, kde cesta k Bohu má tolik bezcestí a srázů, podobají se cestovníkům, kráčejícím stezkou příkrou a kluzkou, a vidí se nuceny, podávati si ruce vespolek, aby jistě a bez úrazu přes nebezpečná místa přešli. Ve světě nesměřuje všechno k jednomu cíli a není nadšeno jedním duchem; to poukazuje na potřebu takových zvláštních spolků, jež Duch svatý poutá a udržuje mezi dušemi, jež

chtějí trvati u věrné službě jeho. Takové zvláštní společnosti arci se od jiných odlučují, ale odloučení to jest cosi svatého, majíc za účel, odloučiti se od zlého, jako se odlučují ovečky věrné pod ochranou svého pastýře od kozlů, včeličky od trubců; — odloučení takové jest nevyhnutelné.

Nelze popírati, že sám Pán a Spasitel náš Kristus Ježíš miloval zvláštní — vroucnější láskou sv. Jana, apoštola, svého miláčka, sv. Martu, sv. Maří Magdalskou a Lazara; svaté evangelium nám to dosvědčuje; víme též, že sv. Petr zvlášť miloval sv. Marka a sv. Petronillu, onoho nazýváje synem svým duchovním, tuto pak duchovní dcerou svou; a tak i svatý Pavel sv. Timothea a sv. Teklu. Sv. Řehoř Nazianský, důvěrný přítel sv. Basilia, pokládá si za zvláštní čest a potěšení, mluvit častěji o upřímném přátelství jich obou, a takto je líčí: „Podobalo se, jako by v nás obou byla toliko jedna duše, oživujíc dvě těl. Nesmíť se ovšem věřiti tomu, co mnozí trvají, že jest všecko ve všem; ale že my jsme byli každý sám o sobě, a opět jeden každý v druhém, toť směle mohu o nás obou trvati. Jedna vůle nás oba

vedla k jednomu cíli, abychom se totiž cvičili — v ctnosti a zřídili svou pouť v tomto životě dle naděje nebeské, přičiňující se všemožně v jedno, abychom opustili tento pomíjející svět již před smrtí svou.“ Svatý Augustin dosvědčuje, že sv. Ambrož miloval sv. Moniku pouze pro její výtečné ctnosti, které na ní pozoroval, a ona opět že si vážila svatého biskupa jako anděla Božího.

Avšak není potřeby, abychom šířili řeči o věcech známých. Svatí Jeroným, Augustin, Řehoř, Bernard chovali zvláštní přátelství, aniž by to bylo vadilo jich dokonalosti. Sv. Pavel, vytýkáje pohanům jich do kosti zkažený, znemravnělý život, dí, že jsou živi „bez citu“, t. j. beze smyslu pro přátelství. Sv. Tomáš Aquinský uznává se všemi dobrými mudrci, že přátelství je ctnost, nemíně leč přátelství zvláštní, poněvadž, jak sám dí, pravé přátelství nemůže se vztahovati k osobám mnohým.

Dokonalost tedy nezáleží v tom, nemíti žádného přátelství, nýbrž míti jenom jedno a to dobré a svaté.

Článek XX.

Jaký je rozdíl mezi pravým a lichým přátelstvím?

Med z okolí města Herakleje v Pontu jest, jak jsem svrchu pravil, jedovatý, ač v ostatním veskrze podoben medu obyčejnému, jehož velmi prospěšně užíváme; jest tedy veliké nebezpečí, vzíti onen za tento, anebo smísiti oba druhy v jeden, neboť dobrota jednoho nezničuje škodlivost druhého. To platí i o přátelství. Potřebí míti se bedlivě na pozoru, abychom se v nich nezmýlili, zvlášť jde-li o známosti s některou osobou druhého pohlaví, buď si v úmyslu sebe lepším; neboť ďábel, an nespí, rád je změni u zamilovaných. Počíná se tu obyčejně náklonností ctnostnou, zanedbá-li se však dosti málo použití vší možné opatrnosti, přechází pak náklonnost ta v marnou, pak v smyslnou a konečně v tělesnou. Ba ani láska čistě duchovní nebývá bez nebezpečí, neozbrojíme-li se ostře nedůvěrou v sebe a ostražitostí nad sebou. Jestliť ovšem velmi těžko zle užívati lásky duchovní, poněvadž doko-

nalá nevinnost srdci velmi snadně a ostře poukazuje ke všemu a varuje od toho, co by se v ně mohlo vplížit nečistého, jako černé skvrny tím ostřeji se okazují, čím bělejší a čistší bývá půda, na níž se nacházejí. Pročež si tu i ďábel velmi chytře vede, nečině přímého útoku na lásku tu, ale snaže se zponenáhla tajným jedem srdce nevinná napustiti.

Rozeznáváme pak, Bohumilo! přátelství svaté od světského dle těchto pravidel.

Med heraklejský jest sladší nežli obyčejný, poněvadž šťáva bylin, z nichž ho tamní včeličky sbírají, dodává mu větší slasti. A tak jest i s přátelstvím světským: býváť plno řečí sladkých, jemných, nadšených, lichotíc kráse, milosti, marným výtečností přirozeným, co přátelství svaté mluví slovy prostými, upřímnými, ale svobodnými, nemohouc nikdy chváliti leč ctnost a dary Boží, na kterých stává co svých jediných ale pevných základech.

Med heraklejský působí veliké bolení hlavy a zavrať; liché přátelství světské působí taktéž zavrať duše, tak že se kolísá, kloníc se brzo k ctnosti, brzo klesajíc v ne-

pravost; tudíž pak pocházejí nezřízené pohledy, úzkostlivé stesky, smyslné lichoty, přílišné důvěrnosti proti vši slušnosti, všecko to jistí, nepochybní předchůdcové úplného úpadku a zmaru vši počestnosti; ale přátelství svaté nezná jiných pohledů leč cudných a čistých, nezná jiných důkazů lásky leč slušných a počestných, stená toliko po nebi, kochá se jen v duchu, stýská si jen na úbytí lásky Boží; — to vše patrným důkazem počestného přátelství.

Med heraklejský kalí zrak; i přátelství světská zatemňují rozum náš tak mocně, že lidé jim oddaní nerozeznávají ani dobré od zlého, domnívajíce se, že činí dobře, ano hrubě hřeší a berouce výmluvy sebe pošetilejší za rozumné důvody, štítíce se světla a utíkajíce se v temnosti: ale přátelství svaté hledí a poznává jasným a bystrým okem, co se sluší a ctnostné jest, nic se neskrývá, aniž se štítí světla, nýbrž rádo se ukazuje lidem počestným.

Med heraklejský konečně působí a pozůstává v ústech odpornou hořkost, jakkoliv sladkým se zprva býti zdál. Lichá, smyslná přátelství docházívají obyčejně v řeči nepo-

čestné a žádosti smilné; které, neplní-li se, obracejí se pak v omrzelost, bezprávi, pomluvy, žárlivost, svádění, až i nezřídka v černou zradu i v zběsilé zoufalství svá otročiska uvrhují; ale svaté přátelství duchovní zůstává si vždy rovno, vždy jest počestné, slušné, líbezné, neznajíc jiné změny leč v každodenním pokroku a prospění v ctnosti a dokonalosti, v stále tužším sjednocení srdcí; toť zajisté ušlechtilý obraz blaženého přátelství, jehož důvěřujeme, že zakusíme jednou v společnosti svatých v království nebeském.

Svatý Řehoř Nazianský praví: „Když se mladý člověk pyšní a si vykračuje jako páv a přichází lichotně k ženám a pannám, aby se jim dvořil a pochlebné, žertovné rozmluvy prováděl, nemaje žádného opravdového úmyslu na sňatek manželský, zajisté neobmýšlí nic dobrého, nýbrž za nepočestným cílem jde. Tehdáž nech ať každá poctivá panna a žena odvrátí uši své od slov okouzlujících; neboť popřeje-li jim sluchu, pro Bůh! jaké zlé znamení, že zmaří ctnost a počestnost svou.“

Mladí lidé, ani hledí známostí a schůzek tajných, a vedou rozmluvy, při nichž jim

jde strach, aby jich neslyšeli rodiče, manžel, manželka, jich zpovědník, dosti dávají na jevo, že jde o jich čest a svědomí. Blahoslavená panna Maria ulekla se, vidouc u sebe samojediná anděla v podobě lidské, an ji velebil a přinášel poselství nebeské. Ó můj spasiteli! čistota pouhá leká se anděla v podobě lidské: zdali pak by počestnost neměla více důvodu k bázni, když jí člověk nestoudný, a buď si v podobě anděla, velebí lichotami světskými, hanebnými ?

Článek XXI.

Jak bychom se špatného přátelství varovati měli.

Ale tážeš-li se mne, Bohumilo! čím se proti těm smyslným a nebezpečným známostem ozbrojiti, jak se jich varovati máme: slyš!

Jak mile srdce naše první náklonnost k nějaké takové známosti pocítí, buď si sebe menší, obraťme je ihned v jinou stranu, přísně zavrhnouce všelike marné jich pomyšlení. Mějme pak útočiště své k ukřižo-

vanému Spasiteli a vezmouce nejsv. jeho korunu trnovou, opleťme jí, jak sv. choť dí, vinnici srdce svého, aby ty lestné lišky zlých myšlenek se v ni nevloudily. Hleďme se bedlivě, ať v žádnou smlouvu s tímto svým nepřítelem nevcházíme, říkájice: „Poslyším to a to, ale nic neučiním, co mi řekne; propůjčím mu ucha svého, ale srdce mé nalezne vždy zavřené, to zachovám sobě.“ Ó Bohumilo! ozbrojme se, pro Bůh tě prosím, ozbrojme se v takové hrozné příležitosti vší možnou přísností a statností! Uši a srdce jsou spolu v podivné vzájemnosti. Jako nelze zastaviti prudký ručej, vrhnoucí se svahem horním do údolí: tak nelze udržeti jedu, jehož ucho pojalo, aby neprosákl až do srdce. Srdce naše dýchá téměř ušima; jako ústy vydává své myšlenky, tak opět ušima vnímá myšlenky jiných. Střezme tedy opatrně uši své všech pošetilých řečí, sic ani nepoznáme, jak nakazí srdce naše. Chceme-li je zachovati ve své nevině a čistotě, nepropůjčme sluchu nižádnému nepočetnému návrhu, buď si pod jakoukoliv záminkou; odbudme každého s ním přísně, nic nedbajice slouti nezdvořilými a hrubými.

Pomněme opět a opět, že odevzdajíce srdce své Bohu a zasvětíce je lásce k němu, svatokrádeží by bylo, kdybychom z něho i sebe menší částku jinam zadati chtěli; obnovme raděj oběť svou všelikým dobrým úmyslem a zřejmým osvědčením. A tak chovajíce své srdce uzavřené jako v pevné oboře, vzývejme Boha za jeho pomoc; on pak nám přispěje, lásku naši, kterou k němu chováme, vezme pod svou ochranu, aby byla celá a celá věnována toliko Jemu.

Dalo-li se však srdce naše již zajmouti v osidla takového smyslného přátelství, ach, Bože! jak tu těžko, přetěžko vyvážnouti! Ale nezoufejme! Padněme pokorně na kolena svá před velebností Božskou, poznejme před jeho svatostí propašť své bídy, nedostatek své síly, vrch své pošetilosti a marnosti; zavrhněme pak co nejvroucněji a nejprísněji možná z celého toho svého srdce tu započatou známost, odřekněme se slibů daných i přijatých a učiňme ten pevný a nezvratný úmysl, že nikdy více se do takové známosti nepustíme.

Možná-li, abychom se vzdálili, schvaluji to a radím snažně; neboť změna místa jest

velmi prospěšna k ukojení srdce ode všeho pohnutí buď lásky nebo žalu. Sv. Ambrož vypravuje v druhé své knize „o pokání“ o jednom mládenci, an, jsa v osidlech takové nezřízené známosti, vydal se na nějaký čas na cesty. Přijda pak opět domů, byl veskrze vyléčen a uzdraven od duševního svého neduhu. Potkal pak maním osobu, s kterou byl prvé až příliš znám, nepoznal jí, a když ho oslovila, řkouc: „Co pak mne neznáte? Jsem ta a ta;“ odpověděl: „Ale já nejsem ten a ten.“ Vzdáleností a časem se šťastně a docela změnil. — Proto také svatý Augustin, jsa žalostí dojat nad smrtí přítele svého Alipia, opustil Tagastu, a odebral se do Kartaga.

Avšak co si počnouti, nemůžeme-li se vzdáliti? — Tuť nevyhnutelně potřebí jest přetrhnouti a přetnouti všecko zvláštní spojení, schůzky, rozmluvy, dopisy, zničiti anebo navrátiti dary, slovem všecko odstraniti, co by oheň pojaté vášně živiti a roznítiti mohlo. Nemůžeme-li pak se někdy sejítí a rozmluvě vyhnouti, nestaň se to jen jednou, při čemž přísně a rázně zjevme své odřeknutí se na vždycky. Volám hlasitě, hlasitě volám ka-

ždému, kdo v taková nešťastná osidla upadl: Roztrhni, rozetni, rozkruš ta pouta; neroz-
vazuj ty svízele, na něž ostří ocele náleží;
nic nešetři té lásky, která jest tak protivná,
zhoubna lásce Boží.

Avšak, řekneš mi, bychomť se i vypro-
stili z těch otrockých pout, zdali pak nám
nezůstanou z nich některé známky? Zdali
pak nezbude v srdci našem nějaká jízva té
rány? Nikoliv, Bohumilo! nic se nebojme,
že tak bude, když jen tu nepravost tak
v ošklivosti míti budeme a tak přísně zavrh-
neme, jak to skutečně zasluhuje; pak nezů-
stane v duši naší, leč jednak hrůza před ne-
zřízeným životem, v němž jsme tak drahně
trvali, jednak pocit čisté lásky křesťanské,
jíž jsme povinni každému z bližních, tudíž
i té osobě, s kterouž jsme v hříšném spojení
byli. Ale pakli náš žal a naše lítost nejsou
tak dokonalé, aby zlou náklonnost naši do-
kořen vyrvaly, zachovejme ještě toto: Uchy-
stejme si nějaké soukromí, jak jsem to již
svrchu okázal, a utecme se do něho, kdy
nám možno a neopomiňme pokaždé opět a
opět odřeknouti se co nej přísněji a nejvrou-
cněji toho, co jsme byli jednou opustili a

zavrhli. Čtěme pilně v duchovních knihách: v písmě svatém, v životech světců a světic Božích a j. t. p.; jděme častěji k svaté zpovědi a sv. přijímání, jak nám otec duchovní za dobré uzná a poradí: svěřme zpovědníku anebo jiné moudré a povážlivé osobě upřímně a pokorně všechna svá pokušení a úmysly. Zachováme-li se tak statně a věrně, věř mi, Bohumilo! že nám Bůh bude svou sv. milostí nápomocen a vyprostí nás konečně dočista z bídy naší.

Ale řekneš mi snad ještě, nebude to šeredný nevděk, přetrhnouti takové přátelství, tak náhle a úsilně? Ó toho blaženého nevděku, an nás učiní Bohu milými! Nikoliv, nebude to, na místě Božím trvám, žádným nevděkem, ale vděkem a dobrodiním. Roztrhnouce okovy své, rozkrušíme spolu i okovy části druhé; a byť ihned své štěstí neznamenala, pozná je brzo a octnouc se v úplné svobodě, zvolá vděčně k Bohu slovy královského pěvce: „Rozkrušil jsi, Hospodine! pouta má; i vzdám Ti za to oběť pochvalnou a blahoslaviti budu svaté jméno tvé.“

Článek XXII.

Ještě některá návěští a naučení o přátelství.

Mám ještě některá návěští a naučení o přátelství. Přátelství žádá veliké vespolečné vzájemnosti mezi přátely, bez níž ani povstati, ani trvati nemůže; tato vzájemnost jsoucí trvalým základem všeho přátelství, bývá časem vždy vroucnější a upřímnější: všecky pocity a náklonnosti srdce jednoho přecházejí, aniž by se to znamenalo, vzájemným dojmem v druhé, a tak si přátelé jeden druhému své touhy a žádosti vespolečně sdělují a vštěpují. To se zvláště děje, zakládá-li se přátelství na veliké vážnosti; neboť tehdaž otevírá srdce, a vážnost tam vpouští vše, co přijde, dobré i zlé. Včeličky heraklejské nessají z květin leč medu; že však tyto jsou jedovaté, smísí se s tím i jed; toť obraz přátelství, v němž přijímá druh od druhu dobré i zlé. Tuť potřebí, drahá Bohumilo! bedlivě šetřiti slova Páně, jak nám je ústní podání zachovalo řkouc: „Buďte hodnými peněžníky!“ t. neberte špatných peněz za dobré, aniž pak nepravé zlato za

pravé; čiňte dobrý rozdíl mezi tím, co jest berné a co jest povržitelné. A zajisté není nikoho, an by neměl na sobě nějaké nedokonalosti; i jakým důvodem by se nedokonalosti přítelovy za dokonalosti bráti měly? Máme ho milovati, byť i některé nedokonalosti do sebe měl; ale tyto milovati nijak nesmíme, tím méně jich následovati. Neboť v přátelství, jsoucím vespolečnou vzájemností v dobrém, nikoliv pak ve zlém, máme dobře rozeznávat dobré vlastnosti a nedokonalosti přítelovy. Jako rýžovníci bedlivě oddělují zlato od písku, ono vezmouce s sebou, tento pak nechávající ležeti na břehu: tak i my si máme přivlastniti dobré vlastnosti přítelovy, zlým pak nikdy nedopouštěti přístupu v srdce své. Svatý Řehoř Nazianský vypravuje, že někteří z přátel sv. Basilia snažili se následovati ho i ve zvláštnostech zevnějších od přirozenosti pocházejících, jako: v zdlouhavém mluvení, v snivé a nadšené tvářnosti, v chůzi, v nápodobení vousů; sami pak patříme, jak mnozí muži, ženy, děti, přátelé, vespolečně jedni od druhých všelike zvláštnosti si přivlastňují, buď z přirozeného pudu, řídit se dle jiných, s nimiž obcují,

bud' z vážnosti a shovívavosti, kterou ze vzájemné lásky k nim chovají. Avšak má každý sám o sobě dosti svých vlastních nedokonalostí, a tudíž nic mu není třeba, aby si ukládal i jiné; přátelství pak daleko jest toho, aby takového cosi žádalo a přikazovalo, ano na opak velí, aby přátelé k vespolečnému sebe jedni druhých zdokonalení seč jen jsou, pracovali a se snažili. Mámeť ovšem s trpělivou shovívavostí snášeti nahodilé nedokonalosti přítelovy, ale nikoliv lichotivým pochlebováním ho v nich utvrzovati, tím méně pak jim i přístupu k sobě dopouštěti.

Míním tu jenom nedokonalosti; co hříchu se týče, tomu dopouštěti nesmíme a byť bylo u přítele sebe důvěrnějšího. Špatné, zrádné přátelství bylo by, viděti přítele, an k záhubě své se kloní a nepřispěti mu, seč stačíme, ku pomoci; nechati ho umříti jedovatým vředem a ostýchat se protnutím, ač bolestným, na živu ho zachovati. Pravé přátelství nemá místa s hříchem, neboť tím veskrze na zmar přichází. Ohnižil prý hasívá oheň, do něhož se položí; tak i hřích zničuje přátelství, v které se vplíží. Jestli hřích toliko nahodilý, odstraní ho přítel la-

skavým napomenutím anebo pokáráním; pakli stálý, umírá celé přátelství, jehož životem a duší jest pravá ctnost.

Tím pak méně smíme se dopouštěti některého a buď si sebe menšího hříchu k vůli přátelství; neboť přítel náš, i sebe upřímnější, stává se nám úhlavním nepřitelem. Jakmile by nás sváděl k hříchu, a zasluhuje pozbyti našeho přátelství, chce-li duši naši přivést k zahynutí. — Tím více pak jest znamením lichého, marného přátelství, přidružení se k osobě hříšné; buď si jaké buď toto přátelství, vždy jest a zůstane hříšným. Neboť nezakládajíc se na ctnosti, nemůže míti jiného důvodu a účelu, leč rozkoše smyslné anebo některé marné a prostopášné tak zvané výtečnosti, o nichž svrchu řeč byla.

Spolky kupců nejsou přátelstva, neboť nezakládají se na ctnosti, aniž pak směřují k osobám a jich dokonalostem, nýbrž hledí si toliko zisku; tenť bývá jedinou jich páskou.

Ke konci ještě dvě hlavní pravidla, jichž při každém přátelství šetřiti sluší a jež pro to dvěma sloupy života opravdu křesťanského zovu, jedno totiž dí moudrý Sirach řka: „Kdo bude míti bázeň Boží, bude míti dobré

přátelství;“ druhé jest od sv. apoštola Jakuba, jenž praví: „Přátelství tohoto světa jest nepřítelem Božím.“

Článek XXIII.

Jak se v zevnitřním mrtvení sebe cvičiti máme.

Štěpaři povídají, vryje-li' prý se v jádro mandlové nějaké slovo a zavře-li se opět dobře v pecku svou a tak potom sadí, že pak všecko ovoce mandlovníka, an z onoho jádra vyrosté, má na svém jádru slovo ono. Tomu podobně i já nemohu schvalovati způsob těch, kteří, chtějíce člověka napravit, počínají dílo své s zevnitřnostmi, zdrželivostí, rouchem, postřižinami a t. p. Naopak trvám, že kdo chce život svůj nebo jiného důkladně napravit, s vnitřním životem, srdcem začíti musí. „Obracejte se ke mně celým srdcem svým!“ praví Hospodin; a: „Synu, dej mi srdce své!“ A zajisté, poněvadž srdce jest zřídlem skutků, bývají tito takoví, jaké bývá ono. Božský choť zova duši k dokonalému sjednocení se s ním dí: „Polož mne jako pečeť na srdce své, jako znak na rámě své!“

A v pravdě, kdo v srdci svém chová Ježíše Krista, zřídí brzo činy své dle činů jeho, což se ramenem vyrozumívá. Pročež bych i já rád tomu byl, abychom v srdce svá vryli to svaté heslo: „Živ buď Ježíš!“ jist jsa, že bude-li Ježíš žíti v srdci našem, brzo oživí celou bytnost naši a bude žíti v ústech, v očích, v uších, ve všech činech našich, tak že v skutku budeme smíti říci: „Živ pak jsem již nikoliv já, ale živ jest ve mně Kristus.“ Slovem, kdo si srdce něčí získal, získal si téhož člověka celého.

Avšak právě to srdce, s kterým napravení a obnovení celého člověka počítí máme, potřebuje nevyhnutelně zřejmého poučení, jak by zevnitřní své činy zříditi mělo, aby se v nich i svatá zbožnost i moudrá opatrnost jako v jasném zrcadle jevila a okazovala. A k tomu cíli hodlám tuto některá zevrubná pravidla položit.

Můžeme-li se postiti, dobře bude, uložíme-li si časem i některý jiný půst, mimo dny od církve přikázané. Nebo půst prospívá nejen k povznesení ducha k Bohu, ale krotí a potlačuje smyslnost naši, posilňuje nás v ctnosti a rozmnožuje zásluhy naše.

Jest to veliký prospěch, na uzdě míti chtíče své a podrobiti si smyslné své choutky a tak řídití tělo dle zákonů ducha; a bychomť se ani mnoho nepostili, nepřítel duší našich přes to se nás více bojí, věda, že se postiti umíme. Středa, pátek a sobota bývaly prvokřesťanům obyčejnými postními dny; následujmež jich dle moudré rady svého duchovního otce.

Přiznávám úplně a rád sv. Jeronymu, an dí k zbožné Létě řka: „Dlouhé a tuze přísné posty nic neschvaluji, zvláště u těch, kteří jsou ještě v útlém věku. Soumarové, přeložením umdlelí, vybíhají z cesty; tak i mladí lidé, tuhými a dlouhými posty zesláblí, obracejí se rádi k životu rozkošnému. Jeleni nebývají schopni k běhu ani když ztuční, ani když jsou hubení; tak i my býváme podrobeni mnohým pokušením i při těle příliš dobře živeném i tuze umrtveném. V oné případnosti tělo zbujní, v této se za nestatno považuje k všeliké práci dost málo obtížné, jako když ono jest příliš silné, nejsme s to my, abychom je nesli, tak když jest ono příliš slabé, není s to, aby neslo nás. To platí též o všech přisnostech zevnějších, ne-

boť užívá-li se jich příliš, působí i osoby v nejlepších letech postavené neschopny k podniknutí skutků lásky účinné, což se i svatému Bernardu přihodilo, an později přílišných kajicností svých nemálo želel. I přirozeno jest docela, kdo tělo své z počátku příliš umrtvuje, že bývá dále přinucen, tím více mu pak povolití a hověti. Není-li pak lépe zachovati se v tom veskrze bedlivě, mírně, stejně, jak tomu péče a práce stavu jednoho každého a přirozená povaha dovolují?

I půst i práce umdlévají a unavují tělo. Máme-li práci přikázanou anebo prospěšnou ke cti a chvále Boží, radil bych spíše, abychom podnikli obtíží práce nežli postu. Toť všeobecné mínění církve, tak že osoby, zaměstnané unavujícími pracemi ke cti a chvále Boží anebo prospěchu bližních, sama od postů i přikázaných osvobozuje. Jest ovšem těžko se postiti, ale jest i těžko sloužiti nemocným, navštěvovati vězně, zpovídati, kázati, vyučovati ve škole, těšiti zarmoucené, modlit se a j. t. p., a mimo to že se tím vším tělo unavuje, působí se tím i mnoho žádoucího dobrého. A tak vůbec

lépe jest, ušetřiti si více sil tělesných, jichž nepotřebujeme, nežli jich více nad potřebu zmařiti; neboť umořiti jich můžeme, kdykoliv chceme, ale umořené opět kdykoliv chceme napravit, to nikdy nelze.

I soudím, že máme vždycky bedlivě zachovávat slova Páně, an dí: „Jezte, co se vám předloží!“ Jest tuším veliká ctnost, spokojiti se beze všeho vybírání s tím, co se nám předloží, a v tom prášku, jak se nám předloží, ať jest nám to po chuti, ať nic, i zásluha mnohem větší nežli pro zapření sebe vzíti si to, co jest nejšpatnější a méně chutné; toto zdá se býti přísnější, ale ono jest zajisté záslušnější, poněvadž odpíráme při tom netoliko choutce své ale i vůli. Jinak není to žádné malé sebezapření, podrobiti chuť svou pod vůli jiných a tak se držeti stále, poněvadž tento způsob nic není zjevný, nepřekáží nikomu a jest možný v každé případnosti života. Nechat jednoho jídla, abychom si vybrali druhé, ohledávati každý kousek masa, vytýkati, že to není dobře přistrojené, to že není docela čisté, to že jest příliš trpké, to příliš sladké a pod. tomu nezpůsobové jeví ducha zmalatnělého,

zotročilého choutkám svým a břichu. Více obdivu hoden svatý Bernard, že nevěda píval olej místo vody nebo vína nežli kdyby byl píval vody pelyňkové z úmysla, poněvadž to by dokazovalo, že pozoroval, co pije; a to jest, co míní Spasitel náš slovem: „Jezte, co se vám předloží!“ — V tom pak buďtež vyjmuty krmě, které by byly zdraví všelijak škodlivé ano i obtížné, jakož bývá u mnohých osob, a jsou krmě palčivé, příliš kořeněné, uzené, nadýmavé a j., aniž pak míním zakazovati při zvláštních příležitostech hojnější se posilnění a občerstvení, když by komu větší práce nastávala pro čest a chválu Boží nebo prospěch bližního. Vůbec tu plať to pravidlo, že pořádná a stálá střídmost přednosti zasluhuje před tuhým postem, střídajícím se s hojnými a dobrými hody.

Mírné použití bičování sebe oživuje ducha zbožnosti; žíněný oděv krotí tělo, ale nehodí se ani pro osoby v stavu manželském, ani pro ty, které jsou jemné soustavy, ani které jinak nějaké utrpení mají; jiné ovšemť mohou ho s prospěchem použití dle rady zpovědnickovy ve dny kající.

Spánek si máme zříditi v noci dle své

povahy a potřeby, abychom dostačili za dne pracím svého povolání; a poněvadž i svaté písmo i příklady svatých i rozum sám nás poučuje, že hodiny ranní jsou nejlepší a nejprospěšnější částkou denní, a řekl bych ještě, poněvadž sám Spasitel náš nazývá se „vycházejícím s výsosti sluncem ranním“, a blahosl. rodička jeho „jitřenkou“: trvám a radím, abychom si spaní tak zařídili, abychom záhy ráno k modlitbě vstáti mohli. Zajisté jest ranní doba duchu nejpríhodnější, nejčerstvější a nejprospěšnější i ke zdraví, i k zbožnosti. I samo ptactvo zdali pak nás nepovzbuzuje mocně, abychom své hlasy s jeho šveholením spojili k chvále Boha svého?

Balám sedě na oslici jel hledat krále Baláka, a že to učinil z hříšného úmyslu, protivil se mu anděl Hospodinův, postavě se mu taseným mečem v cestu. Oslice uviděvši anděla, zastavila se třikrát, a Balám nebyl s to, aby ji dále pohnal, ač ji ze vší síly svou holí bil. Po třetí pak skleslo ubité to hovádko a promluvalo k němu zázračně řkouc: „Co jsem ti učinila? co mne biješ již po třetí?“ Tu otevřel Hospodin oči Balámovy, že poznal anděla, an ho káral řka:

„Co jsi bil svou oslici? Kdyby se nebyla obrátila, byl bych tě zabil a jí ušetřil.“ Tu řekl Balám k andělu: „Zhřešil jsem, neboť jsem nevěděl, že ty jsi se mi protivil.“ Balám byl sám vším vinen a mstil se na své oslici, která za nic nemohla. Tak i my se mnohdy chováme v životě svém. Tu žena některá patří s bolestí, an se jí muž — nebo syn těžce rozstůně; ihned se postí, žíněný oděv nosí a jiné kajicnosti podniká jako v podobném neštěstí David učinil. Ach! ona si počíná jako Balám, bijíc oslici, kárajíc tělo své, ač to nic nezavinilo hněvu Božího, že svou ruku proti ní pozdvihl. Kéž by raději odstranila pravou příčinu toho a napravila srdce své, kteréž manžela považovalo za modlu, kteréž synu dovolovalo všelikou prostopášnost a vedlo jej toliko k pýše a marnosti. — Tento mladík prohřešuje se častěji proti čistotě; tu náhle tasený meč bázně Boží pronikne mu srdcem a svědomí mu činí výčitky trpké. Zpamatuje se dí: „Ach! ty zrádné tělo, tělo nekázané, tys mne svedlo,“ a ihned pustí všecken hněv proti tělu svému přisnostmi všelikými. Ubožáku; kdyby tělo tvé mluvit mohlo, jako

tam oslice Baláмова, řeklo by ti: „Co mne biješ? proti tobě — srdci tvému tasí hněv Boží břitký meč svůj; ty jsi vinen sám a sám. Proč pak mne vodiš ve zlé společnosti? proč pak obracíš oči moje a jiné smysly po věcech plzkých? proč pak mne pobuňuješ myšlením smilným? Drž se dobrých, počestných myšlenek a budu prosto nečistých hnutí; obcuj s osobami ctnostnými, a oheň nečistý nevzejme se ve mně. Ach, ty mne házíš v oheň a chceš, abych nehořelo?! ty mi v oči ženeš mračna dýmná a chceš, aby se nezanítily!“ — A Bůh sám přikazuje v takové případnosti hlasem našeho svědomí, řka: „Kárejte srdce svá, trestejte je, kajte se ve vší skroušenosti, neboť ta jsou vinna! Těm hrozí hněv můj!“ — Mnohé zevnější nemoci nevyléčují se tak mytím a koupáním, jako vyčištěním a obnovením krve a jiných životních šťav; a tak při našich nepravostech, ačkoliv bývají prospěšné zevnitřní kajicnosti, bývá přec hlavní věci napravení srdce.

Konečně nikdy neukládej si nikdo zevnitřních kajicností bez rady svého zpovědníka.

Článek XXIV.

O obcování s jinými a o samotě.

I vyhledávati společnosti i se jím vyhýbati jsou výstřednosti zavržení hodny u člověka zbožného, an ve světě žije; zbožností právě má řídití vsecky skutky své. Kdo se společnosti vyhýbá, dokazuje pýchu a opovrhování bližním; kdo je vyhledává, zapleten bývá v ničemné marnosti. Bližního milujme jako sebe samého; což abychom dokázali, nesmíme se společností jeho štititi; abychom pak i dokázali lásku k sobě samým, máme i býti rádi s samými sebou, tím pak jsme, jsouce soukromí. „Mysli nejprve na sebe,“ dí sv. Bernard, „a potom na jiné.“ Nemáme-li příčiny, jíti návštěvou anebo přijímati návštěvy, budme sami s sebou a vyražejme se s srdcem svým; pakli nás k tomu něco zavazuje, nuže jděme ve jménu Páně a vizme bližního svého libým okem, laskavým srdcem.

Špatnými společnostmi slovou ty, které se scházejí za nějakým zlým úmyslem anebo se skládají z lidí prostopášných a nemrav-

ných. Těch varujme se bez výjimky, jako se včely vzdalují sršňů a čmeláků. Jako dech a pěna lidí pokousaných od vzteklého psa škodné bývají jiným, zvlášť pak osobám útlého těla a dětem, tak i obcování s osobami nemravnými bývá neméně nebezpečné, zvlášť lidem v ctnosti ještě neutvrzelým a slabým.

Jsou společnosti, nemající žádného jiného účelu, leč libé zotavení ducha po přísné a namáhavé práci; těm nesmíme věnovati mnoho času, ale toliko co dostačí k potřebnému se vyražení. -- Jsouť pak i jiné schůzky, které se dějí ze zdvořilosti, jako vzájemné návštěvy a pozdravy ku poctě bližních. V těch nebudme úzkostliví, abychom v nich nic nezanedbali, ale ani tak nezdvořilí, abychom jich veskrze opomínali; nýbrž hledme tu dosti učiniti zdvořilé slušnosti k uvarování se i hrubosti i lehkovážnosti.

Nezbývá nyní, leč abych ještě něco řekl o společnostech prospěšných, jež jsou s lidmi ctnostnými a zbožnými. Ó drahá Bohumilo! považujmež si to vždy za veliké štěstí, nalezneme-li takové. Réví sazeno jsouc vedle oliv, nese hrozny těžké a chuti olejové; tak i kdo s dobrými zacházejí, dobré jich vlast-

nosti si získají, tak potom obcování s zbožnými k zbožnosti mocně napomáhá.

V každé společnosti váženy bývají nejvíce mravy prosté, mírné, přirozené; jsouť však lidé, jenž v celém svém jednání na jevo dávají tolik strojeného v každém i kroku i slově až k omrzení: a není divu. Kdo by se nechtěl jinak procházeti, leč počítaje každý krok, aniž jinak mluvit leč zpívaje, byl by zajisté nesnesitelný každému.

I ti, kteří ve svém počínání jsou jako na drátkách a činí všecko jako podle taktu, ruší každou dobrou společnost a dávají na jevo svémyslnou hrdopýchu. — Duch počestné veselosti oživujž všeliké naše společnosti. Tím si svatý Antonín a sv. Romuald veliké chvály získali, že přes všecky své přísnosti, zachovali v jednání svém veselé mysli i tváře, že znali svými dvornými řečmi rozveseliti i jiné. „Radujte se s radujícími se;“ dí svatý apoštol a: „Vždycky se radujte v Pánu, mírnost vaše známa budiž všem lidem!“ Aby pak radost naše byla v Pánu, není dosti, aby byla dovolená, ale též počestná, zdvořilá. To pravím proto, že si mnozí leccos dovolují, což ovšem není nepočestné, ale méně slušné.

Podraziti někomu nohu, aby padl, nebo jiného očerniti, nebo mu něco přivěsiti, nářky si dovoliti na člověka prostého, to vše jsou zpozdlé, prostopášné žerty.

Avšak mimo soukromí vnitřní, o němž jsem svrchu jednal (čl. XII.), a jež máme zachovati uprostřed společnosti sebe hlučnější, milujme i soukromí zevnější, nřkoliv pak abychom se utekli do pouřtí a lesů, jako svatá Maria Egyptská, svatý Pavel, svatý Antonín, svatý Arsenius a j. v. poustevníků, nýbrž abychom trvali poněkud sami s sebou ve své sínci, ve své zahradě, nebo kdekoliv jinde, docela prosti jsouce vši práce, rozjímající svaté pravdy anebo čtouce ve zbožných knížkách. Tak to činil sv. Řehoř Nazianský, jak sám o sobě dí: „Procházel jsem se sám a sám na břehu mořském o slunce západu a bylo mi volno; neboť jsem míval obyčej použití takového malého vyražení k občerstvení ducha po unavující práci denní.“ Tak to činil i sv. Ambrož, jak o něm svatý Augustin dosvědčuje, řka: „Navštěvoval jsem ho často, a přijda do jeho sínce, kam byl dovolen přístup každému, měl jsem vždy to potěšení viděti jej, an čte. Po-

zoruje ho dlouho mlčky, obrátil jsem se, ani ho neosloviv, uvažuje, že by nebylo dobře ujímati toho trošku času, jenž mu po namáhavých pracích zbýval k zotavení ducha.“ Tak svatí muži jednali dle příkladu Spasitele; neboť když jednou přišli apoštolé k němu večer a vypravovali, jak byli mnoho kázali a vyučovali, řekl jim Božský jich mistr: „Pojďte soukromí a odpočiňte maličko!“

Článek XXV.

O slušnosti v oděvu.

Sv. Pavel chce, aby ženy křesťanské (což však i mužům platí) chodily v oděvu slušném a prostém. Slušnost oděvu a jiné ozdoby k rouchu náležející zakládají se na látce jeho a čistotě.

Čistota buď stálou vlastností našeho oděvu, nikdy netrpme žádné skvrny na sobě, aniž čehosi jiného, co by oko jiných uráželo; tato zevnější čistota má nám býti obrazem čistoty vnitřní, čistoty duše. Proto již Bůh v starém zákoně žádá od těch, kteří se k jeho oltáři přibližují, znamenité čistoty zevní.

Co do látky a kroje šatu, tu nelze slušnost všeobecnými pravidly určit; tu mnoho závisí od okoličností času, věku, stavu, společnosti. Obyčej tu skoro veskrze jest pravidlem. Tak se obyčejně lépe šatíváme o svátcích, nežli ve dni všední, kající, postní. Svatby a pohřby žádají veliký rozdíl v rouše, U dvorů knížecích se na stkvostnost oděvu veliká důležitost klade, při čemž však vnitřní prostnosti pamětlivi býti máme; mezi domácími dovoluje se oděv prostší.

Manželka smí a má se ozdobněji šatiti, když tak manžel chce; když by se však v nepřítomnosti jeho šperkovala, na blízku by byla otázka, či by oko k sobě vábila? Více šperku dovoluje se pannám, poněvadž slušně mohou té žádosti hověti, aby se zalíbily, ale jen tím úmyslem, aby si některého chotě získaly. Aniž pak se má za zlé mladším vdovám, které se vdáti chtějí, když se ozdobněji šatí, avšak mírně; neboť jsouce již jednou manželkami a matkami, hleďtež se, ať nejste šperkovnice jiným k pohoršení; od nich se žádá jakési vážné usedlosti. Ale které jsou pravé vdovy netoliko zevnitřními poměry, ale i srdcem, těm nesluší žádná jiná

ozdoba, leč pokora, počestnost, zbožnost. Neboť chtějí-li se ještě zalíbiti, nejsou pravé vdovy; pak-li nechtějí, nač jim šperky? Kdo nechceš míti hostí, štit s hostince sejmi. Starcům, kteří se zdobí jako mladíci, každý se vysměje, neboť to sluší toliko věku mladému.

Bud'mež čisti, drahá Bohumilo! v oděvu svém; nic nebud' na nás roztrhaného, ušpiněného, nepořádného. Znamenalo by to, jako bychom jinými pohrdali, kdybychom s nimi obcovali v oděvu, an by se jim ošklivil; ale varujme se, co možná, vši fintivé marnosti, všeliké neobyčejné anebo pošetilé mody; držme se vždy prostoty a mírnosti, jenž jsou největší ozdoby krásy a nejkrásnějším závojem, kde krásy není. Sv. Petr zakazuje zvlášt' mladým ženám, aby své vlasy příliš bedlivě nesplétaly, nečechraly, nekroužily. Muži, kteří svých vlasů přílišně hledí a vůbec rádi se strojí, platí za zženštilce; marnivé ženské tím přicházejí v podezření své ctnosti, která aspoň, mají-li ji totiž, téměř pohřbena jest pod těmi titěrami. Vymlouvají se při tom jedni i druhé, že při tom na nic zlého nemyslí; ale já pravím, jakož jsem i jinde

řekl, že ďábel za to tím více na zlé myslí. Já bych si přál, aby zbožný muž a zbožná žena dle mého mínění byli vždy nejlépe přestrojeni ze všech ve společnosti, nikoliv stkvostně a nádherně, nýbrž, jak dí sv. písmo v knize přísloví, „ozdobeni milostí, ctností a vážností“. Svatý Ludvík se o tom velmi dobře prohlásil, řka: „Šaťme se každý dle svého stavu tak, aby přísní a moudří neměli příčiny říci, že jest to příliš, ani mladí lidé, že jest to málo. Pak-li se mladí s tím spokojiti nechtějí, nechejme jich a držme se mínění moudrých.“

Článek XXVI.

O řečích ; a to předně, jak máme mluvití o Bohu.

Lékařové poznávají některé nemoci, pozorující jazyk nemocného ; tak lze skoro i říci, že řeči naše značí též stav duše naší, zdali dobře, či zle spořádána jest. „Ze slov svých budeš ospravedlněn a ze slov svých budeš odsouzen.“ Mimo vůli dotýkáme se místa, kde nás bolí ; mimo vůli skoro mluví jazyk o tom, co srdce miluje. Milujeme-li tedy Boha,

drahá Bohumilo! budeme rádi rozmlouvati s domácími svými a svými důvěrnými přáteli o Bohu a o Božských věcech dle slov sv. písma, ano dí: „Ústa spravedlivého rozjímají budou moudrost a jazyk jeho zvěstovati bude pravdu.“ Jako včelky vždy svými rtíky jenom med sbírají, tak i náš jazyk slastí Božskou oplýváti bude a rty naše přetékati budou velebením nejsvětějšího jména jeho. Kdykoliv prý sv. František Serafinský nejsvětější jméno „Bůh“ vyslovil, cítil v srdci svém takovou slast, že i v ústa a rty mu přetékala, jako by něco velmi sladkého okoušel.

Ale o Bohu mluvmě právě jako o Bohu, t. j. s největší uctivostí a zbožností, nikdy drze a směle, nýbrž vždycky s duševní tichostí, s vroucí láskou, s hlubokou pokorou. Za příkladem sv. choti v písni Šalamounově teč z úst našich sladounký med zbožnosti v srdce posluchačů našich a vzbuzuj v nich toužebnou chuť po věcech Božských; prosme pak Boha, aby slovy našimi jako rosou nebeskou občerstviti ráčil duše jejich.

Mimo to hledme této andělské povinnosti zadosti učiniti způsobem právě andělským,

mírně totiž a laskavě, nikterak si nedovolu-
jíce způsobu káravého a trestajícího; podivu-
hodná zajisté, až i zázračná jest moc do-
brého a svatého slova, kdo ho duchem lásky
dobře na svém místě použití zná.

Nemluvme nikdy o Bohu a Božských vě-
cech náhodně toliko a k vyražení, ale vždycky
pozorně a vážně. To pak pravím proto, aby-
chom se uvarovali jedné z největších chyb,
jíž se dopouštějí zhusta osoby, zbožnosti od-
dané, totiž že mívají v ústech neustále a při
všelike příležitosti mnoho průpovědí vroucích
a zbožných pro vyražení beze vší pozornosti,
domýšlejíce se pak, že jsou takovými, jako
se těmi slovy značí, což však, bohužel! ni-
koliv není.

Článek XXVII.

**Jak máme počestně a šetrně mluvit před
jinými a o jiných.**

„Kdo ani v slově nepochybil, ten jest
muž dokonalý,“ dí svatý Jakub. Protož se
střezme co nejbedlivěji, ať nevyjde žádné
slovo nepočestné z úst našich; nebo bychomť

i sami neměli při tom žádného zlého úmyslu, nevíme, zdali ti, kdo je slyší, nevezmou je jinak k svému pohoršení a naší vině. „Vyhozený z ruky kámen a prohozené ústy slovo nelze uchytiti více,“ dí přísloví. Nepočestné slovo, padlé v srdce ještě slabé nevinné, rozplyne se v něm jako kapka oleje na šatu, a zajme se tak, že bývá kořenem tisícerych myšlenek a pokušení hříšných. Jako nákaza jedu přichází do těla ústoma, tak nákaza duševní vplíží se do srdce ušima, a jazyk, s kteréhož pochází, stává se vražedným: nebo byť i žádného účinku nemělo u posluchačů, naleznouc u nich dosti léku proti jedovatíně své, není to právě zásluhou jeho, že zůstalo neškodno. Nikdo se mi tu nevymlouvej, řka: „Já nemyslí nic zlého;“ pomni raději slova Páně, an zkoumá ledví a srdce člověka a dí: „Z plnosti srdce mluví ústa.“ A bychomť při tom nic zlého neviděli my, dobře však mnoho zlého si při tom vyhlídne zlý duch, věčný nepřítel náš, používaje takových zlých, neopatrných slov, aby napouštěl srdce každého pocity hříšnými. Kdo jedí z kořene byliny „andělíka“ nazvané, mají prý čistý, libě zápachající dech; tak kdož se stkvějí počest-

ností, ctností právě andělskou, vedou vždycky jenom řeči čisté, cudné, mravné. „Věci smilné,“ dí sv. apoštol Pavel, „nebuďtež ani jmenovány mezi křesťany, jakož sluší svatým;“ a jinde trvá, „že nic tak neškodí dobrým mravům, jako nepočetné řeči.“

Pronášejí-li se nepočetné věci ukrytě, slovy dvojsmyslnými, bývá jich jed tím nakažlivější. Čím ostřejší hrot, tím bolestněji raní tělo; tak čím ostřejší slovo, tím hlouběji pronikne v srdce. Kdo si tím způsobem jméno dobrého, obratného společníka získati hledí, zapomíná, proč vlastně společnosti se zřizují, abychom totiž jako včely med sbírali a snášeli, řečmi totiž ctnostnými a počestnými se poučovali a vzdělávali, nikoliv pak jako sršni mrvou se pásli. Stane-li se pak přes to přes všechno, že nás některý drzec nepočetným slovem urazí, dejme mu na jevo, že s ním nesouhlasíme, nikoliv mu nepřiznajíce, nýbrž raději obraťme se od něho nebo jinak mu nelibost svou na jevo dejme, jak nám to v opatrnosti a zkušenosti naší napadne.

Velmi ošklivá vlastnost jest posměvavoství; Bůh nepravost tu velmi nenávidí a mnohdy přísně ztrestal. Nic se neprotiví

lásce k bližnímu a zbožnosti více, nežli po-
hrdání bližním; každý pak výsměšek toto po-
hrdání projevuje, jest tedy nemalým hříchem,
a svatí učitelé pravdu mají trvajíce, že ze
všech nezpůsobů, jimiž se bližní urážívá
řečí, výsměšky jsou nejhorší, poněvadž vezdy
jsou spojeny s opovržením bližních, což u
jiných nebývá vždycky, ano s nimi i vážnost
bližního trvati může.

Co se týče žertovných řečí a hravých
narážek, jichž si i šlechtí vzdělanci dovo-
lují s bodrou jakousi veselostí, aniž by tím
komu ublížili. ty náležejí k dobré společnosti
a slouží k vyražení a obveselení ducha při
pošetilostech lidských, jichž nikdo prost není
Jenom hledme, ať takové nevinné žerty ne-
přecházejí v urážlivé výsměšky. Neboť tyto
vyvolávají smích k opovržení bližních; ale
nevinné narážky a žerty vzbuzují bodrou
veselost pro důvěrnou přátelskou svobodu,
s kterouž se pronášejí v tom přesvědčení, že
se i bez urážky přijmou od těch, jichž se
týkají. — Když duchovní u dvoru sv. Ludvíka
dávali se po jídle v rozmluvu o věcech vážných,
říkával zbožný ten král: „Tu není místa
k učenému se hádání, ale k vyražení se

některou vhodnou řečí; mluv tedy každý, co mu právě napadne.“

Užívejme tedy, Bohumilo, času sobě popřaného tak, abychom zbožným obcováním ujistili si blaženou věčnost.

Článek XXVIII.

O neopatrném posuzování bližního.

„Nesudte, abyste nebyli souzeni,“ dí Spasitel náš; „nezatracujte, abyste nebyli zatraceni.“ — „Nesudte před časem,“ dokládá svatý apoštol Páně, „před časem, prve než přijde Pán, an objeví tajnosti ukryté a odkryje úmysly srdcí.“ Ach! jak přísně zavrhuje tedy Pán neopatrné posuzování jiných! Posuzování synů tohoto světa jsou neopatrná, poněvadž nejsou ustanoveni soudci svých bližních, a kdo si tedy soud nad jinými osvojují, práva Spasitelova ujímají; jsouť dále neopatrná, poněvadž vina hříchu zakládá se úmyslu a stavu srdce, a to jest nám krátkozrakým tvorům tajemstvím skrytým; jsouť konečně neopatrná, poněvadž každý má dosti na posuzování sebe samého a nemá se od-

važovati na posuzování jiných I jest povinností nevyhnutelnou, zdržeti se posuzování jiných a souditi sebe samého, poněvadž nám ono zakazuje Božský Spasitel náš sám a druhé nám velí sv. apoštol jeho, řka: „Budeme-li souditi sami sebe, nebudeme souzeni.“ Avšak, pro Bůh! my právě jednáme naopak; činíme totiž, co se nám zapovídá, posuzující maním bližního svého, a zanecháváme toho, co se nám velí, nesoudíce nikdy sebe samých.

Poněvadž neopatrná posuzování pocházejí z rozličných příčin, potřebí proti nim i rozličných léků. Neboť jsou některé povahy přirozeně trpké, přísné, promrzelé, vylévající trpkost svou beze všeho rozdílu na všechno, s čím se setkají, „proměňující soud a spravedlnost v pelyněk“, jak dí prorok Amos, t. nesoudíce nikdy o bližním jinak, leč trpce a přísně. Ti mají potřebí vůdce duchovního velmi opatrného, poněvadž chyba jejich zakládající se v přirozené povaze, těžko se dá vyléčiti. A byť i trpkost ta a přísnost nebyla ještě hříchem, nýbrž toliko nedokonalostí jest nicméně stálou náklonností k neopatrnému posuzování a pomlouvání bližního. — Jiní opět neposuzují neopatrně druhého z při-

rozené přísné povahy, ale z pýchy, domnívajíce se, čím více přísným soudem svým poníží jiné, tím více že povýší a povznesou sebe a zásluhy své: jsouť to duše samolibou hrdostí přepiaté, obdivujíce se neustále jenom sobě samým a vypínajíce se nad jiné tak, že na všechny a na všecko jako s patra dolů hledí, jako by celý svět byl podnožím jejich. „Nejsem, nejsem jako druzí lidé,“ řekl hrdopyšný pošetilec farisejský. — Jsouť i jiní, jichž pýcha nebývá tak zjevná a patrná, kteří však, co na svém bližním zlého znamenají, s jakousi libostí patřívají, srovnávajíce to s tím, co sami na sobě dobrého mají anebo aspoň míti se zdají, aby si i sami na tom více pochutnali, i před jinými to zjevněji na odiv postavili. A tato libost na sobě samém jest tak tajná a nepatrná, že těžko jest ji znamenati i těm, kteří na ni trpí, leč jim to někdo jiný na oči postaví. — Opět jiní lichotí sami sobě a ukonejšiti hledí výčitky svého svědomí tím, že svévolně soudí, že všichni jiní podrobeni jsou témuž poklesku, jako oni sami nebo i většímu, nepovážíce, že ani sebe větší počet vinníků nikdy je ne učiní nevinnými. — Mnozí rádi se zaměstná-

vají pouze pro vyražení tím, že o mravích a způsobech bližního rozumují a domýšlejí se do něho těch a těch chyb; udá-li se jim někdy náhodou, že něco uhodnou, bývají tím odvážlivější a drzejší v posuzování svém, že těžko jest, odvrátiti jich od toho šeredného obyčeje. — Ještě jiní posuzují své bližní z vášně, domnívajíce se vždycky zlého do těch, které nenávidí, a dobrého do těch, které milují. Tu však činí výjimku jedna případnost, zvláštní ovšem, ale proto nic méně pravdivá a velmi obyčejná, když totiž přílišná láska bývá příčinou domnění se zlého do osoby, kterou kdo miluje. Jest to nepřirozené působení lásky nedokonalé nekalé, neduživé, — žárlivosti, o níž vůbec známo, že pro pohled, pro slovo již toho nejhoršího, nevěrnosti a zrady se domnívá do osoby milované, a drze ji z toho i obviňuje. — Konečně mohou býti i bázeň i ctižádnost i jiné slabosti duševní příčinou, že do jiných všeličehož zlého domýšlíme a neopatrně o nich soudíme.

Ale jakými léky lze tak rozmanité zlo vyléčiti? Praví se, že kdo se byli napili šťávy z ethiopské byliny řečené Ofusa, do-

innívají se, že vidí všudy samé hady. štíry a jiné potvory; tak i těm, kteří srdce svá otrávilí jedem pýchy, závisti, ctižádosti, všecko se okazuje šeredné, potvorné, povržení hodné. Oněm nepomůže k vyhojení leč víno palmové; a to radím i těmto, volaje všem: „Píte, píte co můžete palmového vína svaté lásky k bližnímu; ta vás vyléčí a vyčistí srdce vaše od nákazy, v níž neopatrné, zlo-myslné posuzování jiných se vypařuje.“ Lá-ska obávajíc se potkati se s zlem, jest tím, další toho, aby je vyhledávala; a byť jí i někdy nevolky přišlo v cestu, obrátí, ne-může-li kroky, aspoň oči své, aby ho ani nespatriła. Při prvním znamení, že by se blížilo, zavírá oči své, aby ho neviděla a ve své sprostnosti domnívá se, že to není zlo, ale nějaký jeho stín a podoba. A do-káže-li se přes to vše, že jest to skutečně zlo, obrátíc nicméně oči své, hledí vše za-pomenouti, jako by nebyla nic spatřila. Lá-ska jest tedy lékem jak proti všeliké jiné, tak zvlášť proti této nepravosti. Kdo na žloutenici stonají, těm se zdá všecko žlutým býti; a těm prý se od toho pomůže, dá-li se jim tolita do obuvi. A v pravdě nepra-

vost zlého posuzování jiných podobá se nějaké duševní žloutenici, která na bližním spatřuje všecko, jako by bylo zlé: a kdo z toho neduhu se chtějí vyhojiti, nepřičiňujtež léků potřebných na oči, nýbrž na srdce, na němž se život duševní zakládá. Máme-li srdce tiché a laskavé, budeme zajisté o jiných tiše a laskavě souditi. Podám na důkaz toho trojí příklad.

Isak řekl Abimelechovi, že by Rebeka byla jeho sestrou; ale tento dle důvěrného obou k sobě se chování soudil ihned, že jest jeho manželkou; soudil tedy o nich nejlépe, jak jenom dle nahodilé případnosti mohl. A tak máme, Bohumilo! vždy činiti; některý čin může se bráti s mnohých stran — vyvolme vždy tu co možná nejlepší. — Svatý Josef viděl nepochybně, že Panna Maria byla počala; ale věda o její andělské čistotě a svatosti varoval se všeho zlého podezření proti ní a nechtě ji pronésti, umyslil ji propustiti, jak toho právo měl, a zanechat soud Bohu vševědoucejšímu. Proč tak? Sv. evangelium nám dává vhodnou odpověď, říká: „jsa spravedliv.“ A tak tedy, Bohumilo! budme spravedliví! Nelze-li nám vymluviti některý

ani čin ani úmysl osoby, již ctnost známe, neodsuzujeme jí, ale varujeme se všeho zlého podezření, ponechme soud Bohu. — Božský Spasitel náš pně na kříži a nemoha vymlou-
vati hříchu zpáchaného od katanů proti němu, vymlouvá zlomyslnost jejich řka: „Ne-
vědí, co činí.“ Tomu podobně nemůžeme-li
vymlouvati hříchu bližního svého, hledme
i sami míti s ním i vzbuditi k němu útrp-
nost, kladouce příčinu toho v okoličnost,
která by vinu jeho neztížila, nýbrž zlehčila,
na jeho nevědomost anebo slabost.

Smíme-li pak někdy bližního posuzovati?
— Nikdy, drahá Bohumilo! neboť Bůh jediný
soudí vinníky soudem spravedlnosti své.
Pravdať ovšem, že jsou i vrchnosti jeho ná-
městky, any prohlašují soud ve jménu jeho;
avšak nesmí žádného úsudku vydati, leč který
jest po zákonu jeho. Uchýlí-li se od toho
pravidla, soudíce dle své vášně a náklon-
nosti, jest to hlavně tato, která soudí a pro
kterou pak i oni někdy budou souzeni: člo-
věk sám o sobě nesmí nijak a nikdy souditi
bližního.

Viděti nebo věděti nějakou věc, není

souditi o ní, poněvadž všeliké posuzování, alespoň dle slov svatého písma, předpokládá vždycky nějakou — malou, velkou, opravdovou, zdánlivou pochybnost, kterou prvé vyšetřiti potřebí. Protož i písmo dí, že ti, kteří nevěří, jsou již odsouzeni, poněvadž o jich zavržení není pochyby. Není-li pak to hřích, pochybovati o bližním? — Není; neboť nezapovídá se pochybovati, ale souditi. Ale ani pochybovati, ani podezření míti nesmíme jinak, leč důvodné, jinak by ovšem to i to bylo zlomyslné a tudíž hříchem.

Kdo bedlivě střeží své svědomí, zřídka upadají v pokušení, neopatrně souditi o jiných. Neboť daleci jsouce toho, aby mařili svůj čas mícháním se do záležitostí bližního a přetřásáním činův a úmyslů jeho, sebírají se raději sami v sobě, hledíce zkoumati, sporádati a napraviti života svého vlastního, podobni jsouce takto bedlivým včelám, jenž se za doby deštivé a pochmurné slétají v oulech svých, aby se tam zaměstnávaly pracemi svými. Jenom duše ničemné a prázdné rády se obírají zkoumajíce a přetřepávajíce životy jiných. To však se nijak nemíní o těch, jimž jest povoláním, aby na jiné

pozor měli, je řídili a jim vládli jak v domácnosti, tak v ústavech a v úřadech. Ale i ti čiňtež povinnost svou laskavě, a mimo to obírejtež se sami s sebou.

Článek XXIX.

O pomluvách.

Za nepatrným posuzováním jdou v zá-
pětí různice, povrhování bližním, pýcha a
hrdost a jiné neřesti, mezi nimiž hlavně jsou
pomluvy, tato hlíza všeliké společnosti. Ach!
kéž mám jediný žhavý uhel s svatého oltáře,
abych očistil rty všech lidí od této nepra-
vosti, jako onen Seraf posvětil rty Isaiáše
proroka, aby hodně mluvil tajemství Hospo-
dinova! V pravdě, kdo by vymýtil s světa
pomluvy, překazil by tím mnohým hříchům.

Kdo bližního přivádí o jeho dobré jméno,
mimo hřích, jehož se dopustil, jest i povinen,
nahraditi mu jeho čest úplně dle povahy a
poměru i okolností, jak se pomluva stala;
neboť nikdo nemůže vejíti do království ne-
beského, kdo jest obtížen nějakým zbožím

bližního; čest pak jest z zevnějších prospěchů života vezdejšího největší, nejdražší.

Máme totiž trojí život: duševní, záležející v milosti Boží; tělesný, jehož původem jest duše; občanský, zakládající se na cti a dobrém jméně. O první přicházíme kříchem; druhý nám odnímá smrt; o třetí pak nás připravuje pomluva. Pomluva jest podobna vraždě: pomluvač jest vrah, jenž jednou ranou ubijí duše tři: jednu svou vlastní, druhou toho, k kterému mluví, a třetí toho, kterého pomlouvá. Dobře praví sv. Bernard, že i pomluvač i kdo ho poslouchá, posedlí jsou ďáblem, onen ho má na jazyku, tento v uších; David pak mluvě o pomluvačích, dí: „Zostřili jazyky své jako hadi.“ Majíť pak hadi jazyk dvouhrotný; a tomu podobně pomluvač uráží na jednou i čest toho, kterého pomlouvá, i uši toho, který ho poslouchá.

Pro Bůh tedy, Bohumilo! nikdy nikoho nijak nepomlouvejme, ani přímo ani nepřímou: varujme se tudíž, ať nikomu lživě nepřisuzujeme nějakou chybu, ani tajnou vyzrazujeme, ani známou zvyšujeme, ani dobrý skutek jiného na zlou stránku vykládáme, ani cos dobrého, co na něm známe, popíráme,

aniž se dělejme nevědouce, ani je nestenčujme. Tím vším bychom velmi uráželi Boha, zvláště pak lživým obviňováním; neboť lháti a bližnímu tím škoditi, jest dvojnásobný hřích.

Kdo svou pomluvu vyvádějí, počínajíce vychvalováním bližního anebo žertovnými průpovídkami, jsou čím zdvořilejší, tím nebezpečnější. Přiznávám upřímně, praví se, že ten a ten jest muž hodný, počestný; ale — pravda měj průchod, to nepravě učinil, že se toho a toho dopustil. — Ta a ta jest velmi hodná dívka; ale — dala se omámiti a svést. — Zdali pak se v takovém úvodu nejeví lešť právě ďábelská? Kdo chce z luku vystřeliti, táhne tetivu co nejbližší k sobě, aby pak šíp tím ostřeji ranil. A tak pomluvači pomluvu svou prvé v sobě udržují, ale jenom pro to, aby jí pak tím ostřeji vystřelili a srdce bližního tím bolestněji prokláli.

Nejhorší jest pomluva v žertu pronesená; lze jí dobře přirovnati jedu bolehlavu, an velmi zdlouha působí a jehož účinku snadno lze překaziti, ale s vínem požit jsa, náhle usmrcuje. A tak by i mnohá pomluva prošla, jak se praví, jedním uchem sem a druhým

ven, ale obalena v slovo žertovně uštěpačné působí větší dojem a trvá déle. To míní královský pěvec David, an dí: „Pomluvači mají jed hadí na rtech svých.“ A skutečně uštknutí hadí není tak bolestné působíc zprvu toliko jemné svrbění ale brzo pak vnikne jed v krev a proti zhoubnému účinku jeho není léku.

Nikdy neříkejme, drahá Bohumilo! „ten a ten jest opilec“, jehož jsme byli jednou podnapilého viděli; nebo „ten a ten jest lhář“, jehož jsme byli jednou slyšeli, an byl selhal; „anebo ten a ten jest podvodník“, an se byl jednou nějakého podvodu dopustil. To by bylo přehánění jedné chyby na všeobecnou zlou vlastnost a povahu; z jednoho pochybení tak souditi nikdy nelze. Slunce se zastavilo jednou, aby Josue své vítězství dokonati mohl; jednou se zatmělo, na důkaz Božství umírajícího Spasitele světa: proto se nesmí již říci, že slunce stojí nepohnuté, anebo že jest zatemnělé. Noe opil se jednou a tak též i Lot; avšak o nikterém z obou nelze říci, že by byli opilci, aniž pak se smí trvati o sv. Petru, že by byl krvežíznivec, an jednou poranil jednoho člověka do krve, aniž pak že

by byl zlořečivý, ač jednou zaklínal. Jako v ctnosti tak i v nepravosti potřebí, abychom i tu měli v obyčeji, máme-li dle ní jmenování býti. A byť mnohý i delší čas nepravosti nějaké podroben byl, nelze pak v jistou dobu říci, že by takovým byl, neboť možná jest, že se mezi tím polepšil; i lhal by, kdo by ho dle prvnějšího života jmenoval. To se přihodilo Šimonovi, malomocnému fariseji, an drze nazýval Maří Magdalskou hříšnicí, ana právě nebyla již hříšnicí, ale svatou kajícnicí, jakož se jí i božský Spasitel náš zastal. -- Jiný farisej, an hrdě a povržlivě hleděl na publikána, jakožto velikého hříšníka, velmi hrubě se mýlil, neboť tomu se bylo právě tou dobou ospravedlnění od Boha dostalo. Neboť Bůh dle svrchované dobroty své jest mocen člověka okamžením svou milostí obdařiti; nuže jak bychom směli trvati, že některý člověk, an včera byl hříšníkem, takovým jest i dnes? Nelze nijak souditi z včerejška na dnešek, aniž z dneška na včerejšek, tím pak méně z dneška na zejtrék.

Avšak jakkoliv se varovati máme, abychom bližního nepomlouvali, mějme se přes to i bedlivě na pozoru, abychom nepravost

nevychvalovali, jakož činí mnozí, úzkostlivě se pomluvy varující. Znamenáme-li tedy, že některý člověk skutečně pomlouvá, nerceme, že by důvěrně — upřímně mluvil; anebo okázala-li by se některá býti marnivou a pyšnou, nepravme, že by byla statné postavy, ozdobně a čistě přistrojena; nenazývejme tajné důvěrné obcování mladých lidí nevinným se vyvrážením čistých duší; nesluj nám vzdornost svobodnou myslí, urputnost šlechtností, necudnost přátelstvím.

Nikdy, Bohumilo! nikdy nelze pro uvarování se pomluvy lichotiti, nepravosti podporovati a živiti hříchu: nýbrž upřímo a přísně sluj hřích hříchem, nepravost nepravostí. Tím nejenom nesklameme bližního, aniž dáme pohoršení dušem nevinným a prostým, ale vzdáme čest a chválu Bohu, zvlášť pak zachováme-li při tom toto tré:

Předně nekárejme nikdy žádné nepravosti bližního, leč k prospěchu jeho samého, anebo těch, jenž nás poslouchají. Mluví se ku př. o nezřízeném obcování některých osob. Nepokáráme-li takové jednání přímo a přísně, anebo hledím-li je mimo to ještě vymlouvatí, tuť snadno některé sprosté a nevinné duše

mohou býti svedeny k témuž, domnívajíce se, že to není nic zlého. Jsme tedy povinni pokárati to ihned a říci o tom, co náleží, leč bychom snad mohli to odložití k jiné době a příležitosti, kde by se to mohlo státi důrazněji, buď prospěšněji těm, kteří o tom slyší buď s větším šetřením těch, jichž se týká.

Za druhé jsme zvlášť k přísnému pronesení svého úsudku povinni, byť i proti svému bližnímu, jsme-li prvními v společnosti, tak že by se mlčení naše mohlo bráti, jako bychom potvrzovali, co se spáchalo; jsme-li však podřízeni, nesmíme tak snadno úlohu karatelů podstoupiti a raději opatrně mlčeti nežli mluvit, co by se nám mohlo bráti za zlé. Vůbec plať při káravém pronesení našeho úsudku to pravidlo, abychom se co nej přísněji drželi pravdy, nic ani nezvětčujeme ani nezmenšujeme. Jestli něco pouhou neprozřetelností anebo pouhým zdáním, hledme se, ať z toho nic více neděláme; jestli pouhé podezření, buď o tom mlčme nebo to prohlášíme právě za to a nic jiného. Svaté písmo často přirovnává jazyk pomluvačný k břitvě a to právem. Neboť jako ranař protínaje

ránu, bedlivě k tomu hleděti musí, aby říznutím nepronikl dále nežli potřebí; tak i kdo o bližním mluví, varovati se má, aby neřekl více nežli sluší a patří.

Konečně máme kárajíce nepravosti hleděti k tomu, abychom co možná šetřili osoby. Pravdať ovšem, že smíme svobodně mluvit o nepravostech veřejně provedených a známých; ale nicméně i to děj se duchem laskavým a útrpným, nikdy hrdě a drze a s škodolibostí, neboť to dokazuje mysl podlou a nestatnou. Avšak od tohoto pravidla vyjmuti budtež patrní a zjevní nepřátelé Boží a sv. církve, jako jsou náčelníci kacířův a odštěpencův; neboť láska velí, vlka okřiknouti, vpadne-li mezi ovce, ba i kdekoliv.

Mnozí odvažují se kárati a odsuzovati krále a knížata, pomlouvati a tupiti celé národy dle náhledů, jež o nich chovají. Nečiňme tak, Bohumilo! neboť mimo to, že se tím Bůh uráží, bývá to příčinou mnohých nesnází a nepříjemností.

Slyšíme-li od jiných zlé mluvit o bližním, hledme to přivésti v pochybnost, nemůžeme-li tak spravedlivě, vymlouvejme alespoň jeho úmysl. Pak-li ani to není možná,

aspoň svou útrpnost s ním projevme. Dobře též učiníme, obrátíme řeč jinam, pamatujíce samy sebe i společnost na to, že kdo neklesl a neklesá, ještě klesnouti může, a neklesne-li, že to jedině děkuje milosti Boží. Hleďme kárajícího pomluvače přivést k sobě, a víme-li něco dobrého o pomluveném, povězme to svobodně a upřímně.

Článek XXX.

Ještě některá návěští o rozmluvách.

Řeč naše budiž veskrze upřímná, mírná, prostá, pravdivá. Varujme se v ní vší dvojmyslnosti, přetvářky a lsti; neboť ačkoliv nebývá vždy dobře a prospěšně říci vše, co jest pravda, přec se nikdy nepovoluje, abychom lhali. Lhaní se střežme veskrze, nelžeme nikdy ani zúmysla, ani k výmluvě, ani z jakékoliv jiné příčiny, vždy na paměti majíce, že Bůh jest Bůh pravdy. Vyklouzla-li nám některá i sebe menší lež mimovolně a můžeme-li ji napravit ihned nějakým vysvětlením nebo odvoláním, učíňme tak; pravdivá a upřímná výmluva sluší lépe a získá více vážnosti, nežli sebe strojenější a umělá lež.

Ačkoliv jest někdy dovoleno šetrně a

opatrně zahaliti a zastříti pravdu vhodným obratem řeči, nesmí se to přec díti leč u věcech důležitých, když toho čest a služba Boží žádají. Ve všech jiných případnostech se takovéto strojené obraty řeči okazují býti nebezpečnými, neboť praví svaté písmo: „Duch svatý nepřebývá v srdci lstném a dvojsmyslném.“ Prostota vždy jest lepší všeliké lsti. Opatrnost světská se všelikou lstí, přetvářením se a dvojsmyslností sluší synům tohoto světa; ale synové Boží kráčejí přímo bez vytáček a srdce jejich nezná tajnosti. „Kdo kráčí prostě,“ dí sv. mudřec, „kráčí důvěrně.“ — Lež, dvojsmyslnost, přetvářky dokazují ducha slabého a podlého.

Sv. Augustin trvá v knize čtvrté svých „Vyznání“, že duše jeho samého a duše přítele jeho Alipia byly jako jednou duší a že se hrozil déle žíti po smrti tohoto svého přítele, jako by obávaje se, aby nežil nežli na polo, a opět že se obával umříti, aby přítel jeho neumřel docela. Tato slova pak uznal v jiné knize své, ana „Odvolání“ sluje, že jsou přílišná a přehnaná, a nazývá je velkým nesmyslem. Hle, Bohumilo! jak útle

smýšlela ta svatá a výtečná duše o řečích uměle strojených! Velikou ozdobou a prospěšností života křesťanského jest pravdivost, upřímnost a prostota v řeči. „Řekl jsem,“ dí svatý pěvec královský, „ostříhám cesty své, abych nepochybil jazykem. Postav, Hospodine, stráž ústům mým a dvéře vůkol rtů mých, aby se neodchýlil služebník tvůj k slovům zlomyslným a nepravým!“

Sv. Ludvík říkával, že nemáme nikomu odmlouvati, leč by k uvarování hříchu anebo jinému prospěchu sloužilo, aby se tak všem hádkám a svárům překazilo. I když toho potřeba káže, prohlásiti své mínění proti někomu, staň se to tak pokojně a mírně, ať se ani nepodobá, že bychom se chtěli opřítí mínění jiných. Málo vůbec získáme, béřeme-li některou věc příliš horlivě a přísně.

Staré od mudrců vychválené pravidlo: „mluv málo!“ nemá ten smysl, abychom mluvili málo, ale abychom nemluvili mnoho ničemných slov, neboť při řeči neplatí množství ale vážnost slov. A v tom se máme varovati dvojí výstřednosti. Vždycky na přísného mudrce si zahrávati a mlčeti, když jiní v společnosti řečmi se vyrážejí, poukazuje buď na

nedůvěru v sebe, moci též přispěti něčím k vyražení druhých, anebo na povržení jinými, jako by nebyli hodni dobrého slova. Naopak pustiti se v proud řeči aniž pak dovoliti jinému slova, značí povahu domýšlivou anebo lehkovážnou.

Svatý Ludvík neuznával za dobré, když některé osoby u přítomnosti jiných zvlášť za stolem mluvily s sebou tajně a potichu, poněvadž to vzbuzuje podezření, jakoby se mluvilo něco zlého o přítomných. „VÍ-li kdo,“ říkával svatý ten král, „za stolem nebo vůbec ve společnosti něco dobrého k vyražení, řekni to na hlas; pakli jest věc důležitá a přísná, nemluv o tom s nižádným.“

Článek XXXI.

O vyraženích a to nejprve počestných a dovolených.

Že počestného vyražení k okřání a občerstvení i ducha i těla nevyhnutelně jest potřebí, toť vůbec se uznává. Lovec jeden prý našel sv. Jana evangelistu, an si zahrával s ochočilou křepelkou, drže ji na prstu, a tázal se s podivením sv. apoštola, proč by

se, jsa tak svatý muž, s takovým nepatrným zvířátkem obíral. Sv. Jan poukázav na lučiště lovcovo, tázal se opětně: „A proč ty nenosíš svůj luk stále napnutý a natažený?“ „Protože by tak pozbyl pružnosti své,“ odvětil onen. Načež pak opět sv. Jan doložil řka: „Tomu podobně nediv se, že já takto zahrávaje si s nevinným zvířátkem, hledím okřáti a zotaviti se na duchu, abych pak tím ochotnější a schopnější byl k rozjímání věcí Božských.“ -- I jest zajisté chybou nemalou, býti tak přísným a tvrdým, nechtíti dovoliti žádného vyražení ani sobě samému, ani jiným.

Procházeti se v čerstvém povětří, vesel býti v pořádné a dobré společnosti, zahráti si na některém hudebním nástroji, zazpívati si, jíti na lov, — to všecka jsou vyražení tak počestná, že k dobrému jich použití nepotřebí nic jiného, leč obyčejné opatrnosti, ana všecky věci řídití zná dle slušného i času i místa i ceny i míry.

Hry, kdežto jest výhra vlastně jen odměnou umělé opatrnosti anebo zručnosti, jako míčem, ballonem, v kuželky, v šachy, dámu, na billardu, jsou hry dobré a vůbec dovolené,

při nichž se pouze varovati jest přehánění i v době takové hře věnované i v ceně, o kterouž se hraje. Kdo by hře věnoval více času, nežli sluší, anebo takový, který by náležel vyplnění povinností stavu svého, to by pak již nebylo vyražením, ale zaměstnáním; neobčerstvilo a nesílilo by ani ducha ani těla, ale unavilo a seslabilo by oba. Kdo pět — šest hodin hrál v šachy, tomu jde hlava kolem, a kdo by tolik hodin hrál míčem anebo na billardu, unaven konečně nechá hry. Hraje-li se o cenu vysokou, vyražení to jinak počestné, obrátí se v vášeň, a jest mimo to nespravedlivé, na takové malicherné a zbytečné obratnosti a zručnosti tak velikou cenu sázeti.

Zvlášť pak, drahá Bohumilo! varujme se toho, abychom se vášnivě neoddávali žádné hře; neboť buď si hra sebe počestnější, bývá chybou každému, kdo se jí vášnivě oddává. Tím však nepravím, jako bychom nesměli potěšení míti ve hře, sic by nebyla vyražením, nýbrž myslím toliko, že po ní nemáme bažiti a jí vyhledávati příliš snažně a horlivě.

Článek XXXII.

O hrách zapovězených.

Hry v kostky, karty a jiné tomu podobné, kdež výhra nezáleží na obratnosti a zručnosti, ale na pouhé náhodě, jsou vyrazení nejenom nebezpečná, jako tance, ale i naprosto zlá a povržení hodná, pročez i zapovězena platnými zákony i občanskými i církevními. „Avšak co na nich zlého?“ řekneš mi snad. I odpovídám, že výhra neřídí se rozumně, ale náhodou, která přeje mnohdy tomu, kdo toho nic nezasluhuje. „Avšak děje se to po všeobecném usnesení“ řekneš dále; a já odpovídám, tím že se vlastně ospravedlňuje, kdo vyhrává, že totiž neublíží a nečiní křivdu druhým spoluhráčům; avšak z toho nijak nejde, že by usnesení ono a tím i hra sama byly rozumné; neboť výhra, majíc býti odměnou opatrnosti a obratnosti, stává se náhodou a nic nezáleží na naší zásluze.

Mimo to má býti hra pouhým vyražením; takové hry jím nejsou, nýbrž jsou namáháním únavným. Či není to namáháním,

násilně myslí napnutou pozor dávati a zmítati se vášněmi naděje, bázně, závisti, radosti? Může-li pak býti pozornosti truchlivější a mrzutější, nežli u hráčů ani se hněvají a rozprudí, promluví-li u nich kdo jen slovíčkem, nebo zasměje-li se, anebo i zakašle-li?

Konečně takové hry nevyrázejí, leč kdo vyhrávají a toto vyražení a tato radost zdaž-li pak jsou bez viny, předpokládajíce prohrání a mrzutosť jiných? Taková radost jest v pravdě hříšná, a ty jsou tři příčiny, pro kteréž se hry takové zapovídají. Svatý Ludvík pluje přes moře a zvěděv, že bratr jeho, hrabě Andegavský, a Valter Nemurský hrají v kostky o veliké peníze, vstal, ač nemocen jsa z lože a dojde do jich komnaty, sebral kostky, peníze i stůl a hodil všecko do moře, aby jim takto svou nevoli osvědčil.

Článek XXXIII.

O bálech a jiných vyraženích, dovolených sice ale nebezpečných.

Bály a tance jsou věci samy o sobě lhostejné, ale jak se jich nyní užívá, mohou

s svými okolnostmi snadno vésti k zlému a proto právě jsou duši velmi nebezpečné. Dějí se předně za doby temností nočních, jež nelze veskrze ani sebe jasnějším osvětlením zapuditi a tak překaziti, aby se ne-
vplížilo mnoho nebezpečného v srdce, oddaná tak lehkému vyražení. Pak se při tom zmaří celé noci a zejtra bývá duše celá neschopna k službám Božím. Slovem pošetiloť jest, obrátiti noc v den a den v noc pro vyražení tak malicherné.

Každý pak se dostavuje na bál téměř na odiv; veda s sebou svou celou marnivost, a ta bývá jak schopna, tak i příčinou mnohých nezřízených žádostí a nepočetných známostí, jenž mívají zhusta obyčejný svůj konec v hrubé nepravosti.

Pročež, drahá Bohumilo! věz o tancech a bálech to, co praví lékařové o houbách, že i sebe lepší z nich nebývají k ničemuž; a tak i já trvám, že i sebe lepší tance a bály nestojí za nic. „Mají-li pak býti houby k jídlu, buďtež dobře připraveny.“ Kdo se slušně nemůže vyhnouti, aby některý bál nena-
vštívil, jdi, ale hled, ať tanec jeho jest dobře připraven, což se stává počestností, slušností,

dobrým úmyslem „Z hub i sebe lépe přistrojených,“ radí lékařové, „jezme, co možná nejméně, neboť množstvím svým by mohly snadno býti jedem.“ — Tak tedy kdo se tanci vyhnouti nemůžeš, tancuj málo, sic se, co mělo býti počestným vyražením, promění v záhubnou vášeň.

Plinius praví, že houby jsouce vlhké a dirkovaté, ssají v sebe mnoho škodlivých šťav, jsoucích v zemi vůkol nich, ba i jed hadí. Tomu podobně i bály a tance i společnosti toho druhu slučují s sebou na jednom místě obyčejně všecky nepravosti, které ve společnosti některého kraje panují: závisti, sváry, posměchy, pomluvy, nezřízené známosti; neboť jich příprava, jich hluk a prostopášnost podněcují obraznost, pobuřují smyslnost, otevírají srdce rozkoši, a jakmile některé plížící se svůdné hádě nějaké lichometné slovíčko do ucha pošeptá a nebo nečistým baziliškovým pohledem srdce uštkne, ach! jak snadno tu nevinnost za své brává.

Ó drahá Bohumilo! taková pošetilá vyražení bývají vůbec nebezpečna. Zbožnost bývá jimi roztržita, vůle slábne, svatá účinná láska stydne a v duši vzbuzují se tisíceré

zlé žádosti; protož nelze si je dovoliti bez výjimky, a bychom i z potřeby na nich účastenství měli, nelze jinak, nežli s velikou opatrností.

K požívání hub radí lékařové píti dobrého vína; tak bych i já trval, že po takových hlučných veselostech se má vroucně a živě učiniti některé zbožné rozjímání, na odstranění všelikého nebezpečného dojmu, jež takové marné vyražení v srdci zanechalo. Taková by asi byla povážiti toto:

1. Tím časem, co jsme na bále a tančíme, jak mnohé duše trpí nesnesitelné muky v ohni pekelném, za hříchy, jež byly zpáchaly při tanci anebo následkem jeho!

2. Jak mnohé duchovní a zbožné osoby byly tou dobou shromážděny, pějíce chvály Boží a rozjímajíce divy nesmírné milosti jeho; jak mnohem lépe použily toho času nežli my!

3. Co jsme my tančili, tou dobou mnohé osoby zemřely v velkých úzkostech; tisíce a tisíce jich sténají v náramných bolestech na lůžku trapném buď ve svých domích, buď v nemocnicích. Ach! nemají ani na okamžik nižádného oddechu; neměli-li bychom s nimi

míti nějaké útrpnosti? Zdali pak i nedojde na nás, že někdy budeme sténati bolestí a umíratí, co jiní budou vesele křepčiti?

4. Bůh a Spasitel náš, nejsvětější Rodička Boží, svatí andělé strážní a jiní světci a světice viděli nás, ano jsme tančili; ach! jak málo jsme se jim líbili, s srdcem ponořeným v marném veselí, snad i v hříšné rozkoši!

5. Aita! co my jsme byli na bále, čas uprchl, smrt se přiblížila; uvažme, že brzo nebo později na nás zavolá a my se odebereme na tu trudnou nejistou pouť z tohoto věku na věčnost, na věčnost buď blaženou, buď plnou věčných muk.

Ta byla trest ke vhodným úvahám; avšak máme-li bázeň Boží, vdechne nám Bůh sám mnohé jiné i příhodnější i mocnější.

Článek XXXIV.

Kdy smíme hráti a tančiti.

Mají-li býti hra a tanec dovoleny, užívej se jich pro vyražení, nikoliv pak z vášně; krátký čas, nikoliv pak do unavení anebo uškození zdraví; zřídka, nikoliv pak tak často,

aby vešly v obyčej. — Avšak při jakých příležitostech se smí hráti a tančiti? Příležitosti, při nichž se mírný tanec a neškodná hra dovoluje, jsou rozličné; nikoliv pak kde by se i hry nedovolené a nebezpečné hráti směly. Slovem řídme se v tom dle pravidel svrchu položených, a netančeme a nehrejme, leč nám k takové zábavě radí i opatrnost i shovívavost k osobám, s nimiž jsme se sešli; neboť slušná shovívavost k bližním jest téměř skutek lásky, čině lhostejné věci prospěšnými a vymlouvaje někdy nebezpečné; ba i ty, které jsou zlé, napravuje poněkud, tak že i hry v karty o peníze jinak zakázané mohou se někdy podniknouti, když spravedlivá povolnost a shovívavost k bližnímu nám je radí. Potěšil jsem se čta v životě sv. Karla Boromejského, že byl Švýcarům v mnohém po vůli, v čem jinak býval velmi přísný, a že sv. Ignác Loyolský, jsa pozván ke hře, neodepřel. Svatá Alžběta, kněžna Duriňská, zúčastnila se her, bálů a jiných vyražení dvorních, nemohouc se dle svého stavu jich vzdáliti aniž by pak ve své zbožnosti byla tou marností a nádherou újmy utrpěla. Velký oheň větrem tím více se roz-

nítí a vzplane, malý zhasne při sebe lehčím vánku, nenese-li se dobře a poznenáhla v ukryté nádobě.

Článek XXXV.

Buďme věrni v plnění povinností svých, malých i velkých.

Svatý ženich v písni Šalamounově dí, že choť jeho jala srdce jeho okem svým a jedním z vlasů svých. Nuže zajisté jest oko nejvzácnější a nejdůležitější ze všech údů těla lidského i svým podivuhodným, přeútlým ústrojím i svou službou, vlas pak částka nejnepatrnější. Tím nám tedy Bůh poukazuje, že i sebe menší a sebe všednější činy naše jsou mu tak milé, jako skutky sebe větší a výtečnější, a chceme-li tedy se jemu zalíbiti, že si v službě jeho hleděti máme jedněch i druhých, poněvadž i těmi lze nám získati si svrchovanou Jeho milost a lásku.

Nuže tedy chystejme se a budme hotovi na se vzíti i největší kříže pro Boha a byť i byla smrt nejkrutější; obětujme mu vše, co máme a buď si i sebe milejší, ráčí-li nám

to odnítí : otce i matku, manžela i manželku, bratří i sestry, děti i přátele, oči, i život sám; srdce naše budiž mu vzdáno vždycky a docela. Avšak neráčí-li dle své nejsv. prozřetelnosti od nás žádati tak velkých obětí a důkazů naší lásky, nežádá-li si od nás očí našich, dejme mu aspoň vlasy své, t. j. snášejme a trpme tiše a oddaně ty malé a drobné nepohodlnosti, ty lehké ztráty, ty nepatrné mrzutosti a nesnáze, jež skoro každý den s sebou přináší; neboť tyto skrovné případnosti s láskou a oddaností snášené jsou s to, aby nám získaly srdce jeho docela. Ba ovšem malé služby účinné lásky k bližnímu, ty bolesti hlavy nebo zubů, nebo rýmy, ta mrzutost s manželem — manželkou, to malé povržení od některé osoby, tu malou škodu na nábytku, tu nepohodlnost vstávati záhy na mši svatou, nebo k sv. zpovědi a sv. přijímání, ten některý úsměšek za to, že jsme vykonali veřejně nějaký skutek lásky: slovem veškeré ty malé skutky a utrpení, spojené s láskou k Bohu, líbí se velmi jeho svrchované velebnosti, an nám dobrotivě slíbil dáti i království nebeské za jedno podání čerstvé vody k napojení žíznícího, kterážto odměna

tak jest nesmírná, jako jest moře celé u přirovnání k krůpěji vody. A poněvadž se nám příležitost k konání takových skutků skoro ustavičně podává, hle! jaká zásoba pokladů duchovních nashromáždí se nám, umíme-li jich svědomitě používat.

Čta v životě sv. Kateřiny Sienské o jejích vytrženích a nadšeních mysli, jejích moudrých řečích naučných a prorockých, podobajících se celým kázáním, nic jsem nepochyboval, že ta světice skutečně jala srdce svého nebeského chotě tím svým okem vznešeného nadšení; ale neméně jsem byl potěšen, vida ji, ana se s touž oddaností věnuje všem příkazům svého otce, plníc ochotně a bedlivě všecky povinnosti domácí i sebe sprostší v kuchyni i světnici; i vážím si o nic méně jejích sprostých úvah a rozjímání, která konávala při těchto svých jinak opovržlivých pracích, nežli jejích nebeských úchvatů, které jí byly tak obyčejné, ale zajisté nebyly leč odměnou za její pokorné se věnování službám nízkým. Hle, jak si zbožně při tom všem počínala! Strojíc jídlo pro svého otce a druhé domácí, pomněla, že pracuje pro Spasitele svého jako Marta; matka její byla

jí na místě blahoslavené panny Marie, bratří a sestry na místě sv. apoštolů. A tak si při každé práci představovala, jako by byla poslední děvečkou sloužíc veškerému dvorstvu nebeskému, a v tom přesvědčení, že tím vším plní nejsvětější vůli Boží, naplněna byla vždy rajskou útěchou. Uvádím to na příklad, Bohumilo! abychom poznali, jak důležité a záslužné jest to, konáme-li své povinnosti, budťež si sebe menší a sprostší, tím ohledem a úmyslem, jako bychom sloužili Bohu.

Protož radím, seč jsem, abychom, drahá Bohumilo! následovali tu ženu hodnou a statnou, kterouž vychvaluje moudrý Šalamoun, že vyvádějíc mnohé skutky veliké a výtečné, neopominula zaměstnávat se vřetenem. Tak čiňmež i my. Konajíce pilně a bedlivě vroucí modlitby a svatá rozjímání, přijímajíce často sv. svátosti, vyučujíce neumělé a těšíce zarmoucené, povzbuzujíce jiné k milování Boha, slovem plnice všecky povinnosti stavu svého a povolání velké a výtečné, nezapomínejme přes to kužele a vřetena, totiž konejme i ty malé a drobné ctnosti, které jako něžná, útlá kvítka rostou a kvetou u kořene svatého kříže Kristova a jsou: pod-

porovati chudé, obsluhovati nemocné, navštěvovati a těšiti zarmoucené, pomáhatidrobnými potřebami rodinám nuzným i vlastnoruční prací se vší pečlivostí nebyti nikdy bez práce, a uprostřed toho všeho míti mysl pohříženou svatými úvahami v Boha, podobně jako jsme to svrchu o sv. Kateřině Sienské pověděli.

Příležitost učiniti něco velikého a znamenitého v službě udává se zřídka, ale příležitost k dobrým skutkům z lásky k němu bývá obyčejná. „Kdo v malém se ukáže věren, nad mnohým postaven bude,“ dí Pán. Všecko činme ve jménu Páně a podaří se. Ať jíme, ať pijeme, ať spíme, ať se vyrazíme, ať cokoliv i sebe sprostšího a všednějšího konáme, mnoho prospějeme u Boha, zachovávejíce při všem ten dobrý úmysl, že to činíme pro to, že Bůh chce, abychom tak činili.

Článek XXXVI.

Buďmež ve všem povážliví a spravedliví.

Jen rozumem jsme bytostmi rozumnými, povážlivými; i čím to jest, že povážliví

lidé bývají v životě obyčejném tak řídci? Tím, že láska k sobě samým zatemňuje přecho často rozum náš, svádějíc nás k tisícovým neuznalostem, které, byť i sebe menší byly, nepřestávají býti velmi nebezpečnými. Podobají se malým liškám, o nichž se mluví v písni Šalamounově; nelze se jich ubrániti, ani je schytati, poněvadž jsou malé, avšak nicméně veliké škody působí ve vinicích svým množstvím. Není-li pak to nepovážlivostí a nespravedlností, jak si mnohdy počínáme?! Pro malicherné maličkosti jaké to obviňování bližního a jaké stesky! Avšak na své chyby i sebe větší víme vždycky výmluvu a to nejednu. Tak bychom vždy rádi hodně draho prodávali a hodně lacino kupovali. Chceme, aby se naše slova brala vždy s nejlepší strany, ale k slovům jiných jsme tkliví až příliš. Žádáme na svém sousedu, aby nám prodal svůj statek; není-li pak spravedlivěji, abychom mu pomohli zachovati si jej, an ho potřebuje? Mrzíme se naň, že nám v tom a v tom nechce býti po vůli; zdali on nemá více proč se mrzeti na nás, že mu nedáváme pokoje?

Oblíbili jsme si některý pobožný sku-

tek, lehce vážíme, ba i káráváme všeliký jiný, an nám není po chuti. Jestliže některý z našich podřízenců není hezký anebo se nám jinak znelíbí, čiň co čiň, vše nám bývá na nic, a týráváme ho, jak můžeme; naopak zalíbí-li se nám některý jiný, vše nám bývá vhod, a není-li, vymlouváme to všemožně. Jsouť mnohé dítky i moudré i mravné, jež pak rodičové pro nějakou vadu přirozenou ani viděti nemohou; a jsouť jiné, které přes všecku svou nezvednost lásky rodičů požívají, že jsou hezké. Vůbec dáváme přednost bohatým před chudými, ač nemají žádné přednosti ani stavem ani ctností, ba i těm, kteří bývají lépe a skvostněji ošaceni, ač to z pouhé marnosti bývá. Co jiní nám jsou povinni, vymáháme se vší přísností, žádajíce, aby se to u nás dělo se vší šetrností. Okazujeme důstojnost svou s pravidelností jiným obtížnou, a na jiných žádáme, aby byli pokorní a shovívaví. My si pro malichernosti ihned stýskáváme na celý svět, ale velmi za zlé míváme jiným, postesknou-li si na nás. Za mnoho pokládáme všecko, co pro bližního činíme, byť sebe méně bylo, a za nic nepovažujeme, co jiní dělají pro nás.

Slovem máme srdce dvojí: jedno jemné, útlé, shovívavé pro sebe, jedno tvrdé, drzé, přísné pro bližního.

Taktéž nosíme s sebou dvojí váhu: jednu těžší pro sebe k vážení svého prospěchu, jednu lehčí k vážení své povinnosti k bližnímu. Avšak písmo dí: „Kdo mají podvodné rty, mluví z dvojího srdce; a kdo nosí dvojí váhy, těžší pro koupi, lehčí pro prodej, jsou ohavností před Hospodinem.“

Drahá Bohumilo! buďme spravedliví a uznali ve všem svém jednání. Postavme se vždy na místo bližního a jej postavme na své, a zajisté že budeme souditi uznale a spravedlivě. Kupující mysleme, jak bychom prodávali, a prodávající, jako bychom kupovali, a náš obchod bude jistě spravedlivý.

Všecky ty nespravedlnosti, které jsem posavade zevrubně vyčetl, jsou malé a neváží k nahrazení, poněvadž předpokládám, že svého prospěchu hledíme v mezích práva svého; nic však méně nejsme sproštěni povinnosti, polepšiti se v tom všem, neboť jest to proti rozumu i lásce. Ostatně nejsme si nikdy na škodu, snažíme-li se žíti s bližním šlechetně, zdvořile, štědře, shovívavě, oka-

zujíce mu ve všem srdce upřímné, uznalé, vroucí.

Zkoumejme tedy, Bohumilo! hlubinu srdce svého, zdali jest k jiným takové, jakové si žádáme, aby jiných bylo k nám; v tom jest pravá uznanost a rozumnost. Trajana císaře jali se kárati důvěrníci jeho, že by byl příliš přístupný mnohým; ale onen jim odvětil: „Jak že? Nemám-li pak býti poddaným svým takovým pánem, jako bych si ho sám míti žádal, jsa poddaným?“

Článek XXXVII.

O žádostech.

Každý ví, že nemáme nic zlého žádati; neboť žádost zlého činí člověka zlým. Avšak já, drahá Bohumilo! trvám, že nemáme žádati ani nic, co by duši nebezpečné bylo, ani bálů, her a jiných vyražení, ani hodností a důstojností vidění a vytržení mysli; neboť to všecko vede k marnosti a vydává člověka v mnohá nebezpečí a klamy. Aniž pak si žádejme věcí, kterých se nám dostati nemůže, leč po dlouhé době, jako činí mnozí,

jenž své srdce marně obtěžují a unavují a se v mnohé bouře vydávají. Žádá-li si některá manželka býti mniškou, k čemu to? Žádám-li si koupiti statek anebo pole svého souseda, an na prodej jeho nemá ani pomyslení, není-li pak to zcela ničemné? Žádal-li bych si, jsa nemocen kázati, sloužiti mši svatou, navštěvovati nemocné a konati cvičení, možná jen osobám zdravým, nejsou-li pak takové žádosti veskrze marné, ano nic toho všeho není v mé moci? A nic méně takové ničemné žádosti nastupují v srdci našem na místě těch, které tam chovati máme, jako: býti v nemoci trpělivými, oddanými do vůle Boží přes všecky bolesti, býti věrnými ve svém povolání a t. p. Ta jest vůle Boží, abychom si toho žádali tehdaž, sic se podobáme nemocným, ani si žádají v jeseni čerstvých třešní, nebo zralých hroznů na jaře.

Nijak nechválím, aby kdo choval v srdci svém žádost jiného života způsobu, nežli který právě se srovnává s jeho povinnostmi, aniž pak některých cvičení nesrovnalých s stavem jeho. Neboť takové ničemné žádosti činí člověka roztržitým a odjímají mu sil ku plnění povinností jeho. Žádal-li bych si

poustevnického života kartusianů, zmařil bych tím čas svůj, aniž pak bych byl schopen plniti to, k čemu mne stav můj zavazuje. — Aniž pak dále schvaloval bych, žádati si lepších schopností duševních, poněvadž jest taková žádost všetečná a brání pravé žádosti, kterou mám chovati, t. abych ty schopnosti vzdělával, jež mám; aniž pak přáteli si větší příležitosti sloužiti Bohu, neboť i to překáží sloužiti mu věrně a bedlivě dle té příležitosti a síly, kterouž mi dal. To však řečeno buď o žádosti stálé a trvalé, s kterouž se v srdci svém obíráme; neboť prosté nápady, mimochodem přicházející a odcházející, neškodivají mnoho, leč by se často opět a opět vracely.

Aniž pak si žádejme kříže nějakého, leč poměrně k své síle, jak bychom mohli snést. Pošetilost jest žádati si mučennictví, nejsouce s to, abychom strpěli sebe menší bezpráví. Nepřítel náš maluje nám věci žádostivé, znamenité a daleké, jichž se nám snad nikdy nedostane, aby mysl naši odvrátil od věcí přítomných, kterých, a buďte si sebe menší, bedlivě hledíce mohli bychom veliké prospěchy získati. Bojujeme v mysli proti oblu-

dám africkým, nepozorujíce, že nás nepatrně hádě na cestě smrtelně uštkne.

Nežádejme si žádných pokušení; neboť to by byla vždy hrubá netečnost; raději budme vždy hotovi protiviti se a přemoci každé, buď i sebe menší, které nás potká.

Mnoho krmí obtěžuje a kazí žaludek; tak i mnoho žádostí, a budtež si i po věcech duchovních, znepokojuje a pobuřuje srdce; zkazí pak je docela, směřují-li k věcem světským, nebezpečným. Když se byla duše naše dokonale očistila ode všech zlých náruživostí, cítivá velikou touhu po věcech duchovních, baží po tisícířých zbožných cvičeních, kajicnostech, umrtveních; ráda by konala všeliké skutky pokory, ponížení, lásky účinné. Takový téměř hlad duchovní jest dobré znamení; avšak když člověk bývá po nemoci a se uzdravuje, musí se dobře na pozoru míti, zdali jest i s to, aby ty krmě zažil, na které mu choutka přichází. Nuže tedy hledmež i my své žádosti mírniti a řídit dle moudré rady svého otce duchovního, a budme zvlášť pilni těch, které nám uloží; později pak nám Bůh snad vnukne jiné, uzná-li tak za dobré k našemu prospěchu a

k naší dokonalosti. Tím však nepravím, že máme udusiti všecky své dobré žádosti; ale trvám, že je máme uvéstí v pořádek, odložití ty, na které ještě není kdy, a zatím konati, které se právě hodí pro tu dobu a ten stupeň, na němž se nacházíme. To platí i pro žádosti, týkající se věcí světských; jinak nelze duchovního míru a pokoje dosíci a v něm setrvati.

Článek XXXVIII. *)
Naučení pro manžely.

„Manželství jest svátost velická, ale v Kristu a v církvi;“ jest počestné všem u všech, ve všem. Řku: „Všem“, neboť i svobodní, panicové a panny, mají je pokorně v uctivosti míti; „u všech,“ budťtež si vznešení nebo sprostí, chudí nebo

*) Tento článek s dvěma přímo za ním jdoucíma v některých vydáních a překladech vynechány jsou, tuším, že nepravě. Neboť sv. spisovatel složil tu knihu, aby k zbožnému životu vedl i manžely i osoby ovdovělé. I jak velmi pro ně tohoto naučení potřebí jest! Jak čistě a zbožně, ba svatě je o svaté jich povinnosti ponaučuje! Za nedokonalé bych uznával, kdybych byl, co onen světec

bohati. „V e v š e m ;“ neboť svatý jest jeho původ, jeho účel, jeho působení, jeho způsob i základ. Manželství jest úrodné pole křesťanstva, které celou zemi věřícími naplňuje, aby se nahradil počet sv. nebešťanů; a tak též zachování jeho počestnosti a svatosti jest zřídlem veškerého blaha obcí světských, z něhož se veškeré prospěchy prameny na vše strany tekoucími rozlévají.

Kéž by Božský Spasitel náš Pán Ježíš pozván byl a zavítal na každou svatbu, jakož onde v Káni Galilejské; zajisté vždy by se pak každému manželstvu dostávalo vína potřebného utěšení a požehnání Božího. Že však obého není leč maličko a to jenom na začátku, jest tím, že se obyčejně místo

tak krásně napsal, dílu jeho utrhl zvláště za naší doby, kdežto se ten svatý stav tu z nevědomosti, tu z zlomyslnosti tak velmi zlehčuje. I mám za to, že naučení v těchto člancích obsažená i svobodným osobám velmi dobře poslouží, poučující je, jak svatě o svátosti stavu manželského, když by v něj stoupiti chtěly, souditi mají. Jenom toho varuji a prosebně napomínám, aby nikdo ty články nečetl z pouhé všetečné zvědavosti anebo s hříšnou žádostivostí, pamatuje toho pravidla, že jen „čistým všecky věci bývají čisty“.

Pána Ježíše zvou na svatbu toliko smyslnost a prostopášnost. Kdo si v manželství svém štěstí a požehnání Božího žádají, považtež přísně a mějtež zbožně na očích důstojnost a svatosť toho stavu, v kterýž vstupujete; ale místo toho, bohužel! což vidíme na svatbách křesťanských? Tisíceré neřesti, prostopášnosti, plzké tance, ohavné řeči. Ký potom div, že pak i v manželstvu samém místo útěchy nepokoje a bouře, místo požehnání neřády a zhouba panují!

Přede vším budtež manželé napomenuti, abyste se vespolek milovali, jak vám to Duch svatý v písmě opět a opět na srdce klade, řka: „Manželé, milujte se vespolek!“ avšak čím dokládá, aby tuto vespolečnou lásku dobře určil? Nepraví, milujte se láskou pouze přirozenou, neboť tak to činí i dvě hrdliček; nepraví, milujte se láskou pouze lidskou, neboť takovou znali a konali i pohané: nikoliv; ale co praví ústy velikého apoštola národův? „Muži! milujte manželky své, jako Kristus miloval církev;“ a tudíž i: „Ženy! milujte manžely své, jakož svatá církev miluje Božského Spasitele svého.“

Bůh sám přivedl Evu k Adamovi a dal mu ji za manželku; a týž Bůh jest to, nejmiřejší, an svou mocnou rukou vás sňatkem sv. manželství spojil a manželu manželku a manželce manžela dal. Nuže, jak možná, abyste se nemilovali vespolek láskou svatou, láskou Božskou?

První účinek této lásky má býti u vás, křesťanští manželé, úplné a dokonalé sjednocení srdcí. Božský Spasitel sám svou nejdražší krví toto sjednocení způsobil, pročez má spíše duše od těla u jednoho nebo druhého z vás se odloučiti, nežli aby svaté sjednocení obou se porušilo.

Druhý účinek této svaté lásky manželské má býti neporušená vespolečná věrnost manželská. Pečetní znaky se, jak sv. písmo do-
svědčuje a obyčej, až posavade trvá, vrývají na prsteny. Toť vysvětluje jeden obřad u oddavek. Kněz žehná prsten a dává ho pak ženichovi na znamení, že srdce jeho jako pečetí zavřeno býti má, aby žádné ani jméno, ani láska jiné ženy nezaujaly srdce jeho, dokavade ta žije, která se mu nyní oddává. Potom pak jej dává ženich nevěstě, aby i ona věděla, že nesmí náklonnost svou žá-

dnému jinému muži věnovati, dokavade ten žije, kteréhož jí Bůh dává.

Třetí účinek sv. manželství jest křesťanské vychování dítek. Veliká v tom záleží čest, že křesťanští manželé, že Bůh, chtěje rozmnožiti počet bytostí, jenž by ho chválily a velebily po celou věčnost, vás k tomu sv. skutku téměř za pomocníky si zvolil k plození těch těl, v která by stvořené po každé od něho duše co rosu s nebes vléval.

Zachovávejte tedy, ó mužové, útlou, stálou, vroucí lásku k svým ženám. Proto byla žena vyňata z boku mužova, co nejbližší u srdce, aby i sama byla jeho srdci nejbližší. Proto dí Pán, že „opustí člověk i otce i matku, a přidrží se manželky své.“ Křehkostí tedy a slabostí žen svých, ó muži, buďtež si duševní, buďtež si tělesné, nebeřtež si nikdy k opovržení, nýbrž mějtež k nim pro ně útlou a laskavou opátrnost. Neboť Bůh je tak stvořil, aby vám jsouce podrobeny, vás ctily a si vážily, vy pak za družky je považovali, ač vůdci i pány jejich jsouce. A vy, ženy, milujte útle a srdečně své muže, ale vždy uctivě, pomníce, že Bůh vám je dal. Neboť Bůh je tak stvořil statnější a silnější, a tak

to zřídil, aby žena byla poddána a podrobená muži, košť z kosti a tělo z těla jeho. Proto byla vyňata z žebra, z podpaždí mužova, aby pod jeho rukou a pod jeho vládou trvala. Celé svaté písmo přikazuje vám, křesťanské ženy, přísně tuto podrobenost, ale hledí vám ji osladiti, velíc jednak vám, abyste se jí laskavě oddaly, jednak mužům, aby přednosti své naproti vám rozumně, shovívavě a něžně užívali. Tak sv. Petr dí: „Muži! chovejte se šetrně k ženám svým, any jsou slabší povahy, a mějte je v uctivosti, jsoucí spolu dědičky milosti života.“

Nic však méně, napomínaje vás, seč jsem, abyste se vespolek upřímně a vroucně milovali a v této lásce vzájemné prospívali a rostli, připojiti musím, abyste se vždy, seč jen býti můžete, varovali — žárlivosti. Neboť stává se často, jako se červ dává do jablka, čím toto šlechetnější a jemnější bývá, tak i žárlivost plodívá se z lásky manželské, čím tato vroucnější a upřímnější bývá, a pokálí a poruší ji celou. Žárlivost nejprve působí podezření a nedověru, pak nepokoje a sváry, konečně odloučení — roztržení. Avšak kde se láska zakládá na pravé ctnosti a váž-

nosti obou manželů, tam žárlivost se neujme. Pročež jest vždy neomylným důkazem lásky hrubé, tělesné pouze a smyslné, která se vplížila v srdce, v kterém nenalezla leč nestálou, nedokonalou ctnost, již se důvěřiti nebylo lze. Jest tedy holá pošetilst, měřiti vroucnost lásky dle žárlivosti, žárlivost jest sice důkazem veliké a nadšené lásky, ale nikoliv lásky čisté a šlechetné. Láska šlechetná jest jista ctnosti milencovy; láska žárlivá domnívá se ctnosti nejisté.

Chcete-li, muži křesťanští, aby vám vaše ženy byly věrný, dávejte jim prve sami příklad nezvratné věrnosti. Dobře si pamatujte, co o tom dí sv. Řehoř Nazianský, řka: „S jakou tváří žádati smíte věrnost od svých žen, žijíce sami nekázaně? Jak můžete chtíti od nich, co sami nemáte? Chcete-li, aby vaše ženy byly počestné, buďtež vy sami počestni k nim. Ale i vy, ženy, jejichž čest neodlučně kráčí s čistotou, zachovávejte bedlivě svou slávu, aniž dopouštějte, aby sebe menší skvrna zatemnila lesk vašeho dobrého jména.“ Lekejte se každého sebe menšího útoku na svou čest; kdobykoliv vám lichotil pro krásu a jiné vnady, toho považujte za člověka

podezřelého, neboť kdo vychvaluje zboží, jehož mu nelze koupiti, rád je, udá-li se, ukradne; kdo by však i odvažoval zlehčovati vašeho manžela, hrubě by urážel vás samých, neboť ten vás již nechce teprva svěsti, nýbrž považuje vás již za svedené. Zbožný Isák, arciolec, poslal počestné své nevěstě na první důkaz své vroucí lásky náušnice, významný dar, jak já myslím. Neboť první ze všeho, co muž u ženy opanovati a co ona jemu věrně vzdáti a zachovati má, jsou uši její, to j. žena nesmí žádné jiné řeči, žádnému slovu ve svých uších přístup dáti leč libozvuku čistých a cudných rozmluv; žena vždy na paměti měj, že otravující jed v duši vchází ušima, jako v tělo ústy. —

Láska a věrnost pospolu vydávají upřímnou, něžnou důvěrnost. Svatý Ludvík, král francouzský, jsa k sobě jinak velmi přísný, prokazoval se k své manželce tak něžně a útle laskavým, že se mu to i za zlé pokládalo. Avšak zasluhoval za to spíše pochvaly nežli pokárání, že uměl rytířského a statného ducha svého z lásky k své manželce snížiti a zjemniti ke skrovným službám a lichotám,

jimiž se vespólná láska manželská ve své první svěží čerstvosti udržuje a zachovává. Neboť ačkoliv tyto drobné důkazy čistého a důvěrného přátelství nepoutají vlastně srdce manželů, nic méně je vždy k sobě přibližují a slouží k tomu, aby vespólný život jejich vždy nových vnaď nabýval.

Svatá Monika, matka sv. Augustina, obětovala Bohu tohoto syna svého již tehdáž, dokavade ho pod srdcem nosila. Tohoto příkladu následujtež všecky matky křesťanské; neboť Bůh všemohoucí, rád přijímaje oběť pokorného a upřímného srdce, splní pak časem tužby a prosby takových matek, čehož důkazy máme mimo právě řečeného sv. Augustina též v zákoně starém na Samuelovi, v zákoně pak novém na sv. Tomáši Aquinském, sv. Ondřeji Fiesolském, sv. Dominiku a m. j. Matka sv. Bernarda, matka vskutku hodná takového syna, brávala svá rozeňátka ihned po porodu na ruce své, obětujíc je Pánu Ježíši Kristu a svaté službě jeho, a od toho okamžení je s uctivostí milovala, považujíc je za posvátné dary od Boha své mateřské péči svěřené. I vyplnil se jí zbožný

úmysl její tak, že všech sedm jejích dětí dospělo k svatosti.

Ale jakmile děti počínají rozumu svého užívat, hleďtež oba rodičové co nejpečlivěji a nejbedlivěji vštípiti v útlá srdce jejich bázeň Boží. Zbožná královna Blanka, matka krále Ludvíka, dostála jest této své povinnosti výtečně. Neboť často mu říkala: „Raději bych viděla, milý synu, abys umřel, nežli abys jediného těžkého hříchu se dopustil.“ A toto slovo vniklo do srdce sv. Ludvíka tak hluboko a tak se v něm zakořenilo, že, jak sám dí, je vždy na očích maje seč byl, hříchu těžkého se varoval. (Jak hluboce vniklo v útlé srdéčko sv. Václava pečlivé a zbožné vychování svaté báby Ludmily! Provázelo ho i na stolec knížecí i do chatrčí chudých a neshaslo ani smrtí mučennickou. I nyní s potěšením vážíme z jeho sv. života příkladu ten důkaz, že zbožné vychování jest základ svatosti.) — Rodiny nazýváme jiným jménem též „domy“. „Dům“ tedy dobře založiti, není nashromážditi hodně pozemského zboží, nýbrž děti své dobře t. j. v bázni Boží a svaté ctnosti vychovávat, při čemž nelze dosti péče a práce vynaložiti; neboť

hodné dítky jsou útěcha a sláva rodičův. Svatá Monika neustála potlačovati a napravovati zlé náruživosti svého syna Augustina, ani když na muže dospěl, ale vydala se za něj i přes širé moře, až pak konečně se obrátil, a tak její péčí a slzami téměř podruhé zrozen byl duchovně, z čehož ona nevýslovnou radost pocítila, tak že zvolala: „Nic mne déle netěší, když jen vidím, synu můj, že opustě bludů světských, věnoval jsi se službě Boží!“

Sv. Pavel vzdává ženám za zvláštní povinnost péči o dům; z toho soudí někteří, že zbožnost hospodynina mocněji působí na domácí a jim prospěšnější jest, nežli hospodářova; a právem. Neboť muži nedlívají tak mnoho v domácnostech svých, jako ženy, a tudíž nejsou s to, aby tak bedlivě domácí kctnosti vedli jako to vždy mohou činiti ženy. Pročež i moudrý Šalamoun veškerý blahobyť domácí zakládá na bedlivé a pilné činnosti ženy statné, kterouž v příslovích svých do zevrubna líčí. (Přísl. 31. 10.)

Sv. písmo v první knize Mojžíšově vypravuje, že Isák, vida svou manželku Rebeku neplodnou a proto zarmoucenou, za ní —

anebo jak dle původního čtení stojí — před ní se k Bohu modlil, t. j. na témž místě a spolu s ní. Taková společná modlitba obou manželů líbila se Bohu a byla vyslyšena. A v pravdě takové spojení mezi manžely jest nejlepší a nejblaženější, sjednocenost totiž v modlitbě, v službách Božích, jakéhož manželé vždy bedlivě šetřiti a k čemuž se vespolek snažně napomínati mají. Jest některé ovoce, ku př. gdoule, které pro trpkost svou není k jídlu leč naložené; jiné opět jako třešně, meruňky a p. jsou tak útlé a jemné, že netrvají dlouho, leč také naložené. Tak pros, manželko, Boha, aby trpká a drsná povaha mužova svatou zbožností pomalu zjemněla; muž pak, aby manželčina útlost a slabost pomocí zbožnosti síly nabyla. „Muž nevěřící,“ dí sv. Apoštol, „posvěcen bývá skrze ženu věřící; a žena nevěřící posvěcena bývá skrze muže věřícího.“ Neboť v úzkém a důvěrném spojení manželů může velesnadno jedna strana druhou, manžel manželku, manželka manžela k ctnosti obrátiti a přivésti. Dle toho pak, jak veliké požehnání obou, když oba ve svaté víře trvajíce na vzájem se posvěcují a v pravé bázni Boží utvrzují!

Ostatně buď mezi manžely taková oba-
polná trpělivost a shovívavost, aby nikdy
oba dva se nerozhněvali a tak mezi nimi
nikdy žádný ani svár ani různice nepovstaly.
Včeličky nepracují a nedrží se na místě
hlučném, kde ozvěna a lomozy všeliké pa-
nují; tak i Duch svatý, Duch pokoje a lásky
nepřebývá tam, kde panují křiky, hádky,
vády a sváry.

Sv. Řehoř Nazianský dosvědčuje, že již
za jeho doby byl ten chvalitebný obyčej, že
manželé výroční den sňatku svého slavívali.
I za naší doby jest tu a tu tentýž svatý
obyčej a bylo by přáti, aby byl všudy. Avšak
nebuď nikdy v světských radovánkách a
hodech, nýbrž manželé jděte v ten den
k sv. zpovědi a sv. přijímání a tak s čistým
srdcem vzdávejte díky za propůjčené sobě
posavade požehnání Boží a prostě za jeho
svatou pomoc i pro další dny, co trvati bude
vaše sjednocení; obnovte sobě svůj daný slib
lásky, věrnosti, oddanosti a poslušnosti a
vzbudte úmysl, sebe vespolek vzdělávati a
posvěcovati, a tak s Boží pomocí v těžkém
svém stavu vytrvati do smrti.

Článek XXXIX.

O počestnosti lože manželského.

„Lože manželské budiž bez poskvrny,“ přikazuje sv. apoštol Pavel, t. j. křesťanští manželé varujte se svědomitě i v tělesném spoluobcování vší smilné nestydatosti. Tak bylo první manželství Bohem uzavřeno v ráji, dokavade nebylo žádných nezřízených chtíčů žádostivosti smyslné aniž jaké nepočestnosti, ale dokavade prvorodiče naši v svaté nevinności trvali.

Jest jakási podobnosť mezi rozkošemi smyslnými a rozkošemi v jídle; oboje se týkáji těla, ačkoliv jenom ony za příčinou své smyslné prudkosti slují vlastně tělesnými. Vyjádřím se tedy v tom, co nelze slušně říci o oněch, podobenstvím vzatým od těchto.

1. Požívání jídel určeno a zřízeno jest k zachování lidstva: jako tedy požívání jídel pouze k živení těla a zachování zdraví jest věci dobrou, svatou a přikázanou, tak i manželské obcování s účelem plození dítek a rozmnožení lidstva jest skutek dobrý a svatý, — jest hlavní účel sňatku manželského.

2. Požívání jídel nejenom k zachování života, ale i k udržení vzájemné společnosti a zadostiučinění těm, s nimiž žijeme, jest věcí spravedlivou a počestnou. Tomu podobně i vzájemné a řádné svolení obojí strany v svatém manželství nazývá sv. Pavel „povinností manželskou“, a to tak velikou, že se jí nikterá strana bez svobodného svolení druhé vzdáti nesmí, ani za příčinou nějaké služby Boží; tím pak méně smí ji ta nebo ta strana odepřítí ze záminky nějaké ctnosti, anebo z hněvu a vzdoru.

3. Jako kdo jídel požívají, aby vyhověli soudruhům ve společnosti, činívají to svobodně a nikoliv z donucení a přes moc, dodávajíce si chuti: tak i manželé budťež si v té povinnosti rádi povolní, vždy myslíce na zplození dítek, byť jste i pro některou případnost žádné naděje na ně neměli.

4. Požívati jídel z nikteré z dvou prvé uvedených příčin, nýbrž pouze k ukojení své choutky, jest sice k snesení a není žádná chyba, ale není nic chvalitebného. Neboť pouhá choutka smyslná není s to, aby sama o sobě učinila některý skutek chvalitebným, avšak veskrze ho zavrhovati nelze.

5. Požívání jídel netoliko dle chuti, ale i s přesycením a nezřízeně, jest více méně hříšné dle stupně, jaké přesycení bylo, buď větší, buď menší.

6. Avšak nezřízeností v požívání jídel dopouští se člověk nejen množstvím jich, ale i nezpůsobem a nepořádkem, jehož si při tom dovoluje. I požíváním medu onemocní mnohdy včelky a umírají. Tomu podobně, drahá Bohumilo, i obcování manželské, ač jest skutek svatý, spravedlivý, chvalitebný a veleprospěšný pro obec křesťanskou, může se státi nebezpečné, zhoubné manželům. Neboť mnozí v tom obtěžují duše své hříchy všedními, jichž se dopouštějí velikými přílišnostmi a lichotami; mnozí i usmrcují na věky duše své hříchy těžkými, obcujíce spolu proti pořádku přirozenému a maříce plození svých dětí, což jsou vůbec hříchy více méně ohavné, ale vesměs smrtelné. Neboť že plození dětí jest hlavní cíl a účel svatého stavu manželského, proto manželé s sebou jen tím úmyslem ochotně a úplně obcovati mají, ač v některé případnosti naděje toho není žádné. Skutek ten nepřestává býti spravedlivým a svatým, když

náležitý způsob a úmysl plození se zachovává. Zlořečený a prokletý od Hospodina byl Onan pro ohavný skutek, který byl proti přirozenosti a řádu Božímu spáchal. — (I. Mojž. XXXVIII.)

7. Značí zajisté ducha slabého, podlého a nestydatého, obíratí se s jídly před časem hodů: a ještě více po hodech pochutnávati si na tom, čehož jsme byli požili, obíratí se s tím v myšlenkách i rozmluvách. O takových říci lze, že mají ustavičně ducha svého v mísách, a platí o nich slovo svatého Pavla an dí, „že si činí břicho své Bohem“. Počestní lidé nepomní na krmě, až když sednou za stůl, a po stole umyjí si ruce a vyplakují si ústa, aby ani chuti z krmí požívaných ani zápachu nečili. A tak i počestní manželé tělesného obcování mimo čas ani nepomněte, očistíce srdce svá ode vší náchylnosti k smýslné rozkoši, abyste jiným povinnostem stavu svého s svobodnou a celou myslí dostáti mohli. Ten smysl mají slova sv. ap. Pavla, an dí: „Čas krátký jest; kdo mají ženy, buďtež jako nemajíce.“ Sv. Řehoř pak to vykládá, že manželé tělesných rozkoší vespolek tak požívati mají,

aby vždy byli schopni k povinnostem duchovním. Co dále praví, platí zvlášť ženám řka: „A kdož užívají tohoto světa, buďtež jako neužívající;“ t. j. užívat smí a má každý světa toho jenom dle míry povolání svého, ale tak, aby se ho při tom a přes to tolik zdržel, aby mohl sloužiti Bohu každý čas tak upřímně a vroucně, jako by světa ani neužíval. „Ta jest ta veliká chyba člověka na tom světě,“ dí svatý Augustin, „že věci, které mu dopřány jsou k pouhé potřebě, převrací v rozkoš; a které jsou mu dány k rozkoši, těch chce toliko k potřebě své využiti. Tím pak, že se tohoto řádu zhusta nešetří a pouhá potřeba v rozkoš se převrací, stává se duše, ač jsouc bytnost netělesná, celou smyslnou.“

Tuším, že jsem i řekl všecko, co jsem říci chtěl i dal na srozuměnou to, co jsem říci nechtěl.

Článek XL.

Naučení pro vdovy.

Svatý apoštol Pavel přikazuje všem biskupům křesťanským, co sv. Timotheovi, řka:

„Měj v uctivosti vdovy, které v pravdě vdovami jsou.“ — Aby pak která v pravdě, t. skutečně vdovou byla, jest třeba:

1. aby jí byla nejen tělem, ale i srdcem, t. j. aby měla ten pevný a nezvratný úmysl, trvati v čistém vdovství. Neboť která by jenom na příležitost čekala, aby se opět vdala, ta jest prosta muže toliko tělesně, vůlí a srdcem jest s ním spojena. Chce-li opravdová vdova, aby se lépe upevnila a udržela v stavu svého vdovství, obětovati se Bohu a učiniti slib čistoty, dodá svému vdovství zvláštní oslavy a úmysl svůj velmi tím utvrdí. Neboť jsouc přesvědčena, že po učiněném slibu nesmí se více vzdáti svého vdovství, nechce-li se spolu vzdáti i blaženosti nebeské, nedá v srdci svém místa ani sebe menší myšlence na opětné se vdání, a tak jí bude svatý slib pevnou hradbou, chráníc duši její přede vším úsilím, kteréž by svatý úmysl její zvrátiti chtělo. Mimo to bývá všechno dobré, co po svatém slibu konáme, dvojnásobně záslužným u Boha; neboť tím duše naše statnosti nabývá a my obětujeme Bohu nejen dobré skutky své ale i vůli samu,

jako bychom mu netoliko ovoce, ale strom samý vzdali. Prostým zachováváním čistoty odevzdáváme se Bohu, ale zanecháváme si svou vůli; zaslíbivše se mu pak čistotou, vzdáváme se mu v stálý, neodvolatelný dar, všeho práva se naň na věky vzdavše, a tím dosahujeme toho štěstí, že se stáváme služebníky toho, jemuž sloužiti daleko lépe jest nežli kralovati. Nic však méně rád bych i těm dušem, které takovou dobrou vůli mají, radil, aby prvé svůj úmysl a své síly dokonale zkoumaly, Ducha svatého za osvětlení mysli vroucně vzývaly a s moudrým a zbožným zpovědníkem to uvážily; jenom tak možná jest, aby úmysl jich prospěšný jim a blažený byl.

2. Odřekne-li se vdova opětného manželství, učiň to tím jediným úmyslem, aby celé své srdce Bohu věnovala a je s ním v jedno spojila. Neboť vzdá-li se druhého sňatku jen pro to, aby zboží dětem svým zachovala, anebo z jiných jakýchkoli světských ohledů, možná že jí to ke cti bude, ale toliko před světem, nikoli před Bohem; neboť před Bohem nic nemůže býti záslužným, leč co pro Boha se činí.

3. Konečně hleď vdova, která opravdově

vdovou slouti chce, aby se svobodně a upřímně vzdálila všelikých světských radováněk. „Vdova, která rozkošně žije, za živa mrtva jest,“ dí sv. Pavel. Chtíti býti vdovou a přesto si libovati v marných lichotách, navštěvovati bály, tance, společnosti, besedy a jako loutka se zdobiti a křepčiti, za živa těla mrtva jest, která tak se chová.

„Čas pořezávání přišel, hrdlička dala se slyšeti v zemi naší,“ dí svatá choť v písni Šalamounově. Pořezávání — odstranění zbytečností světských, nevyhnutelno jest každému, kdo zbožně živu býti žádá, ale zvláště vdově křesťanské, ana hlasem hrdličky sténati má po svém manželu a želeť ztráty jeho. Když Noemi ze země Moabské se navrátila do Bethlehema, a uzřevše ji druhé ženy, pravily: „Není-li pak to Noemi Moabitka?“ — odpověděla ona: „Nenazývejte mne Noemi (sličná), ale jmenujte mne Mara (hořká), neboť nasytil Hospodin srdce moje hořkostí.“ Tak řekla, poněvadž byl umřel manžel její. Tak zbožná vdova nežádá si, aby se jiní obdivovali sličnosti a kráse její, přejíc si toliko tím býti docela, čím Bůh chce, aby byla pokorná a ponížená v očích všech,

Lampy vonným olejem naplněné vydávají libou vůni, i když se bylo světlo zhaslo; tak vydávej i vdova, jejíž láska za doby manželství jejího čista byla, vonný zápach ctnosti, i když světlo její, manžel totiž, bylo zhaslo. Milovati muže, dokavade žije, nic není zvláštního; ale milovati ho tak, abys ani po smrti jiného nepomněla, ta jest láska, která zdobí vdovu opravdově křesťanskou. V Boha důvěřovati, dokavade po boku mužovu kráčíš a na něm podporu nalézáš, nic není zvláštního; ale v Boha důvěřovati, i když všeliké jiné vezdejší pomoci postrádáš, to v skutku všeliké chvály hodno. Protož lze z toho chování, které vdova ve svém stavu osvědčuje, právem souditi na tu lásku, kterou ve stavu manželském k svému muži měla.

Má-li některá vdova děti, potřebující ještě její péče a vedení, zvlášť pak co se týče jejich spasení a zaopatření, nemá a nesmí jich opouštěti, dle zřejmých slov sv. ap. Pavla an dí, že k tomu zvlášť povinny jsou, aby na svých dítkách vynahradily, co byly samy svým rodičům povinny, a že kdo o své, zvlášť pak o domácí žádné péče nemá, víru zapřel a jest horší nevěrce. Pak-li děti již tak

dospěly, že mateřské péče postrádati mohou, obrať vdova veškerou mysl a celé srdce k svému vždy většímu zdokonalení a pokroku v lásce Boží. Není-li toho nutná potřeba a svědomitá povinnost, nespouštěj se vdova v žádné světské péče, jako soudy a rozepře, hled' raději v obstarávání svých záležitostí držeti se a zachovati cesty nejmírnější a nejtišší, byť nebyla vždy nejprospěšnější. Prospěch ze sváru musí býti hodně veliký, aby převýšil cenu svatého poklidu, ať nedím, že pře a soudy srdce znepokojují a pobuřují, a nezřídka i samému nepříteli čistoty je otvírají; neboť jichž přízně potřebí máme, těm se zalíbiti hledíme, abychom si je získali a dovolujeme si tudíž mnohdy takové chování, které se s ctností nesrovnává a Boha uráží.

Modlitba buď stálým zaměstnáním zbožné vdovy; neboť nemajíc jiné lásky, leč k Bohu, neměj s žádným žádné řeči, leč s Bohem. Neboť jako železo nebývá přitaženo magnetem, dokavade nějaký diamant na blízku jest, ale se ihned s magnetem spojuje, jakmile se diamant odstraní: tak budiž i srdce vdovino, nemohouc se úplně Bohu vzdáti a tažení věčné a svaté lásky jeho sledovati za živá

mužova, spěchej ihned po úmrtí manželově za vonným nebeským balsámem, volajíc s sv. chotí ve vznešené písni: „Nyní, ó Pane, když jsem celá svá, táhni mne k sobě, ať jsem celá tvá; poběžím za vůní drahých mastí tvých.“

Ctnosti, v nichž se zbožná vdova cvičiti má, jsou: buď pilna ve všem všudy všelike počestnosti, odřekni se společnosti, poct, důstojností a jiných všelikých marností světských; buď pečlivá v dobročinnosti k chudým, v obsluhování nemocných, v utěšování zarmoucených; zvláště pak hled' k zbožnosti napomínati a vésti dívky, a buď ve všem stkvělým příkladem a vzorem mladším ženám. Potřeba a sprostnost buďtež ozdobou jejího oděvu, pokora a skromnost jejích mravů, slušnost a přívětivost jejích řečí a rozmluvy, poctivost a stydlivost jejích očí, Kristus Pán jedinou láskou jejího srdce.

Slovem opravdová vdova jest v zahradě církve něžná jarní fialka, ana vydává svou zbožností nevýslovně libou vůni, skryta jsouc pod širokými listy ponížené pokory a svou nepatrnou barvou dokazujíc kající umrtvení. Kvete na skrytých a chladných místech, aby

nebyla obtěžována obcováním s lidem světským a srdce své si zachovala čerstvé nedotknuté žádostí po statecích. důstojnostech anebo i lásce světské. „Blažená bude,“ dí sv. Pavel, „setrvá-li.“

Dalo by se ještě mnoho říci o vdovách: ale tuším, že dostačí, poradím-li jim, aby pozorně četly krásné ty listy, které sv. Jeroným psal zbožným ženám: Furii, Salvii a j., jež byly šťastny, že ho měly svým duchovním otcem. Dle jeho slov dokládám toliko, aby zbožná vdova nikdy neměla za zlé jiným a nekárala je, které by se po druhé anebo po třetí vdaly. Neboť v některých případnostech Bůh to tak řídí, k své větší cti a chvále; a vždy sluší toho učení sv. otců se držeti, že ani panický, ani vdovský stav nebude státi v nebeské slávě na jiném stupni, leč kterého si pokorou svou zaslouží.

Článek XLI.

Slovo k panicům a pannám.

Duše čisté, duše panické! k vám neřeknu než dvě slova. — Myslíte-li někdy vstoupiti

v stav manželský, zachovejte pečlivě svou první lásku k té osobě, kterou vám prozřetelnost Boží dáti ráčí. Neboť jest to velký podvod, místo srdce čistého a docela zachovalého podávati srdce již zadané, vyžilé a pokálené jinou náklonností. — Ale dostane-li se vám toho blaženého povolání, že budete pozvány k čistým a spanilým svatebním hodům neposkvrněného Beránka Božího, střežte, šetřte, zachovejte co nejbedlivěji a nejsvědomitěji svou lásku celou tomu Božskému choti svému, an jsa pouhá čistota, nic nemiluje více, nežli opět duše čisté, neposkvrněné, a jemuž náležejí prvotinné oběti ze všeho, ale zvláště srdcí. Listy sv. Jeronýma vám povědí vše ostatní, čeho máte potřebí; že pak stav váš žádá na vás i poslušnosti, volte si některého moudrého a opatrného otce duchovního, pod jehož laskavým vedením se můžete tím jistěji Bohu věnovati k svému zdokonalení a posvěcení, a tak k své časné i věčné blaženosti.

Kniha čtvrtá.

Potřebná naučení proti pokušením obyčejným.

Článek I.

Nedbejme nic řečí lidí světských.

Jak mile svět pozná, že jsme se oddali zbožnému životu, dá se do nás ihned s svými úsměšky, pomluvami, potupou. Světáci rozkřičí naše obrácení se, že jest pouhou převázkou a pokrytstvím, trvajíce drze, že jsme se utekli k Bohu proto, že nás svět omrzel a opustil. Přátelé naši osypou se na nás se všelikými, dle jich a světa úsudku rozumnými a laskavými důvody, řkouce, že upadneme zbožností v trudnomyslnost, že pozbudeme důvěry jiných, že uškodíme svému zdraví, že způsobíme i sobě i jiným mnoho nepříležitostí, že zboží naše přijde na zmar, že máme žítí ve světě a se světem jako jiní, že není potřebí, abychom se spasení svého tak pracně a tajemně domáhali a m. j. t. p.

Drahá Bohumilo! to všechno nejsou leč marné a ničemné šibřinky světa; všickni, kdo tak mluví, nic nedbají ani o naše zboží, ani o naše zdraví. „Kdy byste byli z tohoto světa,“ dí Pán, „svět, co jeho jest, miloval by; ale že nejste z tohoto světa, svět nenávidí vás.“ Vidíváme, ani muži i ženy celé noci při hře trvají; můž-li pak býti věci, která by více napínala a namáhala pozornost a pobuřovala veškeré vášně člověka? A proti tomu nehlesne nikdo ani slovem. Ale věnujeme-li hodinku svatému rozjímání, anebo vstaneme-li o něco dříve s svého lože nežli obyčejně, abychom šli na mši svatou anebo připravili se k sv. přijímání, tu již všechno běhá po lékařích a žádá, aby nám pomáhali, že prý stůněme na játra a že máme žloutenici. Mnoho nocí se prohýří na bálích a tanech a žádný si ani neposteskne; ale proto, že se jde jednou na jitřní, všechno druhý den kašle a stýská si na rýmu. Není-li pak z toho dosti zjevno, jak svět jest stranný soudce, shovívavý k synům svým, ale drzý a přísný k synům Božím?

Nelze, nelze nijak jíti s světem, leč by

kdo chtěl s ním se u věčnou záhubu uvrhnouti; světu nelze býti dosti vhod; tak jest divný, nestálý! „Přišel Jan,“ dí Kristus, „nejeda, nepije, a řekli jste, že ďábelství má; přišel Syn člověka, jeda a pije, a vy pravíte, že Samaritán jest.“ Pravda svatá, ó Bohumilo! budeme-li shovívající světu hráti a tančiti, vezme si z toho pohoršení; pak-li to neučiníme, vytýkati nám budou trudnomyslnost a pokrytství; vystrojíme-li se stkvostně, bude se kdo ví čeho domnívati; pak-li se oblečeme v šat jednoduchý, vykládati to bude za podlé sprostáctví. Veselost naše bude mu slouti nezvedeností a kajicnost tmářstvím. A tak nás pozoruje vždy škaredým okem, a nikdy se mu nemůžeme ničímž zalíbiti. Naše slabosti vykládá za hříchy, hříchy všední za hříchy smrtelné, nedokonalosti naše za zlomyslnosti. Co láska nikdy o nikom nic zlého nemyslí, svět vždycky o každém myslí zlé; nemůže-li zatratiti naše skutky, ztrácuje naše úmysly. Ovce mějtež rohy nebo nemějtež, buďtež si bílé, nebo černé, nebo strakaté, vlk neušetří nižádné, všecky napořád lapá a trhá,

kde a jak jen může. A tak dělejme, co dělejme, svět nikdy neustane bojovati proti nám. Uvidí-li nás dlouho v zpovědnici, hned se bude ptáti, co se tak dlouho zpovídáme; budeme-li hotovi zkrátka, řekne, že jsme se nezpovídali ze všeho. Zkoumati bude přísně a zevrubně každé naše hnutí, a pro jedno hlasněji vypověděné slovo již bude všude hlásati, že nejsme k snesení. Budeme-li pečlivě hleděti svého, nazůve to lakotou, laskavost pak naše a štědrost bude mu slouti hloupostí. Ale bude-li se jednati o syny světa, hned bude hněvivá mstivost šlechetnou statností, lakota opatrnou spořivostí, prostopášnost roztomilým rozmarem.

Nechejmež tedy toho světa zaslepeného, Bohumilo! Křič si jak křič, jako sova, ana straší a plaší ptactvo denní. Budme pevní ve svých úmyslech, nezvratní ve svém rozhodnutí, a naše setrvání v zbožném životě dokáže světu, mínili-li jsme to upřímně a opravdu. Vlasatice svítí tak skoro jasně jako druhé hvězdy; ale brzo pomínou, co druhé hvězdy stále svítí. Tak i ctnost, i pokrytecká i opravdová, mívají stejnou slávu, avšak rozeznati je lze na jich trvání; ona

brzo běře za své a rozplyne se jako pára, tato pak trvá stále. Konečně jest nám prospěšno býti opovrženými na počátku zbožného života svého, a utrpěti některá bezpráví, poněvadž se takto utvrdíme proti marnivosti a pýše, kterými nezřídka v niveč přichází první ovoce zbožnosti. Buďme ukřižováni světu a svět buď ukřižován nám; považuje-li nás on za blázny, považujeme my jej za pošetilce.

Článek II.

Buďme dobré mysli.

Světlo buď si sebe krásnější a libější, oslňuje nás, když jsme byli déle ve tmě trvali; a obyvatelé cizího kraje, buďtež si sebe vlídnější a přívětivější k nám, vždy přec nějakou nedůvěru v nás působí, dokavade jim neuvykneme. Tomu podobně snadno možná. Ó Bohumilo! že to naše přísné odtržení se od pošetilých marností světských a změna života vzbudí v srdci našem poněkud sklíčenost a zármutek. Avšak mějme jen málo strpení, prosím; neboť to časem

pomine, ano není leč nezvyklost nové věci; jen maličko počkejme, a velikých útěch zakusíme. Bude nám snad líto, když z počátku postrádati budeme marných pochval, jichž se nám druhdy dostávalo od lidí světských za naše účastenství v jejich marnostech; avšak, pro Bůh! Bohumilo, stojí-li pak všecky ty pochvaly za to, abychom postrádali někdy vítězoslavného věnce, který nám Bůh, věčná pravda, slibuje na věčnosti? Ničemné radovánky let předešlých dostaví se nám opět a opět, lichometně nás zovouce a lákající, abychom se k nim vrátili a jich znovu použili, avšak máme-li pak býti tak pošetilí a zadati radosti blaha věčného za rozkoše tak klamné, pomíjející a tak nebezpečné? Věř mi, Bohumilo! vytrváme-li, že uvidíme brzičko stálost svou odměněnou útěchami líbeznými, a uznáme, že svět tento není leč pouhá žluč u porovnání s medem slastí nebeských, a že „jediný den v domě Hospodina Boha našeho,“ v jeho svaté službě strávený, převyšuje tisíce let prohejřených v stáncích hříšného světa.

Avšak pohlédnouce k vrcholu vysoké hory svaté dokonalosti křesťanské, ulekne se

snad, řkouce: „Jak se tam dostatí lze?“
Budme dobré, statné myslí, Bohumílo! Mladé včelky nemajíce ještě křídel, nevycházejí na sbírku medu z květů lučin a chlumů, ale živí se pomalu tím, který byly starší jich družky v zásobu nashromáždily; křídla jich dorůstají a tím dospívají samy tak, že se osmělují vylétati daleko na výšiny stromů i hor. Tak jsme i my podobni těm mladým, nedospělým včelkám na dráze zbožnosti; abychom ihned k dokonalosti dospěli, to nám nemožno, nuže tedy počněme jenom s dobrou myslí, hotovme a chystejme se k ní svou upřímnou touhou, svým pevným úmyslem a důvěřujme, že budeme míti dosti síly dostatí se tam. Zatím pak živme se medem sladkých naučení, jež nám světci a světice Boží od prvních věkův až po naši dobu byli zanechali a s svatým pěvcem královským prosme Boha, aby nás obdařiti ráčil perutěmi jako holubice, abychom se mohli povznéstí netoliko k dokonalosti života tohoto, nýbrž i tam doletěli až k blaženému odpočinku života věčného.

Článek III.

**O pokušeních; jaká jsou a jak se rozeznává
pocítění jich a svolení v ně.**

Pomysli si, Bohumilo! nějakou mladou choť knížecí, vroucně milovanou od svého chotě, kterou však některý prostopášník svěsti hodlá pomoci některého ze svých sluhů. Tento důvěrník se odvažuje nejprve navštívit tu počestnou paní a oznamuje jí úmysl svého pána; ona pak návrh ten buď přijímá anebo odpírá, a konečně buď svoluje aneb zamítá. Tomu podobně chovají se i ďábel i tělo i svět. Vidouce, ana duše některá se věnovala Synu Božímu, svému nebeskému choti, dotírají se k ní všelikými pokušeními, hledíce ji svěsti k hříchu; to se jí pak buď líbí nebo nelíbí, a dle toho konečně buď svoluje anebo zamítá. Ajta! tři stupně vedoucí v hlubinu hříchu: pokušení, zalíbení, svolení; a byť všech tří nebylo zřejmě k rozeznání ve všech hříších; nic však méně vždy lze je značně rozeznati u hříchů těžkých.

Byť i některé pokušení jakéhokoliv druhu trvalo po celý život náš, nikdy by nám ne-

odňalo milost a lásku Boží, když by se nám ani nezalíbilo, aniž bychom v ně svolili; neboť v pokušení nic nečiníme, ale trpíme něco; dokavade nemáme v tom zalíbení, nemáme ani žádné viny. Svatý Pavel trpěl dlouho pokušení, ale tím nejen nepozbyl milosti Boží, nýbrž Bůh tím byl i oslaven. — Blahoslavená Anděla z Foligni byla pokušením náramně týrána, tak že co o tom vypravuje, k útrpnosti budí každého. — Pokušení svatých Františka a Benedikta nebyla o nic menší; onen k odolání jim vrhl se v trní, tento do sněhu, pročez nic jim nebyla na újmu milosti Boží, ale ji i rozmnožila.

Buďme tedy hodně statní v pokušeních, Bohumilo' a nikdy se nepovažujme býti přemoženi a poraženi, dokavade je máme v ne-libosti, dobře rozeznávající rozdíl mezi pocítěním jich a svolení v ně. Nebo možnáť je cítiti, aniž pak v ně svoliti; avšak svolení nemůž místa míti bez zalíbení, neboť toto bývá obyčejně stupeň k onomu. Klad'tež nám nepřátelé spasení našeho sebe více osidel a vnaď, trvejte si neustále u dveří srdcí našich,

aby jich dobyli, čiňtež nám sebe svůdnější návrhy, dokavade vytrváme pevně v nelibosti k nim, nikdy to nebude urážkou Boha, tak jako u kněžny svrchu uvedené, dokavade s mrzutostí poslouchá návody svůdcovy, nic v ně nesvolujíc. Avšak mezi onou kněžnou a duší zbožnou jest přes to ten rozdíl, že ona má moc, aby svůdníka sobě protivného ihned zahnala, co zatím duše není vždy s to, aby pokušení necítila, ačkoliv vždy jí lze nesvoliti v ně. Ten jest důvod toho, že pokušení buďte si všelijaká a trvejte si jak dlouho koliv, nikdy neuškodí duši, dokavade je máme v nelibosti.

Co se zalíbení dotýče, které za pokušením přichází, znamenati jest, že máme v duši své dvě mocnosti, jednu nižší a druhou vyšší, nižší pak majíc poslušna býti mocnosti vyšší, nezachovává se tak pokaždé, nýbrž jedná mnohdy sama o své vůli. Tak se stává, že ta nižší naše duševní mocnost si v pokušení nějakém libuje, beze svolení mocnosti vyšší, ba i proti vůli její. Ta jest potom ta půtka a ten zápas, který svatý Pavel tak rázně líčí, řka, že tělo žádá, vzpouzí se proti duchu,

a že cítí v sobě dvojitý zákon, zákon těla a zákon duše a t. p.

Ovšemť, že jsme již často vídali hromadu pýře, pod níž oheň doutnal. Přijďme tam za deset — za dvanáct hodin, a hledejme ten oheň; nenalezneme ho, leč některou jiskřičku, která však dostačí, rozžítí ostatní mrtvé uhlí, a tak oheň opět rozedmouti v plamen. Hle, tomu podobně trvá i v duši naší přes všechna pokušení sebe větší, sebe delší nic méně živá ta jiskra lásky Boží, na níž se duchovní život náš zakládá. Neboť pokušení vzbudíc zalíbení v nižší stránce naší, zasype téměř a pohřbí ubohou duši popelem nezřízených choutek a náhledů, že lásky Boží zbude jenom malá částka a ve skrovném místečku na dně srdce našeho; nikde se neukazujíc a sotva bývajíc k nalezení. Ale jest tam přece skutečně a opravdu, když přes všechny bouře, jimiž i duše i tělo zmítány bývají, toho pevného úmyslu se držíme, nesvoliti v žádné pokušení, v žádný hřích. Lákání to možnáť že se líbí zevnitřnímu člověku, ale vnitřní je má v nenávisti, a byť i vůli naši vůkol obklíčila jako zuřivý nepřítel obehnavá pevný hrad, nic neškodí,

dokavade nevnikne vnitř. Z toho lze souditi, že takové lákání není samovolné a proto nemůže býti hříchem.

Článek IV.

Příklad na vysvětlení toho.

Mnoho záleží na tom, Bohumilo! abychom tomu, co se v předcházejícím článku řeklo, hodně porozuměli; pročez uvažme tento příklad. — Mezi jinými příklady, jaké půtky mnohdy světci a světice z dopuštění Božího proti pokušením ďábla, těla a světa podstoupili, jest jeden z nejpodivnějších obsažen v životě svaté Kateřiny Sienské. Bůh tomu dopustil, aby ďábel tuto světici mocně pokoušel. Naplňoval duši její rozličnými hříšnými myšlenkami, ohavnými obrazy, a okázal se jí viditelně s mnohými svými soudruhy, aby i smysly její tělesné pokazil a pobádal.

Svatá panna sama přiznává, že celá její duše tak naplněna byla takovými nestoudnými ohavnostmi, že jenom skrovná částka vůle její byla nedotknuta a nepohnuta tím pokušením. A to všecko trvalo dlouhý čas,

až pak konečně Pán Ježíš sám se jí zjevil a od toho ji osvobodil. Tu řekla k němu: „Kde pak jsi byl, můj nejsladší Ježíši, když srdce mé bylo celé temné ohavnostmi?“ — A Pán Ježíš jí odpověděl, řka: „Právě v tom tvém srdci jsem byl, dcero má.“ — „I jak jsi mohl,“ řekla na to ona, jak jsi mohl, můj nejčistší Spasiteli, trvati v srdci tak šeredném, znešvařeném?“ — Načež opět Pán se jí tázal, řka: „Pověz, milá dcero, měla-lis pak z těch nezřízených myšlenek, citů a hnutí radost a potěšení, či žalost a zármutek?“ — „Ten největší zármutek a trpkou žalost,“ odpověděla ona; a Pán se pak dále tázal: „Kdož pak vzbudil v srdci tvém tuto žalost a ten zarmutek, milá dcero! leč já, jenž jsem byl tajemně skryt v hlubině srdce tvého? Věz tedy, že kdybych já ti nebyl býval přítomen, ona pokušení, která vůli tvou obléhala, aniž pak ji mohla přemoci, byla by zvítězila snadno; ty bys je byla vůlí svou objala, v ně svolila a tak duši svou usmrtila. Avšak že já jsem byl v duši tvé přítomen, dodal jsem ti síly, s kterou srdce tvé statně vytrvalo, až i konečně ta pokušení překonalo. A poněvadž

nemohlo odolati samo o sobě, odporovalo tím více a pojalo velikou nelibost a hněv i proti tomu pokušení i proti sobě. A tak způsobilo u tebe toto pracné utrpení i veliký prospěch v ctnosti, i velikou zásluhu u mne.“

Hle, Bohumilo! jak u této znamenité světice jiskra ctnosti byla popelem zakryta a téměř pohřbena a jak pokušení i s samým zalíbením vniklo v srdce její, obklíčilo a stísnilo vůli, ana pak sama s milostí Spasitelovou odporovala v hoři a zármutku a žalosti a ošklivosti, zpěčujíc se všelikému svolení k hříchu. Pro Bůh! jaká úzkost duši zbožné nevědět ani, zda-li Bůh, jehož nade všechno miluje, jest s ní či není! a zda-li láska k Bohu jejímu, za kterou tak pracně bojuje, není docela v ní udušena, uhaslá! Ale ten jest nejjemnější výkvět dokonalé lásky nebeské, že ty duše, kteréž Boha svého milují, pro tu lásku k němu trpí a bojují, aniž pak by samy věděly, mají-li tu lásku, pro kterou to všechno podnikají.

Článek V.

Něco k útěše a posile duše pokušením zmítané.

Avšak, drahá Bohumilo! takové hrozné bouře a násilná pokušení nedopouští Bůh leč těm dušem, které k nejvyššímu stupni dokonalosti křesťanské a lásky Boží povznést umyslí; ale nikoliv z toho nejde, že ten, na koho se dopouštějí, jistě a nepochybně k tomu stupni dokonalosti dospěje. Neboť přihodilo se nejedněm, že přemohše veliká a násilná pokušení, potom že nebyli dosti věrní a statní, aby s obdrženou milostí spolu působili, podlehli pokušením menším a tak z milosti Boží a z naděje na blaho věčné vypadli. To pravím proto, kdyby se stalo, že by nás Bůh za hodny uznal, taková pokušení na nás dopustiti, abychom pak pomněli, že s námi veliké záměry má a nás na vyšší stupeň dokonalosti přivést chce. Nic však méně, abychom tehdáž nepozbyli bázně Boží a drželi se v pokoře, přesvědčení budme, že i po přemožení velikých pokušení nic nebudeme s menší, leč stálou bedlivostí na sebe a věrnou, laskavou, pokornou oddaností k Bohu.

Ať nás již potká pokušení jakékoliv, byť i provázeno jsouc zalíbením, nebudiž nám to na žádný nepokoj srdce; dokavade jsme k tomu nebo k tomu svého svolení nedali, ani to ani to neuráží Boha. Omdlí-li někdo, nedávaje ani znamení života, klademe mu ruku na srdce, a znamenáme-li dosti slabé hnutí, domníváme se, že voňavými věcmi anebo jinak k sobě opět přijíti může.

Tomu podobně i duše naše téměř omdlévá návalem násilných pokušení, tak že veškeré své síly životní pozbývá. Nuže položme i jí ruku na srdce, t. zkoumejme, zda-li vůle její ještě nějaké hnutí života duchovního jeví, zda-li odpírá svolení své a zamítá i pokušení a zalíbení. Dokavade tak jest, budme bezpečni, že jiskra života duševního v nás neuhasla. ale ještě doutná, a že Ježíš Kristus přebývá ještě v duši naší, ačkoliv jsa skryt. A tak potom můžeme pomocí svaté ustavičné modlitby a přijímání sv. svátostí i stálou a pevnou důvěrou v pomoc Boží zponenáhla se posilnití a žítí životem v Bohu dokonalým a blaženým.

Článek VI

**Jak a kdy jsou pokušení a zalíbení v nich
hříchem.**

Dáme-li sami příčinu k pokušení, jest to již hříchem, bychomť je i zavrhlí, poněvadž se samovolně v nebezpečí hříchu vydáváme. Víme-li ku př., že při hře snadno se pustím v hněv a klení a že tedy hra mi bývá pokušením k tomu, hřeším pokaždé, když ve hru se dám, a zaviňuje všechna pokušení, která na mne mezi hrou dorážejí. Anebo kdo by ze zkušenosti věděl, že jisté obcování jest mu nebezpečným pokušením ku pádu, zodpověděn bývá za všechna pokušení, ana ho potkávají, dokavade tu známost a to obcování udržuje.

Můžeme-li zalíbení, jenž za pokušením v zápětí přichází, od sebe zdržeti, hřešili bychom, kdybychom je přijali, a to více — méně, jak tato libost, kterou cítíme, a naše svolení, které k tomu dáme, větší nebo menší jest, déle nebo krátce trvá. Bychomť i nesvolili v skutek, vzdáváme přec srdce své hříchu, dadouce v něm přístup hříšné libůstce. Neboť vždy se za hřích pokládá

tomu, kdo srdce své k něčemu hříšnému obrací; ba právě v tom obrácení a věnování srdce k něčemu hříšnému záleží vlastně hřích sám, neboť pouhý zevnitřní čin bez onoho věnování srdce hřichem nikdy býti nemůže.

Povstane-li tedy v nás nějaké pokušení, dejme pozor, zda-li jsme samovolně zavdali k němu příčinu; tak-li jest, bylo pokušení samo již hřichem, poněvadž jsme v nebezpečí hříchu pustili. Při tom se však předpokládá, že jsme mohli vyhnouti se příležitosti a že jsme pokušení s ní spojené předvíдали anebo alespoň předvídati mohli. Pak-li jsme k pokušení tomu naprosto žádné příčiny nedali, nikdy nám nemůže býti přičteno hřichem.

Mohli-li jsme zdržeti od sebe zalíbení, jež za pokušením obyčejně následuje, a neučinili-li jsme tak, máme vždy nějaký hřích, menší -- větší, dle poměru větší -- menší libosti v něm, a delšího nebo kratšího trvání jeho. Avšak i při tom jest k povážení příčina, kteráž tuto libůstku způsobila. Ku příkladu: Některá osoba nedadouc nižádné příčiny k lichometným řečem a pochvalám, které jí někdo mluví, měla by nicméně zalíbení v nich, zasluhovala

by pokáránu býti, kdyby zalíbení to neza-
kládalo se na ničem jiném, nežli na těch
lichometných řečech. Avšak kdyby člověk
ten, který takových řečí k ní užívá z úmysla,
aby v ní zbudil hříšnou náklonnost, mimo to
ještě výtečně znal hráti na nějaký hudební
stroj anebo pěkně zpíval, a kdyby ona, nic
nevědouc o jeho zlém účelu, jen libost měla
na pěkné hře nebo výtečném zpěvu jeho, ne-
bylo by to pro ni žádným hříchem; avšak
nesměla by se ani příliš, ani dlouho tím
baviti, aby to pak nepřešlo v náklonnost. —
Tak též kdyby mi někdo udal nějaký vhodný
způsob, jak bych se na nepříteli svém vy-
mstiti mohl, a já nic nesvoloval k pomstě a
neměl žádného potěšení z toho, leč ohledem
jeho vhodné vymyšlivosti, zajisté žádného
hříchu bych tím neměl. Avšak nejednal bych
opatrně, kdybych se s ním o tom déle a
s libostí zaměstnával a rozmlouval, neboť jest
možná, abych konečně nebyl sveden k po-
mstě samé.

Často se stává, že býváme překvapeni za-
líbením nějakým, které ihned na pokušení
obyčejně následuje, než jsme to znamenali.
To nemůže býti leč všedním hříchem, ale

stává se větším, jestliže pocítíte to zalíbení, trváme z nepozoru déle jako na váze. máme-li si je dovoliti či je zapuditi; ještě pak větším bude, jestliže poznajíce je zřejmě, z pravé nedbalosti se s ním obíráme a bez rozhodného úmyslu, je zavrhnouti. Kdo by však svobodně a zúmyslně se takovým zalíbením zamčstnával tomu jest tento svobodný úmysl jeho těžkým hříchem, jestliže totiž předmět toho zalíbení pod těžkým hříchem se zapovídá.

Článek VII.

Jak lze velikým pokušením odolati.

Znamenáme-li nějaké veliké pokušení, zachovejme se jako dítky, any spatřivše vlka nebo jiné škodlivé zvíře, ihned se utíkají do náručí svých rodičů nebo aspoň k nim o pomoc volají. Tak i my mějme v každém pokušení své útočiště k Bohu, vzývajíce milosrdenství jeho. To nám radí sám Božský Spasitel náš, řka: „Modlete se, abyste nevešli v pokušení!“

Znamenáme-li, že pokušení to trvá a se

zmáhá, obejměme v duchu svatý kříž, a pomysleme si, jako bychom viděli Krista Ježíše před sebou; osvědčujme před ním, že nesvolíme v pokušení to, prosme za jeho svatou pomoc a ochranu proti nepřítelům spasení svého, a v této modlitbě neustávejme, dokavade pokušení to potrvá.

Při tom nemějme žádného ohledu a nic nedbejme toho pokušení, buď si jaké si buď, ale hledme neustále k Pánu Ježíši Kristu: neboť kdybychom sebe méně toho pokušení dbali, mohlo by to srdcem naším pohnouti, zvláště při pokušení velikém. Obráťme též mysl svou k nějaké chvalitebné práci, která by s to byla, aby pozornost naši zaměstnávala a tím žár pokušení udusila.

Veliký lék proti ranám všelikých pokušení, malých — velkých, jest otevřítí až na nejhlubší dno srdce své zpovědníku svému a zjevití mu všecky útoky a zlá nabádání nepřítelova. Neboť mlčení jest vždy první věcí, kteréž svůdník žádá na té duši, kterou by rád svedl; právě opak toho žádá na nás Bůh, abychom totiž dali jeho vnuknutí zkoumati a potvrditi od svých představených a zpovědníků. Dotírá-li na nás pokušení déle, až nás i una-

vuje, není nic lepšího, co bychom učinili, leč statně a trvale odepřítí všeliké svolení srdce svého. Jako nelze uzavřítí smlouvu, dokavade jedna strana trvá, že nesvolí: tak i duše nemůže býti vinna hříchem, dokavade trvá, že nechce. Můžeť ovšem býti zmatena, ale svedena nikdy.

Nepouštějme se nikdy v rozepři s nepřitelem svým, aniž mu odpovídejme slovem, ale od-
budme ho, jako druhdy Pán Ježíš, řkouce:
„Pryč, pokušiteli; psáno jest: Bohu svému klaněti a jemu samému sloužiti budeš.“ Jako počestná manželka nestoudného svůdce zkrátka odbývá, nepohlédnouc naň ani okem, aniž promluvic naň slovem; nýbrž obrací srdce své k svému choti, zaslibujíc se mu znova svou láskou a věrností: tak i duše zbožná, pokoušena jsouc od nepřitele svého spasení, nehádej se s ním, aniž mu odpovídej na lichoty a ponoukání jeho; nýbrž obrať zraky a srdce své k Božskému choti Ježíši Kristu, osvědčujíc mu, že se budeš držeti jedině jeho a zůstaneš mu věrnou do skonání.

Článek VIII.

Že máme odporovati pokušením i sebe menším.

Veliká pokušení mámeť ovšem přemáhati se 'vší mocí a statností, a vítězství nad nimi jest nám velmi prospěšno; nic však méně i když malá přemůžeme, není nám to bez prospěchu. Nebo byť i veliká pokušení sama o sobě nebezpečnější byla. jsouť menší svým množstvím dosti znamenita, tak že se ustavičné přemáhání těchto vyrovná i těžkému vítězství nad oněmi. Vlci a medvědi jsouť ovšem nebezpečnější zvířata nežli mušky, avšak jsou nám méně obtížna nežli tato, jenž nás svým množstvím a svou dotíravostí týrají. Snadno jest vraždy se varovati, ale těžko mnohonásobná každodenní k hněvu ponoukání potlačovati. — Jest snadno muži a ženě nedopustiti se žádného cizoložství; ale není tak snadno zachovati čistotu i v pohledu, nemluvit, ani poslouchati se zalíbením žádných neslušných řečí, nepřijímati osvědčení lásky od jiných pod jménem přátelství a t. p. Není nic těžkého, neujmouti nic z cizího zboží, ale těžko jest nežádati si ho, aniž bažiti po něm.

Snadno jest nedávati křivého svědectví proti bližnímu svému před soudem; ale nesusnadno jest neselhati ani žertem v dobré společnosti. Snadno jest neopiti se, ale těžko jest býti veskrze střídým. Snadno jest nežádati smrti bližního svého, ale nesusnadno jest nepřáti mu ani žádné nepříjemnosti. Snadno jest nepomlouvati bližního, ale těžko jest i každou pohrdlivou myšlenku ze srdce svého vymýtit. Slovem tato drobná pokušení k hněvu, k podezření, k žárlivosti, k závisti, k marným známostem a lichotám, k dvojsmyslností, k plzkým myšlenkám a t. p., jsou ustavičným cvičením v ctnosti dušem sebe zbožnějším a statnějším.

Pročež tedy, drahá Bohumilo! budme vždy hotovi a ozbrojeni k takovému zápasu, přesvědčení jsouce, že kolikkoliv sebe menších pokušení přemůžeme, tolik i stkvostných perel a drahokamů někdy ve svém vítězoslavném věnci obdržíme. Nuže tedy opřeme se a bojme statně a stále proti velikým a násilným pokušením, která nás potkají; ale nepřehledněme žádného ani sebe menšího pokušení, kteráž nás ustavičně provázejí, abychom je bedlivě nepotlačili.

Článek IX.

Jak i menším pokušením odolati lze.

Menším pokušením, jako zlého podezření, marnosti, závisti, mrzutosti, která nás téměř jak mouchy oblétají, nelze se vyhnouti na-prosto; nejlépe jim odoláme, nic jich nedba-jíce. Máme-li pevný a stálý úmysl Bohu věrně sloužiti, nic nám neuškodí.

Povrhněme tedy, Bohumilo! těmi slabými útoky nepřitele zlého, ani slovem o ně nedba-jíce; nechať si vůkol nás oblétají a bzučí, jak chtějí. Počnou-li píchat, znamenáme-li, že by se rády v srdci našem uhnízdily, ode-žeňme je a dejme se do nějakého prospěšného zaměstnání buď vnitřně anebo zevnitřně, zvlášť pak vzbudme v srdci svém svou lásku k Bohu. Není ani potřebí, abychom přímo proti nim bojovali, konajíce opačné jim ctnosti; nebo tím bychom se s nimi příliš obírali, a dali bychom se s nepřitelem naším do smlouvání. Máme-li tolik kdy, že můžeme poznati, ja-kého druhu to pokušení jest, můžeme vhodně i ctnost opačnou konati, obrátíce se prostě k ukřižovanému Spasiteli, obejmouce v duchu a políbíce nejsvětější nohy jeho,

Ta jest vůbec nejlepší zbraň, kterouž nepříteli spasení svého přemoci můžeme, ať na nás dotírá buď velkým, buď malým pokušením. Láska Boží zajisté, zavírajíc v sobě dokonalost všech ctností v stupni vyšším, jest nejlepším lékem proti všem nepravostem. Uvykli-li jsme si užívatí toho všeobecného léku ve všech pokušeních, nemáme nic potřeby zkoumati, jaké pokušení jest to, které se právě proti nám staví; upokojíme srdce své jednoduše, ale hrozně pro ducha zlého, an nás opustí a na pokoji nechá, vida, že útoky jeho nám slouží k rozmnožení lásky naší k Bohu.

Tak jednejme v menších, ale hustějších pokušeních; kdo by se s nimi zevrubně obírali, je nejprv zkoumati a pak s nimi zápasiti chtěl, unavil by se a nic by neprospěl.

Článek X.

Jak srdce své proti pokušením ozbrojiti máme.

Považme a zpytujme se časem, jaké vášně panují v srdci našem, a poznavše to, učiňme si pořádek života svého právě na opak těm vášním, ve svém smýšlení, mluvení, jednání,

Ku př. nalezneme-li, že jsme náchylni k marnosti, pozorujme často, jak bídný jest celý život náš; jak nám v hodině smrti svědomí naše vytýkati bude předešlou marnivost; jak jest všeliká marnost nehodna srdce šlechetného, jak ani nezasluhuje považována býti za více, leč hříčku dětskou. Mluvme často proti marnosti, a byť se i nejprve zdálo, jako by nám s tím nebylo do opravdy, neustávejme, ale snažme se, ji hodně potupiti; neboť mluvíce často proti nějaké chybě, sami si ji v opovržení vezmeme a počneme z nenávisti se jí varovati, čím milejší nám prve byla; neboť tím se postavíme veřejně proti té nectnosti. Konejme skutky pokory a poníženosti, jaké jenom možná, byť se nám to z počátku sebe více protivovalo; tak se připravíme k pokoře a ztenčíme svou marnost. A nechať se nám potom opět pokušení k ní dostaví, nenalezne u nás více té náklonnosti jako zprva, nýbrž více síly a statnosti k odražení a potření jeho.

Jsme-li náchylni k lakomství, rozjímejme častěji pošetilost té nepravosti, kteráž nás činí otroky toho, co stvořeno jest, aby sloužilo nám. Pomněme, že v hodinu smrti mu-

síme všecko opustiti a zde zanechatí, a zanechatí snad dědicům, ani všecko promrhají a tím promrhaným statkem snad i na věčné zatracení přijdou. Mluvme mocně proti lakomství, chvalme povrhání světem a t. p. Dávejme často a hojné almužny i přes moc a opomiňme leckterési příležitosti rozmnožiti statek svůj.

Čijeme-li se býti nakloněni k smyslnostem, bažíce po marném milkování, nebo je někomu věnujíce, pomněme, jak nebezpečno bývá takové chování pro nás i pro jiné; jak jest člověka počestného nehodno, sužiti takovou nejšlechetnější náklonnost duševní nízkým, podlým se chováním, a jak taková nepravost nás v podezření lehkomyšlné prostopášnosti vydává. — Mluvme často a horlivě k chvále čistoty a něžné prostoty srdce; avšak přičiňme se též, aby skutkové naši odpovídali slovům našim, odstraníce bedlivě všelike příležitosti k obcování lichometnému a lehkovážnému.

Vůbec za doby příměří, t. j. když nás pokušení k tomu hříchu, k němuž nejvíce nakloněni jsme, netísní, hledme co nejvíce kopati i v nejmenším ctnost opačnou oné ne-

pravosti a vyhledávejme k tomu příležitosti, nenabídnou-li se nám samy o sobě: neboť tak utvrdíme a posilníme srdce naše proti pokušením budoucím.

Článek XI.

O nepokoji duševním.

Nepokoj duševní není prosté pokušení, ale téměř zřídlo, z něhož se mnohá zlá pokušení prýští; i mám za hodno, abych o něm šíře promluvil.

Truchlivost jest vnitřní bolest srdce pro některé zlo, jež mimovolně trpíme, buď si zevnitřní jako chudoba, nemoc, opovržení, anebo vnitřní jako nevědomost, suchopárnost, mrzutost, pokušení. Čije-li se duše obtížena býti takovým zlem, mrzívá ji to, a tudíž ta truchlivost. Ta bývá přímo spojena s žádostí, sproštěnu býti toho zla a míti léky k jeho odstranění a zapuzení; až posud jsme v právu, neboť každý si smí přirozeně žádati dobrého, a zapouzeti od sebe zlo.

Snaží-li se duše z čiré lásky k Bohu, vyhledati léků, jimiž by se sprostila zlého,

které trpí, bude se při tom chovati tiše a trpělivě i pokorně, očekávajíc své osvobození spíše od laskavé prozřetelnosti Boží, nežli od svého rozumu, přičinění a namáhání. Jme-li se pak činiti to z lásky k sobě samé, usilovati bude o to chvatem a kvapem i horlivostí, jako by dosažení toho dobra záviselo více od ní samé, nežli od Boha; nedím, že by tak skutečně smýšlela, nýbrž jednáním jejím tomu se podobá.

Nedostane-li se jí pak ihned, čeho žádá, bývá tím velmi pohnuta, rozdrážděna, pobouřena; tento nepokoj a tato bouře nejenom že ji nic neutiší, přitíží tím více její strasti a ona pak bývá uchválena a ponořena v nesmírnou trudnost a zármutek, tak že pozbyvši veškeré síly, považuje strast svou za nesnesitelnou, nenapravitelnou. Na tom viděti lze, že ona truchlivost, zprvu ovšem spravedlivá, nesmírností svou způsobila ten nepokoj, a tento přejda přílišností svou v pobouření mysli, onu truchlivost zvýšil a zhoršil tak, že duši velmi nebezpečným se stal.

Vyjma hřích jest pobouření mysli největší zlo duševní. Neboť jako povstání lidu

a domácí bouře ve státu velmi jsou nebezpečny, zmaňující s jednotou občanů i veškerou sílu jeho a vydávající ho v šanc všelikým útokům nepřátelským: tomu podobně pozbývá i rozbouřené srdce naše všelike síly k podržení získaných ctností a k odrážení všelikých pokušení nepřítele zlého, an potom se všemožně namáhá, aby dle přísloví v kalném lovil.

Nepokoj a pobouření mysli mívají svůj původ v nezřízené touze, sprostiti se toho zla, které nás tíží a získati si to dobro, jehož postrádáme; avšak právě ten nepokoj a to pobouření mysli jest hlavní příčinou, kterouž ono zlo bývá horším a ono dobro od nás vzdálenějším jako ptáčata upadše v osidla a léčky, tím více se zaplétají, čím více se v nich třepetají a trhají. Žádáme-li si tedy sproštění býti nějakého zla, anebo dosáhnouti nějakého dobra, upokojme nejprve a uspořádejme srdce své, a pak jděme z povolna a tiše na to, jak bychom svůj účel vykonali; pravím-li tiše a z povolna, nebuď tím řečeno jako „nedbale“, ale bez překvapení a přehánění; učiníme-li jinak, pokazíme všechno

vesměs a zapleteme se tak, že nebudeme moci s místa se hnouti.

„Duše má, Hospodine, jest neustále v rukou mých,“ dí David: „a já nikdy nezapomínám zákona tvého.“ Zpytujme, Bohumilo! častěji za den, zvláště pak ráno a večer, zda-li máme tak jako onen královský pěvec svou duši v rukou našich, anebo zda-li nějaká vášnivá bouře nám ji byla uchvátila. Uvažme, zda-li máme srdce své v pořádku, či se nám vymknulo z rukou, aby se chytilo nezřízené některé náklonnosti: hněvu, závisti, lakomosti, bázně, zármutku, radosti; a jestli že se vymknulo a zbudilo, hledejme je a naleznouce, uveďme je zpět k Bohu, podrobme poslušně všechny své tužby a hnutí milostnému vedení laskavé jeho prozřetelnosti. Jako kdo se bojí, aby neztratili něco vzácného, nesou to pevně v uzavřené ruce, tak i my máme dle příkladu sv. pěvce říci: „Ó Bože můj! hle má duše jest v nebezpečí ztracenu býti, protož ji držím téměř pevně v rukou svých, a to působí, že nezapomínám svatého zákona tvého.“

Nikdy nedopouštějme, aby naše žádosti, a buďtež si sebe menší, znepokojovaly mysl

naši, neboť tak by pak větší příjdouce našly srdce více hotové k nezřízeným bouřím. Znamenáme-li, že se nějaký nepokoj k mysli naší přibližuje, vzdávejme se Bohu s tím pevným úmyslem, nic nečiniti dle žádosti své, nežli by nepokoj docela přešel, leč by se jednalo o něco, co odložiti nelze. Hleďme pak tiše a mírně vášeň svou ukojiti, abychom pak nejednali dle žádosti, ale dle rozumu.

Možná-li, abychom se svěřili se svým stavem svému zpovědníku, anebo aspoň některému zbožnému, důvěrnému příteli, zajisté ihned ukojení pocítíme. Toto důvěrné sdělení ukojí srdce naše, jako puštění žilou ukájí palčivost zimničnou, a proto jest srdci nejlepším lékem. Tak poradil sv. král Ludvík svému synu: „Máš-li nějakou těžkost na srdci, spěchej svěřit se s ní svému zpovědníku, anebo jinému rozumnému příteli, a dobrá rada, kterouž obdržíš, pomůže ti, abys trpělivě a tiše nesl strast svou.“

Článek XII.

O truchlivosti.

„Truchlivost podle Boha,“ dí sv. Pavel, „působí pokání spasitelné; truchlivost pak podle světa působí smrt.“ Tak tedy může býti truchlivost dobrá nebo zlá dle rozličných účinků, jež působí v nás. Avšak působí jich více zlých nežli dobrých; neboť dobrých účinků jest pouze dvě: milosrdenství a pokání, ale zlých, a to velmi, jest šest: úzkost, nevole, zlost, závist, hněv a netrpělivost. Pročež i mudřec praví: „Truchlivost hubí mnohé a nepřináší žádného prospěchu.“

Nepřítel používá truchlivosti, aby pokoušel spravedlivých, zarmucuje je i pro jich skutky dobré, jakož i hříšníky popouzí k tomu, aby se radovali ze zlých skutků svých; jako může nijak svést k ničemu zlému, leč dáda mu podobu příjemnou, tak není s to, aby obrátil člověka od dobrého, leč představě mu to v způsobu odporném. I lze říci, že jako jest sám na věčné věky odsouzen k truchlivosti zoufalé, tak též by

rád, aby všickni lidé tak byli truchliví, jako jest on.

Zlá truchlivost mate a pobuňuje a sužuje duši, znechutí nám modlitby, obtěžuje hlavu, přivádí nás o zdravý rozmysl, soudnost, statnost a sílu; slovem, jest jako krutý mráz, který hubí všecku okrasu země a umrtvuje všelikého živočicha; tak i truchlivost odnímá duši všelikou ozdobu a v ochrnutí pohřžuje všeliké mocnosti její.

Přihodí-li se, drahá Bohumilo! že taková zlá truchlivost nás obklíčí, zachovejme, co radí sv. apoštol Jakub: „Truchlí-li kdo z vás, modli se.“ A skutečně modlitba jest proti tomu výborným lékem, poněvadž povznáší mysl k Bohu, an jest nám jedinou útěchou. Avšak zachovávejme v tom, abychom v srdci vzbudili city důvěry a lásky k Bohu, řkouce asi takto: „Ó Bože slitovníče! ó Bože milostivý! ó laskavý Spasiteli můj! Ó Bože, srdce mého, potěšení moje, Utěšiteli můj! Ó Bože, jediná má naděje, jediná láska má!“

Odporujme, seč síly naše stačí, stále a pevně citům truchlivosti, činěním buď svých povinností anebo jiných dobrých skutků, byť se nám i zdálo, že všecko činíme jen chladně,

mrzutě a lenivě. Neboť zlý nepřítel hledě nás takovou truchlivostí odvrátiti od dobrého, uvidí-li, že je přes moc konáme, upustí od svého zlého úmyslu a nechá nás na pokoji.

Zapějme si nákou svatou píseň; často již byl nepřítel zahnán zpěvem duchovním, jakože toho příklad máme na Saulovi, jehož truchlivost zapuzena byla hudbou a písněmi mladého pěvce Davida.

Dobře jest též obíratí se s nějakým zevnitřním zaměstnáním a po třídě brzo tím, brzo jiným, abychom se jednak vzdálili věci, k truchlivosti popuzující, jinak na duši okřáli; neboť nejvíce mívá truchlivost původ a kořen svůj v povaze chladné a mrzuté. — Konejme některé vroucí skutky zevnitřní zbožnosti, byť i přes moc bylo, obejmouce sv. kříž, políbíce uctivě rány Spasitelovy, pozdvihnouce oči i rukou k nebesům, a vzývajíce Boha slovy důvěry a lásky, jako: „Ó Bože můj! kdy pak to bude, že navštívíš a potěšíš mne? — Ó Bože, k tobě pozdvihuju i zrakův i rukou svých! Přispěj mi ku pomoci a neopouštěj mne! Nevydávej mne v ruce nepřitele mého! Živ buď Ježíš

můj! a živa bude i duše má! Kdož mne odloučí od lásky Boha mého?“ —

Ale nejlepší lék jest proti takové truchlivosti častější přijímání velebné svátosti, neboť tímto nebeským pokrmem posilňujeme své srdce a obveselujeme celou duši svou.

Vůbec hledme sděliti pokorně a upřímně svému otci duchovnímu všecka vnuknutí, nápady a úmysly, jenž z naší truchlivosti pocházejí; vyhledávejme si společnost osob duchovních a obcujme s nimi za doby truchlivosti, jak dlouho možná. Konečně neustávejme poroučeti se a odevzdati docela do nejsvětější a nejmilostivější vůle Boží, přijmouce truchlivost tu za zasloužený trest za své marné veselosti, a důvěřujme pevně, že dobrý Otec náš nebeský, pokáráje nás na čas, opět nás navštíví sladkou útěchou svou.

Článek XIII.

O útěchách duchovních, citelně se jevících, a jak se v nich zachovati máme.

Bůh zachovává a řídí tento svět v neustálém střídání se rozmanitých proměn.

Nepřetrženě jde za nocí den, za jarem léto, za letem jeseň, za jesení zima, za zimou opět jaro; žádný den není zcela roven druhému; ten jest deštivý, ten pošmourný, ten jasný, ten bouřlivý. Podivuhodná rozmanitost, ana celému světu čarovné krásy a mocného půvabu dodává! Tak jest i s člověkem, jehož staří právem nazvali malosvěttem. Nikdy netrvá nikdo v témž stavu, život člověka plyne neustále jako voda řeky, v stálém rozmanitém toku: pohýbá se buď vzhůru svými vznešenými nadějemi, buď spadává dolů ve své sklíčenosti a bázni; brzo zatačí v pravo s útěchami svými, brzo opět v levo se svými zármutky: tak se člověku v životě nikdy docela nevyrovná ani jeden jediný den druhému, ba ani jedna hodina druhé.

A uprostřed takové ustavičné nestálosti případův a příhod má člověk tu povinnost své srdce držeti v stálém, nepohnutém poklidu a míru. Ať se přihodí vůkol nás to nebo to, ať nastane změna ta, nebo ta, vždy bud'tež oči naše stále upřeny k jedinému blahu našemu, kterýž jest Bůh. Plyň si loďčka našeho života kam plyň; zaboč si k východu, k západu, k jihu, k severu, buď

si bouře, buď si jasno: vždy jest dralka, řídící její běh, obrácena ke krásné hvězdě mořské, k hvězdě točnové. Svrhni se všecko všudy vůkol nás horem dolem, octni se totiž duše naše v zármutku, v radosti, v trpkosti, v útěchách, v poklidu, v bouři, ve tmách, v světle, v pokušení, v odpočinku, v utěšené zbožnosti, nebo vyprahlosti mysli, buď si jako země spálena vedrem protivenství anebo libě zvlažena rosou slastí nebeských: vždy směřujtež srdce naše i duch náš i vůle naše neustále a nezvratně k lásce Boha Stvořitele svého, svého spasitele, jedině útěše a jedinému svrchovanému blahu svému. „Ať si žijeme, ať si umíráme,“ dí sv. apoštol, „vždy jsme Boží: kdož nás odloučí od lásky jeho?“ Ba věru! nic není s to, aby nás odloučilo Boha, ani zármutek, ani úzkost, ani smrt, ani život, ani bolest přítomná, ani bázeň příhod budoucích, ani úklady ďáblovy, ani útěchy povznášející, ani tísně skličující ducha, ani útlá zbožnost, ani vyprahlost srdce, — nic — nic ze všeho toho není s to, aby nás odloučilo svaté lásky, ana se zakládá na Kristu Ježíši, Pánu a Spasiteli našem.

Tento rozhodně vyslovený náš úmysl, že

se nikdy nevzdáme Boha a nikdy se nespustíme svaté lásky jeho, slouží za závaží duším našim, aby se udržely ve svaté rovnováze uprostřed rozmanitých případností, aby se dějí neustále ve světě a zmítají životem našim semo tamo. Jako se totiž praví, že včelky při nastávající bouři do nohou brávají drobná zrnka písková, aby se snadněji nesly a udržely v povětří: tak i duše naše, zasvětic se Bohu a lásce jeho pevným osvědčením, že ho nikdy neopustí, trvá vždycky v rovné mysli mezi všelikými změnami, tu útěchy, tu strasti jak duchovních, tak světských, jak vnitřních, tak zevnitřních.

Avšak mimo toto všeobecné naučení potřebí máme i některých zvláštních pravidel, totiž:

1. Především znamenejme, že zbožný život nezáleží v sladkých a utěšených citech srdce, které by námi pohnuly až k něžnému a útlému sténání a slzám, jimiž by právě naše duchovní cvičení příjemna byla. Nikoliv, drahá Bohumilo! zbožnost a tyto sladké, utěšené city nejsou totéž, neboť jsou mnohé duše, které tyto cítivají, avšak přes to v nepravostech trvají, a tím důkaz dávají, že

nic nemají opravdové lásky k Bohu a tudíž ani pravé zbožnosti. Saul stíhaje ubohého Davida na smrt, dostal se samojedin na poušti Engadi ve sluj, kdež byl David se svými druhy ukryt. Snadno mohl David při té příležitosti Saula zabiti, ale neučinil to, nýbrž nechal ho na živu ani strachu mu nenaháněje: až když byl odešel, zavolal naň a okázal mu, že byl v rukou jeho. Nuže co učinil Saul a jak se tvářil, aby okázal, že srdce jeho jest obměkčeno? Nazýval Davida synem svým, plakal hlasitě, hojné slzy prolévaje, vychvaloval ho, velebil jeho velikomyslnost, modlil se za něho k Bohu, předpovídal jeho budoucí království, poroučel mu svou rodinu, která po něm pozůstane. Zda-li pak mohl ještě zřejměji svoji laskavost osvědčiti? Avšak nicméně přes to přes všecko nezměnil srdce své, ale stíhal Davida tak krutě jako prve. Tak jsou i mnohé duše, které rozjímajíce dobrodiní Božská a umučení Páně, osvědčují velikou a útlou citlivost, až jim mezi modlitbami jich a díkůčiněním srdce usedá a hojné slzy z očí kanou, tak že by každý na to přísahal, že jsou veskrze jati a proniklí zbožností. Ale když dojde na důkaz, okáže

se, že tyto povzdechy a slzy nebyly nic jiného, leč jako letní přeháňka, při kteréž padající hrubé kráपěje dešťové zemi nic nezvlažují, ale toliko k vzrůstu hub slouží; tomu podobna byla i u nich taková znamení zbožnosti toliko zevnitřní, o nichž srdce nevědělo buď nic, anebo vědělo-li poněkud, minul ten dojem, jako letní dešť na vyprahlé půdě mizívá. Neboť tací ubožáci nepřemohou se, aby jediný halíř navrátili ze zboží nespravedlivě uchváceného, nebo aby jediné zlé navyklosti své se odřekli a ji napravili, aby jedinkou sebe menší nesnázi pro Krista podstoupili, nad nímž hojných slz vylévali. Všecka jejich hnutí nebyla leč duchovními houbami, která netoliko nejsou nikdy pravou zbožností, ale i mnohdy ošemetnou lstí a klamným osidlem ďáblovým, jímž duše sprosté hrubě podvádí, lichotě jim takovými drobnými útěchami, tak že nic nedbajíce pravé a pevné zbožnosti, záležející v pevné, ochotné a úsilné vůli, sloužiti Bohu a učiniti všecko všudy, co se líbí Jemu.

Malé dítky plakávají mnohdy usedavě, vidouce, an lékař pouští žilou otci nebo matce; avšak žádala-li by v témž okamžení matka,

aby jí dali nějakou hříčku, kterou v ruce mají, velmi by sebou trhaly a nedaly by nic. Takové jsou mnohdy naše citlivé zbožnosti. Vidouce bok ukřižovaného Spasitele kopím proklaný pohnuti jsme k slzám. Ach, drahá Bohumilo! záhodno zajisté, abychom plakali nad přehořkým umučením Pána a Spasitele svého; avšak proč pak sebou trháme a zpěčujeme se dáti mu to jablíčko, které v rukou držíme a on od nás žádá — totiž srdce své, to jediné jablko lásky vonné, o které tak snažně stojí? Proč pak mu neobětujeme své náklonnosti, choutky a libůstky, které z našeho srdce vyjmouti chce a kterýchž my si více vážíme, nežli jeho svaté milosti? Ajta! to jsou ta dětská přátelstva, útlá ovšem, ale slabá, nadšená, neužitečná, nepocházejíce leč z povahy ochablé a dojemné, ba jsouce mnohdy jenom strojené klamy nepřítele zlého, jimiž mysl naši svěsti usiluje.

2. Nic však méně jsou takové slasti a citelné útěchy velmi dobré a prospěšné, neboť vzbuzují v duši chuť po zbožnosti, posilňují mysl a dodávají všelikým duchovním cvičením svatou jakousi rozkoš a veselost, kterouž

se veškery činy naše stávají libými a příjemnými i zevnitř. Ta jest ta chuť na Božských věcech, kterouž sv. pěvec v srdci cítě, zvolal: „Jak jsou líbez né ústům mojim slova tvá, Hospodine! sladší nad med rtům mým.“ A zajisté nejmenší útěcha zbožného života, které požíváme, stojí v každém ohledu za více, nežli nejstkvělejší a nejhluchnější vyražení celého světa. To jest to mléko, t. ta sladká a živná milost Božského chotě, které jest lepší než víno, totiž veškeré rozkoše světské; kdo toho okusil, drahá Bohumilo! tomu jsou všechna jiná potěšení pelyňkem a žlučí. Jako lidé, kteří bylinu skytickou v ústech drží, takovou slasť z ní okoušejí, že nic, ani hladu ani žízně necítí; tak i ti, kterým Bůh dal této sladké manny nebeské, útěch vnitřních, okusiti, nic nebaží, nic si nežadají potěšení světských, ba ani jich nepomní. Ta jest ta předtucha slastí nehynoucích, které Bůh chová těm duším, jež si ho vyhledávají; to jsou ty cukrovinky, jimiž Bůh co laskavá máti své dítky k sobě loudí; to jsou ty sílicí vody, jimiž srdce jich utvrzuje; to jsou mnohdy i závdavky na odměny věčné. — Alexander, tak řečený

Veliký, zmítán jsa bouří velikou na moři, objevil krajinu „Šťastné Arabie“ dle vonného zápachu, kteréhož mu vítr donášel a dle něhož na utěšenou krajinu soudě, dodával mysli veškerým svým druhům: a hle! tomu podobně se i nám cítiti dává libá vůně milosti Boží, blaženosti nebeské, po kteréž toužíme a se snažíme.

3. Avšak namítne se nám, poněvadž jsou utěšené city některé dobré, pocházejíce od Boha, jiné pak ničemné, nebezpečné, zhoubné, pocházejíce buď z přirozenosti buď od ďábla samého: jak bude lze rozeznati jedněch od druhých a určití, které jsou dobré a které zlé? Tu si pamatujme, drahá Bohumilo! to všeobecné pravidlo, abychom je rozeznávali dle jejich ovoce. Srdce naše jsou téměř plodnými stromy, náklonnosti a tužby jsou větvemi, skutky pak jsou ovocem. Které srdce má dobré náklonnosti a tužby, jest dobré; náklonnosti pak a tužby jsou dobré, působí-li dobré skutky a svaté činy. Působí-li útěchy a slasti, jež znameníme, v nás tak, že býváme pokornějšími, trpělivějšími, laskavějšími a útrpnějšími k bližnímu, horlivějšími v kajicnosti a mrtvení svých vášní a zlých návyků, stá-

lejšími a vytrvalejšími ve svých cvičeních, tiššími a shovívavějšími k poddaným, poddanějšími a poslušnějšími k vrchním, sprostšími v celém svém životě: pak, drahá Bohumilo! nelze pochybovati, aby tyto útěchy nepocházely od Boha. Ale působí-li takové útěchy slast toliko nám, a činí-li nás zvědavými, mrzutými, vybíračnými, nevrlými, vzdornými, pyšnými, hrdými a tvrdými k bližním, tak že my, domnívající se býti svatoušky, vzdorujeme veškeré poddanosti a kázni, pak zajisté jsou útěchy ony nepravé, nebezpečné, zhoubné. Dobrý strom nevydává jiného ovoce leč dobrého.

4. Dostane-li se nám takových útěch, zachovejme se v tom takto:

Předně: Pokořme se před Bohem, jenž jest původcem veškeré útěchy. Varujme se bedlivě, Bohumilo, ať nikdy při tom neřekneme: Ajta! jak jsem dobrý! jak jsem zbožná! Nikoliv, neboť tyto dary Boží nás nečiní lepšími, vždyť zbožnost pravá nezáleží v nich; ale rceme raději: „Jak dobrý jest Bůh těm, kteří důvěřují v něho a duši, která ho vyhledává!“ Kdo má kousek cukru

v ústech, nemůže říci, že ústa jeho jsou sladká, ale že cukr jest sladký; tomu podobně, ačkoliv ty útěchy jsou dobré a Bůh též dobrý, od něhož pocházejí, nic méně nejde z toho, aby ten, jemuž se jich dostává, dobrým byl.

Za druhé: Považujme se, jako bychom byli ještě malé dítky, majíce potřebí mléka, dí svatý Pavel, poněvadž nemůžeme ještě zažiti pevných a těžších krmí, a že nás Bůh těmi útěchami jako cukrovinkami k lásce své vábí a láká.

Za třetí: Važme si těchto milostí co nejvíce, nikoliv pak pro to, že jsou samy o sobě utěšené, ale že přicházejí z rukou Božích, an je v srdce naše vlévá. Neboť kdyby maličké dítě mělo rozum, vážilo by si více lichocením mateřských, s nimiž spolu lahůdky obdržuje, nežli lahůdek samých. Tak, ó drahá Bohumilo! jsou útěchy ony něco znamenitého, ale znamenitější mnohem jest, že pocházejí od Boha, a že On, Otec nebeský, ráčí vztahovati ruku nad srdcem naším, nad myslí a nad duší naší, aby je v nás působil.

Za čtvrté: Když jsme je byli se vši možnou pokorou obdrželi, hleďme jich po-

užívatí co nejbedlivěji k účelům toho, jenž nám je dal, a hlavní z nich zajisté jest, aby nás povzbudil k lásce bližního, abychom se k němu veskrze prokázali tichými, mírnými, ochotnými. Matka dává cukrovinky dítěti, aby pak dostala polibek; nuže, tedy i my obejměme vroucně v duchu Spasitele svého a líbejme svaté rány jeho. Avšak toto objetí veď nás k tomu, abychom ho poslouchali, přikázání jeho plnili, ve všem se dle sv. vůle jeho řídili, jeho se nespouštěli. Ten den, kdežto se nám dostane nějaké útěchy duchovní, hledme tím pilnějšími se prokázati v konání všeho dobrého, zvlášť pak křesťanské pokory.

Za páté: Hledme pak i časem se sřící těchto příjemných a sladkých útěch, odvrátíce srdce své od radostí, kteréž jimi cítí, a osvědčující, že, ačkoliv je přijímáme pokorně a vděčně co dary Boží a vnady zovoucí nás k jeho lásce, nic však méně nevyhledáváme a nežádáme si útěch, ale utěšitele sama; nikoliv takových citelných slastí, ale sladkého Spasitele; nikoliv takých duchovních rozkoší, ale Boha samého, an jest rozkoš svrchovaná nebes i země: slovem, že vyhledá-

váme a žádáme si jedině Boha a svaté lásky jeho, byť se nám i po celý život náš za to nižádné útěchy nedostalo, hotovi jsouce zvolati, ať si jest v utěšené radosti a oslavě na hoře Táboru anebo v mukách a přehořké smrti na hoře Kalvarii se sv. Petrem: „Pane! dobře, utěšeně jest nám býti s tebou, kde ty jsi, ať na potupném a bolestném kříži, ať v utěšené a blažené slávě tvé.“

Za šesté: Konečně znamenáme-li, že by tyto útěchy citelné, tyto slzy radosti byly přílišné, anebo že by se nám při tom událo něco zvláštního, neopomeňme to svěřiti věrně svému zpovědníku, a poraditi se s ním o to, jak bychom se při tom zachovali a to zmírniti měli; psáno jest zajisté: „Nalezl-li kdo medu, jez ho, co dostačí.“

Článek XV.

O suchopárnosti a pustotě duchovní.

Avšak, drahá Bohumilo! taková krásná a utěšená pohoda nepotrvá vždycky, stane se, že někdy pozbudeme naprosto všelikou chuť a touhu po zbožnosti, že se nám bude zdáti,

jako by duše naše byla zemí vyprahlou a pustou, že ani cesty ani stezky neuhlídáme, která by nás vedla k Bohu, že spasitelné vody milosti Boží zarazí se a nepotekou více, aby vyprahlost duševní zarosily a občerstvily. Ach! jak bídna, jak politování hodna jest duše taková, zvlášť jestli truchlivý ten stav veliký a dlouho trvá! Tu se stane, že se duše jako druhdy David na poušti nasytí slzami ve dne v noci, co zatím zlý nepřítel s posměchem ji nabádáti a k ní voláti bude: „Ó bídнице, kde máš Boha svého? kam se poděješ, abys ho nalezla? jak tě bude moci opět obveseliti svou svatou milostí?“

Co si tu počítí máme, drahá Bohumilo? Přikročme ke zřídlu zla toho: mnohdy mívají takové vyprahlosti svůj původ v nás samých.

Jako pečlivá matka odejímá a odepírá dítěti cukru, když má škrkavky: tak i Bůh odjímá a odepře duši naší sladké útěchy milosti své, pojme-li nás marné a hrdé zalíbení v sobě samých, které jest pravá hlíza srdce našeho. „Dobré jest mi, Hospodine, že jsi ponížil mne,“ řekl svatý

královský pěvec: neboť: „prve nežli jsem byl ponížěn, zhřešil jsem.“

2. Opomineme-li použití ochotně a horlivě utěšené slasti lásky Boží, odejme je nám; tak potrestá naši nedbalost, jako druhdy židův na poušti; kdo se nepřičinil nasbírat si nebeského pokrmu manny před slunce východem, nenalezl pak nic, nebo sluneční zář rozplynula v prach.

3. Svatá choť v písni Šalamounově hovic si na lůžku, nechtěla vstáti a otevřítí choti svému, an pak se vzdálil a zanechal ji samotnu. Tak se stává i nám. Hovíce si v utěšených, ale pomíjitelných pocitech, nechtíváme se jich vzdáti, abychom se odebrali k svým duchovním cvičením. Nebeský ženich stojí, tluka u dveří srdce našeho, žádá, abychom mu otevřeli. Ale my nechceme zanechatí pohodlností svých; proto se vzdaluje a nechá nás pohřížené ve spánku naší nedbalosti; a když pak ho hledáme, nedá se nám nalézt. Tato péče a starost jest zasloužený trest za to, že jsme nehodně pohrdli láskou jeho a obrátili se k lásce světácké. Ach, ubohá duše! ty jsi se chtěla zásobiti moukou egyptskou, protož právem postrádej

manny nebeské. Včeličkám jest odporna všeliká vůně uměle strojených mastí; tak též útěchy Ducha svatého nic se nesrovnávají s uměle strojenými rozkošemi světa tohoto.

4. Lestná dvojsmyslnost ve svaté zpovědi a v poradách se svým zpovědníkem bývá zhusta příčinou duchovní vyprahlosti a pustoty; neboť kdo lže Duchu svatému, nezasluhuje žádné útěchy jeho, a kdo se nechce přiblížiti k nebeskému otci svému s myslí dětinnou, nezasluhuje, aby obdržel sladkých darů lásky otcovské.

5. Přesytíme-li se rozkošemi světskými, ký div pak, že srdce naše nižádné chuti a touhy nečije po rozkoších duchovních! Sytým vrabcům bývají i třešně trpké, dí přísloví. „Lačné,“ dí blahoslavená panna, „naplnil dobrými věcmi, bohaté pak propustil s prázdnem,“ poněvadž nasyceným rozkošemi světskými nemohou chutnati i rozkoše duchovní.

6. Tažme se samých sebe, zda-li pak jsme zachovali věrně ovoce prvních obdržených milostí? Stalo-li se tak, obdržíme jich více neb tomu, kdo má, přidá se a bude míti hojnost; kdo však již nemá, co se mu dalo, poněvadž to zmrhal, tomu se odejme i to,

co nemá, totiž nedostane se mu ani těch milostí, které se mu budoucně dáti měly a přichystány mu byly. Déšť věru oživuje byliny ovadlé, ale uschlé přivádí tím čerstvěji k hnilobě.

Za těmito tedy příčinami a jinými těmito podobnými stává se, že pozbýváme utěšených radostí ve službě Boží a upadáme v suchopárnost a pustotu duševní. Zkoumejme tedy bedlivě svědomí své, ale bez úzkosti myslí, nejsme-li tím nějak vinni. Poznáme-li že nějak jsme sami k tomu nějakou příčinu zavdali, děkujeme za to Bohu; neboť neduh jest na polo vyhojen, jakmile jsme mu přišli na původ. Pak-li naopak se nám nic toho neukáže v nás samých, co by příčinou té vyprahlosti bylo, neobírejme se s tím dále, ale zachovejme se ve vší sprostnosti dle těchto dalších pravidel.

1. Pokořme a ponižme se hluboce před Bohem, uznávající ve všem nehodnost a nicotu svoji a bídu, řkouce k němu vroucně: „Ach, co jsem já, ó Pane a Bože můj, jsa sám o sobě? Pouhá nicota, nic leč země vyprahlá a se všech stran rozpukaná, jenž tím

právě dokazuje svou žízeň po rose nebeské, sic jinak rozpadne se v prach.“

2. Vzývejme Boha a prosme ho, aby nás opět slastmi své milosti obdařiti a občerstviti ráčil, řkouce z plna srdce: „Navrať mi, ó Pane! radost spasení tvého!“ — „Otče! možná-li, odejmi ode mne kalich tento!“ „Nej-
sladší, všemohoucí Ježíši, jenž jsi přikázal větrům a bouři a nastalo utišení veliké: zadrž tuto palčivou vichřici, ana vysychá duši mou a sešli mi oživující a občerstvující onen větřík polední, jehož si žádala svatá choť tvá, aby opět zahrádka duše mé vydala na vše strany vůni zbožnosti své.“

3. Jděme k svému zpovědníku a zjevíce mu nejtajnější úkryty srdce svého, přijmeme a vykonejme v pokorné prostotě a svědomité poslušnosti, cokoliv poradí nám; neboť Bůh miluje nade všecko poslušnost, způsobí to svou svatou prozřetelností, že se rada zpovědníkova s dobrým výsledkem potká, jakož učinil, že Námán Syrský, koupaje se v řece Jordaně, uzdraven a očištěn jest, poněvadž tak učinil po radě Elisea proroka, an mu tak přikázal, ačkoliv dle rozumu lidského nebylo lze nadíti se toho účinku.

4. Při takové vyprahlosti a pustotě duchovní nic není dále tak užitečno a prospěšno, jako mírnost a trpělivost při žádosti o Božskou pomoc. Nejlépe jest odevzdati se veskrze a úplně v prozřetelnost Božskou, nechať s námi tak nebo tak naloží. Žádající si, pokud dovoleno jest, sprostěnu býti své strasti a trpíce statně holesti její, zvolíme s Božským Spasitelem svým: „Otče! možná-li nechť odejde ode mne kalich tento;“ avšak přidejme ihned: „Avšak ne má, ale tvá vůle buď!“ a trvejme v tom stále co nejklidněji. A laskavý Bůh vida nás v tom svatém lhostejném odevzdání se v jeho vůli, potěší nás hojnou milostí svou, jako vida Abrahama, ochotna zbaviti se i jediného syna, pro toto jeho svolné odřeknutí se potěšil ho zvláštním viděním a potom svým štědrým požehnáním i jemu samému i veškerému potomstvu jeho. Bceme vůbec vždycky ve všech strastech nás potkávajících i tělesných i duchovních, ve všech bouřích a nepokojích mysli, když ni-žádné útěchy neznamenáme: „Hospodin mi dal slasti ty, Hospodin mi je vzal; buď jméno jeho pochváleno a zvelebeno.“ A setrváme-li v této svaté pokorné oddanosti, nahradí nám

za to hojně opět útěchy duchovní, jakož učinil statnému trpiteli Jobovi, jenž se byl vždy pokorně v vůli jeho odevzdal.

5. Konečně, drahá Bohumilo! nikdy nepozbývejme mysli v trudném takovém stavu duchovní vyprahlosti a pustoty, ale očekávající, že se nám utěšené slasti zbožnosti opět navrátí, krácejme svou cestou pokorně a důvěrně dále a dále, nic neopominouce svých cvičení, ba raději co možná rozmnožíme je všelikými dobrými skutky. Obětujme Božskému Spasiteli své srdce, celé, jaké jest, a budme jisti, že mu bude tak příjemno, jako kdyby oplývalo slastmi duchovními, jsouc odhodláno a hotovo vroucně milovati Boha. Za pěkného jara prý včeličky pilně pracují, snášejí mnoho medu, ale za to prý mívají méně plodu; a na opak za pošmurného počasí prý se více rozplozují, méně medu shromažďují. Tomu podobně, ó Bohumilo! mnohá duše vidouc se v utěšené pohodě slastí zbožných, pochutnává si na nich, ale právě tato hojnost ji činí neplodnou na dobré skutky; a na opak postrádajíc utěšených rozkoší duchovních, oddává se tím pilněji bedlivému konání dobrých skutků a shromažďuje si na poklad všeliké

ctnosti: trpělivost, pokoru, povrhování sebou samou, odevzdání se Bohu.

Veliká jest chyba mnohých osob, zvláště ženských, any se domnívají, že služba Boží vykonána beze vší chuti a citelné útěchy, méně se líbí jeho svrchované velebnosti. Růže čerstvé jsouť ovšem krásnější na pohled, ale svadlé tím více vůně vydávají; tomu podobně zdají se nám samým naše dobré skutky, konáme-li je s chutí a útěchou, krásnějšími a příjemnějšími býti, poněvadž tak soudíme dle svého vlastního citu; ale nic méně vydávají titíž lepší vůni a získají nám větší zásluhu u Boha, když je konáme v stavu duchovní vyprahlosti a pustoty. Ovšemť, Bohumilo! neboť naše vůle nese se pak přes všecky překážky k službě Boha svého a tím osvědčuje a dokazuje mnohem větší sílu a statnost, nežli za doby zbožné útěchy.

Neníť veliká zásluha sloužiti některému knížeti věrně a stále za utěšené doby míru a pokoje u prostřed všech rozkoší dvorní nádhery; ale sloužiti mu i za doby bouří válečných, to jest důkazem výtečné i věrnosti i statnosti. Blahoslavená Anděla z Foligny dí, že Bohu nejpříjemnější modlitba jest ta,

kterou konáme přes moc, totiž když se nemodlíme z chuti a náklonnosti, nýbrž přemáhající mocně a statně všecku vnitřní v sobě odpornost, která povstává v srdci našem vyprahlostí a pustotou duševní. Já tak trvám o všech dobrých skutečích; nebo čím více se nám namate při nich obtíží a překážek vnitř — vně, jež nám přemoci jest, tím větší míváme s nimi zásluhu u Boha.

Čím méně máme a hledíme v dobrém jednání svém svých vlastních výhod, tím více se v něm stkví lesk čisté lásky k Bohu. Dítko rádo políbí matku svou, dá-li mu sladkou cukrovinku; ale velikou lásku k ní dokáže, políbí-li ji, i když mu podá pelyňku anebo jiného jakéhokoliv trpkého léku, k uzdravení potřebného.

Článek XV.

Potvrzení toho, co bylo posud řečeno, a vysvětlení téhož jedním znamenitým příkladem.

Abychom pak celé posavadní naučení lépe vysvětlili, položím tu velmi vhodný a pěkný příklad z života svatého Bernarda, jak jsem

jeť nedávno četl u jednoho moudrého a soudného spisovatele. „Znamenáme skoro u všech,“ dí, „kteří se službě Boží věnují a postrádají ještě zkušenosti změn v duchovním životě se objevujících, že ihned umdlévají a u velikou truchlivost upadají; jakmile jich chuť k zbožnosti mine, zapadá jim i libé světlo milosti Boží, které jim posavade stezku k Bohu vedoucí osvěcovalo.“ Toho příčinu vykládají duchovní učitelé ve vedení duší zkušeně takto. Člověku nelze dle své přirozenosti dlouho trvati bez pokrmu a beze všeho potěšení, ať již nebeského nebo pozemského. Duše tedy, které povznesše se nad sebe, vyšších rozkoší byly seznaly a okusily, odřeknou se snadno rozkoší hrubších, viditelných a smyslných. Pak-li jim Bůh poněkud odejme spasitelné útěchy Ducha svého, tu postrádajíce potěšení světských a nejsouce zvyklé trpělivě očekávat, až by jim opět slunce spravedlnosti vzešlo, zdá se jim, jako by ani nebi, ani zemi nenáležely, ale v čirém nějakém temnu nočním pohrobeny byly: jsou mrzuté, jako dítky odstavené, sténajíce, všem protivné, a to sobě nejvíce. To se přihodilo jednomu z družstva svatého Bernarda, jenž slul Bohu.

mír Peronský, a se byl nedávno službě Boží věnoval. Jsa náhle zbaven vší útěchy a postaven v temnotu truchlivosti, počal si připomínati svých světských přátel, svých příbuzných, svého zboží. K tomuto připomenutí přidružilo se takové pokušení, že soudruh jeho to znamenal na jeho tvářnosti a jednání. Přiblíže se k němu, praví tiše a laskavě: „Bohumíre! co pak jest ti? Co pak jsi tak zamyšlen a truchliv?“ — Načež mu onen, z hluboka si povzdechna, odpověděl, řka: „Ach! milý bratře! já již nebudu jak živ vesel.“ — Tím jsa dojat druh jeho z lásky bratrské, došel ochotně k sv. otci Bernardovi a oznámil mu to. Ten nemeškal a odstranil se do nejbližšího chrámu Páně, aby se pomodlil za onoho zarmouceného bratra a Bohu ho poručil. Mezi tím položil se tento v truchlivost pohřížený bratr na kámen a usnul. Po nějakém čase vrátil se sv. otec Bernard z chrámu a onen bratr procitl, ale s tváří tak jasnou a veselou, že přítel jeho celý udivený nad tou náhlou a utěšenou změnou s výčitkou mu připomenul slovo, které byl před nedávnem prohlásil. Načež onen vece: „Jestliže jsem ti, milý bratře, prve řekl, že nebudu nikdy vesel,

tedy trvám nyní a ujišťuji tě, že od nynějška nebudu nikdy truchliv.“

Tak minula tu zbožnou duši pokušitelná ta truchlivost. Nuže, drahá Bohumilo! tento příběh sloužíž nám k tomuto naučení:

1. Dušem, které se službě Boží věnují, dává Bůh na počátku okoušeti slasti nebeských, aby je od rozkoší světských odvrátil a srdce jejich po blažené cestě k své lásce roztoužil.

2. Týž pak dobrý Bůh náš odnímá nám někdy dle nezpytatelné rady své moudré prozřetelnosti sladké mléko a med svých potěšení nebeských, aby nás takto téměř odstavil a donutil, požívatí pouhého chleba zbožnosti statné, utvrzené odřeknutím se a pokušením.

3. Mnohdy povstávají v duši za doby suchopárnosti a pustoty duševní veliká pokušení: tu si pamatujme, že pokušením vždy a všemocně odpírati máme, neboť ta nejsou od Boha; ale suchopárnost a pustotu duševní snášejme trpělivě, nebo těmi nás Bůh zkouší, aby nás v zbožnosti utvrdil.

4. Nikdy se nedávejme poraziti vnitřní omrzelostí, řkouce jak onen Bohumír, že jak

živi nebudeme veseli; neboť za noci sluší trpělivě čekatí světla denního. Ale i naopak za doby duchovní útěchy nesmíme říci, že jak živi nepocítíme truchlivosti; neboť mudřec svatý nás napomíná, řka: „Za dobrých dnů, z nichž se těšíme, připravme se na dni truchlivé, které po nich přijdou.“

Tak tedy v zármutku nadějme se odlehčení, a v odlehčení bojme se zármutku; v tom i v tom pak pokořme se Bohu vždycky.

5. Velmi prospěšný lék jest svěřiti se se svým stavem některému duchovnímu otci anebo důvěrnému příteli, an by nás potěšil.

Konečně pak na závěrek celého toho naučení podotýkám, že jako v tom, tak i ve všech věcech dobrotivý Bůh a náš nepřítel mají úmysly veskrze sobě naproti. Neboť Bůh myslí nás těmi strastmi vésti k větší a větší čistotě srdce, k dokonalému odevzdání se jemu ve všem, co se týká jeho služby a úplnému odřeknutí se a vyzutí sebe samého. Ale zlý duch usiluje nás zbaviti dobré mysli a nahání nám strachu a bázně odevšad co může, svádí nás k rozkošem smyslným a snaží se, jak by nás rožmrzel se všemi i s sebou samými a jak by zlehčil, ztupil, zohyzdil nám

veškerou zbožnost. Avšak držíme-li se věrně a bedlivě všeho posud řečeného naučení, poslouží nám jistě veškeré strasti, které nás potkají a které trpělivě přestojíme, k našemu zdokonalení. Avšak než skončím, ještě toto slovíčko potřebným uznávám.

Mnohdy má vyprahlost a pustota duševní svou příčinu v nemocech a slabostech tělesných; neboť tělo naše jest a zůstane do smrti s duchem velmi tuze spojeno. Tak přílišné bdění, namáhavé práce, tuhé posty mohou snadno příčinou býti úplné mdloby a slabosti, nepřemožitelné ospalosti, lenivé omrzelosti a j. pod. nesnází, které i ducha skličují. V takových případnostech pak nikdy neopomínejme konati nějaký dobrý skutek se vší snahou a mocí duchovní; neboť ačkoliv se zdá, že duše naše ke vší činnosti veskrze ochablá jest, nic však méně každý dobrý skutek v tom stavu přes moc učiněný nepřestává býti Bohu zvláště libým, tak že smíme tehdaž opravdu obrátiti k sobě slova svaté choti, řkoucí: „Já spím, ale srdce moje bdí;“ a bychomť tu měli, jak svrchu řečeno, méně pochoutky, máme tím více zásluhy. Avšak nic méně vždy tu plať to pravidlo,

abychom zotavili a posilnili tělo slušným hlezením a vyražením. Tak i sám sv. František Serafinský prikazoval bratřím, aby mírně pracovali, aby vroucnost duchovní neudusili. Slavný tento svatý otec byl sám jednou tak sklíčen truchlivostí duchovní, že nebyl s to, aby ji neprojevil vně. Chtěl-li trvati s bratřimi, nemohl; byl-li soukromí, bylo mu tím hůře. Postění se, a všeliká mrtvení tělesná nepomohla nic, ba ani v modlitbě nenalézal útěchy. Dvě léta trval tento truchlivý jeho stav duševní, tak že se mu zdálo, že jistě jest opuštěn a zavržen od Boha. Ale po tom hrubém pokušení smiloval se nad ním Pán a obdařil ho jedním okamžením podivuhodně svatým, utěšeným poklidem. — Učme se z toho, že ani sebe větších světcův a světic nenechává Bůh prosty takové přísné zkoušky, a nebudeme se pak zajisté nic diviti, jestliže se i nám v službě Boží něco podobného přihodí.

Kniha pátá.

Jak máme v duši své zbožnosť obnoviti a utvrditi.

Článek I.

Že máme každoročně své dobré úmysly obnoviti duchovním cvičením.

První, co se k těmto duchovním cvičením žádá, jest, abychom dobře uznali, jak důležitá a potřebná jsou. Za příčinou přirozené nám slabosti a křehkosti upouštíváme snadno od svých dobrých úmyslů a předsevzetí; naše zlé náklonnosti tělesné obtěžují a utlačují ducha, táhnouce ho vždy dolů, nepovznese-li se častějším úsilným hnutím vůle své vzhůru; nic jinak, než jako ptáci ihned upadají k zemi, jakmile ustanou pohybovati perutěmi svými, jimi se v letu udržující. Pročež hledme, drahá Bohumilo! k tomu, abychom častěji opakovali a obnovili své dobré úmysly, že chceme sloužiti Bohu, spravedlivě se obáva-

jíce, že bychom jinak, kdy bychom toho opominuli, v prvnější svou lhostejnost anebo ještě horší hříšnost jistě upadli; neboť úpadky v duchovním životě snižují člověka vždy hlouběji nežli byl stál tehdáž, když se byl životu zbožnému věnoval. Není ani jedných, a byť sebe lepších hodin, jichž by nebylo potřeby časem natáhnouti, ba nejméně jednou za rok celé rozebrati, a kousek po kousku vycídit i opravit; i známo též, že každý stroj, namaže-li se dobře jemným olejem, jde snadněji, volněji a tišeji. A tak i kdo má bedlivou péči o milé srdce své, natáhne a zřídí je, téměř jako hodinový stroj ráno a večer cvičením svrchu položeným; mimo to hled' je časem po krátkých dobách bedlivě zkoumati a spořádati, co se bylo snad vyšínulo; konečně pak každoročně rozebeř je celé do zevrubna v jednotlivé částky, prozkoumej totiž všechny tužby, náklonnosti, vášně jeho, vyčisti a naprav a vylešti i zříd' ten útlý stroj co nejbedlivěji. A jako hodinář, zřídív tak jednotlivé částky, potom když stroj skládá, všechny čípky, kolečka a jiné jemným olejem namaže, aby nezrezovatěly, a snadně se pohybovaly: tak i člověk zbožný, pro-

zkoumaje srdce své a napravě, co v něm bylo poroucháno, přičiň se, aby mu svatými svátostmi pokání a oltářní pravého, posilujícího pomazání a posvěcení získal. Tato cvičení obnoví síly naše, any byly časem sklesly, roznítí srdce naše, zotaví dobré naše úmysly, aby znovu kvetly a vydaly hojné ovoce ctností svatých.

Ten byl obyčej zbožných prvokřesťanů, že na památný den křestu Páně, jak vypravuje sv. Řehoř Nazianský, slavně vyznání víry a křestní své sliby obnovovali. Čiňme my tak též, Bohumilo! s vroucím, upřímným srdcem, zvolme si dle rady svého duchovního vůdce ročně několik vhodných dní, kdežto bychom soukromí srdce své zpytovali a obnovili, rozjímajíce svaté články víry své, jež tuto kladu dle způsobu položeného v knize druhé (čl. II. až IX.).

Článek II.

Uvažme a rozjímejme nejprvé, jak veliké dobrodiní nám Bůh prokázal tím, že nás k své svaté službě povolal (Viz kn. I. čl. 20.)

1. Uvažme články svého osvědčení. Nejprve jsme zavrhlí, opustili, odřekli se na vždy

všelikého hříchu smrtelného. — Potom jsme obětovali, věnovali a zasvětili duši svou i tělo své se všemi jich silami a mocnostmi jedině a výhradně lásce a službě Boží. — A třetí jsme si umínili, kdy-by se stalo, že bychom přec jakoukoliv příčinou klesli a něčeho zlého se dopustili, že ihned vstaneme a k Bohu se opět obrátíme pomocí milosti jeho. Tato předsevzetí nejsou-li pak chvalitebná, spravedlivá, šlechetná? Uvažme, jak rozumné, svaté, milostné jest toto osvědčení.

2. Uvažme dále, kdo jest ten, jemuž jsme se tak zaslíbili a zavázali? — Bůh sám. Jestliže nás váže slovo opravdové, dané některému člověku, čím více jsme zavázáni slovem tak svatě daným — Bohu? „K tobě, Hospodine!“ dí sv. královský pěvec, „k tobě, Hospodine! mluvilo srdce moje: srdce moje osvědčilo toto slovo dobré; nezapomenu ho nikdy!“

3. Uvažme, před jakými svědky jsme se k službě Boží zavázali? — Před veškerým dvorstvem nebeským. — Nuže tedy, blahoslavená Rodičko Boží, svatý Josef, svatý náš anděl strážce, veškeré nesčíslné zástupy blažených nebešťanů, světců a světic pohlédali

tehďáž na nás s radostí a láskou nevyslovitelnou, když jsme nice rozprostřeni před Božským Spasitelem zapřísahali se mu službou svou a obětovali mu srdce své. Tehďáž byla rozkošná slavnosť v nebeském Jerusalemě; i nyní slavití se bude památka její, když obnovíme sliby své.

4. Uvažme, jakými cestami nás Bůh k tomu osvědčení přivedl. Ach, jak sladce a milostivě nás tehďáž vedla všemohoucí ruka Páně! Rceme pravdu, zda-li pak netáhl nás Duch svatý sladkou mocí svou? Nebylť to Bůh sám, an nás z bouří a vlnobití života světského uvedl v utěšený, spásný přístav pokoje? Ach, co jsme okusili rozličných slastí milosti jeho ve svatých svátostech, v zbožném čtení, vroucí modlitbě! Ajta, drahá Bohumilo! my jsme spali, a Bůh bděl nad námi obmýšleje nás veskrze utěšeným poklidem lásky své.

5. Uvažme, kdy to bylo, co nás Bůh k své službě povolal? — Za kvetoucího mládí. Jaké to štěstí, seznati tak záhy, co vždy tuze pozdě seznáváme. Svatý Augustin obrátě se k Bohu ve věku třiceti let, zvolal, řka: „Ó sličnosti pradávna; jak pozdě tě pozná-

vám! Ach ty jsi mi býval, ó Bože! na očích, a já jsem tě nepozoroval!“ — Tak i my můžeme zvolati: Ó slasti pradávná! proč pak jsme tě neokusili dříve?! Ačkoliv pak jsme toho tehdáž nic nezasloužili, nic však méně poznajíce v tom svrchovanou milost Boží, vzdávejme mu své díky, že nás od útlého mládí k sobě povolati ráčil, rceme se svatým pěvcem: „Tys, Hospodine! osvítil mne a pohnuls srdcem mým od mladosti mé: věčně oslavovati budu smilování tvá!“ — Jestliže se nám však šťastného obrácení dostalo teprve ve věku pozdějším, ach! jak veliká, nesmírná i v tom jest milost Boha našeho! Po letech tak špatně vynaložených ráčil zaraziti milosrdný Bůh běh náš, an v záhubu věčnou pádil ještě před smrtí naší, abychom neumřeli smrtí věčnou!

6. Uvažme účinky toho svého povolání. Tu uznáváme, tuším, šťastnou, blaženou s sebou změnu, porovnáme-li, co jsme, s tím, co jsme byli. Není-li pak za mnoho rozmlouvati s Bohem v modlitbách, nésti se ve svých žádostech k milování jeho, býti pánem ukončených vášní svých, býti prost hříchů smrtelných a úzkostí svědomí, býti častěji v bla-

ženém spojení s Bohem ve svatém přijímání, zřídle nevyvážitelném všech darů nebeských? Ajta! Bohumilo, jaké to veliké milosti! Vážme je přísně ve svatyni Boží a uznáme tu býti působení pravice Hospodinovy.

„Ovšemť, ruka Hospodinova,“ zvoláme s královským pěvcem, „ruka Hospodinova způsobila divy! Pravice jeho mne pozdvihla“, a já neumru, ale žíti budu a velebiti divy dobroty jeho ústy i srdcem i skutky svými!“

Když jsme byli všecko to povážili, co nám podati může mnohé dobré myšlenky, zavřeme dobrozdání to prostým díků vzdáním za dobrodiní obdržená a prosbou, aby nám k spasení prospěla; na to odeberme se tiše a důvěrně soukromí anebo k jinému zaměstnání, odložíce vzbuzení dobrých úmyslů na další rozjímání.

Článek III.

Zkoumejme, jak duše naše v zbožnosti pokročila.

Druhá úvaha jest hodně dlouhá, pročez uznávám za dobré, abychom ji učinili po částkách. Také není potřebí činiti ji klečící,

mimo v úvodu, když se představíme v přítomnost Boží a ku konci při závěreční modlitbě. Druhé částky můžeme vykonati, procházejíce se volně po sínci anebo i při ulehnutí na lože, možná-li nám udržeti se bez spaní; buď to nebo to, vždy potřeby, abychom je prve bedlivě přečetli. Nic však méně hledíme tu úvahu celou vykonati ve třech dnech po sobě a dvou nocích mezi nimi, věnujíce tomu každý den a každou noc nějakou dobu, jakou možná. Neboť protáhla-li by se na delší čas, pozbyla-li své moci a neučinila by na srdce naše leč slabého dojmu. Po každé částce toho zkoumání znamenajme si dobře své chyby, buď si k svaté zpovědi, buď si k poradě, buď si k dobrému úmyslu a k utvrzení vůle. Ačkoliv není nutno, abychom se veskrze odloučili od lidí po ty dny svému obnovení věnované, nic však méně radno jest, u večer si co nejdříve odprázdniti, abychom jdouce záhy spat, odpočinuli duchem i tělem a zotavili se k pobožnosti zejtřejší; mezi dnem pozdvihněme častěji mysl k Bohu, vzývejme blahoslavenou Rodičku Boží, sv. anděla strážce, sv. ochránce své, — ale vždy co nejupřímněji a nejvrou-

cněji a toužíce celým tím srdcem svým po lásce Boží a dokonalosti života.

Abychom to zkoumání dobře započali, hledme:

1. představit si co nejživěji, že Bůh jest nám přítomen.

2. Prosme Ducha svatého, aby mysl naši osvítiti ráčil, jako sv. Augustin, an Boha pokorně vzýval, řka: „Ó Bože můj, kéž znám tebe! kéž znám sebe!“ anebo rceme znamenité pokorné slovo sv. Františka Serafínského: „Ó Bože můj! kdož jsi ty a kdož jsem já!“ — Osvědčujmež, že nechceme zvěděti prospěchu svého duchovního, abychom se jím těšili sami v sobě, ale v Bohu a jemu za to díky a slávu vzdávali. Osvědčujme též, nalezneme-li, že jsme málo pokročili anebo snad i ochábli v duchovním životě, že se nedáme nijak sklíčiti a zmýliti, ale že si dodáme mysli, abychom své chyby napravili s pomocí Boží.

Potom rozjímějme tiše a pokorně, jak jsme se posavade zachovali k Bohu, k sobě, k bližnímu.

Článek IV.

Zkoumejme, jak jsme se zachovali k Bohu.

1. V jakém poměru jest srdce naše k hříchu smrtelnému? Máme-li pak pevný úmysl nedopouštěti se ho, buď si co buď? A tento úmysl zda-li pak jsme věrně zachovali do toho okamžení? Pomněme, že v tom jest základ zbožného života.

2. V jakém poměru jest srdce naše k přikázáním Božím? Zda-li pak je uznáváme za dobré, laskavé, milostné? Drahá Bohumilo, kdo jest při dobré chuti a zdráv, jí rád zdravé krmě a nechává špatných.

3. V jakém poměru jest srdce naše k hříchům všedním? Ani nelze, abychom se ničádného semo tamo nedopouštěli; avšak zpytujeme se, nemáme-li k některému zvláštní náklonnost, anebo v některém i libost, co by mnohem horší bylo.

4. V jakém poměru jest srdce naše k velikým cvičením v pobožnosti? Zda-li pak si jich vážíme, je milujeme? Nemrzí-li pak nás některé, aniž pak nám jsou na odpor? Ku kterým pak máme náklonnosti, více — méně?

Poslouchati a čísti slovo Boží, obíratí se s ním, rozjímatí v něm, užívatí ho ve svých modlitbách, zpovídatí se, slyšeti rady duchovní, připravovati se k sv. přijímání, jíti k stolu Páně, mírniti své náklonnosti, — co z toho všeho jest nám proti mysli? Nalezme-li, že jest to a to srdci našemu odporno, zkoumejme se, čím jest to?

5. V jakém pak poměru jest srdce naše k Bohu samému? Zda-li pak rádo na něho myslí a při tom pomyslení duchovní slasti zakouší? „Ajta,“ dí David, „pomněl jsem Boha svého a zradoval jsem se.“ Zda-li pak cítíme, že se srdce naše snadno roztoužívá po Bohu a zvláštní rozkoš v milování ho cítí? Máme-li pak v tom své potěšení, mysliti na svrchovanost Boží, na jeho dobrotu, lásku? Napadne-li nás upomínka na Boha uprostřed našeho světského zaměstnání neb vyražení, zda-li pak mu u sebe místa dopřáváme? Zda-li pak jest duše naše tou upomínkou dojata? Zda-li pak se k němu obrátí a jde mu téměř v ústřety? — Jsouť ovšem duše takové. Znamená-li manželka, že se manžel její z daleké cesty opět navrátil, zda-li pak nenechá všeho i sebe pilnějšího

zaměstnání a nespěchá v náruč jeho, jakmile libého hlasu jeho uslyší? Tak jest i s duší, ana Boha svého miluje; buď si jakkoliv zaměstnána a v sebe lepším vyražení, jakmile pomní Boha svého, všech jiných i péči i myšlení nechá a obírá se milým Bohem svým; a tato rozkoš pokládá se právem za znamení velmi dobré.

6. V jakém poměru jest srdce naše k Pánu Ježíši Kristu, Synu Božímu, Spasiteli našemu? Zda-li pak cítíme pravou radost obírat se s ním? Včeličky libují si u medu, vosy u zdechlin: tak i dobré duše libují si obcovati se Spasitelem svým Pánem Ježíšem Kristem a milují ho srdečně; ale duše pokažené ženou se po marnostech světských.

7. Jaký cit chová srdce naše k blahosl. rodičce Boží Panně Marii, k svatému andělu strážci a jiným svatým? Milujeme-li pak je vroucně? Důvěříme pak pevně v jejich svatou ochranu a přímluvu? Libujeme-li pak si v jejich obrazech, životech, v písních k jejich cti a chvále?

8. Co se našich řečí týče, jak pak mluvíme o Bohu? rádi-li? Zda-li pak uctivě a k

vzdělání bližního, seč jsme dle své schopnosti a stavu? Snažíme-li pak se rozšiřovati čest a chválu Boží?

9. Co do našich skutků: zda-li pak hordíme o čest a chválu Boží? Jsme-li pak hotovi, učiniti něco znamenitého pro Boha a zvelebení jeho? Kdo Boha milují, pečují též o krásu a ozdobu domu Božího.

10. Můžeme-li pak říci, že jsme se odřekli nějaké věci, nějaké náklonnosti k vůli Bohu a službě jeho? Jest, zajisté dobré znamení, že někoho milujeme, když se jemu k vůli něčeho odřekneme; co pak jsme posavade pro Boha upustili? učinili? utrpěli?

Článek V.

Zkoumejme, jak jsme se zachovali k sobě samým.

1. Jak milujeme samy sebe? Zda-li pak nemilujeme sebe samy pouze pro tento svět? Tak-li jest, poznáme z toho, zda-li si žádáme trvati tu věčně a hledíme-li proto se tu se vši pohodlností zařídití a upravití; pak-li milujeme sebe samy více pro království nebeské, budeme si žádati opustiti tohoto světa,

aneb aspoň svolíme ochotně opustiti ho, kdykoliv nás Pán Bůh náš z něho povolati ráčí.

2. Jestli pak láska naše k sobě samým dobře spořádána? Neboť nic není, co by nás tak u věčnou záhubu přivádělo, leč nezřízená láska k sobě samým. Láska dobře spořádaná žádá, abychom více milovali duši, nežli tělo, abychom bažili a snažili se hlavně o ctnosti, nežli ačkoliv z světského zboží, abychom toužili více po slávě nebeské, nežli po všelike důstojnosti a poctě světské. Srdce v zbožnosti dobře spořádané rce raději k sobě: „Co by tomu řekl náš anděl strážce, kdybychom na to a na to myslili?“ nežli: „Co by tomu řekli lidé?“

3. Jakou lásku chováme k svému vlastnímu srdci? Není nám těžko, sloužiti mu v jeho slabostech a nemocech? Pomněme, že máme svatou povinnost, sloužiti mu a přispěti ku pomoci, když je buď úzkost skličuje anebo vášně zmítají; to jde přede vším jiným.

4. Zač se máme před Bohem? Zajisté že za nic; avšak ta pokora není ani pravá, neřkuli veliká, považuje-li se za nic muška proti hoře, kapka vody proti moři, jiskřička

proti slunci; pravá pokora záleží v tom, abychom se nevynášeli nad nikoho jiného, aniž pak ho nějaké přednosti před jinými toužili; jak jest to s námi v tom?

5. Mluvíce o sobě, zda-li pak se všelijak nechlubíváme? zda-li pak nám nelichotí, když sami o sobě mluvíme?

6. V skutcích: zda-li pak si nedovolujeme mnohé vyražení škodlivé svému zdraví buď v povaze své anebo v míře? Míním totiž vyražení marná, ničemná, příliš dlouho trvající, noční, a t. p.

Článek VI.

Zkoumejme, jak jsme se zachovali k bližním.

Manželé milujtež se láskou vroucí, tichou, pokojnou, stálou a ustavičnou hlavně pro to, že tak velí Bůh sám; totéž trvám a pravím o dětech k svým rodičům, o rodičích k dětkám, o příbuzných a přátelích dle stavu a povolání jich.

Avšak vůbec mluvě, jaké chováme srdce k svému bližnímu? Milujeme-li pak ho upřímně pro Boha? Abychom to poznali, po-

mysleme na některé nám odporné a protivné osoby. Na těch a více ještě, kteří nám slovy nebo skutky ublížili, dokážeme lásku k bližnímu pro Boha nejlépe. Zpytujeme srdce své, zda-li nic nemáme proti nim? zda-li nám není příliš na odpor milovati je?

Nemluvíme-li pak rádi a s jakousi vnitřní libostí zle anebo potupně o některých osobách, zvláště pak o těch, které nás nemilují? — Zda-li pak nikomu neškodíme — buď přímo — buď nepřímou? Rozvážíme-li to dost málo, poznáme snadno, co a jak jsme v tom pochybili, co a jak v tom napravití a čeho se varovati máme.

Článek VII.

Zkoumejme vůbec, jaké náklonnosti v duši chováme.

Položil jsem posavade články, dle nichž bychom se zkoumali, zda-li a jak daleko jsme v duchovním životě pokročili; zpytování hříchů náleží k svaté zpovědi a jest povinností i těch, kteří vyšší dokonalosti ještě ani nepomněli. — Avšak není potřebí, aby-

chom se při jednotlivých člancích příliš namáhali a do zevrubna všecko zpytovat chtěli; nikoliv! hledmež toliko tiše a klidně pozorovati, jak jsme se v tom od svého posledního osvědčení zachovali, a kterých značných poklesků proti tomu snad se dopustili.

Lze nám to však i kratčeji vykonati, seberouce zkoušku tu na pouhé zpytování svých náklonností a vášní pozorující, jak jsme se zachovali:

V lásce k Bohu, k sobě samým, k bližnímu.

V nenávisti hříchů i vlastních i jiných osob, neboť máme tu povinnost netoliko sami se jich varovati, nýbrž u jiných jim překaziti.

V žádosti své po bohatství, rozkoších, počtách.

V obávání se nebezpečí k hříchům, jakož i abychom nic nepozbyli zboží a statků ve zdejších; zda-li se nebojíme tohoto více, onoho méně.

Klademe-li více důvěry ve svět a tvory jeho, příliš málo pak v Boha a věci nebeské.

Oddáváme-li se truchlivosti přílišné a to o věci marné anebo hříšné; či přílišné ra-

dosti, a to pro věci ničemné, které toho nikdy nezasluhují.

Konečně zpytujeme, jaké náklonnosti v srdci svém chováme, jaké vášně v něm se zakořenily, a čím vlastně v tento svůj nezřízený stav upadlo. Neboť z vášní v srdci panujících pozná se jeho stav. Jako hudebník než hrátí počne, všecky struny svého nástroje ohledá a probírá, a sezná-li, že některé nesouhlasí, napořád je ladí, ty natahuje, ty popouští, až všecky v řádný souzvuk přivede: tak máme i my prozkoumati všecky struny srdce svého, t. náklonnosti jeho a vášně: lásku, nenávisť, žádostivost, bázeň, naději, truchlivost, radost, a přivéstí je v ladný souhlas, nežli počneme hrátí úlohu svou, kteráž jest čest a sláva Boží, což dokážeme pomocí milosti s hůry a dle rady duchovního vůdce.

Článek VIII.

Povzbuzení mysli, které se po zkoumání duše učiniti má.

Když jsme byli každý článek klidně prozkoumali a zvěděli, na čem jsme, přikročíme k tomuto povzbuzení mysli.

Okázalo-li se nám, že jsme nějakého prospěchu v duchovním životě docílili, vzdejme za to díky Bohu, uznávající, že se to stalo jedině působením milosti jeho, která nás neopustila, nýbrž v snažení našem podpořovala.

Pokořme se co nejponíženěji Bohu, osvědčující, jestliže jsme nedocílili buď žádného anebo jenom skrovného prospěchu v zbožnosti své, že se to stalo vinou naší, poněvadž jsme neúčinkovali věrně, statně a stále s milostí Boží dle vnuknutí, osvícení a hnutí, jichž se nám v modlitbě, v přijímání sv. svátostí a jinak dostávalo.

Osvědčme, že budeme věčně velebiti milosti, jichž nám Bůh se všech stran uděliti ráčil, aby nás odvrátil od našich zlých náklonností a tak působil v nás nějaké polepšení se.

Prosme ho poníženě a vroucně za odpuštění, že jsme nepůsobili věrně s udělenými sobě milostmi.

Obětujme mu srdce své, aby jenom jeho bylo a on jediný panoval v něm.

Prosme ho, aby nám přispěti ráčil, abychom budoucně byli stále věrni milosti jeho.

K tomu vzývejme za přímluvu blahosl. Rodičku Boží Pannu Marii, sv. anděla strážce, svaté jmenovce a ochránce své a jiné světce a světice.

Článek IX.

Některé úvahy k obnovení našeho dobrého úmyslu.

Když jsme byli stav duše své dobře prozkoumali a se s některým moudrým duchovním vůdcem poradili, jak bychom se chyb a poklesků zděděných varovali, konejme pak tato zde položená rozjímání, berouce po jednom denně a vyplníce jím dobu své obyčejné modlitby; zachovávejme při tom způsob v úvodu, přípravě, úvaze, vzbuzení myslí udaný v knize II. čl. II.—IX., představme si, že jest nám Bůh přítomen, vzývejme za dar osvětlení Ducha svatého, abychom hodně svaté pravdy uvažovali a v lásce a službě Boží tím cvičením prospívali.

Článek X.

I. Úvaha: O veliké důstojnosti duše.

Považme, jak vznešené a šlechetné důstojnosti jest duše naše! Ta jest s to, aby poznala tento svět se všemi jeho tvory, ale i onen, v němž jsou andělé a jiní blažení duchové; poznává Boha samého, svrchovaného pána a tvůrce všehomíra, nesmírně mocného a laskavého; poznává též, co jí činiti náleží, aby na tomto světě viditelném dobře žila, aby pak někdy přidružena byla svatým andělům v slávě nebeské v blaženém obcování s Bohem svým.

Duše naše má pak i šlechetnou vůli, dle které schopna jest, aby Boha vroucně milovala, tak že ani není s to, aby ho sama o sobě naprosto nenáviděla. Považme dobře, jak výborné jest srdce naše! Jako včelky u žádné porušené věci se nezastavují a nezdržují, ale toliko k čistým květům polétají, s nich rozkošný med sbírajíce: tak srdce naše nevstává a nenasycuje se nijakým marným, pomíjitelným předmětem, nýbrž v Bohu samém a jediném nalézá odpočinek svůj, na-

lézá vyplnění touhy své. Obráťme směle oči své zpět v dávné dny života svého, když jsme se kochali v vyrážkách a rozkoších marných; zda-li pak nebyly plny nepokoje, bouří, nesnází a péčí, jenž ubohé srdce naše týraly a skličovaly?

Ach! srdce naše žene se příliš dychtivě po rozkoších pomíjitelných, tušíc, že v nich nalezne ukojení; ale sotva jich okusí, znamená bolestně, že nic a nic neprospělo, aniž kdesi odpočinku nalezne. Neboť Bůh nechce, aby srdce naše kdesi místa poklidného nalézalo, aby jako holubice, od Noema z archy vypuštěná, nemohouc nikdež ustat, opět se vrátila, odkud vyletěla, též opět vrátilo se k Němu samému, tvůrci svému. Ajta! jaká krásná, ušlechtilá důstojnost srdce našeho! Nuže, co bychom je proti jeho vůli zachovali k službám světa, jeho nehodným?

„Ó má rozmilá duše!“ (tak rceme) „ty jsi s to, abys poznala a milovala Boha svého; nuže, proč bys se obírala s něčím, co jest Boha menší, sprostší? Ty jsi stvořena pro věčnost, nač bys se kochala tím, co netrvá leč okamžik? Taková byla žalost syna marnotratného, an viděl, že se nasytiti hledí mlátem,

vepřům náležejícím, moha za stolem otcovským požívatí hodů nejskvostnějších. — Ó má drahá duše! ty jsi schopna sjednocení se a obcování s Bohem; běda, běda tobě, spokojíš-li se s něčím, co by méně bylo než Bůh!“ —

Při úvaze té povznesme se, Bohumilo, duchem co nejvýše; představme duši své živě a důtklivě, že jest nesmrtelná, schopna věčnosti, ať jest jí i hodna! Dodejme jí k tomu myslí, ať všemožně se snaží po Bohu, Bohu jediném.

Článek XI.

II. Úvaha. — O veliké ceně ctnosti.

Uvažujme, že jedině ctnost a zbožnost jsou s to, aby nás na tom světě oblažily. Hle! ctnosti jak jsou ku podivu krásné všecky! Srovnávejme je s opačnými nepravostmi! Jak líbezná jest trpělivost proti hněvivé mstivosti! tichost proti bouřlivé zlosti! pokora proti hrdé pýše! štědrost proti tvrdé lakomosti! láska proti prožluklé závisti! střídmost proti ohavnému opilství! Ctnost jest tak podivu hodna, že ať konáme kteroukoliv, každá

zanechá v srdci našem rozkošný mír a poklid, kdežto nepravosti v nás působí jenom nepokoj, bouře, umdlení a ponížení ducha. Nuže proč bychom si nehleděli raději onoho a nevarovali se těchto?

Kdo jest podroben jenom jediné nepravosti, nemá pokoje; kdo však mnohými jest stížen, jest veskrze nespokojen; ale kdo má drobet jenom jedné ctnosti, blaženého poklidu požívá, a tím více, čím více se ctnosti věnuje a více jich koná. „Ó zbožnosti svatá! jak krásná, líbezná a milostná jsi! Oslazuješ všeliký zármutek a každou útěchu činíš blaženou! Bez tebe všeliké dobro jest zlem, všeliké rozkoše jsou nestálé, nepokojné, podvodné. Ach, kdo jednou tebe seznal, a občerstvující slasti zakusil, neustane sonou Samariťankou k Bohu volati: „Pane, dejž mi vody tvé!“ Tak to činily dvě veleznamenité světice, svatá Tereza a svatá Kateřina Genovská, ač každá v smyslu jiném.

Článek XII.

III. Úvaha. — O příkladu svatých.

Pozorujme a uvažujme příklady svatých všelikého věku, všelikého stavu obojího po-

hlaví; co všechno podstoupili, učinili pro Boha, aby mu dokázali úplnou lásku svou! Hledme k sboru svatých mučeníků, jak neohroženě, nezvratně trvali ve svých předsevzetích; jaké muky podstoupili, aby jim a Bohu svému věrni zůstali! — Hledme k zástupům svatých panen; nevinností stkvělé lilie, láskou plamenné růže, útlé co něžná kvítka, v mladistvém věku — dvanácti, třinácti, patnácti, dvaceti let — podstupují tisícové muky, nežli by se staly nevěrnými svému Bohu a svatěctnosti, netoliko chránice své nevinnosti, ale i konajíce všelike druhy lásky, tu v obsluhování nemocných, tu u vyučování maličkých, tu v těšení zarmoucených, tu v pochovávání mrtvých! Pro Bůh! jaká to rekovná, hrdinná statnost v pokolení slabém!

Pozorujme nesčíslné pluky svatých vyznavačů, s jakou statností drželi se svého úmyslu v službě Boží! Nic nebylo s to, aby je přemohlo a odvrátilo od nastoupené dráhy zbožného života; statně vytrvali do skonání. Ach, Bože! co všechno vypravuje sv. Augustin, že matka jeho sv. Monika podstoupila ve svém i manželství i vdovství, aby věrně sloužiti mohla Bohu svému! A svatý Jeroným o svaté

Paule, své milé dceři duchovní, co vytrpěla ve všech případnostech a strastech svého života! Nuže, proč nejednáme i my dle těchto nesčíslných svatých vzorů? Oni byli, co my jsme; oni pracovali a trpěli pro téhož Boha, v kterého i my věříme, kterémuž i my láskou zavázáni jsme; oni se snažili po té ctnosti, kteráž i nám povinností jest; nuže, proč bychom i my nepracovali, netrpěli, nesnažili se za jejich příklady taktéž jako stav náš, povolání, osvědčení naše nám velí?

Článek XIII.

IV. Úvaha. — O nesmírné lásce, kterou Pán Ježíš Kristus k nám prokázal.

Uvažme lásku Pána našeho Ježíše Krista, pro kterouž tolik za nás podstoupil vůbec po celý život svůj, zvláště pak na hoře Olivetské a na hoře Kalvarii. Tato láska měla na očích nás a získala nám těmi mukami od Boha ty dobré úmysly a sliby, které jsme učinili a v srdci svém pojali spolu se vším, co by nám dopomoci mohlo, abychom je vyplnili. Ó svatá osvědčení, jak drahá jste, po-

něvadž jste tak mnoho stála Spasitele mého! „Ach, můj Spasiteli, ty jsi umřel za mne, abys mi té milosti získal, abych já taková dobrá osvědčení pojmouti mohl! Dejž mi tu milost, abych raději umřel, nežli tobě nevěren byl.“

Mějme tu bedlivě na očích, Bohumilo! že nejsvětější srdce Pána našeho Ježíše Krista, an na kříži pněl, obráceno bylo k srdci našemu, že je milovalo, a tou svou láskou jemu získalo všelike dary, které jsme již i měli a míti budeme. Zajisté můžeme říci s prorokem Jeremiášem: „Ó Hospodine, než jsem byl, tys na mě pohleděl a zejména zavolal jsi mne.“ Nic nepochybujeme. Pán Ježíš Kristus nás všecky nosil v srdci svém, a bolestmi nejhroznějšími přivedl nás na kříži novým zrozením k životu milosti; ne-smírná jeho láska chystala nám všechno veskrze, co k naší dokonalosti a k spasení našemu posloužiti může, všechna ta dobrá vnuknutí a naučení, všecky milosti, jako pečlivá matka chystá všecky potřeby svému budoucímu rozeňátku.

Ach! jak hluboko máme si to všechno do srdce vštípit! Jestli pak to možná, že nás

Pán Ježíš miloval, a tak snažně miloval, že na nás pamatoval, zvlášť při všech těch drobných příležitostech, jimiž mne ode dávna k sobě zval a táhl?! Ach! jak bychom ho za to milovati měli my, a věrně všecko plniti, co od nás žádá? Jak bychom všeho toho pečlivě k svému spasení použití měli! Ó věru milostné, sladké pomyšlení, přesladké srdce Spasitele mého myslilo na mne, milovalo mne, přichystalo mi všecko, čeho mi potřebí k spasení, jako by ani jiné duše na světě nebylo mimo mne, tak jako slunce neosvětluje nikdy žádné krajiny, aby spolu nerozšiřovalo svou záři i v nejdalší končiny okresu zemského. „Pán Ježíš miloval mne,“ dí sv. Pavel, „a vydal se za mne;“ jako by řekl: za mne samého a to docela jako by pro všechny ostatní lidi nic nebyl učinil. — To buď hluboko vryto v srdce naše, Bohumilo! abychom tak bedlivě hleděli a konali úmysl svůj, který tak mnoho stál Spasitele našeho.

Článek XIV.

V. Úvaha. — O lásce, kterou nás Bůh od věčnosti miloval.

Považme i tu lásku, kterouž nás Bůh od věčnosti milovati ráčil. Již nežli se Pán náš Ježíš Kristus vtělil a za nás umřel, miloval nás všemohoucí Bůh nesmírně a předurčil nás k lásce své. Avšak kdy pak to bylo, že nás milovati počal? Tehdáž již, kdy nebylo nic leč Boha; a to bylo — kdy? — Od věčnosti. Jako sám nemá ani počátku ani konce, ale trvá věčně, tak i láska jeho k nám jest věčná, tak že dávno, než jsme býti počali, již všecky dary a milosti nám přichystal. O nás platí to, co řekl k Jeremiáši proroku: „Miloval jsem tě láskou věčnou, a proto jsem tě přitáhl k sobě.“ Tak i o nás smýšlel a přivedl nás k tomu úmyslu a osvědčení, že se věnovati chceme lásce jeho.

Ó Bože, lásko věčná! jaký to krásný úmysl, který Bůh v moudré své prozřetelnosti choval od věčnosti! Jak nám milé má býti osvědčení jeho! Což máme býti hotovi podstoupiti a trpěti, abychom se ho přidrželi a

nijak nespouštěli, byť i celý svět pošel! Neboť celý svět nestojí za tolik, zač jedna jediná duše; avšak duše, která nemá v úmyslu milovati Boha a sloužiti mu, ta nestojí za nic.

Článek XV.

Povzbuzení mysli ohledem k posavadním úvahám na závěrek těch cvičení.

„Ó svatá osvědčení! vy jste onen strom života, jejž Bůh všemohoucí, otec můj, zasadil v ráji srdce mého, jejž Spasitel můj zavlážití chce předrahou krví svou. Raději volím tisíckrát umřítí, nežli dopustiti tomu, aby vyrván byl ze srdce mého. Nikoliv! ani marné rozkoše světské, ani bohatství, ani nátisky, pronásledování a muky nesrazí mne z cesty, kterouž jsem nastoupil.

Ajta, dobrý Spasiteli můj! tvé otcovské lásce buď vděk za to, že jsi srdce mé, ač sebe horší bylo k milování voliti a tak způsobiti ráčil, aby neslo ovoce lásky tvé. Ach! není ani možná, bych se dosti hodně ponížil pod milostivou rukou tvou.

Ó rozkošná a svatá osvědčení! jestliže

já zachovám vás, zachováte vy mne spolu; budete-li vy stále živa v srdci mém, srdce mé živo bude v vás! Nuže, živte věčně v duši mé, svatí úmyslové, kteréž Bůh můj věčně ve svém milosrdenství choval ke mně; živte ve mně věčně! Kéž se vás nikdy nespustím!“

Po tomto povzbuzení mysli ohledejme do zevrubna všecko, co by k upevnění a udržení těch dobrých úmyslů našich sloužilo. To jest hlavně pilná a stálá modlitba, časté přijímání svatých svátostí, konání dobrých skutků, bedlivé pozorování a zkoumání svých chyb a poklesků k napravení jich, pečlivé varování se zlých příležitostí, věrné zachování toho, co nám duchovní náš vůdce poradí.

Potom neustávejme osvědčovati před Bohem, že se chceme, seč jsme, držeti svých dobrých úmyslů; představice si, jako bychom měli srdce své v ruku svých, podejme a obětujme je Bohu celé a celé na vždy, slibujíce mu slavně, že je necháme v svatých rukou jeho a nechceme je více si vzíti, nýbrž vždy a všudy je ponechati laskavé vůli a moudré prozřetelnosti jeho Prosme Boha, aby nás docela obnoviti a tomuto obnovení požehnati a je mocí ducha svého udržeti rá-

čil; vzývejme k tomu za přímluvu nejsvětější rodičku Boží, pannu Marii, svatého anděla strážce, svatého jmenovce a ochránce své a jiné světce a světice.

Upravivše takto srdce své, dojaté a pohnuté zbožnými těmi city, odeberme se k zpovědníku svému, a pokleknouce před ním, náměstkem Božím, vyznejme se z poklesků a chyb svých, jichž jsme se snad byli dopustili ve své všeobecné zpovědi; vyslovivše pak své první osvědčení, zaslibme se znovu, že se ho přidržíme věrně, a přijmeme svaté rozřešení pokornou a tichou myslí. Konečně pak přikročme k stolu Páně, abychom toto obnovené srdce své v jedno spojili s původem jeho a Spasitelem ve svatém přijímání velebné svátosti oltářní.

Článek XVI.

Jaké city po tomto obnovení vzbuditi a chovati máme.

V den svého obnovení a několik příštích připomínejme si a rceme plamenná slova svatých Pavla, Augustina, sv. Kateřiny Sienské

sv. Terezy a j. „Žiju pak již nikoli já, ale živ jest ve mně Kristus!“ — „Nenáležím více sobě, ale Spasiteli svému!“ — „Nic nemám svého, ani sám sebe; Kristův jsem, a všecko mé zboží jest, že Spasitele svého mám a s ním jedno jsem!“ — „Ó světe, ty jsi vždy tentýž; avšak já nejsem již tentýž, srdce mé jiné jest a náleží Bohu mému!“ — Ovšemť nebudme dále svojími, ale náležejme Bohu; svět nás tak často oklamal a podvedl, ať se nyní sklame a podvede s námi. Neboť nepozoruje zponenáhle změny naší, mysliti bude, že jsme neustále jeho, a my zatím jsme Boží.

Všecka tato cvičení, úvahy, úmysly, osvědčení, vtisknětež se pevně v útroby naše, tak abychom pak tiše a klidně od rozjímání přešli k jinému svému zaměstnání a obcování, obávající se vždy, abychom nesetřeli na jednou všecko dosažené požehnání, aniž zmařili dojem, kteréhož jsme byli docílili; nýbrž duše naše hled' ho zachovati ve všech mocnostech svých; avšak beze všeho násilného namáhání i mysli i těla.

Článek XVII.

**Odpověď na dvě námítky proti tomuto
„Navedení“.**

Svět nám řekne, Bohumilo! „těchto naučení a cvičení jest tak mnoho, že kdo by je všecka zachovati a konati chtěl, všecken čas svůj s nimi by strávil, tak že by mu ani okamžiku nezbylo k jiným pracím svého povolání.“ — Ach! bychomť nic jiného nečinili leč to, dosti bude, poněvadž bychom činili právě to, k čemu jsme na světě.

Avšak neznamena-me-li v námítce té ošemetný klam nepřítelův? Neboť kdyby se žádalo, abychom všecka ta cvičení vykonali za jeden jediný den, pak bychom s nimi celý strávili; ale tak to není. Bůh nežádá, leč abychom některé a některým časem konali. Jaké množství jest zákonů občanských! Všecky se mají zachovati, ale nikoliv všecky jedním dnem, nýbrž každý při své okolnosti, pro kterouž dán jest. Ostatně máme mnohé příklady svatých, jak bedlivě při své zbožnosti věnovali se povinnostem svým. Tak David král, maje péči o celé království a boje s tolik nepřátely, jak mnohá duchovní cvičení, mo-

dlitby, slavnosti konal! — Svatý Ludvík, král zajisté znamenitý i doma i v poli, an co nejbedlivěji hleděl, aby se po právu dělo v celé zemi každému poddanému, slýchal každý den dvakrát mši svatou, modlil se s knězem svým denní hodinky, konal duchovní rozjímání, navštěvoval nemocné, posluhoval chudým, zpovídal se každý pátek, nosíval žíněný oděv; pak slýchal pilně kázání slova Božího a konal časté duchovní porady; a přes to neopominul ani jediné důležité události, týkající se správy obecní anebo zasahující v poměry zahraniční, a přitom byl dvůr jeho tak skvělý, jako za žádného z předešlých králův. A že tak činili netoliko svatí králové, ale i všichni svatí v každém i sebe sprostším povolání, dokazuje nám každá stránka životů jejich. Nuže tedy, drahá Bohumilo! konejme i my tato cvičení, která jsou navržena v knížce této, a zajisté Bůh nám pak udělí své Božské pomoci a dá nám kdy zaměstnávat se s pracemi svého povolání, byť i běh světa zastaviti měl, jako to učinil Josuovi. Bude li Bůh pracovati s námi, vždy dosti dokážeme.

Svět pak i řekne, že jako u své Bohu-

mily, tak též i u všech duší předpokládám dar vnitřní modlitby, což pak nikoliv není u každé a pročez že navedení toho nehodí se všem. Přiznávám, že tak předpokládám, avšak při tom i za pravdu uznávám, že nemá každý daru vnitřní modlitby. Nic však méně trvám, že si jej může každý získati, byť i jinak neučený byl, jenom když se mu dostane dobrého vůdce a sám se přičiní seč bude a věc ta zasluhuje. A byť se některá duše tak sprostá našla, že by toho daru ani v sebe menším stupni nebyla schopna (což zřídka bude), moudrý vůdce duchovní nahradí to tím, že ji buď čísti anebo předčítati dá vhodné úvahy, které k tomu cíli posloužiti mohou a dílem i v této knize se nalézají.

Článek XVIII.

Tré důležitých návěští na závěrek celé té knihy.

Každého prvního dne měsíce obnovmež po učiněném rozjímání své osvědčení položené v knize I čl. 20. s slibem, že dle něho žiti chceme. Rceme ten den slovy královského pěvce: „Nikdy, nikdy, Hospodine, nezapomenu

spravedlností tvých; neboť těmi oživil jsi mne!“ A kdykoliv potom některou důležitou nezřízenost na sobě poznáme, vezměme své osvědčení do rukou a opakujme si je, hluboce se pokoříce, a zajisté že nám to bude k veliké útěše.

Znejme se veřejně k zbožnému životu totiž: neříkejme, že jsme zbožní, ale že chceme a toužíme zbožnými býti, nikdy se neštítíce i sprostých prací a nízkých služeb k lásce Boží směřujících. Vyznejme veřejně, že se snažíme konati duchovní rozjímání — vnitřní modlitbu, že bychom raději i volili smrt podstoupiti, nežli jediného těžkého hříchu se dopustiti; že chceme častěji přijímati svaté svátosti pokání a večere Páně a řídit se dle rady svého duchovního vůdce (jehož pak jmenovati není potřebí a to za všelikou příčinou). Toto upřímné přiznávání se k životu zbožnému, že jsme se věnovali službě Boží, že srdce naše svobodně zasvětilo se lásce jeho, — velmi se líbí velebnosti Božské, an nikoliv nechce, abychom se styděli sloužiti jemu, styděli se svatého kříže Božského Syna jeho; mimo to pak slouží nám i k tomu, abychom zatknuli ústa možným námitkám světa a zavázali se

svou ctí, státi v daném slově svém. Filosofové přiznávají se býti filosofy, aby mohli žíti po filosoficku; tak i my přiznávejme se, že chceme býti zbožni, ať pak nás svět nechá žíti zbožně. Řekne-li nám kdo, že zbožný život nežádá, abychom konali všecka tato cvičení, neodpírejme tomu, ale rceme ihned klidně, že jsme velmi slabí, tak že máme mnohem více pomoci potřeby, nežli jiní lidé, jako kdo jest slabého zdraví, mnohých léků užívá, bez nichž jiný dobře se má.

Konečně, má drahá Bohumilo! zapřísahám tě pro Bůh a pro všecko, co ti jest drahé a svaté na nebi i na zemi: pro svatý křest tvůj, jímž jsi ve společnosti svatých byla přijata; pro nejsvětější rodičku Pána Ježíše Krista, pro nejsladší srdce téhož Spasitele našeho, v kterémž tě od věčnosti choval, pro milosrdenství Boží, v která se důvěříš, stůj pevně a trvej nezvratně v tom blaženém úmyslu, kterýž chováš, že věrně a upřímně žíti budeš životem zbožným. Dnové naši ubíhají a minou, smrt jest každý okamžik za dveřmi. „Trouba zní k odchodu,“ dí sv. Řehoř Nazianský; „každý buď hotov, neboť soud se blíží.“ Matka svatého Symforiana, muče-

níka, vidouc, an syn její veden jest k mučení, volala za ním, řkouc: „Synu můj, synu můj! pamatuj na život věčný; pohleď k nebesům, k tomu, an tam kraluje. Ajta! octnul jsi se na blaženém pomezí krátkého toho a bídného života!“ Tak i já pravím k tobě, má drahá Bohumilo! vzhlédni k nebi a nezbavuj se ho pro bídnou zemi tu; pohlédni dolů, do propasti pekelné, a neuvrhuj se tam pro ničemnou, okamžitou rozkoš; vzhlédni k Pánu Ježíši Kristu, a nespouštěj se toho Spasitele svého pro ten ošemetný svět; a jestliže se ti zbožný život tuhý a těžký zdáti bude, zapěj s sv. Františkem Serafským:

„Pomním-li k tobě, věčnosti!
Zajdou mi světské marnosti.“

Živ buď Pán Ježíš! — Jemu a Otci i Duchu svatému budiž čest a chvála nyní i vždycky i na věky věkův. — Amen. — Tak se staň!

Přídavek.

Některá pravidla zbožného života z rozličných spisů svatého Františka Saleského.

I. O povinnostech k Bohu.

1. Nikdy nemluvme o Bohu a o věcech služby Boží se týkajících ze zábavy a pro vyražení, ale vždy s největší úctou a pokorou.

2. Mnozí tázají se po tajných pravidlech, jak by pokročili k dokonalosti; já neznám jiného, leč i milovati Boha z celého srdce svého a bližního jako sebe samého.

3. Kdo má Boha, tomu celý svět není ničím.

4. Soudů Božích bojme se bez malomyslnosti, a důvěřujme v ně bez hrđosti.

5. Mějme vždy na očích Boha a sebe; Boha neuvidíme nikdy bez dobroty, sebe nikdy bez — bídy.

6. Při svém jednání hledme jedině k tomu, co Bůh chce; poznajíce, hledme to konati

rádi, anebo aspoň důvěrně; avšak snažme se i libovati si v témž, jakožto ve vůli Boží.

7. Modlíce se hledme k Bohu, anebo k nějaké věci pro Boha, anebo nehledíce k ničemu, ale trvajíce pokorně tam, kam nás postaviti ráčil, jako sochu ve výklenku.

8. Nehledme nikdy na to, z čeho něco povstává, ale vždycky raději k tomu, že jest to tak milo Bohu.

9. Buďme tím, co Bůh chce, poněvadž jsme jeho; aniž pak hledme býti proti vůli jeho, čím bychom rádi byli.

10. Jsem a budu a chci vždycky býti k službám prozřetelnosti Boží; má vůle tu neměj úkolu jiného leč poslechnouti.

11. Bohu líbí se toliko srdce zkroušená pokorou, ponížená sprostností, rozšířená láskou.

12. Neraď slyším říci: „Učiňme to a to, poněvadž máme z toho větší zásluhu;“ neboť všecko se dítí má k větší slávě Boží.

13. Týráni jsouce pokušením, nesmíme se rozhorliti; trvejme v tichém a klidném odevzdání se do vůle Boží.

14. Veliký prospěch v ctnosti nezáleží v tom, abychom mnoho mluvili o Bohu, ale abychom ho hodně milovali.

15. Považujme často, že Bůh na nás hledí laskavým okem svým ve všech našich nesnázích, aby viděl, jak se dle jeho svaté vůle zachováváme; snažme se tedy v takových případech vzbuditi v srdcích svých vroucí lásku k němu.

II. K bližnímu.

1. Duše bližního našeho buď nám stromem poznání dobrého a zlého: zakazuje se nám pod přísným trestem dotknouti se — souditi ho, neboť Bůh sám si vyhradil býti soudcem jeho.

2. Nespravedливо jest zkoumati mysl a srdce bližního, svého však nic nedbatí.

3. Napomínáme-li bližního, aby činil něco, co nečiníme sami, děj se, jako bychom byli vyslanci Božími.

4. Hleďme k svému bližnímu okem prostým a upřímným, nic nepřetřásající, co činí, aniž co z toho bude.

5. Chovejme se jako včeličky ssající medu ze všech květů, t. j. spatřujme na svém bližním toliko vlastnosti dobré s ochotnou vůlí, činiti dle příkladu jeho.

6. Znamenáme-li na něm nějaké chyby, mějme s ním laskavou útrpnost s vroucí žádostí napravení jeho.

7. Přátelství s bližním svým zakiádejme na pevném základu lásky; tak bude mnohem pevnější a stálejší, nežli když bychom je založili na jakémkoliv základu tělesném, na pokrevnosti anebo vážnosti světské.

8. Máme se milovati zde na zemi tak, jako se někdy budeme milovati v nebesích.

9. Pohané milují ty, od nichž milováni jsou; ale křesťané rozšiřujtež lásku i k těm, kteří vás nemilují.

10. Nemáme milovati bližního svého pouze z náklonnosti, anebo že ctnostný jest, anebo že se nadějeme od něho nějakého prospěchu, ale hlavně že tak jest vůle a příkaz Boží.

11. Snášeti křehkosti bližního, jest jeden z největších důkazů povinné k němu lásky.

12. Bližního máme milovati tak, abychom mu ve všech věcech lásky se týkajících dávali přednost před sebou samými a nic mu neodepřeli, co by bylo k prospěchu jeho, jen když nevadí spasení našemu.

13. Sluší osvědčovati, že milujeme svého

bližního, neboť zbožnost jde vezdy za osvědčením lásky.

14. Kdo předejde bližního požehnáním lásky, bude dokonalým následovníkem Kristovým.

III. K sobě samým.

1. Čím více kdo umořuje své náklonnosti přirozené, tím více si získá osvětlení nadpřirozených.

2. Nejlepší a nejjistší záruka k zbožnosti duše jest, konati všecko jako před očima Pána Ježíše Krista.

3. Tak budme živi na tomto světě, jako bychom byli duchem v nebi, tělem v hrobě.

4. Kdo chce býti v sprostnosti své spokojen, nehleď k těm, kteří mají více, ale kteří méně.

5. Dopustíme-li se nějaké chyby, ponížme se před Bohem, povstaňme a nehleďme k ničemu, leč abychom se z toho vyznali.

6. Kdo jest pokorný, ani nepomní, že by se mu křivda děla.

7. Starého člověka máme svléci pro to, abychom oblékli Krista ukřižovaného.

8. Máme ovšem poznati svou nicotu, ale netrvaťi v ní, neboť zničití se nemáme, leč abychom se sjednotili s tím, jenž jest všecko ve všem — s Bohem.

9. Nikdy se nemáme posuzovati dle toho, jak o nás svět soudí, ano bývá obyčejně lichometný.

10. Neměřme nikdy kříže svého, leč dle kříže Kristova, a uznáme i zkusíme, že jest náš ne-li příjemný, aspoň snesitelný, a pak budeme míti raději utrpení, nežli všechny rozkoše světské.

11. V domě spravedlivého pracuje všecko, nic tu není zbytečného, nic lenivého.

12. Pokušení, buďtež si jaká buďtež, znepokojují nás a pobuřují, poněvadž se s nimi příliš obíráme, příliš se jich obáváme. Pokušení netrápí leč toho, kdo je miluje.

13. Buďme rádi, když nás svět nic nedbá: ctí-li nás, vysmějme se mu a suďme z toho na svou bídu; neváží-li si nás nic, mějme z toho potěšení a radost.

14. Své poklesky a nepravosti mějme ovšem v nenávisti, ale v nenávisti klidné, nikoliv bouřlivé.

15. Považujme často, jak dlouho trvati

bude věčnost, a nebudeme se nic rmoutiti z případností toho života či této smrtelnosti.

Naučení, jak se máme modlití sv. růženec.

(Poznamenání. V původním vydání pařížském i v pozdějším augsburském, od P. J. Brignona spracovaném, nalézá se toto naučení, sepsané od sv. Františka Saleského. Poněvadž zbožný život mezi jiným svůj základ má v modlitbě, svatý růženec pak jest velmi krásným způsobem modlitby, od svatých uveden, od církve potvrzen a mnohými odpustky nadán, za nynější pak doby na mnoze zanedbán, ba i opovržen, za dobré uznáváme položiti tu, jak onen svatý biskup o růženci smýšlel a modlitbě jeho vyučoval.)

Vezmouce svůj růženec do ruky za křížek, políbíme tento uctivě, jakožto znak svého spasení, a znamenajíce se též svatým křížem pomníme, že Bůh nám jest přítomen a tak se pomodlíme „Věřím v Boha“ celé.

Při prvním větším zrnku vzývejme Boha, aby milostivě tuto službu od nás přijmouti ráčil, kterou mu vzdáti chceme, a přispěl nám svou svatou milostí, abychom to hodně učinili.

Při třech menších zrnkách prosme blahoslavenou Pannu Marii za její přímluvu, po-

zdravujeme ji při prvním jakožto rozmilou Dceru Boha Otce, při druhém jakožto milosti plnou Matku Boha Syna, při třetím jakožto milovanou Choti Boha Ducha svatého.

Při každé desetině přemýšlejme o jednom z patnáctera tajemství svatého růžence, jak nám to mysl dovolí, zvlášť pak u vyslovení nejsvětějších jmen Pána Ježíše a Panny Marie, svoji úctu k nim vzdávající, netoliko srdcem ale i ústy a tělem. Napadne-li nám nějaká jiná zbožná myšlenka (ku př. žal a lítost nad našimi hříchy, dobrý úmysl a polepšení jich), můžeme se jí držeti po celý růženec, seč nejlépe jsme, připomínající si to, anebo cokoliv jiného nám Bůh vnuknouti ráčí, zvlášť kolikrátkoliv ona nejsvětější jména vyslovíme. A tak pokračujme po všech patnáctech anebo aspoň když se sv. růženec po částce modlíme, vždy po pět desetin.

Při větším zrnu po poslední desetině opět vzdejme Bohu díky za tu milost, že nám tu modlitbu vykonati dopřál.

Přejdouce pak opět k třem menším zrnkům, pozdravme blahosl. Pannu Marii, prosíce ji u prvního, aby obětovala Bohu

Otci náš rozum, abychom vezdy poznávali a velebili jeho svrchované milosrdenství; u druhého, aby obětovala Bohu Synu naši paměť, abychom ustavičně pamatovali, jak nás umučením svým a smrtí vykoupil; u třetího, aby obětovala Bohu Duchu svatému naši vůli, abychom vždy byli rozníceni k milování jeho. Při posledním velkém zrnú vzývejme velebnost Božskou, aby tuto nehodnou službu naši přijmouti ráčil k větší slávě své a prospěchu svaté církve, žádajíce, aby nás v jejím svatém lůně zachovati a v ně veškeren svět uvésti ráčil, a pojmuče v tuto prosbu zvlášť všecky své přátely a vůbec ty, za něž jsme se zvlášť modliti si umínili, dokonejme tak svou pobožnost opět s vyznáním víry, jakož jsme byli počali.

Svůj růženec nosme na pase anebo jiném místě viditelně, co svatý znak, že jsme se věnovali službě Boží a nejsvětější Rodičky jeho, a že chceme vytrvati v ní věrně, jakožto dítky svaté matere své, římské, katolické, apoštolské církve. Amen.

(Toto poslední napomenutí, jindy ovšem věřícím vůbec platící, zachovávají nyní zvlášť duchovní řádové a společnosti, u nichž se tento sv. obyčej udržel.)

MODLITBY.

Modlitby ranní.

Abys dobře a zbožně každý den života svého strávil, každý dobře a zbožně počni. Procitna, pomni na Boha: „Bože můj, Bože můj! k tobě se z jitra probuzuji.“ Hleď se, ať prvotiny myšlenek tvých nenáležejí jinému, leč Bohu. Zle ti nevyjde žádný den, který s Bohem počneš; neboť od zřídla všeho dobrého což může pojíti leč dobré? Říkej tedy tyto:

Nábožné povzdechy k Bohu hned při procitnutí a obléčení šatu.

1. Požehnána a zvelebena budiž nejsvětější a nerozdílná Trojice, Otec †, Syn † i Duch † svatý: blahoslavme ho, poněvadž prokázal nám milosrdenství své.

2. Ve jménu Pána našeho, Ježíše Krista ukřižovaného vstávám; on mne račiž sám zachovati a všeho zlého ostříhati nyní i vždycky, zvláště pak v hodinu smrti mé.

3. Oblec, ó Bože! duši mou rouchem nevinnosti, aby chvalitebnou okázala se před nejsvětějším obličejem tvým.

4. Pane Ježíši Kriste, jenž jsi předrahou krví svou smýti ráčil hříchy celého

světa, račiž touž nejsvětější krví očistiti duše naše ode vší poskvrny hříchu, abychom nad sním jsouce sbělení, radostí účastni byli nebeských.

5. Ó světlo věčné, jenž osvěcuješ vše, osvěť a rozněť srdce naše k vroucímu milování tebe, ať tě nikdy s očí nespouštíme, ve všem tebe spatřujeme, bez něhož by nám všecko bylo čirá tma a noc.

(Slušně oblečeni jsouce poklekněme řkouce:)

Ve jménu Otce †, i Syna † i Ducha † svatého. Amen.

Pojďte, klanějme se a úctu vzdávejme Bohu; zvelebujme Hospodina, jenž stvořil nás, neboť on jest Pán Bůh náš, my pak lid jeho a stádce pastvy jeho.

V. Z jitra tě předcházeti bude modlitba má, Hospodine! — Odp. Z jitra vyslyšíš volání moje.

M o d l e m e s e. Mysli své povznášejíce k tobě, ó Pane, laskavou dobrotu tvou pokorně vzýváme, abys prosbám našim uší svých nakloniti, milosti své nám hojně popřiti a odpuštění hříchů nám udělití ráčil; skrze Ježíše Krista, Pána našeho. Amen.

K Tobě, otče všemohoucí, věčný Bože, od něhož všecko, duši i tělo, mysl i rozum mám, k tobě povznáším ruce své i srdce své, a co nejvroucněji tě chválím, velebím a oslavuji. — Neboť zajisté, ó Pane! hoden jsi všeliké cti a slávy i díkůčinění. Když mne ani nebylo, stvořil jsi mne podobna obrazu svému; a když jsem byl zahynul, vykoupil jsi mne předrahou krví jednorozeného syna svého, a pak i milostí Ducha svatého posvětil jsi mne. Mimo to ochránil a ušetřil jsi mne mnohého zla, když jsem pak zhřešil; milostivě trpěl jsi mne, a k pokání jsi mne zval, pobízel, očekával. Za ty všecky, ó Bože milostivý, a jiné nesčíslné dary buďtež tobě nejvroucnější díky vzdány, zvláště pak i za to, že jsi mne této noci zdráva a bez úhony zachovati a dne toho dočekati ráčil. — Kéž bych tě za to, jak toho zasluhuješ, milovati mohl láskou neskonalou! Kéž bych tě nebyl nikdy tolikými hříchy a nedbalostmi urazil! Želím jich všech z celého toho srdce svého; odpusť mi, ó Pane! a přemnohé poklesky a proviny moje račiž svým milosrdenstvím shladiti. — Rač mi pak vlítí svatou bázeň tvou, víru živou, naději pevnou, lásku vroucí — a všecky ctnosti, jichž víš že potřebí mám. Chraň mne dnes všeho zlého a nauč mne, jak bych úplně zachoval svatou vůli tvou. Řiď všecky myšlenky, všecka slova, všecky skutky moje, aby byly k větší

cti a slávě tvé a k spasení duše mé, a dejž, ať tak věci vezdejších užívám, aby mne neodloučily od tebe. — Věřím, ó Bože, cokoliv skrze svatou církev svou katolickou věřiti velíš; veškerou svou naději a důvěru v tvou lásku a zásluhu Pána našeho Ježíše Krista skládám; miluji tě celým srdcem svým, celou duší, celou myslí svou; tvých svatých přikázání volím poslušen býti až do smrti. Potvrď, posilni, zachovej, ó Pane! tento úmysl můj, vyslyš modlitbu sluhy svého.

Za vaši též přimluvu prosím, blahosla-
vená Rodičko Boží, Panno Maria, svatí
andělé, a všickni svatí a vyvolení Boží!
Chvalte, zvelebujte, a oslavujte Hospodina
Boha svého se mnou a mně té milosti vy-
žádejte, abych ho náležitě poznal a miloval
po této pouti pozemské, a někdy ho vůči
spatřila blahoslavils vámitam u věčném životě.

A nyní ponížené prosby své skládám před
tváří tvojí, Bože můj, za všecky, za kteréž
povinen jsem a úmysl mám se modliti, aby
ve všech potřebách svých tvé svaté a mocné
pomoci zakoušeli. Vzhlédni nejprve k církvi
své svaté a ji v svatém pokoji a blažené je-
dnotě udržeti a zachovati račiž, s svatým
otcem naším papežem N., se všemi biskupy
a pastýři, knězi a duchovními: dejž, ať jsou
v svaté službě tvé horliví, a s stádcí sobě
svěřenými k životu věčnému se dostanou.
Vzhlédni i na krále našeho a všecka knížata

křesťanská i vrchnosti a obdař je všecky Duchem moudrosti a spravedlnosti ať ve svatém míru a jednotě svěřený sobě lid řídí a spravují. Poroučím tobě, Otče věčný! i své příbuzné a přátely, své domácí a svěřence, dobrodince, i všecky protivníky své! — (tu lze zvlášť ty pojmenovati, za které se modliti povinen jsi neb úmysl máš) — račiž všechněm udělití to, co jim prospěšno býti uznáváš jak duši tak tělu: potěš zarmoucené, uzdrav nemocné, hříšníkům dej odpuštění, spravedlivým setrvání v dobrém, živým jednotu a svornost, zemřelým odpočinutí věčné.

Za to tě žádám, laskavý, milostivý Otče, skrze jednorozeného Syna tvého Ježíše Krista, Pána našeho, jenž s tebou živ jest a kraluje v jednotě Ducha svatého na věky věkův. Amen.

V. Račiž nás, ó Pane, tento den

Odp. všeho hříchu uchovati.

V. Smiluj se nad námi, ó Pane!

Odp. Smiluj se nad námi!

V. Vzejdi milosrdenství tvé, ó Pane, nad námi!

Odp. Jakož jsme doufali v tebe.

V. Pane, vyslyš modlitbu mou!

Odp. A volání mé k tobě přijď.

(Modlí se kněz, rci:) V. Pán s vámi!

Odp. I s duchem tvým.

Modleme se! Bože dobrotivý, jenž jsi nám tohoto dne bez úhony dočkati se dal, rač nás svou svatou milostí obdařiti, abychom poklesky své stále napravití život svůj svatě zaříditi a požehnání tvého si vždy hojněji zasloužiti hleděli. Jenž jsi živ a kraluješ na věky věkův. — Amen.

V. Pomoc naše budiž vždy ve jménu Páně!

Odp. Jenž stvořil nebe i zemi.

V. Buď jméno Páně pochváleno.

Odp. Od nynějška až na věky.

Bůh pokoje řiď nás ke všemu dobrému, abychom plnili vůli jeho. působě v nás, co by se líbilo před tváří, skrze Ježíše Krista, jemuž čest a sláva na věky věkův. — Amen.

„Otče náš“ — „Zdravas.“ — „Věřím v Boha“

Požehnání Boha všemohoucího, Otce i Syna i Ducha svatého sstup na nás a zůstávej s námi vždycky. — Amen.

Obětuj se Bohu, řka: Vezmi a přijmi, ó Pane: celou mou svobodu. mou paměť, můj rozum se vší vůlí mou a cokoli mám a čímž vládnu; tys mi všecko dal, tobě to opět navracuji; tvé jest všecko, ty tím vládni dle svrchované vůle své; jen láskou svou a milostí rač mne obdařiti, to mi dostačí. — Amen. (Sv. Ignác.)

Modlitby ke mši svaté.

Abychom ovoce hojné milosti z slyšení mše svaté těžili, mnoho záleží, jakým způsobem té svaté oběti obcujeme. Nedostačí, abychom pouze některé modlitby z paměti nebo knížek říkali, často beze vsí pozornosti; větší pilnosti svatá ta oběť žádá t. abychom to, co v modlitbách říkáme, v srdci cítili, umučení a smrti Páně pamatovali, hříchů svých želeli, za p třebné milosti prosili. K tomu služtež tuto položené modlitby.

Dobrý úmysl.

Můj nejsladší Ježíši! já tě hodlám dnes provoditi na horu kalvarskou; kéž mám podíl v nesmírných zásluhách té lásky, která tě tam vedla. Rač v srdci mém vzbuditi takovou útrpnost, jako měly k tobě dcery sionské, když tě potkaly a spatřily, obtížena křížem, spoutána provazy, korunována korunou trnovou. Dejž ať se tak celý odevzdám nejsvětější vůli tvé, jako se v ní odevzdala blahoslavená Rodička tvá pod svatým křížem tvým, skrze zásluhy bolestného umučení a přehořké smrti tvé, kterou jsi z lásky k nám hříšným podstoupiti ráčil.

Vstupující do chrámu Páně, rceme:

Přistoupím k oltáři tvému, ó Pane, spa-

třím svatyni nejsvětější a velebiti budu svaté jméno tvé.

Ó láske ukřižovaného Pána mého! což tě pohnulo, že jsi podstoupila tak hrozné muky až i přehořkou smrt za mne bídneho hříšníka?

Ó Bože můj! přitáhni mne k sobě a pomoz mi, ať svleku a sprostím se sebe samého!

Račiž, ó můj Ježíši, v jedno spojití můj kříž s křížem svým a posilni mne, abych jej rád nesl za tebou. K nohám tvým skládám své úmysly, k rukám tvým své činy, v bok tvůj své tužby, nežádaje si, leč abys tu byl po všecken čas jediným předmětem, po němž by toužilo srdce moje. Bože můj, budiž mně milostiv!

Na počátku mše svaté.

K nejsvětějším nohám tvým pokorně padám, nejsladší můj Ježíši, žádaje si vroucně, abych je slzami svými skropiti mohl, na dostiučinění za své hříchy, jimiž jsem byl urazil svrchovanou velebnost tvou, a prose co nejsnažněji, abys ráčil milostiv býti svému nehodnému a bídnému stvoření, ale vykoupnému předrahou krví tvou, aniž je trestal, jak toho bylo zasloužilo.

Pane a Spasiteli můj! uznávám, upřímně

uznávám všechny poklesky své a želiím jich srdečně. Rač mi je odpustiti, prosím! Hle, mám pevný úmysl budoucně se jich s milostí tvou bedlivě varovati, abych tě jimi neurážel více a budu se míti co nejsnažněji na pozoru, abych se varoval všeliké zlé příležitosti, a nikdy nevypadl z pravé lásky tvé.

K „Introitu“.

Hospodine, Bože věčný! raduji a těším se z toho srdečně, že jsi ty bytost věčná, původ a tvůrce všeho, což jest. Ó Pane svrchovaný; ty jediný víš a znáš, co jsi ty a co jsem já; ty jsi všechno ve všem, já pak nejsem nic, a přece jsi mne stvořil a zachoval, hledal a vykoupil!

K „Kyrie elejson“.

Ó Spasiteli můj, Kriste Ježíši! buď milostiv, prosím, všem, jenž trvají v hříchu smrtelném; pro bolestné umučení tvé a přehořkou smrt rač je nadchnouti pravým zkroušeným žalem nad jejich hříchy, aby předrahá krev tvá za nás nebyla darmo vylita, a my všickni velebili svaté jméno tvé.

K „Gloria“.

Raduji a těším se z toho, ó Bože můj! že se tobě klanějí a velebí tebe nesčíslní sborové sv. nebešťanů a želim toho srdečně, že tak mnozí lidé na zemi tebe neznají a zapomínají; kéž bych i já se všemi anděly a svatými v nebesích a se všemi zbožnými pozemčany tobě se pokorně klaněl! Kéž bych seč jsem k tomu přispěl, aby tě celý svět poznal, velebil a miloval! Králi věčné slávy! povzbud' a nadchni srdce mé, ať oslavuje nejsvětější jméno tvé na zemi, jako je oslavují andělé a svatí v nebesích. Cokoliv mluviti a činiti budu, směřujž jedině k větší slávě tvé; heslo mé budiž ve všem: Chvála B o h u !

Kdykoliv řekne kněz „Pán s vámi! rceme:

Pane! buď se mnou neustále s svatou milostí Ducha svého, a neodlučujž se ode mne nikdy.

K epištole a evangeliu.

Osvěť nás světlem svým, Božský Spasiteli! ať vždy poznáváme a plníme svatou vůli tvou; rač nás též posilniti, abychom statně snášeli všeliká protivenství, jenž nás dle tvé nejsvětější prozřetelnosti potkají. — Amen.

Ósvěť rozum náš. ó Pane! a rozněť srdce naše, ať se roztouží a rozhorlí k šetření a zachování všeho netoliko co přikazovati ale i co raditi a k čemu nás svým svatým vnuknutím povzbuzovati ráčíš. — Amen.

K vyznání víry (Credo).

Věřím pevně, ó Bože, že jsi Bůh bytostí jediný a v osobách trůj, Otec. Syn a Duch svatý, jenž jsi všecky věci z ničehož stvořiti ráčil.

Věřím, že Syn Boží se vtělil působením Ducha svatého a narodil se z Marie panny; že za nás bolestné umučení a přehořkou smrt podstoupil, z mrtvých vstal, na nebesa vstoupil a přijde soudit živých i mrtvých.

Věřím v Ducha svatého, utěšitele a posvětitelce našeho.

Věřím v sedmero svátostí svaté římské katolické apoštolské církve, neomylné a samospasitelné; věřím všemu, co táž svatá církev učí; v kteréžto víře živu býti a umříti volím, bych i všelike muky za ni podstoupiti měl za příkladem svatých mučovníkův.

Věřím pevně, že duše má nesmrtelná při z mrtvých vstání s tělem se spojí k životu věčnému, dejž, ó Pane, i věčně blaženému v nebeské slávě tvé. — Amen.

K obětování.

Otče věčný! v sjednocení s svatou láskou tvou vzdávám ti s knězem tímto tuto svatou nekrvavou oběť na památku oné krvavé oběti, kterou jednorozený Syn tvůj Ježíš Kristus za nás tobě vzdal na kříži; s ní spolu vzdávám se ti sám celý a celý se všemi myšlenkami, slovy i skutky svými pokorně prose, abys je přijmouti ráčil k větší cti a slávě své. — Amen.

K prefací a „Sanctus“.

Jak rozmilí a žadoucí jsou příbytkové tvoji, Hospodine, Bože můj! má duše žádá si a nyje po síncích tvojích; jako jelen po vodách občerstvujících, tak touží duše má po Bohu svém.

Táhni mne po sobě, Bože srdce mého, a jistě pak poběhnu za vůní jména tvého, neboť mimo tebe, což mám na zemi i na nebi? Ó kéž by žila vždy čerstvě v duši mé památka darů tvých, nic bych pak zajisté nedbal pomíjejících rozkoší tohoto světa! Ach, Bože můj! kdy pak to bude již, abych tě spatřil v jasné slávě tvé? kdy pak se již budu věčně klaněti tobě a pěti chvalozpěv andělský!

„Svatý, svatý, svatý! Pán Bůh zástupů!

Plna jsou nebesa i země, slávy a velebnosti tvé! Hosanna na výsostech! — Požehnaný, jenž přichází ve jménu Páně! Hosanna na výsostech!“

K pozdvihování.

Ó Bože všemohoucí! lásko věčná! dobroto nesmírná! Bože slitovníče! Otče věčné milosti! Hle, milovaný Syn tvůj, Bůh a Spasitel náš, Kristus Ježíš, již jest na tomto oltáři přítomen! Obětuji ti ho na dostiučinění za všechny hříchy, poklesky a nedbalosti své, jimiž jsem tě tak často, tak nevděčně urazil.

Pro tvé svaté drahé rány, J e z u K r i s t e, smiluj se nad námi.

Nejdražší krvi Spasitele mého! obmyj, očisti a posvěť ubohou duši mou dle té nesmírné lásky, kteráž jím pohnula, že tě za nás ach! tak bolestně vyliti ráčil. Kéž srdce mé pronikne taková bolest nad hříchy mými, s jakovou tě Spasitel na svém svatém kříži ze svých pěti ran vycedil.

Po pozdvihování.

Otče nejsvětější, jenž bydlíš na nebesích, raduji se vroucně z velebnosti a slávy tvé. Rač osvítiti světlem své svaté víry všechny nevěrce a pobloudilce, obdařiti svou milostí

všecky spravedlivé, aby všickni nejsvětější jméno tvé oslavovali na zemi, jako to činí blažení duchové na nebi.

O Trojice nejsvětější! zavítej v srdce nás všech, vládni a panuj v těch, kteří ještě dlíme na zemi, jako vládneš a panuješ těm, kteří požívají blaženého života v nebesích, ať tobě sloužíme jako oni.

Uč nás ó Bože, plniti vůli tvou úplně a vroucně s pravým úmyslem, abychom se jedině tobě líbili, ochotně a bez odporu, ustavičně a stále až do konce.

O chlebe živý, jenž jsi s nebes sstoupil, abys oživil svět, dejž, ať tě vždy hodně přijímáme, abychom živi byli pro tebe a jedno byli s tebou.

Otče slitovníče! odpouštím ochotně a rád všecky urážky, které mi kdo učinil, abys i ty mi odpustiti ráčil, cokoliv jsem zavinil proti tobě.

Hle, ó Pane! jak nesčíslní nepřátelé skličují mne, a odevšad a vždycky na mne dorážejíce; nezpěčuji se pŭtky s nimi, poněvadž tobě se tak líbí, avšak přispěj ty mi ku pomoci, ať nepodlehnu, ale přemohu k větší slávě tvé.

Zbav mne ó Bože dobrotivý! všeho zlého: hříchu, hněvu tvého, všeho pokušení a smrti věčné. — Amen.

K „Agnus Dei“.

Nejsladší Beránku Boží, smiluj se nade mnou a odpusť mi všechny hříchy moje, zvláště ty, k kterým nejvíce nakloněn jsem!

Nejnevinnější Beránku Boží, smiluj se nade mnou a pro zásluhy svého přehořkého umučení a bolestné smrti své odpusť mi všechny hříchy moje!

Nejtišší Beránku Boží, smiluj se nade mnou a dejž mi svatý mír a pokoj svůj, udus nezřízené vášně mé a uveď mne v život věčný. Amen.

K svatému přijímání.

Pane Ježíši Kriste! nejsa sice hoden pro své hříchy a svou nedostojnou přípravu. abych tě přijal svátostně: avšak vroucně si žádám spojití se s tebou duchovně. Protož věřím v tebe, klaním se tobě, doufám v tebe, miluji tě nade všecko z celého srdce svého. Zavítej, Spasiteli můj, milostí svou v nehodné srdce mé, jako v srdce tohoto kněze a ovládni je a bytuj v něm se všemi svými ctnostmi: svou láskou a trpělivostí, svou dobrotou a shovívavostí, svou tichostí a mírností, svou pokorou a poslušností, svou čistotou a svatostí. —

Ježíši, tobě živ jsem! — Ježíši, tobě umírám! —

Ježíši, tvým jsem v životě i smrti, na věky věkův. Amen.

Ke konci mše svaté a požehnání kněžskému.

Nejsvětější Rodičko Boží, svatí andělé, jenž jste neviditelně přítomni byli této nejsvětější oběti, zvlášť pak ti, můj svatý anděle strážný, a všickni svatí a světice Boží, zvlášť ti, jichž se památka při této oběti konala, díky vzdejte se mnou Bohu všemohoucímu za tu milost, že jsme mohli býti této svaté službě přítomni, a orodujte za nás nyní i vždycky, abychom někdy účastni byli blaženosti a slávy vaší a velebili Boha s vámi tam v nebesích na věky věkův. — Amen

K tomu nám dopomáhej a požehnej všemohoucí Bůh Otec †, Syn † a Duch † svatý. — Amen.

Jiné modlitby ke mši svaté.

(Zvlášť při slavné nebo velké mši svaté.)

N a z a č á t k u m š e s v a t é. Ve jménu Otce † i Syna † i Ducha † svatého. Amen.

Hle, ten otec duchovní klaní se pokorně tobě, ó Bože! před oltářem tvým, vyznává zkroušeně hříchy své, vzývá svrchované milosrdenství tvé za sebe i za nás, čeleď tvou. To mne učí, že s poníženým srdcem a s oprav-

dovou lítostí nad hříchy, jichž jsme se dopustili, přistoupiti máme k tomuto svatému oltáři, chceme-li se tobě líbiti a účastni býti zásluh této nekrvavé oběti. V sjednocení tedy s tímto služebníkem tvým, ó Pane! vyznávám se zkroušeně, ó Bože můj, před tebou, před nejsvětější a blahoslavenou pannou Marií, svatým Michalem archandělem, sv. Janem křtitelem, svatými apoštoly Petrem a Pavlem i všemi svatými, že jsem často a mnoho zhřešil myšlením a řečí i skutky; a to svou vinou, svou vlastní vinou, svou velikou vinou: pročez vzývám touž nejsvětější a blahoslavenou pannu Marii, svatého Michala archanděla, sv. Jana křtitele, svaté apoštoly Petra a Pavla i všechny svaté, aby za mne bídneho hříšníka, orodovali a milost mi vyprosili u tebe, Hospodina Boha našeho.

Vyslyš, ó Bože! prosby jejich, a budiž milostiv mně hříšnému! — Račiž milosrdně odpustiti, Otče věčný, všechna provinění má, a uvésti mne v život věčný.

K „K y r i e e l e y s o n.“ Ó Bože, stvořiteli náš! smiluj se nad lidem svým a nezavrhni dílo rukou svých. Otče slitovníče! buď milostiv čeledi své.

Ó J e ž í š i, Spasiteli náš, jenž jsi se za nás v přehořkou smrt vydati ráčil, dejž, ať jsme účastni toho velikého díla vykoupení našeho!

Ó Duše svatý, utěšiteli a posvětiteli náš, posilni nás, bídne poutníky vezdejší, ať jsme

živi dle svatých vnuknutí tvých, a dojdeme někdy života věčného.

K „Gloria.“ Ty zajisté, ó Bože! vyslyšíš a nezavrhneš volání lidu svého, an zkroušeně a vroucně tě vzývá. Tak se pevně důvěřuje osměluji se spolu s knězem u oltáře tohoto zapěti radostně chvalozpěv andělský: „Sláva tobě na výsostech, ó Bože! a na zemi pokoj lidem dobré vůle. Chválíme tebe, velebíme tebe, klaníme se tobě, oslavujeme tebe, díky vzdáváme tobě! neboť veliká jest moc a sláva tvá, Hospodine Bože náš, králi nebeský; ty jsi Bůh a Otec náš. — Pane náš, Ježíši Kriste, jednorozený Synu Boha Otce, Bože a Pane náš! Beránku Boží, jenž snímáš bříchy světa, smiluj se nad námi! Slyš volání naše, smiluj se nad námi! Neboť ty jsi jediný svatý, ty jediný Pán, ty jediný nejvyšší, Ježíši Kriste s Duchem svatým, v slávě Boha Otce. Amen.“

K modlitbám. Kněz pojímá těmi modlitbami, které u oltáře říká, všechny potřeby a žádosti všech věřících v jedno, aby je přednesl před trůnem velebnosti Božské. Račiž, laskavý Otče, milostivě nakloniti ucha svého k slovům jeho, a bychomť i byli hříšníci a nijak nezasluhovali smilování tvého, přec nerač odvrátiti tváře své od nás. Skrze přimluvu nejsvětější a blahoslavené panny Marie a všech svatých, jichž památku dnes konáme, rač nám propůjčiti všech milostí,

kterých na tobě žádá služebník tvůj za sebe i za nás. S jeho modlitbou spojuji i já svou vlastní za sebe samého, i za ty, za něž mám úmysl anebo jsem povinen modliti se. Dejž nám, ó Bože! všem, ať za tvou svatou vůlí kráčíme v nevině a svatosti zde na zemi, abychom pak dle zaslíbení tvého tamo v nebesích dosáhli blaženosti věčné. Amen.

K epištole. Ó Bože! jenž jsi mne před tolikými lidmi, ani posavade v temnostech nevědomosti, nevěry a bludu trvají, povolati ráčil ku poznání tvé nesmírné, svrchované bytosti: buďtež tobě za tu milost moje nejvroucnější díky vzdány; co nejochotněji podrobuji se tvému svatému zákonu s tím pevným úmyslem a osvědčením, že se jedině dle něho po celý život svůj řídit budu. Protož s celou tou duší svou vždy poslouchati budu svaté čtení a naučení, které jsi nám zjevití ráčil ústy svých svatých sluh, apoštolův a prorokův; jsouť vlastně Božská slova tvá; se vši úctou věřím jim veskrze a raduji se z toho, že všecka posavade se vyplnila a plní se, a důvěřím se, že i budoucně do posledního se vyplní.

Kéž bychom s týmž věrným srdcem kráčeli před tebou, jako druhdy svatí praotci! kéž bychom tvou čest tak horlivě rozšiřovali, jako to proroci činili! kéž bychom tě tak vroucně milovali až do prolití té své krve, jako svatí apoštolé! — Posilní nás k tomu

svou svatou milostí, ať, bude-li vůle tvá, tak učiníme, jako žádáme!

K e v a n g e l i u. Neměl jsi dosti na tom, Bože, Otče náš! abys nás, služebníky své, svatými proroky ponaučil, ale seslal jsi nám i Božského Syna svého, Pána Ježíše Krista, aby nám vůli tvou úplně zjevil a tak nám jistou cestu k životu věčnému ukázal. — Věřím pevně, ó Ježíši, že ty jsi cesta, pravda a život; že nikdo nemůže kráčet cestou přikázání Božích, leč ty ho vedeš; nikdo nemůže poznati pravdy tajemství velebnosti Božské, leč učení tvým; nikdo se dostat k životu věčnému, leč ty mu k němu milostí svojí dopomůžeš. Avšak co mi prospěje znáti to Božské učení a věriti mu, když bych nebyl dle něho živ? co mi prospěje náležeti ke sborům svatých tvých, když bych tobě a těm sborům chováním svým nesvatým nečešť a hanbu působil? Ach, milostivý Ježíši! nerač mne souditi dle chování mého, pokud se s mým vyznáním nesrovnává. Želím srdečně každého, i sebe menšího poklesku, jehož jsem se proti víře své dopustil; mám ten pevný úmysl napravit to a budoucně bedlivě a svědomitě skutky dokazovati, co srdcem věřím a ústy vyznávám. Pomozi mi k tomu svatou milostí, ať celý život můj jest obrazem tvého svatého evangelia.

K v y z n á n í v í r y. „Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího, stvořitele nebe i

země, všech věcí viditelných i neviditelných. A v jednoho Pána Ježíše Krista, Syna Božího jednorozeného a z Otce narozeného přede všemi věky, Boha z Boha, světlo z světla, Boha pravého z Boha pravého; zplozeného a neučiněného, spolupodstatného Otci, skrze něhož všecky věci učiněny jsou: jenž pro nás lidi a pro naše spasení s nebes sstoupil; a vtělil se s Ducha svatého z Marie panny, a člověkem učiněn jest; ukřižován byl též za nás pod Pontským Pilátem, trpěl, umřel a pohřben jest; a z mrtvých vstal jest třetího dne dle písem, vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha Otce, a opět přijde v slávě soudit živých i mrtvých, jehož království nebude konce. Věřím i v Ducha svatého, Pána oživujícího, jenž od Otce i Syna vychází, jenž s Otcem i Synem spolu ctěn a spolu veleben jest, jenž mluvil jest skrze proroky. Věřím v jednu svatou, všeobecnou apoštolskou církev; vyznávám jeden křest na odpuštění hříchův, očekávám vzkříšení z mrtvých a život příštího věku. Amen.

K obětování. Když nás byla posud svatá církev tvá, ó Bože, slovy prorockými a učením samého Pána našeho Ježíše Krista, Syna tvého, poučila, srdce naše k zbožnosti roznítla, a ústa naše k vyznání víry posilnila, počíná nejsvětější oběť. Kněz odlučuje částku chleba a vína, kteréž se v nejsvětější tělo a krev Pána našeho proměníti

mají, obětuje je tobě, pokorně prose, abys tu oběť laskavě přijmouti a milostivě posvětití ráčil.

Nuže tedy, přijmi Otče nejsvětější, tuto neposkvrněnou oběť z rukou sluhy svého; vzdávám ji tobě spolu s ním co nejpokorněji na památku přehořkého umučení a smrti, slavného vzkříšení a nanebevstoupení Krista Ježíše, tvého jednorozeného Syna, Pána našeho; ke cti a chvále nejsvětější a blahoslavené Panny Marie, svatého Jana křtitele, svatých apoštolů Petra a Pavla a všech svatých na odpuštění všech hříchův, jakož i za všecky věrné křesťany, živé i mrtvé, aby byla i mně i jim prospěšná k spasení a životu věčnému.

S těmito dary obětuji tobě, ó Bože, též tělo své i duši svou, svůj rozum i paměť i vůli svou. Všecko, co jsem a co mám, jsem a mám z nesmírné lásky a štědrosti tvé; a tak to tobě opět odevzdávám; vládni a učiň s tím, jak a co se ti líbí, toliko lásku a milost svou mu rač mi dáti a nic nad to si více nežádám. Kéž tohoto svatého úmyslu se držím do skonání a tak tvým jsem v životě i po smrti.

Ó svatí nebešťané! spojte své modlitby s touto nehodnou modlitbou mojí, aby oběť má příjemna byla Bohu, otci všemohoucímu. Kéž ji za přímluvou vaší milostivě přijme, k zvelebení a oslavení nejsvětějšího jména svého ku prospěchu mému a veškeré svaté církve své,

K p r e f a c í a „S a n c t u s“. Již již se blíží blažený okamžik, kdež král nebes i země, Kristus Ježíš, jednorozený Syn Boha Otce, světa Spasitel, Slovo věčné, na všemocné slovo své v prostých způsobách chleba a vína bytostně a opravdově na oltáři tom bude, aby svou nejsvětější krvavou obětí, kterou na kříži vykonal, tuto před očima svých věrných nekrvavě opětoval. Pro to kněz dojat jsa vznešenou svatostí toho výkonu, kterýž se v rukou jeho slovem Páně dítí má, povznáší i hlasu i rukou svých k tobě, Pane, a vzbuzuje i nás, abychom i my srdce svá vzhůru k tobě povznesli, tobě díky vzdali a tě velebili.

Nuže tedy, ó Bože náš! vyslyš prosbu jeho a nadchni srdce naše Duchem svým svatým, ať se odloučí ode vší pozemskosti a vznese se k výsosti nebeské mezi sbory blažených nebešťanů. Zajisté slušno a hodno a spravedливо i spasitelno jest, abychom ti vždycky a všudy díky vzdávali, blahoslavili a velebili tě, skrze Ježíše Krista, Pána našeho: skrze kteréhož velebnost tvou chválí andělé a klanějí se tobě panstva, chvějí se před tebou mocnosti, s nimiž i nebesa a všecky jich síly i svatí Serafové plesání své v jeden souhlas spojují. S nimiž, rač nám dovoliti, abychom i my své slabé hlasy v jedno sloučili s svatou radostí a hlubokou úctou volající:

„Svatý, svatý, svatý! Pán Bůh zástupův.
Plna jsou nebesa i země slávy tvé Hosanna!

na výsostech! Požehnaný, jenž se béře ve jménu Páně! Hosanna na výsostech.“

K tiché mši. Otče slitovníče! jenž nám v tomto převelebném tajemství svého jednorozeného Syna, Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista dáváš závdavek své svrchované věčné lásky, kterouž pak prosbou odmrštil bys mne v okamžení tomto? Důvěře se tedy v nesmírné milosrdenství tvé, obracím se pokorně k tobě s synovskou nadějí, abych tě i ve svých vlastních záležitostech i veškerého křesťanstva za pomoc vzýval. Prosím tedy snažně, ó Pane! za svatou katolickou církev tvou, račiž ji na celém okresu zemském zachovati a udržeti v jednotě svaté a svornosti poroučeje mocné ochraně tvé svatého otce našeho, papeže N., všechny biskupy, správce duchovní a celé kněžstvo. Obdař je úplným požehnáním svým, aby stáda sobě svěřená svým zbožným příkladem vzdělávali a svým moudrým učením k věčné spáse vedli. Dejž všechněm mocnářům a knížatům světským ducha pokoje a svornosti, vrchnostem lásku a horlivost k spravedlnosti a víře svaté; odvrať milostivě od vlasti naší všechny tresty kteréž, ach! příliš spravedlivě zasluhujeme za hříchy své.

Rač, ó Bože všemohoucí! utvrditi lid svůj ve svaté katolické, apoštolské víře; osvěť nevěrce, aby oči své otevřeli pravdě, a zbloudilé opět uved' v lůno církve své svaté, od níž

se odloučili. Nadchni hříšníky duchem pravé kajicnosti, spravedlivým rač dáti vytrvalost v dobrém, lhostejné povzbud' k nové horlivosti v svaté službě tvé; ty, které všeliké pokušení tísni, potvrď a posilni proti lestným útokům nepřitele zlého; nevinné a čisté duše povznes k té milosti, aby blaženost svého stavu uznávajíce, v něm setrvaly až do skonání.

Zvlášť pak, ó Pane! rač požehnati všem, za něž jakkoliv povinen jsem, abych se modlil, jakož i všem, kteří tomuto nejsvětějšímu tajemství obcují a je rukama sluhy svého, tobě, Otče všemohoucí! vzdávají. Sejmi s nás vše, co by se ti nelíbilo na nás, a opatři nás milostivě vším, co by k věčnému blahu našemu bylo buď potřebno, buď prospěšno. Aby pak ti tyto prosby mé se zalíbily, spojuji je s duchem a srdcem Marie Panny, svatých apoštolův a mučovníkův a všech svatých a vyvolených nebešťanův, s nimiž jednu jedinou, svatou, apoštolskou, neomylnou a samospasitelnou církev působíme.

Před pozdvihováním. Umlklo všecko a hluboké ticho panuje v svatyni tvé, ó Pane! Veškeren lid očekává kleče v svatém pohnutí vykonání divu zázračného. Kéž bych měl nyní tu vroucí toužebnost, s kterouž tě druhdy očekávali svatí praotcové tvoji, Spasitelé světa! Přijdi, ó Ježíši nejsladší, přijď a vykonej tajemný div všemohoucnosti a lásky své! Požehnaný, jenž přichází! Vesel se, duše

má, jestiž Spasitel tvůj! Ajta! tu jest ten neposkvrněný Beránek Boží, jenž snímá hříchy tohoto světa!

Při pozdvihování samém. Ó Ježíši! věčné Slovo Otce věčného, ano se pro spasení naše vtělilo a na kříži pnělo, věřím pevně, že ty jsi v této způsobě chleba opravdově a bytostně přítomen; klaním se tobě ve vši pokoře tohoto srdce svého, Pánu a Bohu svému; obětuji se ti celý a celý, jako ty se v tomto přesvatém tajemství celý za mne obětuješ; miluji tě nade všecko, buď mi Ježíšem, Spasitelem! — Krvi nejsvětější mého Pána Ježíše, za hříchy moje i celého světa na kříži bolestně vylitá, klaním se tobě pod touto způsobou vína skutečně jsoucí. Ó předrahá krvi, obmyj, očisti, posvěť duši mou a posilni mne ke všemu dobrému! Nedopouštěj, ó Ježíši, aby tato nejsvětější krev tvá na mně nehodném zmařena byla!

Po pozdvihování. Dobrý Ježíši! možná-li pak, abych tě opět urážel po milostivém divu lásky tvé, kterýž jsi právě na oltáři tom vykonal? Nikolivěk! nikdy — nikdy nezapomenu, co se mi v tomto nejsvětějším tajemství představuje: ukrutné bolesti tvého svatého umučení, tvé svaté od hlavy až do paty zraněné tělo, tvá předrahá, za nás, ach tak bolestně vylitá krev, ta ohavná smrt, kterou jsi za nás na dřevě kříže podstoupil.

Nyní jsme v pravdě vykoupeni! Nyní mů-

žeme opravdu tobě, nebeský Otče! vzdáti pravou, svatou, neposkvrněnou oběť, mnohem dražší, nežli ti byly všechny oběti praotců Abelova, Abrahamova, Melchisedechova, oběť jedině hodnou nesmírné velebnosti tvé, totiž Ježíše Krista, jednorozeného Syna tvého, v němž jediném se mi zalíbilo od věčnosti.

Naplň, ó Pane, požehnáním svým všechny, kteří skutečně anebo touhou srdce svého na té oběti podíl berou. Touž občerstvi a potěš i duše v očištění, které v jednotě s svatou církví odtud se odebraly. Odlehči a ukrať jim muky, které ještě trpěti mají, očisti je předrahou krví svou ode skvrn, které na nich z tohoto hříšného života ještě lpějí, a uveď je z místa toho trapného v blažená sídla světla věčného.

I nám hříšným rač podíl dáti na této blaženosti, pro nesmírné milosrdenství tvé, v kteréž pevně a jedině důvěříme. Pojmi nás, až skonáme, ve společnost nejsvětější a blahoslavené Panny Marie, svých svatých apoštolů, mučovníků, vyznavačů, panen a všech vyvolených svých, abychom s nimi blaženou páskou lásky spojení jsouce, tebe všickni chválili a velebili na věky. Amen.

Když kněz „Otče náš“ hlasně se modlí. — Ó Bože můj! sluha tvůj přerušej tajemné ticho, povzbuzuje nás, abychom spolu s ním se modlili. K tomu nám připomíná, že důvěrně dle naučení a příkladu Spasitelova s synovskou láskou „Otcem“ tě nazývati smíme,

Ó Bože můj! jaká milost, že jsa naším Pánem a Bohem, i Otcem naším býti ráčíš! Jak se zaraduje duše má, pomníc, že nebesa trůn slávy tvé, kdež s svými vyvolenými přebýváš i mým sídlem někdy býti mají! Ach! kéž by nejsvětější jméno tvé všickni lidé náležitě poznali, ctili a velebili! Kéž by všickni milostí tvou nadšeni jsouce, jenom po tom bažili, co království nebeského se týká a k tomu cíli nejsvětější vůli tvou tak bedlivě a horlivě konali, jako ji andělé a svatí v nebesích plní! — Dejž nám, Otče náš, všechny potřeby k životu i duše i těla, odpusť provinění a poklesky naše, jakož i my odpouštíme těm, kteří se jakkoliv provinili proti nám! Chraň nás všech pokušení těla, světa a ďábla; a dopustíš-li, aby nás některé potkalo, přispěj nám ku pomoci, ať mu statně a šťastně odoláme! Ale při tom rač nás zachovati ode všeho zlého. těla i duše, zvláště pak od všelikeho hříchu a věčného zahynutí. Amen.

Při „Agnus Dei.“ Ó Ježíši, Beránku Boží! jenž snímáš hříchy tohoto světa, pro nesmírné zásluhy umučení tvého a smrti tvé, smiluj se nad námi! — Beránku Boží, jenž snímáš hříchy světa, smiluj se nad námi! — Beránku Boží, jenž snímáš hříchy světa, obdař nás svým svatým pokojem!

Dobrý Ježíši, jenž jsi při poslední své večeři svatým apoštolům řekl: „Pokoj svůj zůstavuji vám; pokoj svůj dávám

vám," tebe prosím, rač i nás služebníky své toho nebeského daru účastny učiniti. Dejž nám ten pokoj, kterého svět nic dáti nemůže; pokoj s Bohem, Otcem nebeským, záležející ve věrném plnění jeho svatých přikázání; pokoj s bližním, záležející v tichém a laskavém k němu se chování; pokoj s sebou samým, záležející v dobrém svědomí, když srdce ničehož nepravého na sebe nevědouc, jediný svůj poklid a mír i útěchu nalézá v tobě, ó Ježíši, nadějíc se důvěrně věčné blaženosti.

Ku přijímání kněžského. Služebník tvůj, ó Pane! opět v tiché úctě klaní se tobě. Vezma do rukou chléb nebeský, bije se třikrát v prsa, nehodnost svou vyznává a pokorně prose, abys ty ho slovem svým hodna učinil, aby svatě přijal svatá tajemství v srdce své.

Ó Bože můj! Jak bych byl šťasten, kdybych nyní i skutečně v srdce své tě přijmouti a tak milostí tohoto svatého tajemství úplně účasten býti mohl! Ale svědomí moje vytýká mi nehodnost mou a vzdaluje mne od svatých hodů, jež jsi přichystal věrným synům svým. S zardělou tváří a srdcem hluboce žalem dojatým vyznávám se býti hříšníkem před tebou a tudíž nehodným, abys pod střechu mou zavítal. Avšak račiž toto moje pokorné vyznání a vroucí mou touhu po velebnosti tvé laskavě přijmouti; a poněvadž jediné slovo od tebe k mému očištění dostačí, nuže rci

to mocné slovo a očist a posvěť duši mou, aby hodna jsouc tvé laskavé návštěvy, brzo tě v nejsv. svátosti přijala.

Důvěrně očekávaje toho blahého okamžení, rač mne, prosím, ó Ježíši! účastna učiniti milostí, jež toto přijímání sluhy tvého mně i všem přítomným po tvém svatém ustanovení působiti má. Rozmnož víru, posilni naději, rozněť lásku v srdci mém, ať jedině tebe si žádám, tebe vyhledávám, tobě živ jsem a s tebou někdy se raduji v blaženosti nebeské.

Při požehnání kněžském. — Oběť svatá vykonaná jest; kněz nás s svatým požehnáním propouští. Račiž nám tedy, ó laskavý Ježíši, sám jeho rukou požehnati, ať moc tohoto požehnání nás k našemu zaměstnání provází a trvá s námi věčně. Ve jménu Otce † i Syna † i Ducha † svatého. Amen.

Při posledním evangelium. Ježíši Kriste! věčné slovo svého nebeského Otce, tvůrce všehomíra, světlo pravé, ano na tento svět přišlo osvitit těch, kteří seděli ve tmách nevědomosti a v stínu smrti, dejž mi tu milost, ať stále v tomto tvém světle kráčím, aniž pak kdy buď si nevědomostí, buď nevěrou, buď hříchem všelikým od něho se odvrátím a v trudné temnosti upadnu, z nichž láska tvá nás vyprostila. Dejž, ať blaženého dědictví v nebesích vždy hodným se prokáži, abych tak věře v tebe, svého Spasitele, a miluje tě nade všecko zde na zemi, z naděje

utěšené nevypadl, ale k tobě se dostal tam, kdež bych já tě v slávě Otce tvého a jednotě Ducha svatého vůči spatřil, a na věky chválil a velebil. Amen.

Pobožnost svátosti pokání.

(Viz, jaké má býti pokání tvé. Mnozí ustavičně přiznávají, že jsou hříšníci, ale hřešiti přec se jim líbí: to jest sice vyznání, ale žádné polepšení, obviňuje se tím duše, ale neuzdravuje: uražení Boha se potvrzuje, ale neodstraňuje. Skutečné, opravdové pokání záleží v nenávidění hříchu a v obrácení se k Bohu. Když tak se kaješ, že trpké jest ti v duši, co bývalo sladké v životě, a co ti prve lichotilo tělu, nyní tě bolí v mysli, tehdáž dobře vzývati budeš Boha a řekneš: „Tobě jedinému zhřešil jsem a zlé spáchal jsem před Tebou!“ — Bůh k obrácení tvému shovívá, ale k odkládání tvému zejtřejšího dne neslibuje. — Sv. Augustin.)

Modlitby před svatou zpovědí.

Příprava. Ó Bože, Spasiteli můj! jenž nežádáš smrti hříšníka, ale aby se polepšil a živ byl, vzhledni milostivě na mne hříšného, jenž s bludných cest hříchu obracím se opět k tobě, abych svátostí pokání očištěn byl od provin svých. Ty jsi, ó Bože! otevřel oči mé, abych poznával, v jakém nebezpečí a bídě vězím; ty jsi nadchnul srdce mé tím svatým úmyslem, abych povstal z hříchu a navrátil se k tobě. Dotvrď a doplň, co milost tvá v útrobach mých započala; dejž, ať símě dobrého vnuknutí tvého neleží v srdci mém

neužitečné, ale ať vzejde a vydá ovoce hodné pravého pokání.

Věřím, ó Ježíši, že slzy opravdové zkroušenosti nikdy nejsou před milosrdnou tváří tvou na zmar; věřím, že od žalostného sténání srdce poníženého uší svých neodvrátíš nikdy, ba pevně se důvěřím, že vždy hotov a ochoten jsi pomocné ruky své podati tomu, jenž z propasti hříchu k tobě vzmoci se žádá. Božský Spasiteli! jenž jsi veliké hříšníci ve sv. evangeliu mnoho odpustil, poněvadž mnoho milovala; jenž jsi kajícímu lotru na kříži okamžitě ráj otevřel, an k tobě srdcem zkroušeným za smilováníúpěl: vykonej i na mně ten skutek slitování svého, Bože Slitovníče! a vyprosti mne z propasti hříchů mých.

Svátost pokání jest ta svatá cesta, po níž jsi ukázal nám, ó Ježíši! abychom se k tobě navrátili. Věřím pevně, že nám v té sv. svátosti všechny hříchy odpouštíš; že kněz k tomu zřízený na místě tvém jedná, a že ty v nebesích ten úsudek potvrzuješ, který on nade mnou vyřkne, ale tvé svaté učení jest též, abych k dosažení milostivého odpuštění z hříchů svých témuž náměstku tvému zkroušeně se vyznal; i tomu pevně věřím, co svaté, neomylné pravdě. Velebím svaté a moudré ustanovení tvé a pokorně se mu podrobuji.

Maje pevný úmysl, všechno učiniti, seč jsem, abych milosti tvé účasten byl, důvěřím se, že mi, ó Pane! svou pomocí, jak jsi slíbil,

přispěješ; neboť nejsi jako člověk, jenž by slibu svého se zřekl. Račiž tedy rozptýliti temnosti, které by mysl mou zastíraly, rozněť srdce mé k pravé, vroucí lítosti, otevři ústa má k upřímnému a úplnému vyznání hříchů mých. Když pak jsem byl všecko vykonal, co ode mne k ospravedlnění mému spravedlnost či spíše milosrdenství tvé žádá, rač mne pak jako syna marnotratného k úplnému smíření s tebou přijmouti pro zásluhy přehořkého umučení a bolestné smrti tvé. Amen.

K Bohu Duchu svatému za osvětlení mysli.

Duše svatý, osvětiteli můj! sešli záři své svaté jasnosti v mysl a paměť mou, ať se okáží před očima máma všickni hříchové moji. Kéž bych je tak poznal, jako se mi někdy při skonání mém na oči postaví, až bázní schnouti budu, maje účet vydati z nich.

Nuže vejdu tedy nyní sám s sebou v soud; zpytovati budu přísně nejtajnější úkryty svědomí svého: co jsem zlého spáchal, co jsem dobrého opominul anebo leda bylo odbyl. Avšak seč jsem já sám o sobě, jestliže ty mi nepřispěješ milostí svojí? Prosím tedy pokorně, Bože vševědoucí, Bože svatý! rač mi sám okázati, co se ti nelíbí na mně. „Okáž mi, jaké mám nepravosti a hříchy!“

Potom prosím dále. ó Bože můj! rač mne

posilniti u vyznání mém, ať je náležitě pokorně, zkroušeně, úplně, uctivě vykonám. Láska k sobě samému zpěčuje se sice tomu vyznání, ale rád ji potlačím, abych odpuštění a smilování dosáhl. „Spravedliv jsi ty, Hospodine, a spravedliví jsou soudové tvoji!“ Nuže, i spravedlivo jest, abych vzdaje se všeho sebe přeceňování, s pokorným zahanbením sebe vyznal se ze všeho, co jsem beze studu učiniti neváhal, abych aspoň před služebníkem tvým podrobil se zahanbení soukromí, kterého bych veřejně před celým světem zasluhoval. „Spravedlivý obviňuje prvé sám sebe.“ — Posilni mne hříšného, ó Bože! ať statně a velikomyslně tento první krok k ospravedlnění svému učiním, a upřímným se vyznáním knězi možnost dám, aby bídu a provinu moji poznal a co by k mému napravení a polepšení vedlo moudře mi poradil.

K zpytování svědomí posluž ti tento

Přehled hříchů.

I. Myšlením. Měl jsem s zalíbením a dobrovolným svolením myšlenky: pyšné — marnivé — roztržité při modlitbách — nečisté a smilné — žádostivé po tom a po tom — závistivé — zlostné a hněvivé — mstivé — podezřivé — podvodné — zlolající a rouhavé — bludné u víře — zoufalé?

II. Řečí. Mluvil jsem ku pohoršení anebo ke škodě bližního slova a řeči:

Marnivé — chlubné a pyšné — nestoudné a smilné i dvojsmyslné — posměvačné — zlo-lajné — rouhavé — utrhačné a potupné — lživé s přísahou anebo bez přísahy — lichometné — svůdné — při všech udej: proti komu — ke komu — nebo před kým?

III. Skutky. Dopustil jsem se některých z těchto skutků? jako:

Byl jsem nedbanliv svého povolání? — zanedbal jsem to a to? — promarnil jsem peníze tím a tím? — nevykonal jsem povinných modliteb? — prunedbal mši svatou nebo kázání nebo velikonoční zpověď a sv. přijímání? — nesvětil svátečních dnů? — nedržel postů? — byl jsem nádherný, pyšný, nepočetný v oděvu? a j. — lakomý k chudým? a j. — nestydatě a smilně jsem se choval sám nebo s jinou osobou? — nestřídmý jsem byl v jídle a pití? — lenivý ve službách Božích? — učinil jsem křivdu tomu a tomu? — dopustil jsem se krádeže? — podvedl jsem toho a toho? — uškodil jsem na životě, zdraví, jmění, cti tomu a tomu — ublížil jsem na cti? — byl jsem neposlušen? — byl jsem vzdorný? — svedl jsem k hříchu toho a toho? — dal jsem pohoršení tím a tím? a t. d.

Poznamenání. Při zpytování svědomí sluší se bedlivě vyzkoumati a pak ve zpovědi upřímně a zevrubně udati: 1. jak jsme zhřešili, zdali pouze myšlením anebo zlou žádostí? zdali slovy? či skutky? či opominutím povinného dobrého? 2. kolikrát jsme se každého těžkého hříchu dopustili; 3. pak

pozorovati bedlivě okoličnosti, jimiž se hřích buď stává větším anebo jiného druhu. Takové okoličnosti jsou: osoby a sice která jest zhřešila, s kterou se hřích stal proti které se stal; místa, kde — a doby, v kterou? — a způsobu jak? příčina a účel proč a k čemu jsme se toho a toho hříchu dopustili (zdali z hněvu? zlomyslnosti? atd. — abychom někomu uškodili — někoho svedli? atd.) zlé následky (jako jsou cizí škoda nepřátelství, kletby, pohoršení atd.), které vyšly z hříchu našeho skutečně, anebo snadno povstati mohly; konečně příležitost k hříchu anebo navyklost některého. — Důležité okoličnosti udati jest k úplné a platné zpovědi nevyhnutelno; ale jméno spoluvinné osoby ve zpovědi udati se zapovídá.

Po zpytování svědomí.

Tak jsem tedy soudil sebe sám, ó Bože můj! a svědomí své bedlivě a jak se důvěřím, úplně prozkoumal; avšak smím-li pak se domnívati, že jsem všecko seznal, co hříšného ve mně jest? „Srdce člověka jest propast nevystihlá.“ Kdož by směl se domnívati, že je celé zná, mimo tebe, ó Pane, jenž „ledví a srdce zkoumáš?“ Ach! jak se obávám, aby nic hříšného nezůstalo ve mně, co by mi láska k sobě samému jako neproniknutelnou rouškou zastřela. Bože! ty jsi pouhá milost a láska, rač vše nesmírným milosrdenstvím shladiti. co ve mně hříšného uznáváš, já pak z slabosti lidské neznamenam anebo jsem zapomněl. „Od tajných hříchů mých očisť mne, ó Pane!“

Avšak více mne ještě trápí lhostejnost a

chladnost má k hříchům, jež jsem byl zpytoval a poznal. Čím pak to vymluvím? Jsem citliv až příliš, co smyslnosti mé lahodí, i ke všem, kteří se ke mně přátelsky a laskavě chovají, ač mi obcování s nimi skoro vždy nebezpečné jest; láska, kterou mi prokazují, dojíhá mne tak, že se bojím, abych přízně jich nepozbyl; ale tvé nelibosti, pozbytí tvé lásky málo — ba nic nedbám. O Bože! jenž jsi i z tvrdé skály pramen vodní vyvodil, ty jsi s to, abys i toto moje ledové, bezcitné srdce otevřel, aby vydalo slzy pravého žalu a vroucí lítosti. Všecka naše možnost z tebe jest; a tak ke cti a chvále jména tvého vyznávám, že toliko milostí tvou svých hříchů z lásky k tobě želeť a spasitelné pokání za ně činiti můžeme.

Nuže tedy nadchni srdce mé tímto spasitelným žalem, tou lítostí nadpřirozenou. Pohni srdcem mým! Obměkči, pronikni je spasitelnou bázni soudů tvých; rozžži a rozněž je plamennou láskou k tobě, ať své hříchy upřímně oplakávám a v ošklivosti mám, a tak s tebou úplně se smírím.

Krátké úvahy ke vzbuzení pravé lítosti.

1. Hřích smrtelný jest to největší zlé, v kteréž člověk upadnouti může. Bůh smrtelný hřích tak v nenávisti má a tak se jím uráží, že jeden jediný dostačí, aby pro něj hříšníka na věčné zatracení odsoudil. Tak pro jediný

smrtelný hřích pyšní andělé na věky v propast pekelnou uvrženi jsou byli.

2. Bůh má smrtelný hřích tak v nenávisti, že jediný Syn Boží, Kristus Ježíš, s to byl, aby nám milost odpuštění získal. A co podstoupil ten Božský Spasitel, aby nás vykoupil! jaké muky! jaké bolesti! jakou krutou, ohavnou smrt na dřevě kříže!

Běda mi hříšnému! Bůh nejsvětější má smrtelný hřích tak v nenávisti, a já bych ho měl nenáviděti? Každým smrtelným hříchem urážím těžce Boha, stvořitele, vykupitele, otce svého. od něhož jsem největších dobrodiní užil, a takové hrozné zlo neměl bych oplakávati v hořkosti srdce svého, zvlášť když jsem byl již tak často odpuštění dosáhl a svatosvatě slíbil, že volím raději umříti, nežli se ještě jednou toho hříchu dopustiti?! Ó toho mého nevděku — mého černého nevděku! Ó té nepochopitelné, skalné tvrdosti srdce mého! Ach, má ubohá duše! co pak nevoláš, neúpíš žalem k Bohu: „Ó Bože, Otče můj milostivý! byť žádného trestu za hřích nebylo, nedopustím se žádného více, abych neurážel tebe, an tak velmi ho v nenávisti máš!“

3. Jak se hříchu smrtelného dopustím, v tom okamžení přestávám býti obrazem Božím a místo znaku spasení znamená jest duše má znamením věčného zatracení. Duch svatý mne opouští, u Boha jsem v oškli-

vosti, a netoliko u Boha, ale i u nejsv. Rodičky Boží, svatého svého anděla strážce a u vyvolenců nebeských; hejna zlých duchů obkličují mne, s divou úšklebnou radostí za lup a kořist svou mne považující.

4. Cokoliv činím, obtížen jsa hříchem smrtelným, nic mi k spasení neprospívá; ba i to dobré, co jsem učinil prve, na zmar přijde, jestliže se pravým pokáním s Bohem nesmírím a tak zásluhy své pravou zkroušeností neoživím, neobnovím. A stav tak truchlivý nic by mnou nepohnul? nic by mne k žalu a lítosti nevzbudil? — Ó Bože můj! nevzpomeň hříchů mladosti mé a odpusť mi lhostivě, v čem jsem druhdy poklesl před tebou.

Všecka, všecka svá provinění mám v ošklihosti a nenávisti z celého toho srdce svého. Kéž bych se jich nikdy byl nedopustil! Kéž bych je krví svou smazati a památku jejich před tebou na věky shladiti mohl!

Žel a lítost. — K nejsvětějším nohám tvým, můj nejsladší Ježíši! s Marií Magdalskou padám, objímám je a líbám i slzami svými smáčím, za smilování a odpuštění co nejpokorněji prose. — Ach, můj Ježíši! co jsem já nešťastný učinil? jaké zahanbení, jaká vina skličuje mne, an jsem po tolikerých slibech, že se opravdově polepším, opět a opět v tytéž hříchy upadl! — Opovážil jsem se povstati a vzdorovati proti tobě, Bohu svému, Hospodinu nebes a země! — Opo-

vážil jsem se tebe neposlušen býti, tebe, stvořitele, vykupitele, soudce svého! — Opovážil jsem se přednost dáti svým nezřízeným žádostem a smyslným choutkám před svatou vůlí tvojí a tvými Božskými zákony, ba pro tu bídnou okamžitou rozkoš, — pro to lenivé pohodlí, — pro ten skrovný zisk, — pro tu bázeň lidskou, — pro tu malichernou marnivost, pro to odvážil jsem se, já nesmyslný pošetilec! zarmoutiti Ducha tvého svatého, poskvrniti posvátný jeho chrám srdce mého, nejsvětější krev Spasitele svého téměř nohama šlapati, veškerých darů tvých duše i těla, svého rozumu a vůle, svého zdraví a smyslů, které jsi mi dal k tvé cti a chvále, zle užívat, abych tě jimi, ó Bože můj! nevděčně, šeredně urážel.

A nuže, co pak mám z své lehkovážnosti? — Ach můj Ježíši! trpké výčitky hryzou srdce mé, — o milost tvou jsem přišel, — hrozný soud mne očekává, nesmiluješ-li ty se nade mnou, abys mne pokáním opět za svého přijal, — a tak v nebezpečí jsem, propadnouti věčnému zahynutí v ohni neuhasitelném s červem hlodavým v srdci, an neumírá.

Bože můj! Bože spravedlivý! veškeré kosti moje chvějí se, povážím-li zlobu hříchu, přísné tresty, jimž podléhá, svou lehkovážnost, s kterouž jsem ho spáchal. — Laskavý Ježíši! nenalož se mnou dle nepravostí mých, aniž dle přísné spravedlnosti své trestci mne;

nýbrž pohled' na žal a lítost zkroušeného srdce mého, kterýmž všech svých hříchů bolestně lituji, ne tak z bázně trestů za ně zasloužených, jako více z lásky k tobě. poněvadž jsem jimi urazil tebe, Boha a Pána svého svrchovaného, své největší a jediné dobro. — Ó Ježíši můj! želim a lituji upřímně všech svých hříchů, mám je v oškli-
vosti a nenávisti, a vzývám nesmírnou do-
brotu tvou, abys se nade mnou smilovati a
mi odpustiti ráčil vše, čím jsem sám zhřešil,
aneb jiným všelijak příležitost, příčinu,
povzbuzení k hříchu dal, anebo je svedl; co
jsem dobrého opustil nebo pronesl. ať
mi to všechno vědomo jest či nevědomo. Ach,
kéž bych hříchy své tak oplakati mohl, jako
ona zjevná hříšnice, milostí tvou pak veliká
a svatá kajicnice! Nuže vynahraď, milostivý
Spasiteli, seč má nemožnost býti nemůže,
zásluhami Božské krve své, pro mne hříš-
ného, ach! tak přebolestně vylité! Neupustím
nohou tvých, které v duchu objímám a ce-
luji, dokavade neuslyším tvá potěšitelná
slova: „Odpouštějíť se tobě hříchové
tvoji; odejdi v pokoji.“

Dobrý úmysl. Kéž bych raději byl
umřel, můj Ježíši! nežli jsem tě ponejprv
urazil! Ach! kéž bych mohl odčinití všechno
zlé, co jsem tak nešťastně spáchal! — Avšak,
co se stalo, není již v moci mé. — Aspoň
tedy budoucně, tak uzavírám, prozřetelně si

počínati budu; pamětliv jsa, že jsi mi všudy a vždýcky přítomen, varovati se budu bedlivě vší příležitosti k hříchu, každého hnutí srdce svého pozorně šetřiti a k dokonalosti křesťanské pilně pracovati; za tím účelem svatá mi buďtež všeliká naučení, příkazy a pokárání, kterých se mi od náměstka tvého, zpovědníka, dostane; pokorně je přijmouti, svědomitě vykonati volím, abych nikdy více v hřích neupadl. — Kéž bych i všeliké bezpráví, kteréž se hříchem mým stalo, opět napravil, škodu bližnímu z toho pošlou nahradil, pohoršení odvrátil a co jsem zanedbal, horlivostí svou doplnil! Žádám si toho vroucně, můj Ježíši a hotov jsem tak učiniti, by mne to i sebe více namáhání a obětí stálo. Laskavý Spasiteli, jenž jsi mi svou milostí dal chtění, zpomoziž mi touž milostí svou i k šťastnému úplnému vykonání.

Vzbuzení důvěry v Boha. — Touto pevnou vůlí svou posilněn a vroucí svou lítostí, kterouž jsi, ó Bože, v srdci mém vzbuditi ráčil, poněkud upokojen, smím oči svých k tobě pozvednouti, důvěře se v ne-smírné milosrdenství tvé, že mi pro zásluhy Božského Syna svého Pána a Vykupitele našeho, Ježíše Krista, moje hříchy milostivě odpustiti ráčíš. S touto důvěrou půjdu a přikleknu k soudu milosrdenství tvého, a zjevím náměstku tvému, knězi, i sebe tajnější úkryty svého hříšného srdce. Kéž

by se ti, ó Pane! mé důvěrné a pokorné vyznání zalíbilo, abys dle svého Božského slova ráčil potvrditi na nebi to rozhřešení, jehož se mi zde na zemi služebníkem tvým dostane. Nuže, řekl jsem a tak učiním!

Po svaté zpovědi.

Vzbuzení víry v účinky té svaté svátosti. — Smím-li pak se důvěřiti, ó Bože! že mi odpuštění jsou hříchové moji? — Smím-li pak těšiti se v duši z toho, že, byvši smrtelně raněna, nyní jest uzdravena — ospravedlněna úplně? — Smím-li pak se důvěřiti, že byv nedávno zavržení hodným nepřitelem tvým, nyní opět náležím ve sbor milých vyvolenců tvých a jsem spoludědicem slávy tvé? — Ovšemť, Otče dobrotivý! rozhřešen jsem od svých hříchů a od tebe opět laskavě na milost přijat. „Cokoliv rozvážete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ To jest svatý, utěšený, blahý účinek svátosti pokání, kterýž jsi ty, ó Ježíši! svou předrahou krví nám hříšným získal. Tvé svaté rány jsou tím divotvorným lékem našich ran duševních; tvé, laskavý Spasiteli, přehořké umučení a tvá bolestná smrt jest odpuštění a smíření za hříchy naše.

Díky. (Dle žalmu 102.) Blahoslav, duše má, Hospodina, a všechny útroby moje dobro-

řečtež svatému jménu jeho. — Blahoslav, duše má, Hospodina, aniž zapomínej všelikých darů jeho. — Onť usmířil všecky nepravosti tvé, a zhojil všecky rány tvé. — Onť vykoupil život tvůj od zahynutí; svou milostí a svým smilováním oblažil tebe. — Milosrdný slitovník Hospodin! shovívavý a velemilosrdný! — Nenaložil s námi dle hříchů našich. — Jako daleký jest východ od západu, tak daleko zamítl od nás nepravosti naše. — Jako se smilovává otec nad syny svými, tak smiloval se Hospodin nad těmi, kteří se ho bojí, neboť on sám zná křehkost naši. — Protož blahoslavte Hospodina všickni andělé jeho, sluhové jeho, plníce vůli jeho. — Blahoslavte Hospodina všecka díla jeho; na každém místě dobrořeč duše má Hospodinu. — Sláva Otci i Synu i Duchu svatému, jakož byla na počátku, tak budiž i nyní i vždycky, až na věky věkův. Amen.

Vzbuzení dobrého úmyslu s prosbou za milost setrvání v dobrém. — „Zaslíbil jsem a zapřisáhl jsem se, že budu šetřiti spravedlností tvých;“ tak jsem řekl, ó Bože můj, a ty, jenž zkoumáš srdce a ledví člověka, víš, jak upřímně a vroucně myslím a vůli mám. hříchu se všeho varovati a žádným více tě neurážeti nikdy — nikdy! Ach! jak by bylo možná, abych tě uraziti volil, an jsem právě účasten se stal hojného milosrdenství tvého?

Nikdy, ó Bože můj! nikdy nebud' tak; raději ať hned umru, jsa, jak myslím. v milosti tvé, nežli abych se ti jenom jednou ještě zpronevěřil! — Ty sám mne napomínáš, abych se každého hříchu varoval, jako uštknutí hadího. Toto svaté slovo tvé budiž mi nyní pravidlem mého života. Ovšemž budu se varovati všelikého hříchu, vyhnu se každé příležitosti k němu, jako plazícímu se škůdnému hádět. Se zvláštní pak bedlivostí budu se varovati toho, ku kterému se nejvíce nakloněna cítím, pozoruje každé hnutí srdce a mysli své, abych hned z počátku mu odolal, nežli by se v duši mé zajal a mne pak ku pádu strhl. Zdvojnásobím pak horlivost v svaté službě tvé, abych vždy jako před tebou kráčeje, stkvostný dar nově a za cenu předrahé krve tvé, ó Ježíši! nabyté nevinności, kterou jako drahý poklad v nádobě křehké chovám, žádným pokleskem více nepozbyl.

Ale, ó Pane, ty znáš slabost mou; jak nestálý a vrtký jsem v sebe pevnějších úmyslech svých. Jestliže mne tedy, ó Bože můj! vlastní síle mojí zůstaviš a ponecháš, neostojím zajisté, abych opět neklesl a pak snad u větší ještě hříchy neupadl. Vždyť se to dle tvého Božského slova přihází i spravedlivému, že „sedmkrát klesne denně“. — „Nejsme sto, abychom sami od sebe něco pomyslili, ani se beme ně.“ — Všeka

možnost naše pochází od tebe.“ Pročež pokorně prosím pro svaté rány Kristovy, rač svou svatou mocností podporovati slabost mou; vstip v srdce moje úplnou ošklivost a nenávisť všelikého hříchu a rozněť je k horlivé a důstojné lásce a službě tvé, ať budoucně ve všem jenom tvá svatá přikázání na očích mám a dle nich v celém svém životě se řídím.

Nejsvětější Rodičko Boží, blahoslavená panno Maria! jenž zajisté a právem sluješ útočištěm hříšníkův, vyžádej mi svou mocnou přimluvou u Syna svého milost vytrvání v dobrém, ať to, co jsem mu dnes ve své svaté zpovědi slíbil, nezvratnou věností dodržím, aniž pak se mu jakýmkoliv hříchem zpronevěřím.

Svatý anděle, strážce můj! přimlouvej se za mne stále před trůnem Božím, ať tu radost, kterou nyní z obrácení mého máš, nikdy ti více nezkalím. Ty víš, věrný a laskavý průvodče můj, jaká osidla a nebezpečí mi hrozí ve světě klamném, nevěrném, Boha prázdném; račiž mne svým dobrým vruknutím varovati a držeti, abych vždy tebe se držel a nikdy Boha svého se nespustil.

Ó svatí ochráncové moji, zvláště pak vy statní kajníci, již jste po svém obrácení Bohu svému do skonání věrně sloužili, a tak viny své zkroušenými slzami smyvše, blaženosti věčné dosáhli, vyžádejte i mně hříšnému toho svatého v dobrém setrvání, abych pak,

jenž jsem vás následoval, hřeše, následoval vás i vroucně se kaje, a konečně i s vámi nesmírné milosrdenství Boha nás všech velebil na věky věkův. Amen.

Milost Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista, láska Boha Otce, a společenství Duha sv. buď s námi a trvej vždycky. Amen.

Modlitby k sv. přijímání.

S velikou úctou a vroucí zbožností hledme hosta tak vznešeného přijmouti. Vzbudme tedy v srdci svém ctnosti Božské: živou víru, pevnou naději plamennou lásku; oslavujme nesmírnou velebnost Boží, jeho dobrotu a milost; naopak vyznávejme svou bídu a křehkost. Potom se obírejme důvěrně s Pánem Ježíšem, an k nám zavítati hodlá a svěřme mu důvěrně své prosby a potřeby, žádajíce za jeho Božskou pomoc. Všecko hledme ne tak ústy vysloviti, jako více srdcem cítiti.

Příprava. Klaním se tobě pokorně, věčný Bože! vzývaje svrchovanou milost tvou, an v úmyslu mám vykonati povinnost nejsvětější, ku které mne svatá víra zavazuje, slaviti totiž památku umučení a smrti Pána našeho Ježíše Krista, milého, Božského Syna tvého; hodlám přistoupiti k svatému oltáři, abych účasten byl svátosti nesmírné lásky jeho a přijal v srdce své jeho samého Boha, Spasitele a někdy Soudce svého. Ach, Bože, Bože můj! kdož jsem já, že se odvažuji přistoupiti k stolu tvému, v němž se mi sám podáváš? Ach, jak nešťasten bych byl, kdybych nejsvětější tělo Pána a Boha svého přijal snad —

ach, nedopouštěj, ó Bože! — nehodně, a tak svátosti života věčného požíval k soudu a věčnému zahynutí svému!

Ó Ježíši! ty znáš nemožnost mou, abych se, bychť i hříchu prost byl, hodně a důstojně k přijímání té velebné svátosti připravil. Nuže, vyslyš pokornou prosbu mou a uchystej si sám v nehodném srdci mém důstojný tebe příbytek, jak si ho sám žádáš. Především nadchni mysl moji věrou živou, kterouž bych nejsvětější tělo tvé v způsobě chleba rozeznával od sprosté krmě, ana se slabým smyslům mým ukazuje. Vzbud' pak v srdci mém bolestný žal nad hříchy mými, pro něžž mi odpuštění jich dopřáváš a úplné vědomí mé ničemné nehodnosti, které hojností své svaté milosti rád odměňuješ: dejž, ať poznám vznešenou cenu této svátosti, kterou jsi nám v nesmírné lásce své přichystal, a ať tuto tvou lásku vroucí láskou svou aspoň seč jsem oplátiiti hledím. Nuže, dobrý Ježíši! dejž, ať tuto převelebnou svátost s tak čistým srdcem a vroucí lásku přijmu, aby mi byla pokrmem nesmrtelnosti, ochranou proti hříchu a náklonnostem k němu, a závdavkem blaženosti a slávy věčné. Amen.

Vzbuzení víry. Ó můj Ježíši, ačkoliv tě smysly tělesnými nepoznávám v této velebné svátosti, nicméně věrou přesvědčen jsem a vyznávám, že jsi v této svátosti opravdově a bytostně přítomen, týž Bůh.

Člověk, jehož blahoslavená panna Maria zastíněním a působením Ducha svatého počala a v Betlémě porodila: týž, který za nás trpěti a na kříži umříti ráčil a nyní sedíš na pravici Boha, Otce všemohoucího a přijdeš soudit živých i mrtvých. To věřím a vyznávám, můj Ježíši! po slově tvém, jež jsi řekl: „Vezměte a jezte, totoť jest tělo mé! Píte, — tato jest krev má!“ Po tvém slově, ó Pane! jenž jsi věčná a neomylná pravda, tak věřím, tak vyznávám. Ježíši! rozmnož víru mou, ať vždy pevně a vroucně v ní setrvám, bych měl i život za ni dáti.

Vzbuzení úcty. Dle této víry své klaním se tobě, ó Ježíši! Pánu a Bohu svému, v této svátosti skrytému. Tobě sluší a náleží všeliká úcta, neboť ty jediný jsi vznešený, svatý a Pán všehomíra; před tebou všeliké stvoření není nic. — Ach! kéž bych tě v této velebné svátosti tak uctil a tobě se klaněl, jako tě ctíla a klaněla se tobě blahoslavená Rodička tvá, svatý tvůj pěstoun, zbožní pastýři a svatí mudrcové, ležícímu v jeslích, jako tě ctí a klanějí se tobě svatí andělé a vyvolenci v nebesích. Za tou příčinou spojuji svou úctu s úctou jejich, abys si v ní zalíbiti ráčil. Dejž, ó Ježíši! aby se vždy vůle moje ve všem všudy tvé nejsv. vůli podrobila, tak aby celý život můj jedinou úctou tvé Božské velebnosti byl.

Ó můj Ježíši! Ty sám mne zveš, abych k svatému stolu Tvému přistoupil. — Jak laskav, jak milostiv jsi ty! — Co jest člověk, že si ho tak vysoce vážíš! a co jsem já zvlášť, že ty, ó Bože můj! v srdce mé zavítati ráčíš! Ach, můj Ježíši! pomním-li tvé velebnosti a své nicoty, zachvěje se celá bytnost má. Levita Oza náhlou smrtí potrestán jest, že se archy úmluvy, která jenom nástinem byla velebné té svátosti, neopatrně dotekl; jak pak se já odvážiti smím nejsvětější tělo tvé ve svá nehodná ústa přijmouti? — Svatou bázni jsa dojat, neodvážil se druhdy lid Israelský přikročiti k planoucí hoře Sinaiské; i jak se smím opovážiti já hříšník přiblížiti se k oltáři velebnosti tvé, účast míti v hrozném tajemství všemohoucí lásky tvé a přijmouti v srdce své Boha Spasitele svého? — Nikdy, ó Pane! nikdy bych se na to neodvážil, kdyby velebnost tvá mi to nedovolila, nekázala. Ale ty sám, sám praviš: „Pojďte ke mně všickni!“ Ajta! já přicházím, abys občerstvil, oživil, posilnil mne. „Nechť maléčkových přijíti ke mně!“ jest též slovo tvé, ó Pane! Hle! já přicházím, abys mne pokorou, nevinností, skromností přetvořil v duši dětinnou a tak své svaté lásky, svého Božského požehnání hodna učinil.

Vzbuzení pokory. — Avšak, pomním-li můj Ježíši! i své nehodnosti vůbec, i svých nesčíslných hříchů zvlášť, zardím se studem

celý a celé též útroby moje zachvějí se. Když i andělé a archandělé zastírají uctivě tváře své před velebností tvou, což učiním já bídny červíček pozemský? Když svatý Jan křtitel, požehnán jsa již v životě matky své, za nehodna se uznával, rozvázati řemének obuvi tvé, což si počnu já, jenž v hříších počat jsem a osobně jsem nesčíslné hříchy spáchal? — Co učiním já ubožec? — Vzdám-li se tebe, zahynu; přijmu-li tě nehodně, bude mi to k zahynutí a k smrti věčné

Co si počnu? Hle! v té své úzkosti padám na kolena před velebností tvou a vyznávám zkroušeně bídu a nesnázi i nehodnost svou. — Bych se i tisíc let připravoval, nebudu dosti hoden, k této velebné svátosti přikročiti, neboť ty jsi tu přítomen, ó Ježíši; ty Pán můj a Bůh můj, já pak nehodný, ničemný sluha tvůj; ty můj tvůrce, já pak pouhý prach zemský; ty Spasitel můj nejsvětější, já pak bídny hříšník. Že pak mne sám netoliko k těmto velebným hodům svým zveš, ale i smrti věčnou mi vyhrožuješ, nepřijdu-li; tedy přicházím po slově tvém, abych čím větší bída a nouze má tím větší milosti u tebe, zřídla všeho dobrého, dosáhl.

Vzbuzení naděje Ó můj Ježíši domnívám se, že svatým rozhřešením prost a očištěn jsem všech svých hříchů; pročez přibližuji se k tobě s tou pevnou důvěrou, že tímto svatým přijímáním ve mně víru, na-

ději a lásku rozmnožíš, proti pokušení k zlému mne posilíš, náruživosti mé ukrotíš, zlé obyčeje ze srdce mého vymýtiš, ve všelikém dobrém mne potvrdíš a konečně mi závdavek věčné blaženosti dáš. Tohoť se ovšem naději od tebe, můj Ježíši! poněvadž jsi i nesmírně dobrotiv a milostiv, ve svých slibech veskrze pravdiv a věren.

Vzbuzení žalu a lítosti. Smím-li pak se takovou nadějí kochati? — Běda mi! vždyť jsem člověk hříšný! A bych se byl z hříchů svých vyznal, a bych se důvěřil, že svatým rozhřešením jich prost jsem. kdož však může vyzkoumati všecky úkryty srdce lidského, leč ty, ó Bože! zpytateli ledví a srdce člověka! Pročež pokorně se ti klaním, Pane vševědoucí a s svatým královským pěvcem volám: „Od tajných nepravostí mých očisti mne!“ Od tajných, mně nevědomých nedokonalostí, jež by ještě na srdci mém lpěly, abych více a více očištěn a nad sním zbělen, hodně tě v srdci svém uhostil a s tebou spojen zůstal, až bych pak s tebou věčně se radoval v slivě Otce tvého. — Proto želím ještě jednou, ó Ježíši! všech hříchů svých, poněvadž jsem tebe, své svrchované a největší lásky hodné dobro, jimi urazil. Kéž raději tisíckrát umru, nežli bych tě jenom jediným hřichem rozhněval a tak z tvé lásky a milosti, ach! snad věčně vypadl! —

Vzbuzení lásky. Ty mne, ó laskavý Ježíši! tak milostivě k svým hodům zveš, abych, přijímaje tuto svátost, lásky tvé svrchované úplně účasten byl, aby milost posvěcující v duši mé byla rozmnožena, žádostivost udušena, ctnosti všelike, zvláště pak čistota utvrzeny a rozmnoženy! Ó lásko nepostihlá! Spasitel můj žádá býti jedno se mnou! — Kdož by tě za takovou lásku, Božský Ježíši, nemiloval? —

Miluji tě, můj Ježíši! z celého toho srdce svého, ze vši duše, ze vši síly, ze vši mysli své — nade všechno. Srdce mé ustaň prve docela, nežli aby ustálo někdy v milování tebe! Ach! kéž bych tímto svatým přijímáním tak s tebou v jedno spojen byl, abych s svatým Pavlem mohl zvolati, že nic na světě, ani život ani smrt mne neodloučí od lásky Kristovy! A tak, duše má! milujme Spasitele svého netoliko slovy, ale skutkem! —

A poněvadž svátost ta lásky tvé svrchované k nám má býti též páskou lásky naší vespolečné, volím a slibuji, ó můj Ježíši, že z lásky k tobě milovati budu bližního svého jako sebe samého, a sice každého, buď si přítel anebo nepřítel. Potvrď, ó laskavý Pane! tuto lásku mou, která jest základ zákona tvého a vrch vši vezdejší dokonalosti.

Vzbuzení toužebnosti. — Jako jelen touží po pramenech vodních, tak touží duše

má po tobě, můj Ježíši! neboť ty jsi Spasitelem přežádoucím všech národů. — Nic není ani na nebi ani na zemi, po čemž by více toužila duše má, nežli po tobě. Ó chlebe andělský! jenž všecku slasť v sobě chováš, čím častěji tě zbožná duše požívá, tím více lační po tobě. — Nuže, tedy přijď, ó můj Ježíši! zavítej v srdce mé a neprodlevej! tys má útěcha, má slasť, má blaženost — tys milovaný choť duše mé. Bez tebe jsem jako země vyprahlá, ale u tebe jest zřídlo života. Přijď, ó Spasiteli můj! ježž nade všecko miluje toužebně duše má, ať tě obejmou celým tím vroucím srdcem svým, na něhož vůči patřiti i svaté nebešťany blaží.

Prosba. Přijď, svatý Duše, a ozdob duši moji všemi ctnostmi, kterýmiž by Bohu svému líbezná byla, a uprav ji tak v hodný příbytek Spasiteli mému. — Blahoslavená panno Maria, jenž jsi byla za hodnu uznána, abys Ježíše Krista zastíněním a působením Ducha svatého v panenském svém lůně počala, vyžádej i mně té milosti, abych téhož Ježíše Krista v nejsvětější svátosti skrytého hodně přijal. — Přispěj mi ku pomoci i ty, můj svatý anděle strážný! a proved' mne, svého chovance, dnes k stolu Páně. Oroduj za mne, abych srdcem láskou rozníceným přijal chléb ten andělský k blaženému spasení svému. — Vy svatí a vyvolení Boží, jenž nyní vůči patříte toho, kteréhož my

v způsobě svátostní přijímáme, přispějte mi orodováním svým, aby srdce mé hodně přijalo Boha v tomto slzavém údolí a oslavovalo ho někdy s vámi v nebesích na věky.

Dobrý úmysl. — Všemohoucí věčný Bože! já bídný, nehodný hříšník hodlám nyní přijmouti nejsvětější svátost těla a krve Ježíše Krista, jednorozeného Syna tvého. Obětuji ti toto svaté přijímání ke cti a chvále a oslavě nejvyšší Božské velebnosti tvé; na památku přehořkého umučení a bolestné smrti Spasitele mého; ke cti a chvále blahoslavené Rodičky Boží, panny Marie a všech milých svatých; na vroucí díky za všecka mně a veškeré církvi svaté prokázaná dobrodiní; na odpuštění a dostiučinění všech svých hříchů; k spasení své ubohé duše a svých příbuzných a přátel; k odlehčení dušem v očistci, zvláště těch, za které modliti se povinen jsem a úmysl mám. Hlavně pak obětuji je za to, abych se toho hříchu..., ku kterému nejvíce se nakloněna a pokoušena cítím, úplně a dokonale varoval, a tu ctnost..., kteréž mi nejvíce, jak uznávám, potřebí jest, sobě získal, abych tak v nevinosti srdce vždy dále k dokonalosti kráčel a někdy k Bohu svému šťastně se dostal. Tento můj zbožný úmysl račiž ó Bože, milostivě přijmouti a dejž, ať sám i všickni, jež v něm pojaté míti žádám, účastni jsme ovoce, kteréž hodné svaté přijímání velebné

svátosti dle ustanovení Pána našeho Ježíše Krista i pro ten i pro onen život s sebou přináší. Amen.

Po svatém přijímání.

Po svatém přijímání mnoho na tom záleží, abychom dobře použili té doby, dokavade Kristus Pán v srdci našem bytuje a z přítomnosti takového hosta náležitě těžili. Nemáme lepší doby hleděti si záležitosti svého spasení, leč když u sebe chováme původce jeho. Dobře o tom dí cti. Tomáš Kempenský: „Máš se netoliko zbožně připravit před svatým přijímáním, ale i pečlivě v pobožnosti se zachovati po přijímání velebné svátosti. — Nic menší bedlivosti a stráže se nežádá potom, nežli se žádalo před tím. — Dobrá bedlivost na sebe po svatém přijímání jest nejlepší opět příprava k dosažení větších milostí. — Velmi zajisté neschopným se stává, kdo ihned se příliš shání po věcech zevnějších.“ (IV. 4.)

Vzbuzení radosti. — Nalezl jsem toho, jehož miluje duše má; držeti ho budu a nepustím ho, abych opravdově říci mohl: „Živ jsemť, ale ne tak já, nýbrž živ jest ve mně Kristus.“ — Nuže, můj Ježíši, útěcho má jediná, má radost, moje blaho! nuže, nyní propustiž sluhu svého v pokoji, neboť viděly oči moje spasení tvé. Mé srdce, celá duše má raduje se, plesá v tobě. O Bože srdce mého! kéž bych nyní v tomto svatém objetí svrchované lásky tvé blaženě přešel na věčnost!

Ó Ježíši, nejsvětější, nejčistší Beránku Boží! ty-li jsi zavítal ke mně! Ty-li jsi se

uhostiti ráčil v duši mé, té bídne, tisícerymi nedokonalostmi obtížené duši? Í kdož vysloví svrchovanost lásky tvé, ty divy smilování tvého? — Ó králi věčné slávy! což pak jsi našel na mně bídne, co by lásku tvou pohnulo, abys se mnou tak úplně se spojil? Ó můj Ježíši! jak svrchované, nepostihlé, nevyslovitelné jest smilování Božské lásky tvé!

Ó vy všickni, již se bojíte Pána, pojdte a poslyšte, jak veliké věci na mně vykonal Pán. — Přijalť jsem v svatém chrámě jeho závdavek smilování jeho a lásky; ba co dím? on sám, on, nevyvážitelný pramen všech milostí, ráčil zavítati, uhostiti se v srdci mém. Ó té dobroty nevyslovitelné! Ó tohoto neocenitelného! Člověk bídny, sluha nepohodlný požil Boha, Pána svého! Zvěstujte po celém okrese to zemském, ať všecko tvorstvo souhlasí v oslavování jména Hospodinova.

Vzbuzení úcty. Ó Hospodine, Bože můj! v svatém nadšení srdce svého klaním se tobě s úctou nejhlubší! Tobě jedinému náleží česť, sláva a velebení na věky! Protož volejte všecky útroby, všecky kosti moje: Hospodine, kdož jest ti roven? Veliký jsi, ó Hospodine, a velebený nesmírně! Kéž tě všickni andělé a svatí nebešťané oslavují hodněji, nežli já s to jsem!

Vzbuzení díkův. — Ale jaké díky vzdám tobě, dobrý Ježíši! za tuto milost, že

jsi mne dnes nejsvětější svátosti Těla svého oblažiti ráčil? Způsobem nepochopitelným, nevyslovitelným, zcela zázračným uchystals mi k požívání Božské Tělo své, aby mi bylo pokrmem, závdavkem k životu věčnému. Ó svatosvaté hody, na nichž se Kristus přijímá! památka smrti jeho se slaví, duše milostí naplňuje, a věčné slávy se nám závdavek dává! Pročež blahoslav, duše má, Hospodina a duch můj plesej v Bohu, Spasiteli mém!

Obětování sebe. Ó Bože, Slitovníče, jenž jsi mne tak miloval, že jsi svého milého jednorozeného Syna na výplatu za mé hříchy a nyní i v pokrm mně vydal: vzhledni na tohoto Syna svého, v němž se ti od věčnosti zalíbilo, a jehož já nyní v srdci svém chovám; toho ti vzdávám na slušnou tebe úctu, i v hodný dík za tu ne-smírnou mně prokázanou milost. Rač si v této čisté a svaté oběti zalíbiti, Otče věčný! a pro tu lásku, kterouž k němu samému chováš, odvrát ode mne hněv svůj, kteréhož nyní pro svou vlašnost zasluhuji anebo snad budoucně pro své, ach! skoro jisté poklesky zasloužím.

Nuže, přijmi milostivě, Otče nejsvětější, tuto svatou, neposkvrněnou oběť svého milého Syna ke cti a chvále svého svatého jména, na poděkování za všechny mi prokázané milosti a udělené dary, na dostiučinění

za moje hříchy, nedostatky a nedokonalosti, jimiž jsem se v svaté službě tvé vinen stal. — Tobě pak, nejsladší Ježíši! vzdávám v pokornou oběť svůj rozum, svou paměť, svou mysl, své srdce, svou vůli. Všecko, co mám, síly těla i mocnosti duše budtež věnovány a zasvěceny svaté službě k větší cti a slávě tvé. Jen lásku a milost svou mi rač dátí, nic více nežádám.

Prosby. Ó Ježíši, dobroto pouhá, nepostihlá! což bys odepřel tomu, jemuž jsi se sám v pokrm dal? — Nejprve prosím, rač milostivě mi odpustiti, jestliže jsem toto velebné tajemství, před nímž i andělé v hluboké úctě tváře své zakrývají, z přirozené slabosti nepřijal tak, jak toho zasluhuje. — Ó Ježíši, jenž jsi neměl na tom dosti, že jsi opustil slávu Otce svého, podobu sluhy na se přijal, přehořké umučení a smrt ukrutnou podstoupil; nýbrž vydal jsi se nám hříšným v pokrm k životu věčnému, ale v též velebné svátosti i od mnohých nehodných křesťanů mnoho znevážení a zneuctění trpíš: dejž mi tu milost, abych za tímto příkladem tvým sobě učiněné úkory trpělivě snášel a srdečně tichým a pokorným byl. — Ó Ježíši neposlušnější! jenž jsi nejen Boha Otce svého poslušen byl až do smrti a to do smrti kříže, ale i k slovu sluhy svého kněze skoro každý okamžik po celém světě téměř poslušně s nebe sstupuješ; rač i mne

nehodného služebníka svého touž ctností svaté poslušnosti obdařiti, abych tvé svaté vůli podrobil se ve všem a tak i z lásky k tobě svědomitě poslouchal i těch, jež jsi mi za duchovní aneb světské vrchní představil; neboť tím jsou mi náměstky tvoji na zemi.

Ó Ježíši, čistý, neposkvrněný Beránku Boží! jenž jsi mne dnes účastna učinil pokrmu andělského, rač, prosím, mocí tohoto nebeského pokrmu stvořiti ve mně srdce čisté, srdce nevinné. Nejsem s to — ty to víš! — abych tuto andělskou ctnost na této pozemské pouti neporušenu zachoval, poněvadž mne odevšad obkličují a na mne dotírají všeliká pokušení světa, ďábla a mé vlastní žádostivosti, leč ty mi svou svatou pomocí milostivě prospěješ. Nuže, Spasiteli můj! přispěj mi, ať nezhynu u věčné smrti! Dejž, ať budoucně jako svatí andělé nebeští jen Boha svého na očích mám, na něho myslím, s ním se obírám: ať pomnu tvého svatého umučení a smrti a představím si živě své poslední věci, které mne neminou, a že jen ti, kteří jsou čistého srdce, někdy Boha svého vůči uhlídají!

A jestliže jsem, jak věřím, milosti došel u tebe, račiž, dobrý Spasiteli! účastna učiniti nesmírných účinků této velebné svátosti všechny, za které prositi povinen jsem nebo úmysl mám; rač nám všem dáti po

tento život vezdejší potřebné nám milosti a zvlášť konečně šťastnou a blaženou hodinu smrti, abychom s tebou, jsouce spojeni svátostně, tam s tebou jedno byli v radosti věčné, s tebou Pánem a Bohem svým na věky věkův. Amen.

Na závěrek. Nuže, tedy zavírám tuto svou pobožnost, Božský Spasiteli! Avšak neodejdu odtud, aniž pak pustím svatých nohou tvých, leč mi požehnáš. Požehnejž mi tedy, nejsladší Ježíši! a utvrď mě v své svaté lásce a milosti, jako jsi své svaté učeníky, než jsi se na nebesa odebral, ještě požehnati a ve všem dobrém utvrditi ráčil. Požehnejž tělu mému i duši mojí; požehnejž rozumu, paměti a vůli mé! požehnejž myšlenkám, řečím i skutkům mým; požehnejž pracím, strastem i radostem mým; požehnejž celému životu mému, a konečně zvlášť v hodinku poslední, až se z toho bídneho světa bráti budu, dejž ať se to stane s Božským požehnáním tvým, ať tak přejdu přímo v svaté objetí tvé, můj Ježíši! Neboť tobě živ jsem, tobě umírám, tvůj volím býti, ať živ, ať mrtev. Amen.

Modlitby na dosažení odpustkův.

Všemohoucí, věčný Bože! věřím sice, že dle milosrdenství tvého skrze svátost pokání sprostěn jsem viny hříchu a věčného trestu, kterého jsem za něj zasloužil; ale uznávám též, že podroben jsem trestům časným dle

ustanovení církve. Že pak nedostatečen jsem, abych těmto, jak jsem povinen, dosti učinil, utíkám se k nevystižitelnému pokladu zásluh jediného Syna tvého, Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista, nejsvětější jeho Rodičky a všech svatých, by seč má nedostatečnost není, hojností týchž jejich zásluh nahraženo bylo. Hotov jsem vykonati vše, co za tím účelem ode mne církev svatá žádá. Račiž to, Otče milostivý, laskavě přijmouti v jednotě umučení a smrti téhož Syna svého, a učiň mne, ač nehodna toho se uznávám, milostí svou účastna těchto plnomocných odpustkův.

Pomni, věčný Otče! na shromáždění svých věrných, jemuž jsi vládl od počátku; vzhlédni na církev svou, choť jednorozeného Syna svého, za kterouž nezpěchoval se přehořkou smrtí kříže podstoupiti a svou nejdražší krev vyliti. Tuto církev svou račiž ušlechtilou ctností a všelikou milostí i hojnými dary nebeskými tak zvelebiti, aby se okázala hodnou takového chotě, kterého má a takové předražené ceny, za kterouž vykoupěna jest. Pohlédni, Otče milostivý! laskavě k synům též svaté matěře, i přidruž k jednotě její veškeré národy, ať všickni živou věrou poznají, pevnou důvěrou vzývají, vroucí láskou milují tebe, Boha Otce, a jehož jsi poslal, Ježíše Krista, spolu s Duchem svatým na věky věkův. Amen.

V. Abys církev svou svatou chrániti a zachovati ráčil.

R. Tě prosíme, uslyš nás.

(„Otče náš.“ — „Zdrávas Maria.“)

Ó Ježíši, světlo pravé, který osvěcuješ každého člověka, přicházejícího na tento svět, pro nesmírnou moc přehořkého umučení svého a bolestné smrti své rač dáti, aby po zapuzení temností kacířských a bludů všelikých všickni lidé světlo svatého učení tvého poznali a v lůno laskavé matere církve katolické se utekli. Pastýři dobrý! jenž jsi duši svou dal za ovce své, chraň to stádce svých věrných a všeho násilí a úskoků těch ostřež, kteří chodí v rouše beránčím, uvnitř pak jsou vlci hltaví. Dejž, ať všickni jednoho pastýře uznají a jeden jest ovčinec všech. Pane, zůstaň s námi, neboť jsi řekl: „Hle! já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa.“ Okaž tedy, světu, že církev tvá svatá vystavěna jest na skále a že brány pekelné neodolají proti ní.

V. Abys nepřátele církve své svaté ponížiti a obrátiti ráčil!

R. Tě prosíme, uslyš nás!

(„Otče náš.“ — „Zdrávas Maria.“)

Ó Duše svatý, Duše pokoje a lásky, jenž jsi tolik rozličných národů v jednotě víry shromážditi ráčil, uděl knížatům křesťanským

a jich radám hojné milosti své a vštip do srdce jich to nové přikázání, které Pán náš Kristus Ježíš, odcházeje z tohoto světa, učeníkům svým zůstavil, aby dle něho poznali všickni, že v počet synů Božích náležejí a jména křesťanů zasluhují. Nedopouštěj, aby uchvácení jsouce jakoukoliv vášní, usilovali o něco, co by tvé Božské cti a chvále a svornosti církevní se protivilo, ale nechať sjednocenými silami o to se přičiňují, aby lid sobě svěřený k spatření míru věčného v nebeském Jerusalemě vedli a řídili i spolu s ním šťastně se tam dostali. Amen.

V. Abys králům a knížatům křesťanským pokoj a svornost dáti ráčil.

R. Tě prosíme, uslyš nás.

(„Otče náš.“ — „Zdrávas Maria.“)

Bože, všech věrných pastýři a řediteli, račiž milostivě vzhlednouti na služebníka svého N . . . , jejž jsi nejvyšším pastýřem církve své svaté ustanovil; dejž mu, prosíme, ať těm, kterýmž představen jest, slovem i skutkem prospívá a pak spolu se stádem sobě svěřeným života věčného dosáhne, skrze Krista, Pána našeho. --- Amen.

V. Abys apoštolského náměstka a všecken duchovní stav v svatém náboženství zachovati ráčil.

R. Tě prosíme, uslyš nás!

(„Otče náš.“ — „Zdrávas Maria.“)

Přijmiž tedy, ó Trojice nejsvětější! modlitby a skutky, které jsem na dosažení úplného odpuštění časných trestů, jímž jsem byl propadl, jakkoli dle slabosti své vykonal, a dejž, aby všeliký nedostatek, jenž se mi v tom přihodil, nahrazen byl zásluhami umučení a smrti Pána našeho Ježíše Krista, a nejdražší krve jeho za nás hříšné tak bolestně vylité. Učiň mne (nebo duši N.) toho nesmírného dobrodiní účastna, začejž tobě nebesa i země čest a chválu i díky vzdávejte, jak nyní i vždycky až na věky věkův. — Amen.

V. Aby nás všechny ve své svaté službě zachovati a ostříhati ráčil!

R. Tě prosíme, uslyš nás!

(„Otče náš.“ — „Zdravas Maria.“ — „Věřím v Boha.“)

Modlitba při navštívení veleb. Svátosti oltářní

K nohám Tvým, ó Božský Ježíši! na kolena padám a tobě tu v způsobě chleba skrytě, ale skutečně přítomnému se klaním se všemi anděly a svatými, kteří tobě v nebesích čistou svou úctu v libovonnou oběť vzdávají. Kéž i já vzplanu ohnivou láskou všech Serafů, abych se ti v tak libou oběť vzdáti mohl. Velebeno budiž přesvaté jméno tvé! Kéž by všickni celého světa národové nesčíslné, svrchované dokonalosti tvé, zvlášť pak tvou nesmírnou lásku seznali, kterouž

lidem tajemnou a nejsvětější tou svátostí oltářní prokazovati ráčíš! Kéž bych i já měl tolik síly a tolik horlivosti, abych tě veškerým národům celého okrsku zemského zvěstovati, všecky bludaře tobě v převelebné této Svátosti se rouhající obrátil a veškerým urážkám a zneuctěním i neslušnostem překaziti mohl, jichž se špatní křesťané proti nejsvětějším hodům věčné lásky tvé dopouštěli. Rád bych, rád bych se ti, božský Vykupiteli můj! v duchu a pravdě klaněl a působil, aby se ti všickni lidé taktéž klaněli. Rád bych si v této nejsv. Svátosti takovou čest a slávu prokázal, jakou ty sám v nebesích věčnému Otci svému prokazuješ; rád bych to způsobil, aby tak všickni lidé spolu se mnou činili. Avšak jen skrovně tě chváliti a velebiti mohu, ačkoliv si snažně a vroucně žádám a přeji, abych to nejvíce činiti mohl. Proto však nerač zhrdnouti tou mou jakkoli skrovnou chválou, kteroužto ti u velebné Svátosti, zázračném tomto důkazu lásky tvé, s vroucím srdcem vzdávám a dejž ať ji někdy v království slávy tvé věčně a dokonale tobě vzdávati mohu. Amen.

Duchovní přijímání.

Věřím v tebe, ó Ježíši! klaním se ti
ó Ježíši! doufám v tebe, miluji tě nade
všecko; želím srdečně všech hříchů svých,

protože jsem tebe jimi urazil, Ježíši! buď milostiv mne hříšnému!

Kéž bych tě, můj Ježíši! hodně přijmouti a s tebou se co nejtěžejí spojití mohl! Přijď, můj Ježíši! zavítej v ubohé srdce mé a opanuj a ovládni je docela a račiž je naplniti svou sv. milostí a ozdobiti svými ctnostmi: svou láskou a mírností, svou dobrotou a trpělivostí, svou pokorou a poslušností, svou tichostí a shovívavostí, svou čistotou a svatostí. — Ježíši! tobě živ jsem! Ježíši! tobě umírám; Ježíši! tvůj jsem, ať živ, ať mrtev.

Zdrávo! pravé Boží tělo,
Z Marie Panny narozeno,
Jež za nás na kříži pnělo,
Kopím krutě proženo,
K spáse lidstva vycedilo
Krev a vodu, jíž's shladilo

Hříchy světa veškerého:
Budiž v posledním tažení
Nám hříšným ku posilnění.
Božský, laskavý Ježíši!
Pojmi nás u věčnou říši.
Amen.

Pozdravena a zvelebena buď nejsvětější Svátost oltářní a neposkvrněné početí blahoslavené Panny Marie! Amen.

Modlitby večerní.

(Večer, nežli se na lože odebíráš, pamatuj na Boha jehož milostí se ti života až posavade prodloužilo; snad nedočkáš rána; hled' se tedy s Bohem smířiti ten večer. Upomínkou smrti buď ti lože samo, na něž údy své kladeš, jako je někdy složíš v hrobě. A což jest spaní jiného, leč bratr a obraz smrti? Velmi pošetilý jest, kdo se odvažuje svěřiti se noci a spánku, aniž by se byl

prvé smířil s Bohem svým. Pročež raděj tak se k odpočinku nočnímu připravuj, jako by ti kdo tajně šeptal: „Této noci požádá se duše tvé od tebe“: nezapomeň, nezapomeň modliti se s prorokem: „Osvěť, ó Pane, oči moje, ať neumru do smrti, ať snad někdy neřekne nepřítel můj: Přemohl jsem nad ním.“ — Toho pomně, poklekni, znamenej se svatým křížem a rei:)

Ve jménu Otce † i Syna † i Ducha † svatého. Amen.

Nachýlil se již den: noc se přiblížila; nuže pojďme, povznesme ruce své k svatyni Páně a blahoslavme Hospodina, jenž naložiti ráčil s námi podle milosrdenství svého.

V. Dobrořeč duše má Hospodinu.

Odp. A nezapomínej nikdy všech darů jeho!

Modleme se! Bože, jenž nám svou nesmírnou dobrotu hojně prokazovati nikdy nepřestáváš, tobě za udělené dary díky vzdáváme pokorně prosíce, abychom to, co jsi nám nehodným uštědřiti ráčil, vždy k větší cti a chvále tvé obraceli; skrze Krista, Pána našeho. Amen.

Velebím tě, ó Bože můj! z celého srdce svého za nesmírnou dobrotu tvou a vypravovati budu divy tvé, neboť ukázalo se dnes slavně nade mnou milosrdenství tvé, a osvobodilo duši mou od zahynutí. I jak toho zasluhuji, že pamatuješ na mne, předcházeje mne tolikerym požehnáním přesladké lásky své?

Ty jsi mne miloval od věčnosti a v slávě vyvolenců spatřil jsi temnotu mou. Tys mne z ničehož stvořil a z počtu zavrženců milosrdně vyprostil. Ty jsi ochráncem mým od prvního okamžení tohoto života mého a povolals mne k službě své. Ty pro mne všechno řídíš a spravuješ, a co mne se týče, velemoudrou prozřetelností mocně chystáš. Ty jsi mne i dnes z nesčíslných nebezpečí vytrhl a hojně mnoho dobrého udělils mi.

A kdož jsem já, že jsem našel milosti v očích tvých? Ty jsi všemocný a nesmírný, já pak jenom jako pára, která v nic se rozpívá; ty jsi světlo a moudrost nepostihlá, já pak čirá temnota a pouhá noc; ty jsi zřídlo všeho dobra, já pak červ a žádný člověk, a všechna spravedlnost má nic jinak nežli jako roucho znečištěné. A přes to neustáváš milovati mne a duši mou dary svými zdobiti. Pročež dobrořečiti budu tobě po všecken čas, že jsi duši moji vyprostil od smrti věčné a kroky moje zachoval, že ne-sklesly, ačkoliv já bídný hříšník a sluha tvůj nehodný zarmoutil jsem dnes Ducha tvého nepravostmi svými. — Ale nyní, ó Pane! želim toho, že jsem zhřešil; smiluj se nade mnou dle nesmírného milosrdenství tvého. Kéž bych tě byl nikdy neurazil! Kéž bych přikázání tvá nikdy byl nepřestoupil, lásky a milosti tvé byl nezapomněl! A kéž ti, ó Bože můj! zejtřejšího dne lépe sloužím!

kéž všeho hříchu se varuji, tebe jediného se bojím, tebe jediného miluji! Ty sám jediný jsi s to, abys duši mou nasýtil, jsa Bůh srdce mého, úděl můj na věky.

Kdy pak přijdeš již a zavítáš ke mně, abys mnou vládl věčně? Přijď, ó Pane! spoj mne s sebou v jedno, a srdce moje odlouče ode všeho stvoření, sobě samému zasvěť a podrž. Neboť co mi prospěje všeliká ta marnost světská, až přijdeš z nenadání jako soudce v noci, abys soudil všecky tajné věci člověka? Osvěť tedy oči moje, ať poznám, co mne očekává a opatřím se tím, co jest k spáse mé. Ajta, Bože můj! nejsem jist spásy své, dožil jsem se večera dne tohoto. V ruce tvoje poroučím ducha svého! Vysvobod' mne a smiluj se nade mnou! hle, já samojedin jsem, opuštěn a nuzen!

V tebe věřím, pravdo věčná! V tebe naději svou chovám, spáso má! Tebe miluji a objímám s celým tím srdcem svým; neboť všecko, co jsi učinil, hlásá mi, abych tě miloval; vždyť jsi ty jediný a všecko dobro moje.

Osvěť myslí všech, jež jsi stvořil, zvlášť těch, za které se modliti povinen jsem, aby se ti, Pánu nebes i země, čest a sláva vzdávala ode všech. Vyvráť od kořenu všeliký hřích a nepravost, všelikou nešvornost a nevěru; odpusť hříšníkům, zachovej v dobrém spravedlivé, potěš zarmoucené, obrať protivníky a nepřátele naše; nadchni srdce

naše trpělivostí, shovívavostí, pokorou. Smiluj pak se i nad dušemi všech věrných zemřelých a dejž jim odpočinutí věčné.

Vy andělové svatí, strážci nebeští, bděte laskavě nade mnou, an spáti budu, a vzdávejte Bohu za mne hodné chvály. Zvlášť pak ty, anděle strážný, jehož péči svěřen jsem, stůj mi po boku této noci a zažeň a zaplaš od stánku toho útoky nepřitele zlého. Přispějte mi i vy, vyvolení světci Boží, zvlášť pak vy, ochráncové moji, této noci; nahraďte nemožnost mou a Boha svého za mne chvalte a mne ode všeho zlého ochraňujte. — A pak zvlášť ty, blahoslavená Rodičko Boží, Panno Maria, matko krásného milování, pojmi mne této noci pod mocnou ochranu svou. Okaž u Syna svého, že jsi i matkou mojí, matkou milosti a smilování a vypros mi srdce čisté a zbožné, a ať zavítá a uhostí se v něm rozmilý Syn tvůj, Pán náš, Kristus Ježíš, požehnaný na věky věkův. — Amen.

V. Rač nás, ó Pane, této noci —

Odp. všeho hříchu zachovati!

V. Smiluj se nad námi. ó Pane!

Odp. Smiluj se nad námi!

V. Vzejdi milosrdenství tvé, ó Pane! nad námi!

Odp. Jakož jsme byli doufali v tebe.

V. Pane, vyslyš modlitbu mou!

Odp. A volání mé k tobě přijď!

(Modlí se kněz, rci:)

V. Pán s vámi!

Odp. I s duchem tvým.

Modleme se! — Dejž nám, ó Pane, ať ti sloužíme v svatosti a spravedlnosti po všecky dny života svého, očekávající v blažené naději, až po vykonané této vezdejší pouti dostaneme se šťastně k tomu odpočinku, kdež nebude žádné již noci a spatříme stkvělý obličej tvůj. a trvati budeme v slávě tvé blahoslavíce tě na věky věkův. Amen.

V. Pomoc naše ve jménu Páně!

Odp. Jenž učinil nebe i zemi!

V. Budiž jméno Páně pochváleno!

Odp. Od nynějška až na věky.

Račiž odplatiti, ó Pane, všem nám dobře činícím pro jméno své životem věčným. Am.
„Otče náš“. — „Zdrávas“. — „Věřím
v Boha“.

Modlitby za věrné zemřelé.

Žalm 129. — Z hlubokosti volal jsem k tobě, Hospodine: Hospodine, vyslyš hlasu mého. — Budtež uši tvoje nakloněny: k hlasu modlitby mé. — Budeš-li nepravosti šetřiti, Hospodine: Hospodine, kdož ostojí? — Neboť u tebe jest smilování: a pro zákon tvůj důvěřil jsem tobě, Hospodine. — Důvěřila duše má ve slovo jeho: doufala duše má v Hospodina. — Od bdění jitřního až do noci dů-

věřuj Israel v Hospodina. — Poněvadž u Hospodina jest smilování a hojné u něho vykoupení. — A onť vykoupí Israele: ze všech nepravostí jeho — Odpočinutí věčné dejž jim, Pane: a světlo věčné ať jim svítí.

„O t ě n á š.“

V. A neuvoď nás v pokušení.

Odp. Ale zbav nás zlého!

V. Od bran pekelných.

Odp. Vytrhni, Hospodine, duše jejich.

V. Odpočiňtež v pokoji.

Odp. Amen.

V. Pane, vyslyš modlitbu mou!

Odp. A volání mé k tobě přijď!

V. Pán s vámi!

Odp. I s duchem tvým.

Modleme se (za papeže). Bože, jenž jsi mezi nejvyšší kněze služebníka svého N... dle nevyslovitelného svého řízení vřaditi ráčil: popřejž, prosíme, když jednorozeného Syna tvého náměstkem byl na zemi, aby též ve společnost svatých biskupů tvých připočten byl na věčnosti.

(Za biskupa nebo kněze.) Bože, jenž jsi to způsobiti ráčil, aby mezi apoštolskými knězi služebník tvůj N... biskupskou (kněžskou) důstojností vyznamenán byl; popřejž prosíme, aby i k věčné společnosti jejich byl přidružen.

(Za jednoho zemřelého.) Nakloň, ó Pane, ucha svého k prosbám našim, jimiž milosrdenství tvé snažně vzýváme, abys duši

služebníka svého N . . . , kterouž jsi z tohoto světa povolati ráčil v krajinu pokoje a světla věčného postavil a v společnost svatých pojal.

(Za jednu zemřelou.) Prosíme, Pane! smiluj se pro Své milosrdenství nad duší služebnice své N.; a rač jí nákazy této smrtelnosti sprostiti a v úděl věčného spasení postaviti.

(Za zemřelé rodiče.) Bože, jenž jsi nám přikázal, abychom otce a matku ctili, smiluj se laskavě nad dušemi otce mého a matky mé a odpusť jim hříchy jejich, a dejž mi, ať je u věčné slávy spatřím a s nimi se raduji. (Za otce anebo matku zvlášť říká se jednotným počtem.)

(Za zemřelé bratry, přátele, příbuzné a dobrodince.) Bože, dárce milostí a milovníče lidské spásy: tvou lásku pokorně vzýváme, abys naše shromážděné bratry, příbuzné a dobrodince, již z tohoto světa se odebrali, na přímluvu blažené a vždy čisté Panny Marie a všech svatých k společnosti svých vyvolených milostivě přijmouti ráčil.

(Za všechny zemřelé.) Bože, všech věrných Stvořiteli a Vykupiteli! dušem služebníkův a služebnic tvých odpuštění všech hříchův rač dáti, aby smilování, kterého si vždy žádali, na zbožné prosby naše dosáhli: jenž jsi živ a kraluješ na věky věkův. — Amen.

V. Odpočinutí věčné dejž jim, Pane!

Odp. A světlo věčné ať jim svítí.

V. Odpočiňtež v pokoji!

Odp. Amen.

Obsah.

	Stránka
Místo předmluvy krátký nástin života sv. Františka Saleského	I
Sv. Otec Alexandr VII. schvaluje spisy sv. Františka Sal. vůbec, »Bohumilu« pak zvlášť	XI
Modlitba sv. Františka Sal., kterouž věnuje »Bohumilu« Pánu Ježíši Kristu	XV
Předmluva sv. Františka Sal.	1

Navedení k zbožnému životu.

Kniha první.

Pravidla a cvičení, jimiž by se duše vedla od prvního roztoužení se po zbožném životě až k pevnému úmyslu vzdáti se jemu.

Článek		Stránka
I.	V čem pravá zbožnost záleží	13
II.	Které jsou vlastnosti a jaká vznešenost zbožnosti	16
III.	Zbožnost sluší každému stavu	20
IV.	Že jest nám vůdce potřebí, jenž by nás na cestě k zbožnosti vedl a podporoval .	23
V.	Zbožný život započni se očištěním duše .	27
VI.	První stupeň toho jest očištění duše ode všech hříchů smrtelných	31
VII.	Druhý stupeň, sproštění se všeliké hříšné náklonnosti	33
VIII.	Jak lze toho stupně dosáhnouti	36
IX.	1. rozjímání. O stvoření	38
X.	2. — Proč a k čemu jsme stvořeni	42
XI.	3. — O dobrodiních Božích . .	46
XII.	4. — O hříších	50
XIII.	5. — O smrti	53

Článek		Stránka
XIV.	6. rozjímání. O soudu	57
XV.	7. — O pekle	61
XVI.	8. — O nebi	64
XVII.	9. — Rozhodnutí se pro nebe	68
XVIII.	10. — Rozhodnutí se pro život zbožný	71
XIX.	Jak se má vykonati zpověď generální . .	77
XX.	Slavné osvědčení kající duše před Bohem, jímž se zavazuje k službě jeho	79
XXI.	Závěrek všeho, co bylo o prvním stupni k životu zbožnému i očištění duše řečeno	83
XXII.	Duše se má očistiti i ode vší náklonnosti k hříchům všedním	84
XXIII.	Máme vymýtit z duše i všelikou náklon- nost k věcem marným a nebezpečným .	88
XXIV.	— i všechny přirozené nedokonalosti . .	90

Kniha druhá.

Naučení a pravidla, jak se duše modlitbou a užíváním sv. svátostí k Bohu povznést má.

Článek		Stránka
I.	Modlitba jest nevyhnutelně potřebná . . .	93
II.	Naučení, jak se má rozjímati: a sice nej- prve o představení, že Bůh nám jest pří- tomen	98
III.	Jak se má prositi za osvětlení mysli . .	103
IV.	Jak si máme představití tajemství, o němž rozjímati hodláme	104
V.	Jak se má konati úvaha, druhá část sva- tého rozjímání	106
VI.	O dobrém úmyslu, jenž co třetí část roz- jímání z úvahy vyplývá	108
VII.	O závěrce rozjímání a o kytici duchovní .	109
VIII.	Některá prospěšná napomenutí k rozjímání	110
IX.	O suchopárnostech, udávajících se při rozjímání	114
X.	O pobožnosti ranní	116
XI.	O pobožnosti večerní a zpytování svědomí	119

Článek	Stránka
XII.	O soukromí duchovním 121
XIII.	O povzdechách či modlitbách střelcích . 125
XIV.	O mši sv. a jak ji máme slyšeti 134
XV.	O jiných a veřejných pobožnostech oby- čejných 138
XVI.	O účtě a vzývání svatých 140
XVII.	Jak máme slyšeti a čísti slovo Boží . . . 143
XVIII.	Jak máme přijímati dobrá vnuknutí . . . 145
XIX.	O sv. zpovědi 149
XX.	O častém přijímání vel. Svátosti 155
XXI.	Jak máme spasitelně vel. Svátost přijímati 160

Kniha třetí.

Naučení o rozličných ctnostech.

Článek	Stránka
I.	Které ctnosti si voliti máme 165
II.	Dále o témž 172
III.	O trpělivosti 178
IV.	O pokoře v mravích 185
V.	O pokoře vnitřní 190
VI.	Že rádi máme býti svému ponížení . . . 199
VII.	Jak lze zachovati dobré jméno při vší pokoře 205
VIII.	O tichosti k bližnímu a jak hněv krotiti 212
IX.	Jak máme býti tiši a laskavi k sobě samým 219
X.	Jak máme plniti povinnosti stavu svého . 223
XI.	O poslušnosti 227
XII.	O čistotě 231
XIII.	Jak lze čistotu neporušenu zachovati . . 235
XIV.	O chudobě duchem při vší majetnosti . 238
XV.	Jak chudobu v bohatství zachovati lze . 243
XVI.	Jak máme býti bohatí duchem v chudobě skutečné 249
XVII.	O přátelství, a sice nejprve o lichém a marném 252
XVIII.	O témž dále 255
XIX.	O přátelství pravém 258

Článek	Stránka
XX.	Jaký rozdíl mezi přátelstvím pravým a lichým 264
XXI.	Jak se máme špatného přátelství varovati 268
XXII.	Ještě některá naučení o témž 274
XXIII.	Jak se máme v zevnitřním mrtvení cvičiti 278
XXIV.	O obcování s jinými a o samotě 287
XXV.	O slušnosti v oděvu 291
XXVI.	O řečích; a předně jak máme mluvit o Bohu 294
XXVII.	Jak máme počestně a šetrně mluvit před jinými a o jiných 296
XXVIII.	O nepatrném posuzování bližního 300
XXIX.	O pomluvách 308
XXX.	Ještě některá návěští o rozmluvách 316
XXXI.	O vyraženích, a nejprve o počestných a dovolených 319
XXXII.	O hrách zapovězených 322
XXXIII.	O bálkách a jiných vyraženích dovolených sice, ale nebezpečných 323
XXXIV.	Kdy smíme hrát a tančit 327
XXXV.	Budme věrní v plnění povinností svých, malých i velkých 329
XXXVI.	Budmež ve všem povážliví a spravedliví . 333
XXXVII.	O žádostech 337
XXXVIII.	Naučení pro manžely 341
XXXIX.	O počestnosti lože manželského 354
XL.	Naučení pro vdovy 358
XLI.	Slovo k panicům a pannám 365

Kniha čtvrtá.

Potřebná naučení proti pokušením obyčejným.

Článek	Stránka
I.	Nedbejme nic řeči lidí světských 367
II.	Budme dobré mysli 371
III.	O pokušeních, jaká jsou a jak se rozeznává pocítění jich a svolení v ně 374
IV.	Příklad na vysvětlení toho 378
V.	Něco k útěše a posile duše pokušením zmítané 381

Článek	Stránka
VI.	Jak a kdy jsou pokušení a zalíbení v nich hříchem 383
VII.	Jak lze velikým pokušením odolati . . . 386
VIII.	Že máme odporovati pokušením i sebe menším 389
IX.	Jak i menším pokušením lze odolati . . 391
X.	Jak srdce své proti pokušením ozbrojiti . 392
XI.	O nepokoji duševním 395
XII.	O truchlivosti 400
XIII.	O útléchách duchovních, citelně se jevících, a jak se v nich zachovati 403
XIV.	O suchopárnosti a pustotě duchovní . . 415
XV.	Potvrzení toho a vysvětlení jedním zna- menitým příkladem 424

Kniha pátá.

Jak máme zbožnost v duši své obnoviti a utvrditi.

Článek	Stránka
I.	Že máme každoročně své dobré úmysly obnoviti duchovním cvičením 431
II.	Uvažujme nejprve, jaké dobrodiní nám Bůh prokázal, že nás k své svaté službě povolal 433
III.	Zkoumejme, jak duše naše v zbožnosti pokročila 437
IV.	Zkoumejme, jak jsme se zachovali k Bohu 440
V.	Jak k sobě samým 443
VI.	Jak k bližnímu 445
VII.	Zkoumejme vůbec náklonnosti duše své . 446
VIII.	Povzbuzení mysli, které z toho vyplývá má 448
IX.	Některé úvahy k obnovení dobrého úmyslu 450
X.	1. úvaha: O důstojnosti duše 451
XI.	2. — O veliké ceně ctnosti 453
XII.	3. — O příkladu Svatých 454
XIII.	4. — O nesmírné lásce Kristově k nám 456
XIV.	5. — O lásce, kterouž nás Bůh od věčnosti miloval 458

Článek		Stránka
XV.	Povzbuzení mysli na závěrek těch cvičení	460
XVI.	Jaké city po tomto obnovení vzbuditi a chovati máme	462
XVII.	Odpověď na dvě námitky proti tomuto »Navedení«	464
XVIII	Tré důležitých návěští na závěrek celé té knihy	466

Přídavek.

Některá krátká pravidla zbožného života z rozličných spisů sv. Františka Saleského.

	Stránka
I. O povinnostech k Bohu	470
II. „ k bližnímu	472
III. „ k sobě samým	474
Naučení, jak se máme modliti růžencem	476

Modlitby.

	Stránka
Modlitba ranní	481
Nábožné povzdechy k Bohu hned při procitnutí a obléčení šatu	481
Modlitby ke mši svaté	488
Jiné, zvlášť k slavné či velké mši svaté	496
Pobožnost svátosti pokání	511
Modlitby před sv. zpovědí	511
„ po sv. zpovědi	523
„ k sv. přijímání	527
„ po sv. přijímání	535
„ na dosažení odpustků	541
„ při navštívení velebné svátosti	545
Duchovní přijímání	546
Modlitby večerní	547
Modlitby za věrné zemřelé	552